Y-1665

Afirmarea

FONDATORI: CONST. GH. POPESCU ŞI OCTAVIAN RULEANU

PEISAJ DE IARNĂ

In acest număr semnează:

ION TOLESCU VĂLENI
GEORGE ŞOIMU
VASILE SCURTU
I. HORIA MUNTEANU
G. BULGĂR
C. PÂRLEA
EM. PAPAZISSU
OCTAVIAN RULEANU
ION ŞIUGARIU
PETRE PAULESCU
D. HINOVEANU
MARICA C. POPESCU
I. PENA
V. NIŞTE
M. BĂLAJ
ROMULUS DIANU
CONST. GH. POPESCU
N. VAJ

1. ...entea:

Exemplarul Lei 15

BIBLIOTECA UNIVERSITĂŢII IAŞI
6 | 13 MART. 1930

AFIRMAREA

APARE LUNAR

Redactori :
Const. Gh. Popescu
şi
Octavian Ruleanu

Fişe 6289
Biblioteca Universitară Iaşi
30 MART. 1943

SPRIJINITORII REVISTEI: dr. Ştefan Anderco, dir. Augustin Baciu, prof. Gavril Barbul, dr. Lucian Bretan, farm. Alexe Nan, dr. Ioan Pogăciaş, ing. Zeno Spârchez, dr. Eugen Seleş.

Colaborator artistic: I. Rentea.

— Rugăm stăruitor pe toţi cititorii noştri să binevoiască **a ne achita abonamentele.**

— Redacţia şi Administraţia Str. Moldova 53 Satu-Mare.

ABONAMENTE:

Particulari — — — — —	Lei 150
De sprijin — — — — —	„ 300
Pentru instituţii — — —	„ 500
Exemplarul — — — —	„ 15

TIPOGRAFIA „PRESA LIBERĂ" SATU-MARE

Afirmarea

Literară-Socială

SPRIJINITĂ DE „ASTRA", DESPĂRȚĂMÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ŞI OCTAVIAN RULEANU

ANUL V.—No. 1—2 IANUARIE—FEBRUARIE 1940

LUI VIRGIL CARIANOPOL

de GEORGE ŞOIMU

De atâta vreme în bojdeuca lunii
N'am mai călcat decât ca un străin,
Plaivazul meu, caetele, lăstunii,
Nu-şi aminteau de tristul pelerin...

Un crin ce l-am cântat pentru o femee
Nu mai ştia de-s eu sau o nălucă,
Nu mă mai saluta o azalee
Ce s'oferea în vis să mă conducă...

Păşeam stingher, o simplă arătare
Printre alţi prinţi ai strofelor de jar.
Eram refren în veşnica uitare
Şi suferinţii — tainic lăutar...

Cuvintele sub foc de artificii
Nu deveneau din pulbere, argint,
Uitasem inutile sacrificii,
Uitasem să iubesc şi-apoi să mint...

Din când în când, domniţele păgâne
Imi recitau din cartea ta, Virgil,
Şi-atuncia amintirile bătrâne
Imi aratău că încă sunt copil...

BRADUL

de ION TOLESCU VĂLENI

Mai trec şi-acum pe-aci ca altădată
printre tulpini de carpeni şi jugaştri...
Dorm zările ca 'n ochi grei de sihaştri
icoanele 'ncrustate în agată.

Pădurea lângă mine 'ngenunchiată
îşi cerne tristă inima bolnavă...
Azi toamna 'n sânge-mi picură otravă
Şi 'n plete ploaia stropi de nestemată.

Aci am stat tăcuţi odinioară...
Mai ştii? Cât era şoapta de senină!...
Cum să-ţi găsesc privirea de ermină
Şi trupul de gutui şi tămâioară?

De-atâtea ploi mi-au ruginit şi anii...
Cine ţi-a risipit chipul prin foi?
Aşi vrea să strig ... Umbrele-mi par strigoi
Şi alerg năuc printre copacii stranii...

Dar pasu-i frânt şi sufletul pustiu...
Cad sugrumat într'un deşis de vise...
Ce porţi din nepătruns le vreau deschise
de strâng la piept un brad ca pe-un sicriu?

Scotocind în umbra trecutului

Patru scrisori dela Vasile Lucaciu

de VASILE SCURTU

Cercetând între hârtiile rămase dela Teofil *Dragoş,* din Baia-Mare, am dat peste patru scrisori trimise acestuia de către Vasile Lucaciu. Aceste scrisori, astăzi în posesia d-lui advocat dr. Gavril Toma, nu sunt cunoscute nefiind publicate nicăiri. Le publicăm mai jos fiind convinşi că cititorul atent va desprinde din ele unele greutăţi ale luptei lui Vasile Lucaciu, iar cercetătorii viitori ai activităţii marelui luptător vor găsi o mică contribuţie la o vieaţă plină de sbucium şi jertfă.

Pentru lămurirea cititorilor, dăm şi câteva informaţiuni preliminare.

In primele trei scrisori e vorba de nişte chestiuni materiale în legătură cu banca „Aurora" din Baia-Mare al cărei director executiv fusese Teofil Dragoş. Această bancă s'a înfiinţat în anul 1906. Ea a finanţat, în oarecare măsură, acţiunile româneşti din judeţul Satu-Mare şi deci şi pe cea a lui Vasile Lucaciu. In anul 1913 (de când datează scrisorile *II* şi *III)* conducerea băncii se compunea din următorii: Prezident: dr. *George Pop de Băseşti,* mare proprietar Băseşti, Viceprezident dr. *Vasile Lucaciu* paroh Şişeşti, *Gavril Barbul* mare proprietar Mocira, *Demetriu Cionte* paroh Dumbrăviţa, *Atanasiu Demian* proprietar Negreia, *Augustin Dragoş* de Deseşti proprietar Hideaga, dr. *Teofil Dragoş* de Deseşti adv. Baia-Mare, *Ioan Georgiu* prepozit Gherla, *C-tin Lucaciu* paroh Crai-Doroţ şi *Nicolae Lupan* paroh Chiuzbaia.

Comitetul de supraveghiere: Romul Marchiş arhidiacon Careii-Mari, *Vasile Ardelean* paroh Vetiş, *Ilariu Boroş* profesor Gherla, *Ioan Gheţie* director de liceu Năsăud şi *Ananie Chereches,* contabil Chiuzbaia.

Scrisoarea IV este cea mai importantă. Se ştie că, Vasile Lucaciu, în anul 1914, în urma deselor prigoane şi atacuri ale guvernării streine, a trecut în vechiul regat. In scrisoarea trimisă lui Teofil Dragoş dă acestuia dispoziţiuni în legătură cu bruma de avere ce-i rămăsese în Şişeşti. Se poate observa din această scrisoare sufletul larg şi mărinimia lui Vasile Lucacu care, din veniturile parohiale nu cere nimic pentru sine ci dispune ca, acestea, să se împartă între învăţător şi între capelanul din Şişeşti.

Redăm mai jos textul fidel al scrisorilor.

I.

Ilustre Domnule,

In absenţa Dv. mi-am luat libertatea a dispune, că o sumă de bani, — 2800 Cor. — ce i-am cerut noi dela o bancă din Viena, să ni-se trimită prin cancelaria advocaţială a Dv. Imi ţin de datorinţă a vă aviza despre aceasta, nu cumva să vă surprindă, că am abuzat de încrederea Dv.

Cu deosebită stimă sum al Dv. devotat.

Şişeşti, 3—III.—1906. *Dr. V. Lucaciu paroh.*

II.

Mult Stimate Domnule,

Iubite nepoate,

După înţelegerea avută cu d-l director, vă rog să predaţi expresului acestuia banii, aşa că 100 coroane să trimiteţi cu servitorul băncii la postă. cu avizul aici alăturat, 10 coroane să-i daţi în mână, iar restul să binevoiţi a-i număra şi a-i presta în plic.

Cu toată stima şi iubirea

Şişeşti 14—VI—1913. *Dr. V. Lucaciu.*

III.

Ilustre Domnule,

Imi aduc aminte, că am ceva necaz cu scumpa noastră „Aurora".

Vă rog, să fiţi cu răbdare şi aşteptare binevoitoare, până sosesc acasă.

Am avut ocaziunea să citesc elaboratul şi expertiza d-lui Cellier din Paris, cel mai auctoritativ expert din toată Europa, în cauza minelor. E ceva frumos şi practic, cum expune expertiza sa provoace o concurenţă între capitalişti. De 15 Aprilie

PLECARE

de ION HORIA MUNTEANU

Vâslaş prin anotimpul cald de soare,
Mă plec pe rănile deschise de tăcere,
Doamne, îmi sunt grei ochii de-atâta aşteptare
Şi orice-amurg sufletul mi-l cere.

E atât de grea privirea ce scaldă depărtarea
Şi mâna mai înseamnă o cruce lângă drum,
Noi dibuim pe urme ca să-auzim chemarea
Ce se 'nalţă în inimi, din zare, ca un fum.

Apoi când obosită tăcerea va odihni aproape
Şi n'o mai fi nici cântec, în sulişe de soare
Vreau sufletul să plece în larga depărtare
Cu dorurile toate cu plânsetul din pleoape.

vor fi în Baia-Mare trimişii banilor. Mi-ar plăcea să fiu şi eu acasă pe atunci.

Vă salut cu tot respectul al Dvoastre cel mai devotat Dr. V. Lucaciu.

Roma, 26—III—1913.

Via Toscana 53.

IV.

Preastimate Domnule,

În chestie aranjamentului cu obiectele ce au rămas la casa parohială din Şişeşti, vă rog să primiţi Dv. rugarea ce vi-o adresez cu toată încrederea, ca Dv. să dispuneţi în general, preste toate ce se află în parohia Şişeşti, ca proprietate a mea, — după împrejurări, cum veţi afla de bine, cu deplină putere.

În special vă rog să dispuneţi:

1. Cărnurile afumate, să le folosească d. capelan cu stim. dsale familie; (încl. cu consideraţie şi la Ianoş).

2. Unsoarea să o vindeţi.

3. Biblioteca, dacă-i lipsă a o scuti de depredare, să o transporte Ianoş, sub îngrijirea d-lui cooperator într'un paraclis din biserică.

4. Toate venitele parohiale să fie pentru dotarea d-lui capelan şi a învăţătorului (şi a soţiei cooperatorului).

5. Veşmintele de pat, mobilele, lingeriile, argintăriile le las sub grijea d-lui capelan, să-le păstreze, ca proprietatea sa până la reîntoarcerea mea. Avem însemnare, un fel de inventar, preste toate cele ce au rămas acasă. Eu am încredere în d. capelan şi în d-na, aflându-i români cu sentimente curate.

Vă esprim adânca mea mulţămită şi cel mai profund respect.

Bucuresti, 21—V—1915. *Dr. Vasile Lucaciu.*

ALTĂ DRAGOSTE...

de C. PÂRLEA

Aş vrea să pornesc departe pe-un drum
Cu alte tăceri, cu toamnă şi vis
Să culeg imagini din moarte şi 'n scris
Să 'nsemn nostalgia din urmă, acum.

Porneşte amintirea înapoi tot mai rar
Veştejită ca o floare la fereastra mea.
Oricît m'aş desprinde să mă culeg din ea,
Visul e mai negru şi mai funerar.

Când potecile vor rugini 'n cimitir
La crucea bătută de vînt şi de ape
Prietenii vechi vor veni să-mi îngroape
Ultima dragoste în vers fără şir...

CULTUL VALORILOR SPIRITUALE

de Gh. Bulgăr

Nu există nici o formă de existenţă, nici măcar o aparenţă de trăire, fără să fie legată de vreo formulă definită care reprezintă o imagine cristalizată a unui cult, prestat valorii ce se impune unuia sau altuia, drept forţă oblăduitoare, în nesiguranţa sforţărilor spre mai bine. Bineînţeles însă, formula aceasta de cult, de-alungul secolelor a înregistrat multe variaţii.

Inchinarea în faţa unor forţe deasupra tăriei sădite în şubreda fiinţă umană, trebuia să răspundă unei accentuate necesităţi: năzuinţa continuă a omului în căutare de adăpost ocrotitor.

Cultul omului n'a fost închinat totdeauna aceleeaşi puteri, luată drept o deosebită valoare pentru însăşi existenţă. Formula cultului a variat după cum omul s'a convins de neputinţa forţei, sub a cărei ocrotire s'a pus.

Dacă primitivitatea a adoptat cultul pentru forţe oculte, atribuind cauze eficiente acolo unde existenţa lor nu era motivată, nu înseamnă că evoluţia omenească şi progresul intelectual mai ales, să rămână credincioase aceleeaşi forme şi aceleeaşi formule stereotipe de cult.

Progresul intelectual a emancipat umanitatea de sub tutela puterilor mistice, care atrăgeau după sine cultul similar al triburilor de azi, pentru care „totemul" reprezinta unica posibilitate de a te şti la adăpost.

Alături cu pasul progresiv al culturii şi civilizaţiei cultul omului ce aspira spre asigurarea liniştei şi împăcării sufleteşti, s'a îndreptat spre alte forţe socotite mai capabile să-i satisfacă dorinţa. S'a trecut atunci la personagii mitologice ori la puterile naturii. Aşa s'a oscilat dela o formă la alta, până a ajunge la o soluţie satisfăcătoare care să liniştească frământările sufletului omenesc.

Când creştinismul a întronat cultul pentru Fiinţa supremă atotperfectă, pentru Dumnezeu aşa cum îl cunoaştem cu toţii, atunci s'a instaurat şi cultul pentru valori pe care credinţa încearcă să le sădească în suflet. Nu că doar înainte n'ar fi existat cult pentru aceste valori, nu! Creştinismul a făcut mai posibilă cunoaşterea în sine a puterilor cu adevărat ocrotitoare şi le-a propovăduit, stăruind pentru un primat al valorilor cu peceţe de omnipotenţă.

Fără îndoială că ajungerea acestei ultime etape în cursul evolutiv al activităţii omeneşti legată de cultul menit să-i asigure ridicarea unui sprijin considerabil în existenţa sa, a însemnat un triumf al străduinţelor asupra nesiguranţei, oscilărilor între forţe cu aparenţă de ocrotire şi sprijin.

Dar să precizăm acum, care sunt acele puteri

cu pecete de omnipotenţă?

Omul călător rătăcit printre speculaţiile sofistice, a ajuns proptit de cultură şi credinţă la concluzia că o adevărată asigurare împotriva loviturilor dinafară nu există decât prin ridicarea cetăţii inespugnabile în sufletul dornic de linişte şi adăpost.

Numai valoarea spirituală şi morală e în stare să ridice zidul de apărare în viaţa socială şi sufletească. Etica ne învaţă că superioritatea personalităţii rezidă tocmai în tăria sa sufletească, pe care i-o imprimă această valoare înaltă.

Intronarea acestui criteriu de valorificare a individului, a adus cu sine şi tendinţa naturală spre realizarea acestui deziderat, spre recuperarea acestei forţe omnipotenţe.

Cred că nu e paradoxal şi nici riscant să afirmăm că, tăria spirituală şi forţa morală, sunt formule care poartă secretul deslegării celor mai dificile probleme de trăire.

Existenţa care aspiră la activităţi desfăşurate pe un plan *înalt* de viaţă, nicidecum nu se poate dispensa de aceste *valori înalte.* Ele dau cheia deslegării celor mai încurcate situaţii.

Oare uşurinţa găsirii soluţiilor celor mai bune în chestiuni care frământă spiritul uman, nu e chiar aflarea acelui adăpost trainic şi sigur ce dă consolare omului naufragiat pe oceanul nesiguranţelor, asaltat de vălurile neajunsurilor şi deziluziilor?

Ajungem astfel la adevărata realizare a dorinţei după ocrotire şi sprijin pe care *omul cunoscător* al vechilor formule de cult oferit forţelor neputincioase cu foarte reduse garanţii de apărare, pe care *omul creştinismului* şi *omul culturii* înalte, a găsit-o în ridicarea acelei formidabile fortăreţe în sufletul său, care să-i asigure bucuria rezistenţelor şi fericirea învingerilor: *valoarea sa spirituală şi morală.*

Nu găsim, nici *nu pot exista,* forţe oblăduitoare *în jurul nostru,* fie oculte fie mitologice ori materiale cărora li se atribuiau puteri iluzorii. Garanţia apărarii şi a succesului o găsim *în noi,* prin noi şi *creiată de noi.*

De acest fapt e convins omul timpurilor noastre şi de aceea vechiul cult, pentru felurite forme, crezute capabile să mulţumească tendinţa sa după întronarea tăriei adevărate s'a prăbuşit încet, progresiv, fără sgomot, urmând ridicarea forţei spirituale, cristalizată în valorile etice, morale.

Iată dece, practicarea acestui cult al valorilor spirituale, trebuie să fie un program al omului de adevărată cultură, care poate privi cu un suveran zâmbet de îngăduire faţă de ignoranţa primitivului pierdut în oscilări dela o putere la alta, negăsind formula obiectivă justă a valorilor spirituale. Dar dacă omul timpurilor noastre *poate* privi şi lua atitudinea de îngăduire faţă de comunitatea veacurilor ce-au apus pentru totdeauna, *el trebuie* să înţeleagă ceea ce veacurile demult trecute n'au putut s'o facă de înţeles. Avem azi posibilitatea de a canaliza sforţările noastre spre practicarea acelui cult, care nu poate asigura şi apăra. Această posibilitate constă tocmai în cunoaşterea idealului de urmat spre a ajunge la învingeri şi la liniştea ce o poate oferi tăria sufletească.

Cultul valorilor spirituale se impune deci ca un ideal, ca un scop al omului, al creştinului eliberat de sub tutela primitivităţii, scos de sub egida unor forţe de ocrotire iluzorie. *Valoarea* spirituală a individului asigură întronarea domniei spirituale asupra materiei, asupra neputinţei, asupra efemerului. *Imperialismul* valorilor spirituale şi morale trebuie să fie o tendinţă a culturii, ce poartă pecetea progresului etapei din urmă, după cum l-a preconizat Condorcet.

Fără ridicarea acestui imperialism, desigur totalitatea valorilor spirituale creiate de societate, adică însăşi cultura, va aluneca pe panta progresului material, reprezentat de civilizaţia înaltă, societatea deci pretându-se din nou forţelor materiale. Cultul valorilor spirituale, asigurând augmentarea tăriei sufleteşti, indică drumul spre înalt, spre bucuria învingerilor reale. Sigur că sub imperialismul forţelor credinţei primitive n'ar fi fost posibile aceste învingeri evidente pe care omul timpurilor mai noi le culege. Faptul în sine denotă o cucerire care, fără să fie nouă, e importantă pentru cei ce-i înţeleg valoarea.

In cultul valorilor spirituale e necesar să înţelegem sensul adânc al acestei cuceriri şi să încercăm să ne asigurăm un loc sub pavăza unui adevărat mare triumf.

——xx——

Răstignire

de EM. PAPAZISSU

Pe Golgota — cumplitul deal de cranii —
O ceată urcă greu, şovăitoare ...
Prin flacările-amezii orbitoare ...
Trec osândiţii pali, cu ochii stranii.

In vârf s'opresc. Sinistre, sfidătoare
Se 'nalţă crucile ... şi-adânci jelanii
Vestesc înfricoşatele strădanii
Cetăţii de profeţi ucigătoare ...

Acum tâlharii, răstigniţi, se 'nşiră ...
Urcat pe crucea care şi-o doreşte,
Nazarineanu'-aşteaptă şi se miră

Că nimeni să-l străpungă nu 'ndrăzneşte.
Când un olog, ce-l vindecase-odată,
Dârz urcă scara 'ntâiul cuiu să-i bată!

ALOHA

de OCTAV. RULEANU

In ceasul acela de ascuţită veghe în noapte, o parte a întregului din mine s'a sbuciumat în neştire. Senzaţie stranie, premergătoare întotdeauna unei transe de total desechilibru nervos. Avusesem o zi plină de nedumeriri, o zi umplută de ninsoarea gravă a unei ierni obsedante în albimea străvezie a gerului.

Sub tavanul chiliei mele, lumina ştearsă a becului, îmi curgea leşie prin vine, înăcrindu-mă. Stăteam în hău, între două lumi şi aşteptam. Aşteptam ca un călător înfrigurat, oprit de nămeţi într'o haltă pustie a unui nesfârşit câmp dominat de vânt şi promoroacă.

Apariţia somnambulică a prietenului meu Sonea mi-a mărit abizul. Venise încet, ca din alt tărâm, cu obrajii subţiaţi de vreme. Nu-l văzusem niciodată într'o astfel de situaţie. Părea un acord desamornios, aşa cum vioara lui nicicând n'ar fi putut gâlgâi. Halucinant, un cor de stridenţe înspăimântătoare, Sonea, bunul meu Sonea, vrăjitorul lirei părea pământiu, nefiresc de palid, deşi sărutat de ger.

— Nu te speria dragă prietene . . . Sânt tot eu, doar puţin neliniştit. Am venit la tine să-ţi cer un sfat, o vorbă. E-aşa de greu să găseşti azi prietenii. M'asculţi?

Tăcerea din mine s'a frânt sticlos de ţiuitor în gând.

— Permite-mi să-ţi cer dela început să nu mă compătimeşti. Mi-a rămas atâta mândrie să nu provoc nimănui milă. Sânt un biet iubitor de muzică şi atât Un personaj nedefinit, sortit să-şi ducă greul într'o lume ca vai de ea . . . Dar să nu te reţin. Ai cunoscut-o pe Marga? (Glasul i s'a mutat în împleticiri de silabe frânte.) Ştii Marga, logodnica mea, moartă de-un an. De ea vreau să-ţi vorbesc.

Aici a luat-o mai domol. Cărarea vieţii e întortochiată, răspântiile sânt multe, iar urcuşul greu şi riscant. Amintirile plouă melancolii, dozate în ochii ce scapără des ca şi cum ar vedea tablouri din trecut printr'o sită împăienjenită.

— Marga! Un nume de vis întrat în nefiinţă . . . Era aşa de blândă în priviri, că soarele mereu o săruta pe genele-i lungi şi pline de încântare. Bunătate întrupată. Marga purta calvarul unei suferinţi mute ce înnobilează sufletele şi distruge visurile. Viaţa ei era menită să fie frântă în ascensiune. De aceea destinul a împodobit-o cu florile calităţilor. Tot ce e bun şi delicat, dela simpla privire nepăsătoare, până la vraja glasului pornit să prindă farmecul unui amurg tomnatic cu palori pământene şi flori târzii, totul purta semnul misterios al prezenţei ei . . . Gândurile ei erau miere, iar alintările ei fluturări de îngeri nevăzuţi, catifelaţi. Eram încântat de ea. Niciodată însă nu mi-a permis să o sărut. Trăiam cu iluzia imaterialităţii ei. Fiinţă aeriană, beţie pură de mister. I-am închinat lieduri. Am prins farmecul ei în apele notelor simfonice. Am ajuns până la completa negare a restului omenesc. Ea era viaţa mea. Nu o iubire palpabilă, ci una metafizică, trecută dincolo de firesc, în străveziul permanentei inspiraţii . . .

M'am logodit cu ea. Absurditate în sine. Ea acceptase. (In fond eram convins că ea îşi ştia sfârşitul.) De asemenea şi mătuşa ei.

Trecuseră zile de fericire. Eram acum alături de ea . . . Sesizam mereu răsuflarea-i de pasăre obosită şi febra de purpură ce-o inunda strivitor. Numai ochii îi fuseseră pururi vii, ochii aceia de zahăr topit ce vorbeau, cântau, strigau lumină şi viaţă. Se agăţa de toate, cerşind nemărginitului câteva raze şi pentru ea.

Avea un cântec. Prins nu ştiu de unde . . . În el vibra întreaga nostalgie a orientului dorit de ea. Ii zice Aloha . . . Aşa spun de sigur, cei din Haway-ul romanţelor languroase. Ceva ce-ar însemna . . . Te iubesc . . . Te iubesc . . . Mi l-a cântat de multe ori, aşa cum putea, încet . . . Acum îl simt material . . . Aloha era ea, era viaţa ei ce se scurgea ca nisipul ceasurilor din pustiuri.

Şi-apoi într'o zi . . . neantul . . . Nu vreau să te mai tulbur cu descrierea celor ce-am trăit. Le poţi deduce. Un gol. Un haos. Nimicul prăbuşit în mine. Alte zile la rând, cenuşii, ursuze. Numai singurătatea îmi făcea bine, ideea că totuşi o voiu revedea şi cântecul ei . . . Aloha . . . Aloha.

Dar? Ascultă-mă! Priveşte-mă, oare trăesc? Am zărit-o pe Marga astă seară! (Bombă sau cutremurare de raţiune?) In centru, prin mulţime. La un colţ, o siluetă . . . Exact Marga . . . Distanţa de zece metri m'a paralizat. M'a căutat cu privirea. Ii cunosc doar ochii! Şi deodată un vânt şoptitor cu melodia ei . . . Aloha . . . Mi-a ţipat în creeri . . . Am leşinat cu smârcuri de viziuni. Nu ştiu ce-a fost . . . Sânt acum la tine. Dă-mi ajutor s'o găsesc . . .

— Bine, Sonea, cum se poate?

— Te rog nu-mi face morală . . . De altfel am şi plecat s'o caut. Să nu-ţi râzi de mine . . . Nu sânt nebun. Sânt numai om şi vreau să mă regăsesc.

In locul lui Sonea au rămas în chilia mea nedumeririle. Sărmanul Sonea! O frântură din marile singurătăţi ce turbură sufletele predestinate suferinţii.

*

A doua zi comisariatul de poliţie a înregistrat ca un simplu fapt divers, dispariţia fără urme a lui Sonea.

Atâtea fapte şi-atâtea tragedii! . . .

Poesie lacrimogenă

de **ION ŞIUGARIU**

Se scriu în România, de câţiva ani încoace, foarte multe poezii. O groază de versuri inundă zi de zi redacţiile revistelor de tot felul, din provincie sau din capitală, toate purtând aceeaşi marcă: **poezie tânără**. S'a abuzat atâta de acest termen, încât şi puţina poezie bună pe care o realizează câţiva tineri serioşi şi de mare talent **(Ştefan Stănescu, Aurel Marin, Ovid Caledoniu,** etc.) pe care ni i-a dat Dumnezeu, este ameninţată să fie înghiţită de aceeaşi nemărginită apă a mediocrităţii trâmbiţate pe toate ţarinile. Intrebaţi însă pe acesti poeţi, care este rostul atâtor mâzgăleli de ocazie, încercaţi să pătrundeti mai adânc în toată facila lor strădanie şi veţi vedea că în fond toată zarva ce se face în jurul lor nu este altceva decât o foarte lipsită de bun simţ gălăgie. Toată munca lor împrăştiată fără rost peste această prea răbdătoare cultură românească nu serveşte la altceva decât la o teribilă pervertire a orientării serioase a cititorilor si mai ales ea este o jignire şi o ofensă adusă **poeziei ...**

Atâtea şezători literare, organizate de reviste inutile, prin diferite colţuri ale ţării, atâtea publicaţiuni minore, fără cea mai elementară constiinţă a misiunei scrisului, ajută la răspândirea, la desfacerea pe piaţă a acestor versificatii gratuite, construite din câteva imagini banale, învechite, reminiscentă a unor lecturi incomplete. O poezie facilă, ieftină, de cliseu, în majoritate tristă, plângătoare, lacrimogenă, atentează zi de zi si nu odată din tribune cu mari pretenţii, la seriositatea si cinstea ireprosabilă a poeziei adevărate. O poezie ale cărei cele mai frecvente teme nu sunt altceva decât plângerea după o iubită banală, regretul unei dragoste inexistente, minore, de duzină. O poezie mică, fără demnitate, fără adâncime.

De obiceiu, această poezie se construieşte cam în felul următor: Poetului îi vine în minte o comparaţie, o imagine. O aşează pe hârtie, o reciteşte cu satisfacţie şi pe urmă comite alte imagini, alte versuri, natural banale, şterse, se căsneşte să le lege într'un fel, printr'o conjuncţie, sau printr'o subordonată directă şi strofa este gata. Strofa a doua este construită la fel, procedeul rămâne neschimbat până ce autorul apreciază că poezia este destul de lungă pentru a fi gata. Aici se opreşte. O mai citeşte odată, mai rectifică unele cuvinte, unele fraze, mai pune câteva puncte repetate, câteva virgule punctate şi apoi o copiază frumos, caligrafic, redactează o scrisoare elogioasă redactorului dela **„Lumea literară“, „Cuvântul literar“,** sau alte **„Lucruri literare“,** o pune într'un plic galben şi o trimite. Şi la o spatămână poezia apare. Cutare elevă de liceu o citeşte, îi place şi poetul este gata lansat. Ba dacă mai ştie şi să recite, aşa cum ştiu unii dintre prietenii mei dela Bucureşti cari înţeleg că fac aluzie la poezia lor proastă în aceste rânduri, el ia parte la şezători literare, îşi dă ochii peste cap şi începe să creadă serios că este poet.

Faţă de această graţioasă risipă de maculatură zadarnică, faţă de acesti poeţi fără scrupule, fără demnitatea misiunii pe care

Vioară

de **PETRE PAULESCU**

Cu braţe despletite stai vraişte pe masă,
Arcuşul nu mai rupe acorduri lungi pe strună,
Că degetele-s grele şi mâna-i noduroasă
Şi gândul sur visează visătorie brună.

Boltii azurul vremii — arcadă — peste mine
Şi pe cărări albastre am încrustat litanii;
Am tot cântat poeme îngemănat cu tine
Şi-azi zări încărunţite se sbat sub frunte stranii.

Unde-s hei Doamne unde-s zăpoarele vieţii
Şi zarzării de-acasă albiţi de neaua lunii,
Proptit în solitudini şi'n cârja bătrâneţii
Imi sboară pe sub straşini colunii şi lăstunii.

Pe punţi de amintire trec năvodari de ghindă
Şi plasa prinde 'n ochiuri vremelnicii sărace
Mă sparg în veşnicie şi'n cioburi de oglindă
Ah! unde eşti vioară să cânţi ... maestrul tace.

şi-o atribue, poeţii adevăraţi poartă în sufletele lor luni întregi câte o idee originală, în sens deosebit al vieţii, aşteaptă să se rotungească, să se împlinească, să se coacă pentru ca pe urmă să asude nopţi întregi pentru a o îmbrăca în vorbe, în imagini. Deosebirea este cam aceasta: Cei dintâi se aseamănă cu croitorii cari îmbracă manechinele pentru a arăta haina; ceilalţi se asemănă cu omul serios care caută o haină potrivită pentru a pune în valoare un fond viu, o fizionomie plăcută. Cu alte cuvinte, primii descoperă imagini, metafore, comparaţii şi caută frânturi de fond, de cele mai multe ori reminiscenţe din lecturi apropiate, pentru a le pune în valoare; ceilalţi intuiesc fondul şi pe urmă caută o formă corespunzătoare.

Şi toată această enormă trădare care se petrece zilnic, sub ochii noştri, alături de toleranţa noastră, clasică, prostească, toată această pervertire a poeziei, a scumpei şi dragei poezii, care formează viaţa noastră, se face sub masca **poeziei tinere,** a literaturii, a talentelor şi **tragediei** tinere. Săracă şi slabă tinereţe!

Şi totuşi există încă tineri cari sunt convinşi că viitorul literaturii româneşti este în mâinile, în munca şi străduinţa lor, în entuziasmul şi credinţa lor.

Mai sunt încă tineri cari aşteaptă o epocă de **maturitate** a culturii româneşti, cari nu se îndoiesc că România va participa eroic la universalitate, la triumful suprem al spiritului. Mai sunt încă poeţi, e drept foarte puţini faţă de turma celor apostrofaţi mai sus, cari muncesc serios, întens, cinstit, pentru a promova o poezie înaltă, gândită, de prestigiu. Dar strădania lor, încrederea şi entuziasmul lor se lovesc zi de zi de zidurile acestei enorme mediocrităţi literare care latră prin atâtea reviste, cu atâta obrăznicie la toţi trecătorii paşnici.

Pentru aceşti tineri, pentru aceşti poeţi şi scriitori, cel ce scrie aceste rânduri mai crede încă sincer în poezie, o cultivă, o caută şi o râvneşte. Pentru puţinii cititori care nu se lasă influenţaţi de strigăte, de afişe goale şi de reclame fără bună creştere, este sigur el că mai are rost această revoltă. Şi ei vor fi existând desigur şi în Satu-Mare, retraşi în munca şi viaţa lor lăuntrică, puri şi încrezători. Numai ei merită atenţia unei lămuriri.

Invălult în noapte

de D. HINOVEANU

Invăluit în noapte lung priveşti
Pe drumul vechi ce fu un greu urcuş
Şi-ai vrea să ştii acum când odihneşti
Prin câte vămi de vreme străbătuşi...

Prin lume-ţi pare luna ca un vis
Pe care tu l-ai strâns în ochi tezaur
Şi câmpuri largi pe unde zaci închis
Alcătuiri de sânge şi de aur...

O, cât de triste dorm păduri pe vale
Când bat din tot cuprinsul vânturi reci
Şi ce uşor, oprindu-te din cale,
Ai izbuti pe alt tărâm să treci!...

Şi te-ai afla mai limpede în steme
La ora când te cată gândul dus
Şi când închiagă somnul lungi poeme,
De-ar coborî în tine clar de sus ...

EPIGRAME

de ION PENA

LUNII.

Sărmana! Iar ni se arată
Cu faţa-i galbenă, de sfânt.
Mă mir că nu roşeşte-odată
De cîte vede pe pământ . . .

* * *

PE MORMÎNTUL UNEI SIMPLE FEMEI.

Aici îi stă făptura,
Sub astă piatră mare
Şi piatra e măsura
Păcatelor ce are . . .

* * *

EPITAF.

In acest cavou sărac
Putrezeşte un actor;
Pentru demnitatea artei
L-a ucis un spectator . . .

Papucii de argint ai poetului

Traducere din l. franceză de **Marica C. Popescu**

In seara aceea, de 24 Decemvrie, poetul Ariel simţi cum îi şerpuieşte în vine fiorul care indică temperatura.

Era un mic şi necunoscut poet, în vârstă abia de vreo douăzeci de ani, tânăr ca primăvara la primii lilieci înfloriţi, visător ca un clar de lună şi muncitor ca o albină ameţită de soare....

Scria în versuri desfătându-se în muzicalitatea strofelor ce-apăreau şi se'nşiruiau, uneori, pe hârtie, pe negândite. Când se înciuda, scria şi în proză; o proză curgătoare, voluptoasă, iubită şi savurată de femei şi în care, pe furiş, strecura ici, colea, din farmecul unor gingaşe poezioare.

Valul de temperatură care-i străbate corpul nervos, această durere ce-i apasă ceafa împovărată, era preţul unei munci prea intense, a prea multor zile fără de odihnă, a prea multor nopţi fără de somn. Ariel nu era bolnav; era obosit, surmenat... Oricum însă, primul său roman va fi publicat de Revue Mondiale... Iată că vine succesul, norocul şi, înaintea lor, uşoara beţie a gloriilor sperate... Ce importă deci o mică migrenă, ce sens poate avea faptul de a fi un obscur... sărac... econom?

... Şi în această seară, de 24 Decemvrie, poetul Ariel gândia: Cea mai mare mizerie, cea mai grea durere, e că sunt singur.

*

Chiar lângă cămin, acolo unde grătarele umilite stau reci aşteptând în zădar bucata de lemn, au fost aşezaţi papucii...

Aceşti papuci, brodaţi în argint, vătuiţi şi căptuşiţi ca şi o cutiuţă, în mătase culoarea cerului albastru, operă migăloasă a unei mătuşi din provincie, sosise încă de dimineaţă... „adevăraţi papuci de poet“... cum îi scria, cu naivitate, donatoarea.

Ariel îi privi zâmbitor găsindu-i absurzi. In acelaşi timp, mişcat, se gândia dacă nu cumva bătrâna gazdă care-i aşezase — sigur fără ironie — lângă vatra goală şi-a propus astfel să-i amăgiască visurile dându-i iluzia unei flăcări calde sau surpriza unui dar misterios.

El nu era dintre acei răi pe care îndoiala îi duc până a nega darurile aduse de Crăciun... Atenţia bunei proprietare îi păru ingenioasă şi încântătoare.

„In pantofii micuţi ai copiilor, Crăciunul lasă frumoase jucării îşi zise Ariel. Ce minune va pune el oare în papucii de argint ai unui poet?... O rază de lună...?.. o stea luată din azurul nopţii....? Apoi suspină căci ştia bine că Moş Crăciun, aşa Atotputernic cum o fi el, nu va fi tocmai atât ca să-i poată aduce fericirea.

Ariel era îndrăgostit. Aceea pe care o iubia — o drăguţă artistă, blondă, fină şi cuminte, care familiară cu paradisul aurit al sfinţilor şi al îngerilor, ilumina cărţi de rugăcini — era vecina lui, vecină aşa de aproape încât având un coridor comun, uşile lor nu se puteau deschide împreună fără a nu se atinge, iară noaptea, în timp ce el scria, singur treaz în toată casa aceea tăcută, poetul ascultând, credea că simte, prin perete sulful egal şi dulce al fecioarei adormite...

Câte himere nu-l ademeniau atunci... El era soţul iubit al micuţei icoane a paradisului şi în timp ce ea se odihnea calmă şi încrezătoare, el lucra pentru ea... Recompensa aleasă va fi sărutul ei...

In contactul imaterial a acestei vieţi tinere şi curate care palpita aşa de aproape, într'o perfectă identitate cu a sa în preajma acestui farmec armonios şi a acestei voioase munci feminine, a acestei mândrii nevinovate, Ariel se simţia mai bun, mai tare, capabil de un avânt mai larg şi mai înalt; inspiraţia se se înflăcăra şi se înobila, în acelaş timp, mai uman şi mai pur... Fără a şti, cumintea şi micuţa artistă, era muza sa!

Ce plăcut cămin de îndrăgostiţi ar putea face!... Cu toate acestea, Ariel abia dacă cunoştea numele iubitei, abia dacă-i auzi timbrul discret al vocii ei... Se încrucişeau doar pe scări: „Bună ziua, domnişoară... — Bună ziua, domnule“.

Deşi acel „Bună ziua domnule“ de pe buzele sericase nu exprima, nici apropiere, nici antipatie, totuşi licăreala — aceea, puţin şireată poate, — a ochilor ei surâzători, Ariel timid şi emoţionat, n'a cerut-o niciodată mai lungă...

A o atăca aşa pe scări... aceasta ar fi aşa vulgar... chiar ofensator!... Dar cum ar putea să-i vorbiască fără să-i displacă, ca să fie înţeles?... Să-i scrie?... Ii va răspunde oare?... A-i bate la uşa odăiţii?... Nu i-ar deschide... Vor continua oare amândoi a trăi aşa uşă 'n uşă, inimă lângă inimă,

fără ca între ei să nu fie exprimat cuvântul dragoste?...

Temperatura urca mereu. Ariel tremura; un cerc fierbierte îi strângea tâmplele. Ideile începeau a i se încurca. Cum părăsi fotoliul de lângă cămin, o ameţeală îl cuprinse, fără a-şi găsi forţa de a se desbrăca, se aruncă pe patul lui şi rămase doborît.

Poetul dormia, aşa cum se doarme când ai temperatură. Senzaţii stranii, năluciri fără şir se uniau ciudat pentru el, într'o semi conştiinţă a realităţii înconjurătoare! Cuvintele romanului său au devenit nebune şidansau înspăimântător în cap... Ele se divizau în silabe, apoi în litere şi se risipiau prin toată camera, paianjeni hidoşi, insecte mişunătoare şi viclene... Uneori toate se precipitau pe craniul lui Ariel, care pentru a ieşi, care pentru a intra ... Şi de fiecare dată poetul chinuit lăsa să-i scape un gemet pe care şi-l reproşa pe urmă, amintindu-şi de drăguţa vecină, al cărui somn îl tulbură...

Printr'o perdea de voal pe care Ariel o credea gris sau violet, cele douăsprezece bătăi ale miezului nopţii sunară. El gândia: „Moş Crăciun trebue să sosiască“... Şi această vizită lui îi părea un lucru prevăzut şi normal. Transluciditatea uimitoare a pleoapelor sale închise îi permise să constate că se ilumină camera: „Moş Crăciun şi îngerii... Pentru a vedea mai clar şi-a cules stelele din drum...“

Acum camera se umplu de sgomote, de murmure, de neînţeleasă blândeţe... De o prezenţă misterioasă, un binefăcător se năştea pentru Ariel... O căldură plăcută îl acoperi... Nu-i mai era frig... Atmosfera era uşoară şi înseninată... Ariel simţia în jurul lui gesturi alinătoare, legănătoare... Unul din îngeri îi dă să bea ceva cald, ceva cu o aromă de flori şi cu un gust de miere... Un altul îi pune pe frunte ceva incomparabil, o răcoare gingaşe, o suavitate ce trebuie să fie albă, un parfum care era un contact delicios... liliacul, poate, pe care îngerul îl ţinea în mână... Şi puterea divină a acestor desmierdări fu aşa încât, potolit, poetul îşi pierdu toată noţiunea lucrurilor ...

Nu se deşteptă decât la ziuă în sunetul clopotelor triumfătoare de naşterea Pruncului Isus. Îşi simţia capul greu, corpul dureros, dar cu tenebrele odată, temperatura, atrocea migrenă au dispărut... Ce noapte... Ce coşmaruri... şi ce vise!... Ariel făcu o mişcare şi respinse uşoara greutate a plapumei.

„Ce ciudat, remarcă el, nu-mi aminteam...“

Se sculă, ridică jaluzelele în palida lumină a zăpezii... şi înmărmurit, se opri lângă cămin unde scânteia încă flacăra unui foc recent...

Cineva — o formă clară, o faţă blondă — moţăia în fotoliul de lângă cămin.

... Ariel putea crede că, un pic obosit de îngrijirile date, un înger al Crăciunului a adormit....

Ghemuite în papucii de argint, mult prea largi, dar calzi în mângâierea mătasei azurii, două mici picioare se odihneau, două picioruşe friguroase de familie...

Şi încet, cu ochii plini de o recunoştinţă extasiată, poetul îngenunchie în faţa cadoului miraculos... Căci n'a fost nici raza de lună, nici vreo stea a cerului, ci chiar fericirea, miraculoasa fericire a pământului pe care Atot Puternicul — şi-aşa şiret în marea Sa înţelepciune — micul Dumnezeu al Crăciunul i-a adus-o.

Rugăciune

după EMILE VERHAEREN

de ION ŞIUGARIU

Spre bunătatea ta prea simplă şi profundă,
Când îmi ridic privirile de slavă pline,
Tot sufletul curat din mine se cufundă
In rugăciuni nepământeşti doar către tine.

Prea mult am rătăcit pe alte căi deşarte,
Neştiutor de diafana ta privire,
Şi prea m'am îndreptat târziu şi de departe
Spre mâinile întinse mie în neştire.

Aveam atâtea 'n mine pământeşti cascade
Şi atâţia dinţi înverşunaţi de necredinţă...
O, lungile printre talazuri escapade
Cum îmi fărâmiţeau întreaga mea fiinţă.

Eram atât de orb şi-atât de fără vlagă,
Atâta de bătrân de neincrederi grele,
Incât era de plumb făptura mea întreagă,
Pe toate drumurile negre către stele.

Şi meritam atâta de puţin să vie
Spre sufletul din mine alba ta lumină,
Incât privesc şi-acum cerească bucurie,
Cu toată faţa, umilit, de lacrimi plină.

TOADER POP

— Povestea unui desrădăcinat — (Partea IV.)

de V. NIŞTE

TOADER: (spre sat)

Vin! Deaprte am umblat ani.
Nu ştiu ce cărări m'au dus departe.
Glasul tău de mol m'a rechemat.
Mi-a fost dor, un dor de moarte!
Ruptă, mantaua se ceartă,
In fâşii, sdrenţe, cu vântul . . .
Sunt bolnav şi-i moartă
Inima mea şi sufletul.
Umbrele 'nneacă parte de cer
De unde vin eu şi moare,
Moare oraşul cu strigăt de fier;
Negru, sgîit, cu braţele 'n soare! . . .
. . . Valea sărată e pustie
Şi acum ca şi de mult. E goală
Câmpia rea de grâie . . .

UN TRECĂTOR:

Cel de-acolo! . . . Tu, cu capul
Galben ca un putred harbuz! . . .
Hei!! Tu! . . . Parcă ai fi dracul!
Ce cauţi? Eşti tare 'n auz!!

TOADER POP:

Caut Gâlbava satul meu.
Poate în vale trăeşte pe prag
Mama-mi bătrână, iar eu
Cel sperat, prin lume pribeag
Tors-am inimă de noroi;
Suflet buhav şi putred! . . .

TRECĂTORUL I: (plecând indiferent)

Oameni ca tine, pe la noi,
N'am văzut şi nu prea cred,
Mamă ta să fi trăit vr'odată! . . .

TOADER POP:

Ce mai cauţi suflete pândar
Noi nădejdi plătite cu amar?!! . . .

AL II-lea TRECĂTOR:

Măi! de colo! ca un lup plouat,
Ce ţi-i haina groaznic de rea,
Faţa de ceară crispată!
Parcă să plângă vrea!

TOADER:

Din Gâlbava sunt şi eu.
Am plecat în lume pîndar,
La vremi mai bune, mereu,
Dar răul pe lume n'are hotar!
Şi-astă-zi cu rostul sfărâmat
Noaptea odihnei mă cheamă!

AL II-lea TRECĂTOR:

Nu te cred străine că ai fi din sat.
Nu prinde minciuna, ia seamă!
Mulţi an trecut, de-al de tine,
Cu minciuni ne-au înşelat.
Mările cu aur pline
Toate'n vorbe ni le-au dat! (se'ntoarce să plece)

TOADER: (Ridică, sbucnind braţele spre cer clătinându-se)

Toader Pop, din satul Gâlbava!
Mută e ca şi o oală spartă
Inima ta! A ros otrava
Fabricei orice soartă
Pentru tine, fârtate . . .
Capăt viselor sfărâmate,
Toader Pop! Tu prinde pământul
Satului tău şi umple-ţi gura!
Dulce va părea adâncul
Său cel negru, mai dulce ca sgura! . . .
Lanuri în pârg cu zările 'n p i e p t
Creşte-or pe sdrenţele t a l e! (Cade).

AL II-lea TRECĂTOR: (năvălind la el)

Nu te ştie nimeni! E 'n ţ e l e p t
Spre oraş să te cobori l a v a l e.

TOADER: (Intins, cu faţa în sus)

Toader Pop orfanul sunt eu . . .
De oraşul negru mi-i teamă!
Mor de plămâni!

O BĂTRÂNĂ: (Plecându-se spre dânsul)

Oh! Fiul meu!

TOADER: (luându-i gâtul)

Mamă!! Dulce mamă! . . .

INCREDERI

O mică mărturie locală de trecut românesc

Multe acte de vrednicie şi afirmare românească, din trecutul nostru, stau încă îndosite şi necunoscute, aşteptând lumina tiparului. Ele se găsesc pe la urmaşii intelectualilor noştri din trecut, prin arhivele parohiilor, printre scriptele fostelor şcoale confesionale ori a băncilor populare, adevărate cetăţui româneşti odinioară.

Cercetarea lor şi mai ales scoaterea lor la iveală este o necesitate imperioasă.

Este vorba aci despre *George Achim,* fost director al vestitei bănci „Sătmăreana", din Seini, prieten a lui Gh. Pop de Băseşti şi luptător naţionalist în cercurile electorale româneşti din Sătmar, după cum reiese şi din articolul dlui prof. V. Scurtu, publicat în „Afirmarea" Nr. 12—1939.

Prin anul 1907 apărea în Seini un săptămânal maghiar întitulat „Szinérváralja". Director al gazetei era învăţătorul Fábian István, iar colaboratori principali dr. Kaba Tihamér — în realitate advocatul român Artemiu Caba — şi dr. Katona Şándor, directorul Fabricei de Spirt şi drojdie din Seini, al cărui nume adevărat era Klein. Cu alte cuvinte: un român renegat şi un evreu renegat, ceea ce caracterizează minunat structura vechiului stat ungar.

Intr'una din zile trecând prin localul fostei bănci „Sătmăreana", deasupra unui dulap, am găsit împăturat un număr din gazeta pomenită. L-am deschis cu o vie curiozitate. Intr'însul am dat peste copiile următoarelor două scrisori:

A „Szinérváralja"
tekintetes Szerkesztőségének
Szinérváralján.

Van szerencsém tisztelettel felkérni a tek. Szerkesztőséget, miszerint a „Sătmăreana" és alantirott czimére előfizetett „Szinérváralja" hirlap további megküldését beszüntetni sziveskedjék, minthogy a 14-ik számban közzétett „Fővárosi levél" niveau-ján kifejtett történelmi elmélkedések olvasásában gyönyört nem találunk.

Szinérváralja 1907. April 3.

Tisztelettel:

Achim György
ugyis mint a „Sătmăreana" igazgatója.

A doua scrisoare:

On. Redacţiuni
a ziarului „Lupta"
Budapesta.

Am onoare a Vă trimite alăturat Nr. 14 din ziarul local „Szinerváralja" în credinţă că-l veţi folosi bine în procesul contra „Luptei".

Scrietorul pestan nu l-am putut erua.

Seini 3 Aprilie 1907.

Cu distinsă stimă:

George Achim
directorul „Sătmărenei".

Ce se întâmplase? In nr. 14 al ziarului „Szinérváralja" din 31 Martie 1907, cineva, într'un articol întitulat: „Intâmplările săptămânii — scrisoare din capitală" — comenta răscoala socială a ţăranilor români din 1907. Autorul avea multe cuvinte de ocară la adresa poporului românesc şi dupăce se ocupa de urmările acestei răscoale încheia că: *„Desigur noi, maghiarii, vom fi cei dintâi cari vom intra în România, dacă va fi nevoie".*

George Achim s'a simţit jignit în sentimentele lui româneşti. A reacţionat pe faţă refuzând primirea ziarului, pe care-l plătise înainte, atât pentru el cât şi pentru instituţia a cărui director era. In acelaşi timp a făcut cunoscut articolul cu pricina şi ziarului românesc dela Budapesta „Lupta", care — se vede — chiar atunci avea un proces de presa cu autorităţile ungureşti.

Un fapt divers. Dar ce lecţie usturătoare pentru unii Români neînţelegători de azi.

N'ar strica să împrumutăm puţină mândrie românească dela înaintaşii noştri.

MIHAI BĂLAJ.

Despre poezia modernă

Subiectul acesta s'a tratat la inaugurarea Cercului de studii al profesorilor secundari din Satu-Mare. Problema a ridicat-o d. prof. *Vasile Scurtu*, președintele Asociației locale. Ne bucurăm nespus de mult că tot dascălii sânt aceia care au mereu ceva de spus, deși multora le pare curios cum astăzi unii oameni se mai pot ocupa și de „fleacuri". Vezi bine, e necesar ca acum să ne dăm cu tidva de pereți și să ne văicărim incontinuu, ținând socoteala zilnică a vânătorilor de moarte pe cele fronturi. Parcă războaie n'ar fi fost decând lumea! Sau parcă noi ăștia epigonii am putea opri marșul culturii cu toate tancurile și motorizările înfernale . . . Lumea e așa cum e și noi maimuțărim doar.

Cert e că d. prof. V. Scurtu a tratat subiectul de mai sus. Noi l-am ascultat. Mărturisim însă: l-am dori mai completat în unele părți, pentrucă prea s'a arătat făcând parte dintr'o generație pe care dsa n'a trăit-o.

In esențe punctele atinse de d. Scurtu sânt acestea:

Cea dintâiu impresie ce o dă lirica actuală este de haos. Există nenumărate mișcări terminate în așa numitele isme: cubism, dadaism, expresionism, futurism, simbolism, impresionism, integralism, primitivism, odamism, constructivism etc. etc.

Poezia lirică modernă are o atitudine absolut negativă față de poezia anterioară. Se caută în ea exaltarea individualismului („eul"). Apoi o ostilitate împotriva oricărui element de ordine și disciplină. Toate principiile estetice ale vechei poezii sânt dărâmate. Cu un cuvânt un anarhism poetic. Faptul acesta l-a relevat și criticul G. Ibrăileanu și I. Emilian.

In domeniul sufletesc, lirismul actual tinde să redea caractere fragmentare, să pulverizeze stările sufletești. Poezia caută o nouă valorificare și ierarhizare a funcțunilor psihice. Ilogicul și înconștientul stau pe întâiul plan.

S'a căutat de către poeți o revoluție ca formă. Lexicul a suferit grave frământări. Cuvinte noui, în mare parte vulgare au venit să îmbogățească limba. Morfologia s'a supus și ea înovării. Poetul G. Bogza scrie poezii în care predomină substantivele, iar Aron Cotruș migălește verbe și mai ales adjective. Sintaxa se modifică și ea sub ritmul unei disoluții în gândire. Stilul e obscur. Obscuritatea — spune d. Scurtu — în poezia modernă este artificială, semnul nihilismului sentimental și rațional.

Originile acestei poezii trebue căutate în atmosfera europeană de după războiul mondial. Un proeminent scriitor este francezul André Gide. Apoi Marcel Proust. Un libertinaj general în toate domeniile vieții. Vin la rând teoriile și practicele unor filosofi ca H. Bergson, Fr. Nietsche cu supraomul și în speciel Sig. Freund cu psihanaliza.

Răspândirea acestor extravaganțe se datorește în mare parte — afirmă d. Scurtu — scriitorilor evrei.

In concluzie d. Scurtu specifică din exemplele date caracterul anarhic al actualei poezii moderne și speranța unei reveniri la matca tradiționalismului românesc.

Aceeași dorință o are și d. director Eugen Seleș, ca vechiu iubitor de literatură. Nu tot așa și-a exprimat opiniunea d. prof. Mihai Rațiu care s'a arătat înțelegător al poeziei moderne. Dsa a demonstrat pe baze sociologice toată evoluția normală a modernismului. Viitorul singur va ști descifra valabilitatea unor forme de artă. Neîndoios că tiparele culturii nu pot rămânea aceleași și noi trebue să mergem alături de epoca noastră și să căutăm înțelegeri.

Ziceam că pe d. Scurtu l-am fi dorit mai complet în expunere. Dsa avea datoria să arate și părțile trainice ale poeziei actuale. Ceea ce a demonstrat, au fost extremitățile. Miezul nu l-a atins. Poezia lirică actuală este de o reală calitate. Lirismul românesc s'a îmbogățit și noi generația nouă avem datoria să prezentăm tuturora viabilitatea unei literaturi care e a noastră și care oricum ar fi ea poartă în sâmburele ei pecete a epocii.

Socotim că trebue să servim epoca noastră, s'o apărăm în fața celor ce privesc cu alți ochi sbuciumul creației.

De aceea sântem siguri că d. Scurtu n'a terminat încă și că deci ne va da și cealaltă față a liricei actuale.

O dorim din suflet pentru liniștea conștiințelor.

OCTAVIAN RULEANU.

Gânduri bune din Ungaria

In „Gazeta Satului“ anul II. Nr. 13 din 11 Februarie 940, a dlui Gr. Popa, dl Romulus Dianu semnează articolul de mai jos pe care-l reproducem în întregime socotindu-l preţios pentru foarte mulţi din cititorii noştri.

„Mocneşte în Ungaria, mai demult o idee realistă a „revizuirii revizionismului“. A fost o idee nefericită, o idee negativă, care s'a purtat până ce a devenit o zdreanţă. A desbinat până n'a mai putut! A semănat ura. A dat altora pretext să se amestece în afacerile dunărene, care nu-i priveau. Revizionismul a fost o idee care a făcut numai rău Ungurilor. O racilă de slăbiciune. Un popor realist nu poate merge pe o cale care nu duce nicăeri. Un publicist maghiar d. Papp Bela scria în „Magyar Ut“, la 15 Martie 1936, că numai Dunărea trebue să ne înveţe ce trebue să facem. Dunărea trece prin ţările noastre, ca o bogăţie comună. Problema dunăreană ne cere strânşi, înţeleşi între noi, nicidecum desbinaţi.

Nimic nu-i senzaţional în această idee, dar vrem să subliniem că bunul simţ nu a dezertat din Ungaria, cu toate că e ţinut ascuns.

Un preot, d. Kovacs Emeric, care nu e decât un Ungur modest, în Pustă, are curajul să scrie în aceeaş revistă „Magyar Ut“ că şi el e revizionist, dar în ce sens? „Faţă de problemele europene de azi, poporul maghiar este prea slab pentru a putea face ceva, pe cont propriu. Acelaş lucru pentru fiecare popor danubian. Adevărată revizuire este apropierea între popoarele noastre“.

Sunt momente în viaţa popoarelor, când este nevoie de o netezire a terenului politic, prin înlăturarea tuturor cioatelor şi buturugilor trecutului. Nu cu idei de ură meschină, şi cu negaţiuni care nu schimbă nimic, se înfăptuesc progresul şi destinderea: „Popoarele dunărene să nu uite că au un destin comun, — scrie acest modest gânditor politic, d. Kovacs Emeric. Nu mai există învingători şi învinşi. Trebue să ne apropiem. Imi dau perfect de bine seama de greutăţile pe care le întâmpină această apropiere, mai cu seamă, dacă noi, Ungurii, va trebui să facem primul pas. In zadar. Nu avem altă eşire. Revizionismul nu are nici un rost. Ne amăgim zadarnic. Trebue să spunem tineretului popoarelor dunărene: Suntem gata de împăcare. Nu ne-am simţi slabi, ci pentrucă soarta noastră este aceeaş“ . . .

Aceste idei sunt ale inimii fiecărui Ungur care vede lucrurile în desfăşurarea lor de mai departe. Viitorul trebue asigurat. Se întâmplă, de atâtea ori, ca menajurile făcute fără entuziasm să fie cele mai solide, cele mai durabile, şi cele în care interesele comune, şi prietenia să facă mai multe minuni decât face iubirea înfocată.

Au dreptate, desigur, numai aceia cari cred că Dunărea trebue să ne înveţe a face politică, de aci înainte.

ROMULUS DIANU.

Gânduri curate

Sub acest titlu, dl prof. *N. Negulescu,* fost inspector general al învăţământului secundar, publică în *Jurnalul,* într'unul din numerile sale, următoarele rânduri pe cari le reproducem pentru semnificaţia lor:

Sunt împrejurări în viaţă care te dispun la verificări şi rămâi surprins de exactitatea cu care ele se produc.

Fiinţa omenească prezintă multe inferiorităţi, cu toată perfecta ei aparenţă. Din aceste inferiorităţi mai cu seamă una caută să iasă în evidenţă:

Tendinţa de a se înălţa cât mai sus chiar când mijloacele ei intelectuale pure, nu-i dau dreptul la aceasta.

Mă refer la acele mijloace intelectuale, din mijlocul cărora exclud şiretenia, puterea de linguşire, lipsa de scrupule, care de atâtea ori înalţă . . . scoborând.

Aceste însuşiri, care s'ar putea numai antimorale, provoacă adeseori ascensiuni îndrăzneţe.

Multă lume rămâne confuză în faţa unor astfel de ascensiuni.

Dar dacă ridicarea materială poate că nu impresionează atât, ascensiunile care deschid porţile către sferele în care „insul“, nu ar fi cu nimic justificat să poate ajunge, supără, uimesc, mâhnesc şi revoltă.

Dreptatea imanentă însă se răzbună; şi individul cade sdrobit, tocmai dela înălţimea la care ridicat, se credea mai asigurat.

Fiecare poate să observe în sfera lui asemenea cazuri de răzbunări ale logicei faptelor; dar sunt unele care ies din sfera strâmtă, şi pătrund în sfera generală, acolo unde mulţimea este obişnuită să cunoască şi să verifice.

Acel „Spirit al Justiţiei“ care este de esenţă divină şi permanentă, sancţionează, răzbună şi corectează!

DĂRI-DE-SEAMĂ

CĂRȚI

Aldous Huxley

DOUĂ SAU TREI GRAȚII

traducere de Iul. Giurgea, editura Națională Ciornei, lei 90.

Două sau trei grații e o minunată lectură pentru oricine dar mai cu seamă pentru cuconetul acela prea sulemenit și prea, cu orice preț, „modern". Cu toate acestea, autorul **Contrapunctului,** ni se prezintă de data aceasta — prin intermediul aceluiaș traducător — cu o lucrare în care nu-l prea recunoaștem. Asta nu scade nimic din valoarea scrierii **Două sau trei grații** stărnește și interes, își are rostul său, își justifică versiunea românească. E departe însă și de proporțiile și de valoarea **Contrapunctului.** Cu-oscând faima și posibilitățile autorului, la altceva neașteptam. Ni-am mulțumit însă și cu cele ce-am întâlnit.

In **Două sau trei grații** se analizează cu minuțiozitate și cu subtilă finețe de psiholog, redându-ni-se cu o deosibită îndemânare, sufletul unor pisălogi, a câtorva persoane, dar mai cu seamă a unei femei. A unei femei care, deși slabă de caracter și lipsită de încredere în sine, ține cu tot dinadinsul să devină femeie „modernă", adică o femeie „primejdios de provocătoare și efectiv de imorală." Și, ținând seama că ispita începe odată cu cunoștința și crește la pas cu ea, Grace Peddley, soție cu copii, cu temperament pasiv și care trăise foarte multă vreme fără pic de personalitate, reușește să-și recruteze câțiva „prieteni", e grozav de încântată, și-i gata de orice consimțire.

Incepând prin tovărășia corectă a criticului muzical Dicke care o întovărășește peste tot, fără pic de control din partea soțului, și care-o obișnuiește cu lumea șlefuindo în foarte multe privințe, Grace Peddley, are ambiția de a aduce bărbații să-i facă **sluj.** „Nu se gândise însă nici un moment că s'ar putea întâmpla ca tocmai ea să fie cea care va face sluj". Astfel, ispitită de celebritatea deșmățatului — în ochii ei „modern" — pictor Rodney Clegg și apoi îmbătată de poveștile lui, de grațiile lui, îi devine amantă. In scurt timp însă acesta se plictisește de ea si-o evită, o părăsește. Pentru această cruzime își pune în gând să captureze un nou amant, la rigoare chiar mai mulți. Vrea să-i **dovedească** lui Rodney și tuturor, dar înainte de toate ei înșăși — asta cu siguranță — că este o femeie „modernă" și că dragostea pentru ea este o chestiune pe care o ia foarte ușor, în glumă, cu un cuvânt că puțin o interesează ceeace s'a întâmplat. Ar fi fost în stare să se poarte oricât de nerușinat față de orice străin ce i-ar fi ieșit în cale numai ca să-i dovedească lui Rodney că n'o interesează persoana lui și nu o doare despărțirea. E aci un proces sufletesc admirabil sesizat și expresiv redat.

Intr'o societate întâlnește un scriitor pe nume Kingham. „Kingham era nu fel de pisălog activ dar era o pradă care putea ispiti orice vânător femeie." Se amorezează nebunește de el. Acesta însă foarte capricios și foarte sincer, considerând-o drept ceeace era, după ce-și bate joc de ea, o brutalizează până la tortură — o face să facă dânsa **sluj** — pentruca în cele din urmă, obosit de prezența și miorlăielele ei, s'o părăsească. Disperată, e gata să se arunce dela etajul locuinței lui, să se sinucidă. E salvată însă în ultimul moment de primul și credinciosul ei, în adevăr prieten, Dicke, care o readuce, cu ajutorul unei prietene comune, soțului ce-o așteaptă și-o iartă, copiilor cari-o doresc și-o iubesc.

Volumul mai cuprinde încă trei interesante, să le zicem, schițe: **Săptămâna engleză, Monoclul** și **Naș̦a din Povești.**

Nu putem încheia fără a releva unele nedumeriri în ceeace privește traducerea. Probabil din vreo scăpare din vedere sau din prea puțin control, s'au strecurat unele greșeli cari enervează, cari supără. Nu se știe de pildă unde se pune virgula: inainte ori după **că, înainte ori după care,** după cum face proastă impresie continua repetiție: „întrucât mă privește pe mine" și alte pleonasme inutile cari nu-și au locul într'o lucrare semnată **Huxley** și tradusă Iul. Giurgea.

*

Dumitru Almaș

MIRON COSTIN

2 volume editura Națională Ciornei.

Autorul acestei nebănuit de preticase lucrări, pe numele-i adevărat Dumitru Ailincăi din satul Almaș ținutului Neamțului mi-e cunoscut. Și mi-e cunoscut îndeaproape. Firește, acesta nu-i un merit al nici unuia din noi și n'are nici o legătură cu cele ce vrem să spunem despre surprinzătoru-i debut. E o simplă bucurie personală care s'a dorit spusă și s'a trezit concretizată pentrucă, pentru mine, nu-i satisfacție și mândrie mai mare decât atunci când văd sau aud despre câte-un consătean — indiferent dacă mă văd cu el din ani în ani și absolut indiferent dacă mi-e prieten ori ba — că a lăsat o urmă cinstitoare pe urmele trecerii prin această tiharaie a vieții.

Ceeace ni-a împărtășit **Dumitru Almaș** în cele peste șase sute cincizeci de pagini împărțite în două

volume, despre **Miron Costin** — Mironașco, cum îl alintau colegienii din Bar — e mai mult decât o satisfacție, e o înălțare. Il știam învățăcel bun — vorbim de autor — și tocmai asta, parcă, mă făcea să nu m'aștept la cine știe ce dela el. Sunt prea cunoscute surprizele ce le rezervă soarta celor buni în școale. Iată însă că, Ailincăi Dumitru de altă dată, întră azi, prin **Miron Costin**, în categoria excepțiilor, dovedindu-ne că a dus — unde-o fi fiind — cu el duhul sărguinței, rodul. Il felicităm sincer pentru bucuria ce ni-a rezervat-o și-i dorim din suflet toată tihna de care simțim că are nevoie pentru realizarea altor noi creații tot atât de robuste și tot atât de meșteșugite cum ni s'a dovedit în aceasta de față.

Miron Costin, e romanțarea vieții cronicarului știut dar atât de sumar cunoscut până aci. Romanțarea vieții feciorului hatmanului Alex. Costin, a moldovanului acela mazîlit, e însă o altfel de romanțare decât cea obișnuită în atâtea alte romanțări de vieți străine unde nu te mai puteai dumiri când începe adevărul istoric și unde sfârșesc fierbințelile imaginației și-a înfloriturilor sterile.

Miron Costin, scrierea de serios și frumos debut a lui Dumitru Almaș, căruia i se întrevăd viguroase posibilități e o lucrare care te antrenează prin stilu-i simplu, cursiv și limpede și care te documentează prin nararea cinstită, bogată — uneori, e drept, poate prea bogată pentru o romanțare — și variată a întâmplărilor legate de viața proprie a cronicarului și-a contemporanilor lui.

Miron Costin — Mironașco care la 15 ani, în chilioara lui din Bar, la lumina unui opaiț, cu seu adus de-acasă, buchisia până târziu după miezul nopții slove latine și chirilice întru șlefuirea minții pentruca mai târziu să-l întâlnim **scârbit de intrigi** și sătul de domni hapsâni, ferindu-se de adunările boierilor și tovărășia sfaturilor lor e o scriere care ridică prestigiul cărții românești la o treaptă pe care, nu întotdeauna, au reușit s'o așeze scriitori vechi și încercați.

Intelectualul oricât de exigent ca și cititorul amator de lectură bună, vor fi satisfăcuți, de cuprinsul celor două volume. Școlărimea e obligată la această lectură. Editura **Națională Ciornei** s'a dovedit și de data aceasta fericit inspirată promovând în lumea slovelor românești un scriitor cu reale însușiri și promițătoare resurse.

*

Sinclair Levvis

MARTIN ARROWSMITH

traducere de Ana Costin, editura **Națională Ciornei** — 2 volume lei.

Cititorul căruia i-a trecut prin mână și s'a oprit asupra lecturii celebrei opere a lui Paul de Kruif „Vânători de microbi" aparută mai anii trecuți, în traducerea dlui dr. Bcloga, în editura Lepage din Cluj, nu se va putea stăpâni să nu se intereseze imediat și să stăruiască și asupra lecturii din lucrarea de față. Aceasta pentrucă autorul lui **Martin Arrowsmith** — pe lângă deosibitele și reputatele-i însușiri de scriitor — e unul dintre intimii prieteni și apropiații colaboratori ai lui Paul de Kruif la al cărui îndemn și sub ale cărui inspirații a realizat lucrarea de față, lucrare care e un fel de „statuie fin cizelată închinată eroismului științei medicale, iubirii sublime ce depășește viața noastră trecătoare și satirizării societății în care trăieste".

In **Martin Arrowsmith**, în personagiile atât de perfect conturate, lectorul își va recunoaște metehne personale de care poate nu totdeauna și-a adus aminte iar atunci când și li-a amintit nu și li-a socotit drept defecte, recunoscând prin ei — prin eroii cărții — pe foarte mulți din semenii lui. Și sesizând aceste scăderi la alții, observând ridicolul, hilarul stârnit pe urma acestor defecte, tot la alții, cititorul își va aduce aminte de el căutând să se debaraseze, să se lecuiască. Și se va debarasa datorită obsesiei pe care i-o va imprima, prin felul ei, lucrarea de care vorbim.

Autorul, psiholog subtil, cercetător îndemânatec și scriitor recunoscut, în dorința lui de a da o nouă înfățișare societății aceștia, a privit, și lucru foarte important, a știut să observe bine și cu limpezime în jurul său, „zugrăvind aidoma panopticul omenesc ce zăgăzuiește puhoiul evoluției sociale, i-a smuls vălul de pe sufletu-i închircit, l-a ironizat și l-a criticat", redându-ne totul cu un impresionabil curaj într'o formă încurajatoare și într'un stil care te'ndeamnă la neîntreruptă lectură.

Suntem siguri că, de data această și pentru această scriere, pentru lectura ei, cititorii nu vor avea să ne reproșeze nimic pentru faptul că-i îndemnăm cât mai insistent să și-o procure.

*

Ion Pena

FURCILE CAUDINE

epigrame, colecția Drum.

Epigrama a fost și mai este încă socotită, de mulți, o simplă poezioară batjocoritoare în ale cărei versuri se 'ngrămădește, de cele mai multe ori, veninul invidiei și cleveta spiritului minor. Din acest motiv, epigrama, n'a prea fost un gen cinstitor și consacrator pentru autori. Tot din acest motiv, credem nici nu s'a prea cultivat, deși abunda uneori. Rămânând la îndemâna oricui, la cheremul multora cari nu'nțelegeau sensul finei și abilei ironii, s'a trivalizat până la desgust. Dacă trăiește și mai e relevată încă, aceasta se datorește câtorva recunoscute talente cari, cu autoritatea lor personală câștigată în alte domenii ale artei, au îmbrățișat-o, au cinstit-o, au reabilitat-o.

Printre acei câțiva, puțini, cari s'au înscris la reabilitarea epigramei, cari au înțeles-o și-au ridicat-o la prestigiul de care trebuie să se bucure, este și tânărul autor al „furcilor caudine".

Finețea satirei, abilitatea și sub-

tilitatea ironiei, dau epigramelor dlui **I. Pena** o savoare deosibita stârnind, în acelaşi timp, sentimentul sănătos al desfătării.

Vom releva, la întâmplare, câteva pentru satisfacţia şi îndemnul cititorului:

Unui poet care a tipărit de curând o plachetă de zece poezii:

*

Susţin confraţii bîrfitori
Printre mai multe erezii
Că n'are bietul, cititori
Nici câte poezii..

*

Lui Em. Bucuţă, autorul romanului „Fuga lui Şefki“:

Şefki a fugit. Oricine
Spune însă — şi nu cruţă —
Că era cu mult mai bine
Dacă ne fugea... Bucuţă.

*

Autorului „Romanţelor pentru mai târziu“:

Nu sunt rău precum un câine
Ci constat cu-adînci dureri:
Au fost scrise pentru mîine
Dar celebre au fost eri.

*

Unde dai şi unde crapă (proverb), sau meditaţie cu ocazia acordării premiului naţional de literatură lui Al. Cazaban:

Cînd avem cu-adevărat
Zeci şi zeci de scriitori,
Ţara asta — ce ciudat! —
Premiază... vînători.

*

Măgarului:

Purtaşi în spate pe Isus
Dar nu ştiuşi, sărman naiv,
Să speculezi acest motiv
Şi să ajungi... bogat şi sus.

Din **Negre**, regretăm că spaţiul nu ne'ngăduie, reproducem numai pe acea de pe mormântul autorului:

Ca scriitor făcu în viaţă
Cîteva zeci de epigrame;
Ca perceptor el fu mai harnic
Făcut-a mii şi mii de... drame.

*

Onisifor Ghibu

LA A DOUĂZECIA ANIVERSARE A UNIVERSITĂŢII DACIEI SUPERIOARE

Cluj lei 40.

Neobositul cercetător al urmelor noastre şi propovăduitorul plin de entuziasm al năzuinţelor acestui neam, ne înfăţişează în lucrarea de faţă, istoricul Universităţii din Cluj.

Cu îndemânarea-i notorie, cu argumentele şi logica-i ştiută, actualul profesor al Universităţii din Cluj, ne-arată ce-a fost în trecut cetatea de lumină de azi din capitala Ardealului românesc.

Ridicând vălul intereselor politice de pe faţada-i atât de pompoasă, ne dovedeşte cu argumente hotărîtoare că, în adevăr, „Universitatea“ din Cluj s'a înfiinţat din motive politice“ şi că la fiinţarea ei „nu punctul de vedere cultural a fost conducător.“

Intelectualii cari vor să se documenteze asupra trecutului amintitei Universităţi precum şi înfăptuirilor de sub fireasca conducere românească, vor găsi în preţioasa conferinţă tipărită a dlui prof. O. Ghibu, lămuriri contribuitoare şi edificatoare.

*

ION ŞEREŞ
ADOLESCENŢA

versuri, Oradea 940, lei 30.

Volumul acesta, înainte de a-i fi citit personal, l-am împrumutat prietenului nostru, poetului **I. Şiugariu** care venise să ne vadă. Când i l-am dat, l-am rugat să nu mi-l reţină prea mult fiindcă vreau să-l prezint în nrul acesta cititorilor noştri. — După câteva zile mi-l restituie prin cineva. Fără a bănui nimic încep şi eu să-l citesc. In cursul lecturei iată că dau peste unele observaţii pe marginea câtorva versuri. Astfel la pag. 23 — **Vrere**: vezi Blaga — **Alean** — veiumul La curţile dorului. Acelaşi ritm, aceeaşi atmosferă. Influenţă vădită în ultimul vers — pierdut, nepierdut — Blaga. La fel pag. 34 — **Iisus** — văzut, nevăzut. Asta trădează şi felul cum poetul îşi construieşte poeziile dintre care unele bune. La pag. 28 — **Soma** —, vers ultim, strofa doua: **„Măturătorul din oglinda lumii a adormit“** — Blaga —. Pag. 47 „Lumea somnului“ — Blaga.

Apoi — **Zori**, — (frumos).

Noaptea tăcutului mit
Piere ucisă de-argint

la fel — **Incercări** — 51 şi — **Cântec** — 53, pentruca la **sfârşit** — pag. 59. — să găsim o astfel de apreciere: „O carte imprecisă, plină de influienţe, mai ales din Blaga, care este amintit atât de tematica acestor versuri cât şi de forma în care sunt scrise, de imaginile pe care poetul le întrebuinţează, de tehnica versurilor, de metaforismul acela imprecis care la Blaga capătă motivare printr'o directă participare la mister, printr'o intensă **trăire** a lui!

Cu toate aceste observaţii pe cari ni le însuşim şi pe care tocmai deaceea li-am relevat, noi credem în talentul prea tînărului poet **Ion Şereş**. Il sfătuim însă să se debaraseze de orice influenţă străină care s'ar crede că-i dă un farmec în plus gândirilor proprii. Afirmându-şi individualitatea, câştigă mai mult chiar dacă versurile i s'ar categorisi de slabe.

Adolescenţa înglobează, totuşi frumoase şi plăcute versuri.

*

Dimitrie Danciu
SOLITUDINI

versuri editura Lanuri, Mediaş.

Harnica editură a valoroasei reviste Lanuri promovează şi de data aceasta cu multă înţelegere, un nou uns cu har dumnezeesc.

Găsinu în poeziile poetului **Danciu** simţire deosebită şi frumuseţe încântătoare. Pentru aceasta şi pentru motive pe care le vom explica altădată, recomandăm călduros, îndrăgostiţilor şi cititorilor de versuri, volumul de faţă **Solitudini**.

CONST. GH. POPESCU.

BABOI

Dacă noi am fi, dacă am putea fi, aşa cum nu suntem, adică aşa cum sunt aşa de mulţi alţii, n'am mai întâmpina atâta amar de greutăţi, nu ni-am mai întâlni cu atâtea neînţelese piedici, cu atâta sfidătoare indiferenţă.

Preferăm totuşi să rămânem aşa cum suntem. Nu suntem cel puţin aşa cum sunt foarte mulţi ceilalţi şi ne mângâiem, mândrindu-ne, cu aceasta.

Simţim totuşi cum pârîie parcă uneori, desprinzându-se de pe tulpina unor curate intenţii, câte ceva în adâncul convingerilor noastre.

* * *

Cei cincizeci de ani dela moartea lui *Ion Creangă,* au fost comemoraţi de Academia Română. E cea mai înaltă şi mai potrivită cinstire ce a putut să se aducă memoriei aceluia ce-a fost, şi-a rămas încă, un exemplu de cum trebuie să se scrie în proză.

Despre viaţa şi opera marelui şi neîntrecutului povestitor a vorbit maestrul Mihail Sadoveanu care ni-a adus, cu această ocazie, noi şi preţioase date, atât în privinţa vieţii cât şi a morţii „acelui ce s'a chemat Nică a lui Ştefan a Petrei Ciubotarul, zis Ion Creangă".

In adevăr, „viaţa marelui povestitor din Humuleşti a fost brazdată de numeroase umbre. Părăsind cinul preoţiei, — fapt care nu i-a fost nici odată iertat de consătenii săi — despărţindu-se de o soţie târgoveaţă, dispreţuitoare a rudelor rustice ale bărbatului său, Creangă a început să coboare, oarecum, sufleteşte, făcându-şi dintr'o îngrijitoare, care, dealtfel l-a păzit până la sfârşitul zilelor, tovarăşe casnică. Tinca Vartic n'a adus însă în viaţa lui Creangă, altceva decât o notă de tot mai accentuată trivializare, contribuind la umbrirea şi mai adâncă a inimei marelui povestitor.

O singură dar puternică rază de lumină a avut Creangă în viaţa sa: prietenia uriaşe, indestructibilă, cu giganticul Mihail Eminescu. Deşi stăpânind o cultură mult superioară, unicul nostru poet de geniu se simţea foarte bine în tovărăşia ţăranului din Humuleşti, în a cărui bojdeucă venea adeseori spre a petrece clipe de linişte şi de reculegere.

Neluat prea mult în serios la Junimea, unde era privit numai sub aspectul său rural, Ion Creangă a fost un izolat. Dar opera sa, neîntrecută până azi, va înfrunta timpurile".

Comemorarea — de vineri 12 Ianuarie 940 — dela Academia Română e o recompensă binemeritată adusă amintirei aceluia ce în viaţă a fost atât de nesocotit din cauza originii lui şi din cauza prea modestei situaţii lui sociale.

* * *

Destinul omului, a fost titlul prelegerii pe care dl *Mihail Raţiu* a ţinut-o — duminică 11 Februarie c. — în cadrul conferinţelor organizate de Asociaţia profesorilor secundari şi Despărţământul Astrei locale.

Documentat până la pedanterie, dl *Mihail Raţiu* a expus — în cele cincizeci de minute — frumos şi cursiv, auditorului prezent, în majoritate eleve şi elevi, ceeace gânditori streini, recunoscuţi, au lăsat în urme scrise.

Măcar astfel, publicul sătmărean, mai vine în contact cu suflul gândirei şi-al preocupărilor intelectuale căci, de citit, şi-aşa, cine-o mai fi având astăzi vreme?

Totuşi, mofturi intelectualiste, surprinzi oricând şi oricâte. Aşa, la terminarea conferinţei, un *intelectual,* în timp ce se strecura, prin hol, la aer, se destăinuia, dintr'o pornire linguşitoare, rece şi cu superioritate, unuia ce-l întovărăşea: „. . . *sunt sigur* — de unde-o fi ştiind atâtea, nu ştim? — *că nici jumătate din cei din sală n'au înţeles cele spuse*" . . .

Nu ştim din care categorie o fi făcând parte gravul nostru *intelectual* compătimitor — din acea a celor ce-au înţeles sau din acea a celor ce cred c'au priceput — însă, cu oarecare curaj, îndrăsnim să-i spunem:

Conferenţiarul a fost înţeles de toţi cei aflaţi în sală. Absolut de toţi pentrucă a vorbit românește şi pe înţeles, pentrucă în Sătmar oricine poate fi înţeles şi pentrucă s'a ştiut feri de formulele acelea obositoare obişnuite unor conferenţiari cari au de spus puţine. L-au priceput toţi numai *că, . . . fiecare l-a înţeles pe măsura posibilităţilor proprii de înţelegere.* Dar de înţeles l-au înţeles domnule intelectual sătmărean, cine-i fi fiind.

* * *

Academia Română a cinstit, aşa cum se cuvine, cei 100 de ani dela naştere lui *Titu Maiorescu,* cel mai chibzuit, mai cult şi mai neobosit dintre oamenii vremii în care a trăit.

La această înaltă prăsnuire a ţinut să fie prezent şi Voevodul Culturii noastre, M. S. Regele Carol II, unde, ca de obiceiu a cuvântat astfel:

Domnilor,

Cu o deosebită bucurie am venit astăzi în mijlocul Domniilor voastre, pentru această şedinţă solemnă în care se comemorează Titu Maiorescu.

In activitatea lui imensă, atât literară, cât şi academică şi politică, cred că în acest Cenaclu va trebui desprinsă în deosebi, nu atât opera sa, cât

influenţa covârşitoare pe care a avut-o acest om asupra desvoltării culturale a ţării sale.

Titu Maiorescu ca critic şi pricepând critica într'un mod foarte clasic, — fiindcă Titu Maiorescu era un clasic, — adică pricepând critica ca un element covârşitor de îndrumare a culturii naţionale, rămâne prin acest fapt în istoria desvoltării noastre culturale un mare îndrumător.

Dar Titu Maiorescu nu a fost numai un îndrumător, — şi aci cred că rezidă în mare parte meritul său.

In acele vremuri, în care aşa de puţini aveau încredere în puterea de creaţiune a intelectualităţii româneşti, Maiorescu a fost unul dintre puţinii cari a crezut şi a văzut.

Incurajările pe care le-a dat primelor noastre eforturi serioase de literatură, — în deosebi acea încurajare, pe care unii, astăzi o critică fiindcă era prea strictă, dată lui Mihail Eminescu — sunt semne că Titu Maiorescu a văzut departe. A văzut că în viitor cultura românească se va putea desvolta cu paşi uriaşi şi îşi va putea lua un loc de frunte în cultura mondială.

La prinosul pe care astăzi Academia i-l aduce, este o plăcere pentru Mine să viu şi să adaug aceste câteva cuvinte.

La aceasta încă ţin să mulţumesc pentru cuvintele pe care Mi le-a rostit domnul Preşedinte şi să reafirm toată bucuria pe care o simt de fiecare dată când am prilejul să mă găsesc în mijlocul Domniilor voastre (aplauze puternice, ovaţiuni).

* * *

Imi vorbia, mai deunăzi, despre *nivel cultural,* un cetăţean oarecare. Un „domn". Un ins care, ştiu precis fiindcă-i cunosc apucăturile, dela absolvirea universităţii — vreo 8—9 ani să fie de când a părăsit-o sărmana — n'a mai pus mâna pe vreo carte — carte de citit nu carte de joc unde are o deosebită înclinare — afără doar de răsfoirea unor ziare în care, n'a găsit — nici acolo — mai nimic. "Nu mai scriu, de-o vreme, nici ziarele nimic.„

Imi demonstra, cum zic, plictisit şi „pe radicale", ca să-şi afişeze competenţa, poate pentru a-i sesiza cultura, necesitatea unui nivel cultural pentru a înţelege ceva. Ceva, orice. Bietul. El care, ca şi mulţi alţii, nu'nţelege sensul culturii şi poate nici chiar valoarea cunoştinţelor, ce bruma le are; el care n'are decât unele, sumare, şi absolut necesare idei cari-l leagă, prin viaţă, de-o oarecare existenţă; el care se crede şi *notabil* fiindcă, prin câte umilinţe Doamne, se bucură de-un titlu, de-un salar şi de oarecari „relaţii" cu-o lume şlefuită doar prin îmbrăcăminte, dar prea săracă prin spirit; el, îmi vorbia, de nivelul cultural al tuturor concetăţenilor, pentru a mă convinge de inutilitatea entuziasmului sforţărilor noastre.

El . . .! Şi l-am ascultat fără a-i reproşa o vorbă. Şi n'am avut, nu mi s'a întâmplat, nimic. Am vrut să ştiu şi eu până unde poate merge nesimţirea unui „intelectual".

Mici creionări

Petru Stati — LA POARTA VISULUI — versuri — Iaşi 1940.

Subtilul poet, *Petru Stati,* bine cunoscut publicului intelectual românesc din necurmata-i trudă răspândită în diversele monitoare culturale din ţară şi mai cu seamă din acea prestată la „Cuget Moldovenesc", ne oferă de data aceasta, pe lângă *POTECI ALBASTRE,* un volum cu alese şi îmbietoare versuri. Atât asupra versurilor, *LA POARTA VISULUI,* cât şi asupra *însemnărilor* în proză, *POTECI ALBASTRE,* vom reveni mai pe larg.

*

Patrusprezece cuvântări rostite de KRISHNAMURTI e titlul noiei lucrări tradusă din englezeşte de *Ştefania* şi *Silviu Rusu.* Cartea redă cuvântările rostite în vara anilor 1937 şi 1938 în Lagărele dela Ommen, Olanda, traduse din originalul englezesc, întocmit după notele stenografice autentice, revăzute şi rezumate de *Krishnamurti.*

*

Raul Călinescu — POVESTIRI DIN VIAŢA ANIMALELOR — biblioteca ştiinţifică, pentru popor, a ziarului Universul.

Ne facem o deosebită plăcere a recomanda lectorilor noştri interesanta şi preţioasa lucrare a dlui *Raul Călinescu,* lucrare despre care vom mai vorbi în numărul ce urmează al revistei.

*

ION Ţolescu Văleni — SÂNZIANA — poeme, — editura Cugetarea 1940.

Prietenul şi poetul *I. Ţolescu-Văleni,* dacă nu ni-a făcut o surpriză cu volumu-i de faţă, ni-a produs o nespusă bucurie. In cele 110 pagini a'e volumului cu care ni-am şi împrietenit, găsim toată delicateţa şi strădania sufletului său tinăr, entuziast, ales. A avut mare dreptate dl *Nichifor Crainic* care, îmbrăţişându-i versurile, scrie drept prezentare: *„Cartea aceasta este o inimă tânără din a cărei lumină se revarsă duhul mistic al ethosului autohton".* Dar despre — *SÂNZIENILE* — acestea vom mai vorbi.

*

INGER CONDEIER e noua plachetă cu cinci versuri, simţite, a dlui *Mihu Dragomir.*

*

C. Săteanu — MUŞCHETARII LITERATURII ROMÂNE MODERNE — Iaşi, tip. „Presa Bună". 940. Broşura e o contribuţie interesantă la istoriografia soc. literare „Junimea". De dragul prietenului care ni-a făcut această surpriză — o amintire din 18—I—940. — vom reveni amănunţit asupra lucrării în cel mai apropiat număr.

CONST. GH. POPESCU.

Reviste — Ziare

Conștiința Română, cotidianul nostru local a păşit, zilele acestea, în al treilea an de apariţie conştiincioasă.

Pentru cine-şi dă seama de activitatea ce freamătă în redacţia unui cotidian, de grijile şi greutăţile materiale ce se ivesc şi se desfăşoară în jurul apariţiei unei publicaţii zilnice, de munca salahorică ce trebuie să se presteze pentru a i se asigura viaţa, va înţelege desigur eroismul lui *Mircea Laţia,* omul în cârca căruia sunt îngrămădite toate atribuţiunile şi angaralele în legătură cu apariţia *Conştiinţei.*

Şi când te gândeşti, aşa câte odată, la boieria, la aerele cu care privesc toată această trudă acei ce-ar putea încuraja, acei ce-ar trebui să înlesnească o mai tihnită vieţuire slovei române în acest oraş lipsit de-o viaţă mai românească, îţi vine să li laşi toate dracului.

Acei dela propagandă încă se încălzesc numai la acele ce văd în jurul nasului, neglijând, ori nebăgând în seamă, toată mucenicia şi tot sensul adânc al zbuciumării dela periferie de ţară.

* * *

Convorbiri Literare nrele 10—11—12, pe lunile Oct. Dec. 939 a apărut cu oarecare întârziere şi bănuim de ce. Bănuim şi eforturile pe care entuziastul şi neobositul ei director dl *I. E. Torouţiu,* le depune şi care stârnesc invidia şi cleveta confraţilor, prietenilor.

Convorbiri Literare rămâne, pentru noi, cea mai indicată şi mai preţuită revistă din câte ne trec pe sub ochi. Aceasta fără a ne gândi să scădem ceva din rostul şi valoarea altor publicaţii cunoscute şi apreciate.

* * *

Viaţa Basarabiei — anul IX nr. 1. Ianuarie 1940, director *Pantelimon Halipa,* Chişinău str. 27 Martie 1918, nr. 142. Cuprinde pe lângă articole judicioase şi versuri frumoase o cronică bogată bine susţinută şi întotdeauna vie. Ceeace-i dă o valoare mare pentru noi e că, această revistă, îşi cultivă şi-şi promovează talentele proprii fără a se făli, cum atâtea alte reviste fac, nu numai cari n'au nici o legătură cu regiunea, cu viaţa localului. E notă merituoasă şi de mare însemnătate aceasta.

* * *

Innoirea — anul III, nr. 6—7. 1—15 Februarie 1940. dir. *Tiberiu Vuia,* red. şi adm. Arad str. Brătianu 4.

Cu aceleaşi preţioase colaborări *Innoirea* cinsteşte slova română prin penele câtorva tineri entuziaşi şi talentaţi.

* * *

Symposion — anul II nr. 6. Decemvrie 1939. *Cluj* red. şi adm. str. Iuliu Maniu 39.

E în adevăr o revistă de cultură. Şi aci ca şi *la Viaţa Basarabiei,* colaboratorii sunt locali, de talent, de suflet, de adevărată cultură.

Faţă de pretenţiile de monopolizare spirituală numai în Bucureşti, *Symposion* opune o categorică desmințire.

* * *

Gazeta Cărţilor — anul IX. nr. 9—10. — publicaţie de bibliografie, literatură şi cultură generală, apare bilunar, dir. prof. *D. Munteanu Râmnic,* Ploeşti, red. şi adm. Lt. Zagoriţ nr. 1.

* * *

Luceafărul literar — anul XIII. nr. 3. Februarie 1940, apare bilunar. Dir. *Nicolaie Graur* Bucureşti, red. Suburbia Militari str. David 63.

* * *

Prepoem — anul I. nr. 7. Ianuarie 1940, revistă de afirmare a tinerei poesii româneşti, redactor *Traian Mihăilescu,* Bucureşti, red. şi adm. Squar Leova 4.

* * *

Festival — redactor *Mircea Papadopol* — Silistra str. I. G. Duca 73.

* * *

Ev Nou — bilunar literar, ştiinţific cultural, anul III. nr. 1. dir. *Roman Boca,* Braşov str. I. I. C. Brătianu 57.

Revistă însufleţitoare, apare sub îngrijirea dlui *Vasile Popovici Pădure.*

* * *

Litoral — dir. şi red. *Dumitru Olaru,* Constanţa str. Scarlat Vîrnav 26, apare lunar, cu totul deosebit faţă de celelate reviste ce ni sunt cunoscute. E o publicaţie plăcută şi interesantă prin concepţia ei.

* * *

Curierul Financiar, anul IX. nr. 17, dir. prop. *Romulus N. Alexandru,* red. şi adm. Bucureşti, bul. Elisabeta nr. 95 bis, etajul I; revistă lunară de studii, legislaţie, jurisprudenţă şi informaţiuni financiare şi fiscale.

* * *

Scânteia, anul X, dir. *Emil Precup,* red. şi adm. Gimnaziul „Petru Maior" şi liceul comercial Gherla, jud. Someş. Revistă lunară, ştiinţifică şi de folklor a elevilor dela gimnaziul „Petru Maior" şi liceul comercial din oraşul amintit, unde apare.

* * *

Căminul Nostru, revista asoc. înv. din jud. Caliacra; redactor *Al. C. Aldea,* red. şcoala primară din satul Ionuscilar, of. I. G. Duca.

N. Vâj.

Buletinul „Astrei" Satu-Mare

Astra locală și datoria ceasului de față

Vremurile pe care le străbatem cer o mobilizare de conștiințe. Datoria noastră nu este numai să stăm cu arma la picior, ci să preparăm acel suflet cultural românesc ce nu poate fi expus de niciun talaz vrăşmas.

Trăim epoca culturalului național. Şi deci contractul permanent cu toate straturile sociale prin cultură, este singurul desiderat al ceasului de față.

„Astra" locală condusă de d. președinte dr. Eugen Seleș, directorul liceului Emniescu, având și concursul binevoitor de totdeauna al dlui Prefect-Col. Simion Coman, s'a străduit în orice timp să-şi îndeplinească menirea. Cât exista Serviciul Social „Astra" a muncit prin oamenii ei. Roadele de sigur nu s'au putut vedea, fiind prea scurt timpul realizărilor şi fiind prea multe piedecile. Insă s'au pornit munci constructive, creându-se Cămine Culturale ca acel din Colonia Gelu, ridicat prin sârguința dlui Insp. silvic Zeno Spârchez, fost director al Serv. Soc. și protopop on. Ion Ursu, parochul comunei.

Această muncă o va continua acum „Astra" cu mijloacele și înțelegerea ce-i va sta la dispoziție.

Dar până atunci e nevoe și de un alt plan de înfăptuire. Am tot vorbit de culturalizarea satelor. Nu ne-am gândit însă îndeajuns la elementul românesc dela periferia orașului nostru.

Se petrec la marginile orașului lucruri de necrezut. Săptămână de săptămână, neprietenii noștri de totdeauna susțin abil o propagandă deghizată de treptată ponegrire a tot ce este românesc și un răscolitor spirit de desagregare a încrederii în destinele neamului nostru.

A sosit timpul să ne îndreptăm mai activ atenția spre aceste cartiere, pradă unor pescuitori în apă tulbure. Să ne apropiem sufletele, să încălzim inimele în tăria constiinței românismului triumfător de veacuri. Este datoria ceasului de față.

D. Prefect Col. S. Coman, alături de d. dr. Eugen Seleș, prof. Gavril Barbul și ceilalți colaboratori asidui a întocmit un plan de realizare. Orașul a fost împărțit în 7 sectoare, cu sediul la Școala Primară respectivă. Au fost designați în comitetele de organizarea șezătorilor și a operii de ridicare sufletească și materială următori dni:

La sectorul Școalei Primare Nr 1, dnii: Dr. Eugen Seleș, dir. Teodor Pașca și Canonic Aurel Dragoș.

La sectorul Șc. Prim. Nr 2, dnii: prof. Gavril Barbul, prof. Victor Mathei și director Ioan Luca.

La sectorul Șc. Prim. Nr 3, dnii: prof. Vasile Scurtu și director Nicolae Pop.

La sectorul Șc. Prim. Nr 5, dnii: prof. Silviu Tămaș și director Dumitru Manea.

La sectorul Șc. Prim. Nr 7, dnii: prof. Vasile Herman și director Emil Voisa.

La sectorul Școalei de Agricultură din Str. Viilor dnii: prof. Octav Ruleanu, păr. Patriciu Mureșan, director Gh. Mărcuș, și dir. înv. Porolissanu.

La liceul industrial de băeți: Ing. Petre Marcu, inst. Const. Gh. Popescu și dr. Ion Bârzu.

Seria acestor șezători a început la data de 18 Februarie c. Ele vor continua tot la 2 săptămâni.

Aceste comitete vor căuta să studieze și toate neajunsurile populației spre a se anunța cei în drept. Cu un cuvânt o adevărată operă de binefacere națională.

* * *

Se pare că primavara anului acesta ne va aduce rezolvarea mult așteptatei Casine române. S'a găsit local, edificiul Băncii Ardelene din Piața Brătianu, și s'a început organizarea. Ca un lucru firesc „Astra" cu trecutul ei girează această operă românească. S'așteptăm însă deplina înfăptuire.

Erată

In articolul **„Papucii de argint ai poetului“** la pag. 9, alineat penultim, se va citi, în loc de „picioruşe friguroase de familie“, **picioruşe friguroase de f e m e i e.**

Afirmarea

Literară—Socială

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ŞI OCTAVIAN RULEANU **ANUL V.—No. 1—2 IANUARIE—FEBRUARIE 1940**

Redacţia şi administraţia: Satu-Mare, Str. Moldova Nr. 53.

Biblioteca Universităţii Iaşi

Afirmarea

FONDATORI: CONST. GH. POPESCU ŞI OCTAVIAN RULEANU

I. Rentea : PASĂRI CĂLĂTOARE

In acest număr semnează :

ION ŞIUGARIU
ION TOLESCU VĂLENI
EM. PAPAZISSU
LUCIAN BRETAN
PETRE DULFU
VICTOR V. MOIŞ
PETRE PAULESCU
D. HINOVEANU
VASILE GAVRIŞIU
VICTOR ILIEŞIU
LUCIAN M. GEORGIU
OCTAVIAN RULEANU
SONIA MUGUR
C. PÂRLEA
CONST. GH. POPESCU
N. VAJ

Exemplarul Lei 15

BIB[illegible] CAŞL
10 APR. 1940

AFIRMAREA

APARE LUNAR

Redactori :
Const. Gh. Popescu
și
Octavian Ruleanu

SPRIJINITORII REVISTEI: dr. Stefan Anderco, dir. Augustin Baciu, prof. Gavril Barbul, dr. Lucian Bretan, farm. Alexe Nan, dr. Ioan Pogăciaș, ing. Zeno Spârchez, dr. Eugen Seleș.

Colaborator artistic: I. Rentea.

— Rugăm stăruitor pe toți cititorii noștri să binevoiască **a ne achita abonamentele.**

— Redacția și Administrația Str. Moldova 53 Satu-Mare.

ABONAMENTE:

Particulari — — — — —	Lei 150
De sprijin — — — — —	„ 300
Pentru instituții — — —	„ 500
Exemplarul — — — —	„ 15

TIPOGRAFIA „PRESA LIBERĂ" SATU-MARE

Afirmarea

Literară—Socială

SPRIJINITĂ DE „ASTRA", DESPĂRȚĂMÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ȘI OCTAVIAN RULEANU

ANUL V. — No. 3. MARTIE 1940

Eminescu și statuile

de ION ȘIUGARIU

Comentând articolele ce s'au scris cu ocasia comemorării a 50 de ani dela moartea lui Eminescu, un amator de literatură, de altfel bine pregătit, ajunge la conclusia că presupusul cult eminescian atât de trâmbițat în toate publicațiunile noastre, nu este în fond decât o mare falsitate. Dincolo de cărțile, articolele și elogiile cari i se aduc, Eminescu cel adevărat, marele și unicul Eminescu, rămâne neînțeles, singur, intact. Un popor care tolerează statuia unui **C. A. Rosetti,** simbolul instituțiunilor și ideilor liberaliste, contra cărora lupta cu atâta înverșunare marele sărbătorit, un astfel de popor nelămurit și inegal, nu poate și nu trăiește un adevărat cult eminescian. Prin urmare, ne lămurește autorul acestor articole, toată această facilă admirație care copleșește memoria divinului poet este nesinceră și absolut necugetată.

Să adâncim puțin.

Este oare sufletul românesc care se închină astăzi operii nemuritoare a lui Eminescu tocmai atât de nesincer? Sunt oare toate manifestările sale de simpatie, toate elanurile și străduaniile sale de-ai încununa renumele în veșnicie absolut false? De unde atâta neîncredere și atâta scepticism față de acest popor admirabil care a învins vitregia unei istorii teribile, realizând ceea ce știm că a realizat până astăzi? Și apoi, este oare necesar să pornim cu alai și cu strigăte dușmănoase spre venerabila statuie a lui C. A. Rosetti și s'o sfărâmăn în bucăți pentru a dovedi că trăim un adevărat „cult eminescian"?

Cât de ridicole sunt uneori conclusiile care urmăresc cu orice preț să fie originale, să facă ton aparte! Dar atunci, realiștii cari la 1855 salutau cu entuziasm manifestul tipărit cu ocazia expoziției de pictură a lui Courbet, sau simboliștii cari se regăsiau atât de perfect în îndrăsneală lui Jean Moréas, dela 1886, ar fi trebuit să adune **Meditațiile** lui Lamartine și **Confesiunile** lui Rousseau, sau **Madame Bovary** a lui Flaubert și **Germinie Lacerteux** a fraților Goncourt și să le ardă în piață publică. Și venerabilii catolici de astăzi, un Paul Claudet, Tr. Mauriac, G. Papini, atât de actuali în lumea întreagă, ar trebui să se revolte cu indignare contra unui popor care mai tolerează statuile lui Voltaire și venerează pe Garibaldi.

Oricâte greșeli am avea, (și cine nu are?) oricât am fi de superficiali în unele dintre manifestările noastre, e momentul să începem să fim serioși. Nu distrugând statuile lui C. A. Rosetti, nu arzând cărțile lui C. Stere, vom dovedi că am înțeles și apreciat un moment istoric. Gesturile acestea facile au încetat de mult de-a fi istorice. Și apoi, fiind vorba de Eminescu, de cel mai mare **poet** al nostru, de entuziasmul și grija pe care poporul românesc le depune astăzi pentru a-i înțelege și accepta opera, fiind prin urmare vorba de receptarea unui admirabil monument **artistic, această** groaznică confusie de planuri, acest amestec cu toate nefi-

resc şi copilăros între poesie şi politică, fie ea chiar naţionalistă, nu pot fi decât deplorabile.

E timpul să se înţeleagă odată şi la noi că arta este cu totul altceva decât promovarea vieţii de toate zilele, fiind ea însăşi o viaţă în sîne. Arta, adevărata artă nu promovează decât frumosul şi nu trebue judecată decât astfel.

Toţi comentatorii, toţi entuziaştii, cari au scris cu ocasia acestei comemorări a lui Eminescu, au slăvit în el pe marele, pe neîntrecutul poet al neamului nostru şi n'au făcut apologie politică. Nevoile, grijile mărunte, pentru viaţa noastră de aici, pentru confortul şi averea noastră, le trăim fiecare, fac parte integrantă din noi, din fiinţa noastră. Le-a trăit şi Eminescu, l-au preocupat şi pe el, ca om şi cetăţean convins al Statului Român. Dar oricât am admira dârzenia lui conservatoristă, oricâtă consideraţiune am avea pentru admirabelele sale articole politice, nu e bine să amestecăm aceste lucruri eterogene în înţelegerea eternei sale opere poetice. Dincolo de toate aceste, dincolo de marele său rol în lupta naţionalismului român, Eminescu este **poetul** care a ştiut să între în universalitate prin opere complet desprinse de aceste contingenţe ale timpului în care au fost scrise. Pe **acest** Eminescu l-am sărbătorit în anul trecut, cultul **acestui** Eminescu a crescut în toate inimile noastre. Celălalt, ideologul, luptătorul naţionalist, pe care unii îl admirăm iar alţii îl detestă, este aici, în viaţa noastră, în nevoile noastre zilnice, dar nu e just să amestecăm aceste lucruri mici în aprecierile şi înţelegerea noastră literară.

E o distincţie care trebue să se facă. Altfel vom continua să plutim în acest formidabil haos cultural de care dă dovadă autorul mai sus amintit cerând să se dărâme statuia lui C. A. Rosetti, liberalul, pentru a avea un adevărat cult eminescian. Această confusie de planuri, acest amestec naiv între două lumi cari n'au de-a face nimic una cu cealaltă, între poesie şi politică, este timpul să înceteze odată. Să începem să întrăm în maturitate.

De-acolo de sus, de unde este astăzi, marele, unicul, olimpicul Eminescu, aşteaptă cu răbdare această istorică zi.

Primăvara

de ION ŢOLESCU-VĂLENI

Fecioară de lumină şi candoare
treci primăvară pe la noi prin lunci...
Te 'mlădiezi în fiecare floare
şi'n lanuri legeni gânguriri de prunci

Iţi pârgue amiaza 'n sânii cruzi
ce-ţi tremură sub iia de ninsoare...
Hrăneşti cu aur rădăcini de duzi
şi norii albi îi torci ca pe fuioare.

Puhoiul tinereţii-l torni din muguri
în revărsare albă peste flori...
Dai brazdelor săruturi lungi de pluguri
şi cerului 'nalt freamăt de cocori.

Când zorile, plăpânde căprioare,
vin din desiş de nopţi să le desmierzi,
tu mâna 'ntinzi spre botul lor de soare
şi blând le dai să pască plaiuri verzi.

Şi 'ntârzâi seara s'auzi cum răsună
câte-o vicernie înmărmurită 'n şoapte...
...apoi îţi culci cosiţele pe lună
să-ţi odihneşti tumultul peste noapte.

Dimineaţă de primăvară

de EM. PAPAZISSU

Privighetori cu picurări de piculine
Simţind pe ochi sărutul zorilor,
Trezesc grădina mea din visul florilor...
Ca niciodată cerul de senin e
Şi-şi ninge-argintul păcii peste mine.
Ascult pe Dumnezeu
Investmântat în strălucirea primăverii,
Cântându-şi iar troparul învierii...

De ce suflete-al meu,
Invăpăiat tresari?
O, ştiu!... Ai vrea întreg să te presari —
Ca un polen de bucurie —
Pe florile nădejdilor ce 'nvie
In inimile-atâtor oameni trişti
Ce-au pătimit tăcuţi ca nişte Crişti...
O, ştiu!... In oceanu-ţi de iubire
Ai vrea ca să botezi întreaga omenire,
Iar zâmbetul tău — nouă băutură —
Să i-l împarţi drept cuminicătură...

Atât de bun eşti azi, suflete-al meu,
Şi-atât, atât de-aproape eşti de Dumnezeu!...

Sufletele Mărăşeştilor

de LUCIAN BRETAN

. . . „*Să ne păstraţi ţara pe care noi am făurit-o cu sângele nostru, dacă vreţi ca blestemul nostru să nu vă ajungă! Căci să ştiţi că, dacă voi vă veţi arăta nevrednici de a o păzi, noi ne vom scula, din nou, din morţi, vom reînvia chiar înainte de ziua de-apoi ca să ne jertfim iarăşi pentru acelaş ideal al conservării neamului şi-a ţării.*"

Aşa grăiesc SUFLETELE MĂRĂŞEŞTILOR!

Soarta a vrut să văd şi eu Mărăşeştii, unde se înalţă măreţ Pantheonul României Noui, al României de azi şi-a celei de-a pururi.

N'am fost atunci când asupra neamului se abătuse cea mai grozavă vijelie din cele câte s'au perindat de un mileniu încoace. Am ajuns pe-acolo abia după 22 de ani dela această eroică Epopee.

Pe câmpiile sale, le Muzeu, în Mausoleu, în faţa statuiei Sublocotenentului Gabriel Pruncu, „La Răzoare", pe Găvan şi în toate părţile pe cari le-am călcat, în faţa mormântului cu modesta cruce a Căpitanului Ignat de pe şoseaua dintre Mărăşeşti şi Haret, pretutindeni, am trăit însă adânc acele eroice clipe din Iulie şi August 1917.

Cel care a făcut războiul ştie să-l trăiască de fiece clipă, indiferent unde şi cum l-a făcut şi ştie să aprecieze lupta altora. Cu atât mai mult când soarta Ta şi a celor de-ai tăi este strâns legată de acele lupte.

Oricât de impasibil să fii, oricâtă lipsă de imaginaţie să aibă cineva şi oricât ai vrea să te complaci într'o aparentă indiferenţă, văzând Mărăşeştii, nu este chip să nu le retrăeşti şi să nu le admiri acele momente de ultima şi cea mai formidabila încordare pe care le-au trăit Eroii din vara anului 1917, la Mărăşeşti.

Dacă ai un strop de sânge de român în vinele tale, simţi cum Mărăşeştii te subjugă şi te înalţă la cel mai eteric sublim. Căci acolo, în văzduh ca şi pe pământ, în fiecare milimetru pătrat, în fiecare firicel de iarbă sau frunză de copac, în viţele de vie, pretutindeni, dar absolut în tot locul, sălăşluesc sau plutesc: *Sufletele Mărăşeştilor.*

Sufletele atâtor mii şi mii de eroi ce, desbrăcaţi de vestoane, într'un vârtej de groază de speranţă şi de furie nebună s'au năpustit asupra duşmanului cutropitor de ţară pentru a-i da cea din urmă lovitură de graţie care i-a adus apoi prăbuşirea-i totală. Acest ultim asalt a adus victoria spiritului asupra materiei, a sufletului asupra technicei şi-a mecanicei, a dreptăţii eterne asupra forţei brute, şi-a dragostei de Neam şi de Ţară asupra nesaţiului de cuceriri de teritorii a unui inamic hain şi nemilos.

Pretutindeni, aici, numai suflu de viaţă de eroi şi eroism, pe care o exhală cu dărnicie cei căzuţi pe câmpiile Mărăşeştilor, dela podul Cozmeşti de pe Siret până la Mănăstioara, „La Răzoare", pe Găvan, pe cotele 283, 300, 334 şi în toate părţile unde s'au desfăşurat acele memorabile lupte între 24 Iulie—21 August 1917 pe acel sector numit „al Mărăşeştilor".

Aceste spirite, asemeni unor strigoi, te urmăresc la tot pasul, te îmbărbătează şi te cheamă.

In târguşorul Mărăşeşti, — comună ceva mai răsărită ca altele — statuia Sublocotenentului Gabriel Gr. Pruncu stă mărturie postumă şi veghează ca jertfa lui să fie o pildă vie pentru toţi cei ce-l supravieţuiseră şi pentru generaţiile viitoare, despre modul cum trebue cineva să-şi iubească ţara şi să ştie să se jertfească pentru ea.

La Muzeu dovezi palpabile de ceeace a fost.

La Mausoleul din faţa gării veghiează şi plutesc sufletele a sutelor de mii de morţi. Candele ard fără încetare pe coridoare şi'n firide pentru odihna sufletelor acestor eroi. Cu inima strânsă de emoţie citeşti pe pereţii cavourilor catalogul nesfârşit al acelora ce-au murit moarte de erou pa altarul Patriei întru Intregirea Neamului Românesc.

Cu mâini tremurânde deschizi albumul acelora cari, într'o pioasă reculegere, vizitează acest celebru monument ridicat

„*INTRU SLAVA EROILOR NEAMULUI*"

cum spune inscripţia de pe frontispiciu.

Cu aceeaş tremurare în suflet deschizi apoi şi catalogul de-alături, de pe aceeaş măsuţă, unde sunt înscrişi cele câteva sute de mii de eroi români, a căror oseminte reînhumate îşi odihnesc somnul de veci aci, dar a căror suflete simţim cum sboară peste capetele noastre şi par'că ne strigă:

„Noi ni-am jertfit viaţa pentru a *întregi* Ţara, iar voi — contimporani sau generaţii viitoare — datori sunteţi să ne urmaţi la nevoie pentru *a o păstra întreagă!*"

Iar peste toţi aceştia patronează, — ca pe timpul bătăliilor — într'un majestos sarcofog, alături de capelă, în mijlocul Mausoleului, cel mai vrednic dintre toţi, creatorul acelor zile homerice, Generalul *Eremia Grigorescu.* Şi aci, ca şi la bătălie, par'că îl simţi cum comandă pe aceiaşi eroi căzuţi în lupte, *Sufletele Mărăşeştilor.*

Acelaş fluid invizibil, dar sufleteşte sesizabil, aceeaş putere magnetică, din Mausoleu, te conduce pe şoseaua bitumenată, în spre cătunul Haret,

unde, la câţiva kilometri numai de capătul Mărăşeştilor întâlneşti un mormânt şi „o cruce uitată".

Aici odihneşte Căpitanul Ignat, cel care, alături de Sublocotenentul Grigoriu şi Compania sa de Mitralieră a ţinut pe loc divizia germană ce ataca cu furie, iar după ce căzuseră toţi servanţii săi până într'unul, a căzut şi dânsul, cel din urmă, cu mâna încleştată pe cea din urmă mitralieră, străpuns de o baionetă duşmană.

Pilde vii, pilde măreţe cari te înalţă şi te ridică până la cer şi care singure sunt în stare să exalte simţul patriotic până la acel paroxism atât de sugestiv exprimat pe etipaful unui Locotenent român, ce zace sub lespedea din cimitirul eroilor germani dela „Pădurea Frunzoaia", care spune:

„Mângăeţi-mi Mama, şi
Intregiţi-mi Ţara!"

Ce cuvinte duioase dar cât de pilduitoare.

Ele au fost şi cele din urmă ale acestui brav ofiţer către ostaşii săi, când simţise că moartea îi este sigură. Şi acesta, alături de toţi ceilalţi camarazi, veghiează peste „Pădurea Frunzoaia" — rămânându-i din pădure doar denumirea, lemnele fiind rase de pe pământ de obuze, — peste Mărăşeşti şi peste întreg Neamul Românesc şi Ţara „întregită", ca să rămână pe veci aşa cum au vrut-o ei.

Am fost la Mărăşeşti!

Sufletele Mărăşeştilor au lăsat o impresie adâncă asupra mea. Ele ne cheamă pe toţi cu vocea lor tunătoare, cu ţipetele lor răguşite ca odinioară în toiul luptelor, — la suprema noastră datorie, — în clipele grele de azi mai mult ca oricând.

Jertfa lor totală este pentru noi o permanentă aducere aminte, o adevărată obsesie, care ne strigă tuturor:

— *„Să ne păstraţi ţara pe care noi am făurit-o cu sângele nostru, dacă vreţi ca blestemul nostru să nu Vă ajungă! Căci, să ştiţi că, dacă voi vă veţi arăta nevrednici de a o păzi, noi ne vom scula, din nou, din morţi, vom reînvia chiar înainte de ziua de-apoi ca să ne jertfim din nou pentru acelaş ideal al conservării Neamului şi-a Ţării!"*

Aşa grăiesc *Sufletele Mărăşeştilor!*

Aceste sunt locurile unde sălăşluesc acele alese suflete, unde fiecare român dator este să facă cel puţin odată în viaţa lui un pelerinaj pentru a-şi plăti o sfântă datorie faţă de cei ce s'au jertfit pentru noi.

A. PETŐFI

NEBUNUL

Traducere de PETRE DULFU

Pentru ce mă tulburaţi?
Hai! din faţa mea plecaţi!
Am de lucru!... Impletesc
Biciu de flacări arzătoare,
Biciu din razele de soare:
Lumea ca s'o biciuesc!...
S'or văita duşmanii mei,
Iar eu râde-voiu de ei,
Precum râs-au ne'ndurat,
Ei, când eu m'am văetat.
Ha ha ha...!

C' aşa-i viaţa: râs, plâns, fraţi!
Moartea zice: „Incetaţi!"
Am murit şi eu, odată...
Căci în apa mea curată
Au turnat venin, cu ură,
Cei ce vinu' mi-l băură.
Şi pe urmă, ce-au făcut?
Mort întins când m'au văzut,
Lângă mine toţi veniră;
Se plecară, mă jeliră.
Aş fi vrut la ei să sar
Şi... să le muşc nasul!... Dar:
„Nu!... Mai bine... am să-i las"
(Mă gândii „să aibă nas,
„Trupu-mi rece-a-l mirosi,
„Volnici, — până vor plesni!
Ha ha ha...!

Ş' unde mi-au săpat mormânt?
Intr'al Africei pământ.
Ci... din groapă viu mă scoase
O hienă fometoasă.
Astă fiară doar sub soare
Mi-a fost binefăcătoare.
Dar eu, după ce scăpaiu,
Şi pe-aceasta o'nşelaiu.
Coapsa vru a mi-o mânca.
Eu... îi dădui inima, —
Care fu aşa de-amară,
C'a murit, sărmana fiară.
Ha ha ha...!

Geaba! astfel pate, cine
Face omului vr'un bine...
Ce e omul?... Unii spun:
„Rădăcina unei flori
„Ce 'nfloreşte sus în nori."
Aş! răspunsul nu e bun.
Omul este-o floare, care
Rădăcina 'n iad şi-o are.
Ştiu dela un înţelept,
Care — judecând mai drept —
N'a fost decât un smintit,
Căci... de foame a murit
De ce n'a 'nşelat?
De ce n'a furat?..
Ha ha ha...!

Dar ce râd? când s'ar cădea
Să plâng lumea asta rea!
Chiar şi-al omenirii Tată
Varsă lacrămi câte-odată.
Nu-i nici dânsul mulţumit
Lumea asta c'a zidit.
Dar... la ce bun plânsul lui?...
Lacrămile cerului
Pică pe pământ, la noi,
Şi aici, se fac... noroiu.
Ha ha ha...!

Cerule, bătrân soldat!
O medalie ţi-au dat.
Soarele-i medalia,
Nori zdrentoşi sânt haina ta.
Hm, aşa-i deci răsplătit
Un ostaş care-a slujit
Ani îndelungaţi cinstit?
C'o medalie lucioasă?
Şi c'o haină zdrenţăroasă?
Ha ha ha...!

Ştiţi ce însemnează oare,
Prepeliţa sburătoare
Când grăeşte 'n limba ei:
Pitpalac?

„Fugi de femei!"
Căci... femeile atrag
Pe bărbaţi mereu, şirag:
Precum marea, hămisită,
Trage râuri ... să le 'nghită!

Da, femeea e frumoasă,
Dar e şi primejdioasă.
E venin al ei amor,
In pahar strălucitor!
O, amor! eu te gustaiu,
Şi un strop din tine, vai,
Mult mai dulce mi se pare,
Ca, de miere-o 'ntreagă mare.
Dar un strop din tine, iar,
Mult îmi pare mai amar,
Ca o mare de otravă!
Marea, marea cea grozavă,
Aţi văzut-o vreodată,
Când furtuni încep s'o bată?...
Şi văzut aţi viforul,
Ăst ţăran fudul,
Dârz, în mâni c'un biciu cumplit
Doar din fulgere 'mpletit?...
Ha ha ha...!

Fructul, când se coace bine,
Pică din pom, nu se ţine,
Copt, pământule, eşti azi;
Trebue şi tu să cazi.
Mai aştept o lună doară.
Dacă lumea n'o să piară:
In pământ eu sap, pe loc,
Până 'n centru-i plin de foc.
Praf de puşcă iau jos... şi
Lumea 'n aier voiu svârli!
Ha ha ha...!

—xx—

Epigramă

dl *Th. Ţucanovici,* funcţionar la administraţia financiară din loc, a tipărit un volum de versuri: „Din lumea cugetării".

Pentru delictul grav, comis,
Intrând în „lumea cugetării",
Răsplata-şi va primi, mi-am zis,
Când s'o'ntâlni cu cititorii.

* * *

Variantă (la acelaş volum)

Pe poarta strâmtă-a CUGETĂRII
Cu mult curaj te-ai avântat.
Mă mir că nu-ţi ard obrăjorii
De-un act aşa necugetat.

CONST. GH. POPESCU.

Henri Bergson

de VICTOR V. MOIŞ

Împlinind 80 de ani, admiratorii s'au grăbit să-i serbeze aniversarea; revistele de filosofie au scris iar „pro“ sau „contra“ lui; publiciştii s'au simţit datori să expuie şi de astă dată doctrina, într'o formă cât mai didactică, pentru marele public. Nimeni însă n'ar putea scrie despre filosofia lui Bergson mai frumos, mai explicit şi mai captivant decât a făcut-o el însuşi . . .

Deaceea bergsonismul nu poate fi prins în toată plinătatea şi adâncimea lui, decât în contactul direct cu operele celebrului filosof. Intreaga filosofie a lui Bergson parcă ţi se desvăluie altfel decât prin logica lui, prin demonstraţiile — de altfel puţine — de cari se foloseşte autorul ei. Bergson e consecvent: pretinde o cunoaştere prin intuiţie şi te convinge de adevărul ce-l ascunde doctrina lui pe aceeaşi cale a cunoaşterii afective.

De Bergson te apropii prin simpatie, prin trăire, ca de o poezie, ca de un fruct al unei experienţe personale. Bergson nu se lasă analizat, disecat şi admis numai *în parte*. Bergson te înlănţue prin vraja stilului său, presărat de metafore de îndoită valoare sugestivă şi artistică, te încântă şi-ţi stăpâneşte în întregime gândirea. De aceea cu drept cuvânt s'a spus că, bergsonismul, are nu numai adepţi ci şi victime, în special între diletanţii întru cele filosofice, împiedicându-i în desvoltarea lor intelectuală, subjugându-i.

S'a părut multora exagerată pretenţia lui Bergson de a instaura facultăţile de cunoaştere afectivă ca singurele cari au contact direct cu realitatea, cari cuprind existenţa „în sine“ a lucrurilor. Filosofia lui apare însă într-o vreme când positivismul materialist domina toate spiritele. O reacţiune spiritualistă trebuia să fie cât mai puternică chiar cu riscul altor exagerări.

Sufletul care până atunci nu era considerat decât ca un organ între celelalte, o funcţiune automată a unor elemente suprapuse, e reabilitat de Bergson ca o sinteză vie, organică şi personală a întregii noastre activităţi spirituale. Prin Bergson renaşte însăşi spiritualismul marilor gânditori, uitat şi condamnat de materialistul secol al XIX-lea.

Pentru vremea noastră Bergson apare ca un mare revoluţionar, un spirit puternic care a preluat însă tradiţia dragostei pasionante pentru Viaţă, a duşmăniei împotriva ori căror forme conceptuale, cari diformează realitatea, iniţiată de Nietzsche în secolul trecut. Bergsonismul e deci o mişcare plină de un elan dinamic, care te duce dincolo de orice formă şi idee. Primatul afectivului şi a spontanului e reinstaurat, odată cu o nouă valorificare a iniţiativei individuale pe care o dă metafizica sa spiritualistă şi antideterministă. Concepţia psihologiei sintetice, recunoaşterea acelor „forces de sentiment“ în cunoaştere, îl pune pe Bergson pe linia tradiţiei marilor filosofii mistice. In antiteză cu filosofia greacă, conceptualistă şi statică, intuiţionismul caută să *înţeleagă* durata creatoare a vieţii şi a mişcării, caută şi pătrundă dincolo de aparenţă.

Intuiţia, înrudită cu „Verstehen“-ul kantian, înseamnă adeseori tot atât ca şi *credinţă,* întrucât drumul spre certitudine în filosofia lui Bergson e în acelaşi timp un efort spre împlinirea de sine a omului care cunoaşte, e o chestiune de voinţă, de tensiune mintală e, în sfârşit, un act de *iubire.* Ea nu neagă inteligenţa; o presupune şi o păstrează, ba mai mult: o completează prin cunoaşterea mai rodnică a concretului şi a individualului. Emotivitatea este de fapt începutul ori cărei noi descoperiri, ori cărei creaţii. Intelectul reflexiv e mai puţin uman, adevărurile raţiunii sunt mai puţin

In paradisul meu

de PETRE PAULESCU

In paradisul stihurilor mele,
Tristeţea amintirilor îşi pârgue ciorchinii;
Atâtea lacrimi, atât azur şi stele
Se undue ca apele luminii.

Cum dau în volt dactile, ca nişte rândunici:
Troheii nişte dropii şi iambii ciocârlii
E-o mare simfonie a lucrurilor mici,
Cu umblet svelt de ciute cu svon şi nostalgii

Cum înfloresc necazuri ca nişte crizanteme
Şi dorurile mele îşi înalţă trup de dalii;
Şi chiote se 'nmbracă în bluze de poeme,
Şi crâncene balade pe file bat medalii.

Mă logodesc cu ritmuri cu vis înmiresmat
Şi'n schitul elegiei mă tânguesc mereu
Tu dragă cititor te plimbă 'n lung şi'n lat
Că-s doar poteci şi drumuri în paradisul meu

bogate, mai negative, şi adeseori uită să ţie seamă de aspiraţiile profunde ale Omului. In acest sens intuiţia bergsoniană este o cunoaştere prin forţele vii ale personalităţii, este o „prise de conscience de soi“ în crearea adevărului.

Bergsonismul e însă şi o adevărată *morală* a cunoaşterii, arătându-ţi nu numai bucuria de a cunoaşte, dar şi *datoria* de a cunoaşte; de a evita rigiditatea, de a se feri de generalizări şi de stabilirea, cu pretenţia de definitive, a conceptelor şi ale analizelor noastre; de a încerca o adaptare a gândirei noastre la mobilitatea realităţii; o reînoire neîncetată a cadrelor ştiinţelor raţionale. Intuiţionismul ne insuflă conştiinţa neîncetată a insuficienţei construcţiilor noastre dialectice; face apel la experienţa directă şi nemijlocită a faptelor; ne inspiră sentimentul misterului şi al infinitului lucrurilor materiale şi mai ales al persoanelor; ne invită în sfârşit, să pătrundem prin intuiţie dincolo de formule în aceea „tout de la realité“ care este pentru fiecare dintre noi, o Fiinţă vie, mai mult decât un Cosmos.

Bergsonismul e o filisofie a *voinţei,* o filosofie scăldată în lumina bucuriei, care nesocoteşte abstracţiunile factice; îi redă omului siguranţa de sine, credinţă în libertatea sa, în viitorul şi în destinul său. Optimismul lui Bergson dă încredere, forţă de a întreprinde lucruri mari, de a face ceva nou, de a fi mereu tânăr şi proaspăt în cuget, de a se libera de automanismele psihologice ale vieţii de toate zilele şi de rutinele sociale.

Prin filosofia lui Bergson se valorifică toate puterile afective cari sunt fermentul oricărei acţiuni generoase. Morala şi pedagogia se reîmprospătează: prin Bergson vezi că e într'adevăr ceva de făcut, ceva de aşteptat dela om. *Viaţa,* pare prin lectura operelor lui Bergson, o adevărată forţă spirituală, divină, care dă elan omenirii, stăpâneşte omul, înzestrându-l cu misiunea demiurgică de a crea un nou viitor lumii, de a schimba umanitatea şi de a supune materia, consacrând libertatea Spiritului: *„Les portes de l'avenir s'ouvrent toutes grandes; un champ illimité s'offre a la liberté“* . . .

Atitudinea filosofică şi morală a lui Bergson e astfel expresia genială şi clară a tendinţelor intelectuale inconştiente ale timpului nostru. Prin opera lui se aduce o nouă contribuţie umanismului, totdeauna prezent în sufletele oamenilor superiori, şi un netăgăduit sprijin democraţiei luminate, apanajul nezdruncinat al marilor popoare.

Bergson a fost şi rămâne un reprezentant al *bunului simţ,* calitate graţie căreia a reusit să reînoiască nu numai metafizica ci şi psihologia, ştiinţa, teologia, pedagogia, estetica, arta şi poezia. Putem zice alături de comentatorii lui că, „Sa philosophie n'est plus l'ancienne abstraction dessechée, bonne pour les vieillards. C'est la surprise et la frisson de la vie meme, dans son éternelle adolescence mobile“.

Cântec de leagăn

de D. HINOVEANU

O, de te-ai şti un vis pierdut
Prin nopţi ce s'au golit în ape
Şi-acel poem de început
Ţi s'ar lungi cu somnu'n pleoape!...

De-ar murmura în tine lin
Amiază de târziu izvor
Şi'n marmoră de cer senin
Te-ar clătina un vânt uşor!...

Reliefuri de gândire ninsă
In suflet să-ţi rămână vii,
Aceste ore'n geană stinsă
S'ascundă drumuri cenuşii...

Urcuşul întristat în stele
Să întârzie'n duh de plante,
Pe unde culme cu argele
S'anine'n noapte diamante...

Să ţi se pară cum că stai
Intruchipare'n fir suavă
Crescută într'un vârf de plai
Cu ochiul împietrit de slavă...

Epigramă

dl. *M. C.* a ajuns, după o serie le obositoare şi desgustătoare umilinţi, la o situaţie oarecare . . . trecătoare. De-acolo, printr'o manieră contrastatoare, îşi afirmă *autoritatea*-i nesfârşită şi neînchipuită.

Cunosc iscusinţa ce te-a RIDICAT
Să ni-arăţi arama-ţi de emancipat.
Vezi-ţi de păcate şi nu fi naiv
Căci . . . nimic pe lume nu-i definitiv.

N. VÂJ.

PE URMELE TRECUTULUI

Luptele de afirmare națională a unui episcop român în veacul trecut

de VASICE GAVRIȘIU

Nu prea de mult s'a împlinit un veac dela moartea arhiereului român Samuil Vulcan dela Oradea, întemeietorul de școale și mecenat al culturii românești. Este al treilea vlădică român la Oradea, urmașul lui Ignațiu Darabanth; primul episcop de Oradea fiind Moise Dragoș.

Samuil Vulcan s'a născut la 1 August 1758 în Blaj sat. După ce termină liceul din Blaj, urmează filosofia la Oradea, iar teologia la Viena în seminarul „Sf. Barbara", de unde întorcându-se în eparhie, episcopul Dragoș îl hirotonește preot. Este chemat apoi din nou la Viena și numit prefect de studii la seminarul unde înainte fusese student; de aici trece la seminarul din Agria, apoi la cel din Lemberg, unde ajunge vice-rector. Ales canonic în 1788, el rămâne tot la Lemberg până la 1792, când se desființează acest institut. In anul 1806 a fost numit, iar în 1807 hirotonit episcop la Blaj, de către acelaș Bob, care îl hirotonise și pe înaintașul său vlădica Dărăbanth.

Ajuns episcop, caută după cuvintele sf. Scripturi, urmând pilda bunului păstor; — a aduce și alte oi, cari nu erau din satulul său, dar care erau din ale sale. O face aceasta în 1823, când Papa Pius VII, aprobă desmembrarea arhidiaconatului *Sătmarului* cu 6 protopopiate și 72 de parohii românești dela eparhia ruteană a Muncaciului și le încorporează eparhiei române de Oradea. „Prin aceasta a câștigat f. mult episcopia, fiind poporul din *Sătmar* foarte bun și credincios" scrie păr. dr. I. Georgescu în istoria bisericească a sfinției sale. Luând în considerare starea și tratamentul la care se împărtășeau românii din dieceza ruteană de Muncaciu, aceștia au câștigat neasemuit mai mult prin trecerea lor la episcopia de Oradea. Incă în 1776 episcopul Dragoș avea să primească jurisdicție peste comitatele: Sabolciu, *Sătmar,* Bihor, Arad, Cenad, Cisugrad și tot Banatul-Timișan. Dar episcopul rutean dela Muncaciu, Bacinski, se opune la desmembrarea comitatelor Sabolciu și Sătmarului dela dieceza sa, deși acestea erau locuite de români.

Pe la începutul veacului al XVII erau 2 protopopiate în *Țara Oașului* cu 40 parohii, iar în părțile *Băii-Mari* se aflau 3 protopopiate cu 100 parohii. Cum or fi trăit preoții acestor parohii, nu se știe, în orice caz foarte greu, din mila credincioșilor, căci încă de prin 1848 găsim în tot județul numai 18 parohii cu salar sistemizat. Nu le-au lipsit însă preoții români, dintre cari unii s'au ridicat la demnități înalte. Așa este ales canonic, încă în primul capitlu din Muncaciu, un preot român: Demetriu Ivașcu (Ivacsko) paroh în *Turț*, care era și arhidiacon în *Satu-Mare* și profesor al candidaților de preoți români. In Maramureș și Sătmar aflăm ca vicari substituiți pentru români pe Michail Tarasovici paroh în Sighetul-Marmației și Alexe Bonyi, parohul *Sătmarului,* cari împărțeau între dânșii salarul vicarial de 800 florini. Deoarece în seminarul din Muncaciu pe găseau și clerici români, și între profesori aflăm *doi* români: pe Elie Vultur și Basiliu Kövari. Nu totdeauna a fost așa. In anul 1805 este numit vicar Demetriu Böthy, probabil rutean, care era în fruntea alor 10 protopopiate în majoritate românești cu peste 124 de parohii. Astfel stând lucrurile, românii din Sătmar și Maramureș niciodată nu s'au simțit bine sub păstorirea episcopului rutean dela Muncaciu. Ei voiau să aibă o episcopie românească. De unde apoi, îi vedem necontenit cu cereri pe la Curtea din Viena, cu jalbă la Impăratul.

In 1790, apoi în 1802 cerându-se părerea episcopului Bacinski, acesta refuză înființarea episcopiei românești. In 1805 protopopul Petru Pop din *Baia-Mare,* trimite un memoriu lui Vulcan în privința desmembrării episcopiei rutene de Muncaciu, unde după o descriere fidelă a situației, cere ca să se înființeze *o* nouă *episcopie românească* cu sediul *la Baia-Mare.* A fost trimis acest memoriu de către Vulcan la Viena. In 1810 Consiliul locotenenței regești a cerut din nou părerea lui Vulcan. Episcopul de Oradea expune situația în felul următor: Dieceza Muncaciului este f. vastă, cuprinde 13 comitate cu 730 parohii; luând în considerare „atât binele sufletesc cât și cultura religioasă, morală și intelectuală, cer ca acest popor, care poartă trudă și năduful zilei, dar afară de Maiestatea Sa, alt patron pe nimeni nu are, să aivă episcop de neamul său, care să-l poată învăța și povățui în limba lui maternă, în care să săvârșesc și toate ceremoniile cultului divin". Cere mai departe ca să se desmembreze dieceza Muncaciului, rămânând cu 440 parohii și să se înființele alte două episcopi noui: una a Eperjeșului cu 135 parohii, iar pentru români să se înființeze una la Baia-Mare, de care să aparțină cele 155 parohii din Satu-Mare și Maramureș, apoi 91 din districtul Chioarului și 148 parohii din comitatul Solnocului de mijloc, acestea luate din dieceza Făgărașului, deoarece aceasta cuprinde peste 1200 parohii. La aceasta s'ar învoi și episcopul din Blaj, Ioan Bob. Tot episcopul Vulcan e de părerea că reședința

noiei episcopii ar putea fi mănăstirea Iesuiţilor din Baia-Mare, iar pentru dotarea noului episcop i s'ar putea da abaţia de Szent-Jobb din judeţul Bihorului.

In 30 Aprilie 1811, Impăratul a hotărît desmembrarea diecezei de Muncaciu şi cere episcopului Vulcan ca să trimită 2 delegaţi la şedinţa ce se va ţine în cauza aceasta, la Buda în 27 Iunie 1811. Au mers canonicii: Iosif Silaghi şi Simion Bran, însă cu toate stăruinţele celor doi canonici români, cererea episcopului Vulcan nu a fost îndeplinită întocmai, ci s'a hotărît numai înfiinţarea episcopiei Eperjeşului şi trecerea alor 72 de parohii din Sătmar la episcopia de Oradea, chiar şi a celor rutene pentru ca să nu se încurce administraţia civilă. Episcopul Vulcan nemulţumit de acest rezultat, face o altă jabbă în 11 Septemvrie, tot cu cuprinsul celei din anul trecut. Abia în 6 Februarie 1816 Consiliul locot. regeşti comunică prin decret că, această chestie, este rezolvată în felul cum a hotărît comisia din 27 Iunie 1811 în Buda. Cu 7 ani mai târziu, în 3 Iulie 1823, a urmat aprobarea Papii Piu al VII-lea prin Bula: „Imposita Umilitati Nostrae", care a fost publicată de episcopul latin din Oradea Iosif Vurum ca delegat al Papii, în prezenţa episcopului Samuil Vulcan, A. Pocsy al Muncaciului, şi a delegaţilor celor două Capitle şi a mai multor preoţi din parohiile desmembrate. Ca să preia actele oficioase şi pentru împărţirea fondurilor a fost trimis la Muncaciu protopopul Basiliu Kövari al Sanislăului. Astfel se împlineşte dorinţa în parte a Românilor din Satu-Mare de a ajunge sub părintească păstorire a unui vlădică român. Pe când Românii din Maramureş au mai trebuit să îndure stăpânirea Rutenilor încă 29 de ani, până ce se înfiinţează episcopia de Gherla la 1853.

Pe lângă această mare binefacere românească, episcopul Samuil Vulcan înfiinţează la 1828 liceul din Beiuş, care este al doilea liceu românesc în ce priveşte vechimea lui, după cel dela Blaj.

Fără a mai insista asupra celorlalte instituţiuni culturale intemeiate de acest episcop, ne vom mărgini a arăta câteva din luptele acestui vlădică, purtate contra influenţei sârbeşti, care ameninţa neamul românesc din Banat.

Ca răspuns unei scrisori a cancelarului conte Erdödy, Vulcan scrie următoarele: „Românii de aici, în serviciul divin se folosesc numai de cărţi tipărite la Blaj, Bucureşti ori Râmnic în Muntenia, în care domnitorul se cheamă „Domn" sau „Stăpân", deci nu pomenesc pe Impăratul Ruşilor. Sârbii însă se folosesc de cărţi tipărite în Rusia, în anul 1763 în cari numele „Ţarului" e tipărit cu litere mari, se poate întâmpla că fie şi numai din nebăgare de seamă, ori din nepricepere să fie pomenit şi Ţarul." In urma acestui răspuns s'au tipărit cărţile ritualelor româneşti la tipografia Universităţii din Buda, într'o frumoasă ediţie.

La o altă scrisoare răspunde: „Sârbii au puţină grijă de cultura poporului român", aceasta cu ocazia aniovării directorului şcoalelor române neunite din Banat, a lui Grigorie Obradoviciu de către Nestoroviciu, inspectorul şcoalelor naţionale sârbeşti, deşi în cele 3 comitate din Banat a înfiinţat 336 şcoli româneşti şi 24 mixte pe care le frecventează 11.612 şcolari români şi 3.085 sârbi. Cu toate acestea a numit în locul unui român pe Luca Kengyblasz, care nici nu ştie românește.

Cere apoi, că precum în Ardeal, adică la Sibiu, este numit episcop Vasile Moga, un român, tot aşa şi în diecezele Aradului, a Timişoarei şi a Vârseţului să fie numiţi episcopi români, căci numai în Bihor sunt 274.604 Români, iar în cele 3 dieceze pomenite, sunt 960 parohii româneşti şi numai 121 sârbeşti.

Despre Vulcan spunea primul episcop ortodox neunit al Orăzii, *Roman Ciorogariu:* „Acolo, unde s'a înfăptuit aceea mare operă culturală a românilor, a fost şi binecuvântată mâna episcopului Samuil Vulcan din Oradea. El încurajează şi tinde mână de ajutor lui Moise Nicoară şi Dimitrie Ţichindeal la deschiderea porţilor Burgului pentru deputaţii din Arad. Este un gest de om care nu-şi precupeţeşte marea sa autoritate pentru interesele superioare româneşti". (Cuvântarea din 31 Mai 1928.)

A mai cerut ca să se introducă la toţi românii fără deosebire de confesiune, uniţi sau neuniţi, literile latine în cărţile bisericeşti.

Dacă luăm şi prietinia sa cu S. Clain şi Gh. Şincai precum şi sentimentele de mulţumită şi recunoştinţă ale acestora, se poate spune că s'a împlinit într'adevăr proorocia bătrânului prepozit, Gh. Farcaş, rostită la instalarea lui Vulcan ca Vlădică al Oradiei: „Salve praesul, pater, protector, decus, gloria et ornamentum nationis Daco-Romanae: amor, spes et felicitas Universi cleri Greco-catholici Magno-Varadiensis!"

MĂRŢIŞOR

de VICTOR ILIEŞIU

Pe-ogorul Cerului cu nori de vis,
Eu am plecat cu plugul gândurilor bune.
Tăiat-am brazdă de avânt deschis,
In chiote de vers şi caldă rugăciune.

Am semănat din grâul de lumină
Ca să rodească spicul dorurilor albe.
Şi'n claviatura unei doine lină,
Voiu strânge roade însutite pentru salbe.

Crăiasa mea din basmul fermecat
— Frumoasă arătare printre astre —,
Te-aşteaptă azi un prinţ al visului mirat,
Să-ţi dărue luceferi şi salbele albastre.

Moartea artificierului

de **LUCIAN M. GEORGIU**

Cerul începu a se împânzi cu stele. Deasupra „Cororului", plutea parcă ceva de plumb. Sirena dela fabrica de cocs suna lung ca o stingere în curtea unui regiment întors dintr'o manevră regală.

Coborîse ultima colivie cu mineri în puțul principal. Puțul înghițise azi numai 11 soboli. Intre straturile de cărbune și viermii cari le răscoleau zilnic, se încheiase un armistițiu de 24 ore.

— Opreanu Constantin!

— Aici sunt! răspunse somnoros maistrul minier, aruncând pe masa crăpată de brad, registrul de inspecție.

— Domnule Opreanu treci, te rog, pe la toate locurile de muncă și nu fi supărat, am fost și eu de serviciu în noaptea Invierii.

Din baia maiștrilor mineri se auzeau înjurăturile artificierului Murda Vasile.

— Mama și sfîntul vostru de hoți, nici de Pași nu o să vă săturați de cărbuni.

Maistrul principal, Modica Adalbert — omul insp. Marinoiu — trecu în camera învecinată să nu-l audă înjurând. Incingându-și, cu mișcări lenese, chimirul întesat cu amorse „vechi" și „pe timp", artificierul mai înjură încă odată în loc de „bun noroc" și trecu pragul biroului.

— Craiovan Mihai!

— Aici!

— Simon Alexandru!

— Aici!

— Krumpaschi Ludovic!

— Hier!

Răspunsurile soseau somnoroase, lenește, în seara Invierii.

Dinaintea ascensorului așteptau doi copii cu lădițele de explozibil.

Patru lovituri urmate de alte două mai scurte, un uruit prelung de lanțuri și colivia porni încet. Trei minute, alte trei lovituri și minerii erau prizonierii întunerecului opt ore.

Galeria îi înghiți lacom.

De unde începea „Nordul" și „Vestul" puțului se despărțiră. Un ultim „noroc bun" silit și tăcerea era din nou stăpână peste întunerec, peste inimi, peste tot.

In gura suitorii, artificierul se opri. Își descinse chimirul cu amorse. Așeză încet lădița cu explozibil. Aștepta ceva. Un șobolan îl privi mirat. Cu un gest de scârbă Murda îl alungă.

— Ci, mai lasă-mă în pace.

Suitoarea era astupată de cărbunele din schimbul trecut. Șase rostogolitori se chinuiseră aproape două ore fără nici un rezultat. Cărbunele nu voia să alunece în jos.

Infuriat că nu poate ajunge mai ușor la stratul de cărbune dela orizontul V, artificierul porni din nou drăcuind, târându-și ciubotele printre bulgării de șist depe galerie.

După aproape o oră de mers, ajunse la stratul principal. Echipa lui Voina perforase șapte găuri. Erau ca ochii unui monstru. Trebuiau „pușcate".

Ca trezindu-se din somn, artificierul „bură" repede cu mișcări nervoase.

Desprinse sârma care îi înconjura mijlocul și retras în partea stângă a galeriei, după o armătură ieșită mai în afară, întorcea cu mânerul mașina de împușcat.

Un fior îi străbătu șira spinarii.

Incărcase dinamită în loc de explozibilul nou „Aninit".

Șapte pocnituri surde, la intervale scurte și o flacără albastră învălui tot. Tavanul se prăbuși. Cădeau pietrile și bucățile de cărbune ca o avalanșă în munți îndepărtați.

Cu o mână încleștată pe conducta de apă cu una pe a aerului comprimat, artificierul se sbătea ca un șarpe în mijlocul unor ierburi aprinse. Mai răsună o ultimă bubuitură. Artificierul se stingea încet ca un Christ — cu un zâmbet de resemnare pe buze.

Pompele cântau .... cărbuni.... cărbuni.... cărbuni....

Din colonia Ferdinand învățătorul Milotiu cobora obosit pe scările de piatră cu brațele atârnând de-alungul trupului butucănos. Era amețit ușor.

— Noroc!

— Noroc!

Minerii se întorceau dela Inviere.

Zorile se revărsau roșii ca sângele celui mort pentru adevăr. Creasta pădurii părea cuprinsă în flăcări.

O ciocârlie risipi tăcerea dimineții ca să-i răspundă o sirenă de peste dealuri, de departe.

Primăvara era peste tot.

In adânc la 760 metri un șobolan mirosea ciubotele artificierului. In genunchi lângă Murda, maistrul minier Opreanu plângea încet murmurând: cărbuni.... cărbuni . . .

Nouă mineri cu spinările — arc — se îndreptau spre lumină.

INCREST ĂRI

Probleme culturale în regiunea noastră

Credem potrivită o încrestare la acest loc a faptelor culturale locale, care ni-au reţinut atenţia. Sântem pătrunşi — fără de convertire — de adevărul supremaţiei culturalului şi-i subordonăm toate domeniile de manifestare socială. Convingerea noastră îşi are izvorul în bogatul zăcământ sufletesc al Românismului, crescut şi nutrit ca fiinţă de unitatea culturală, ce-a menţinut cadrele fireşti ale neamului nostru.

*

O deosebită menţiune o îndreptăm spre luminoasa conferinţă ce ni-a ţinut-o în cadrele Asociaţiei Profesorilor Secundari şi a „Astrei", d. *Profesor Universitar Dr. SEVER POP,* titularul catedrei de limba română şi dialectele ei, dela Universitatea din Cernăuţi. Momentul expunerii unei conferinţe cu titlul de *„Cum se reflectează credinţa strămoşească în graiul nostru"*, fusese fericit ales, întru cât trezeşte interesul pentru preocupările culturale în vremuri de acestea când toţi fug din faţa spiritului sub motivul altor preocupări şi raţionamente mai palpabile şi deci — după ei — mai arzătoare. Este o greşală fundamentală, care dealtfel îşi are tâlcul ei.

Conferenţiarul a făcut o documentată expunere prin proecţia mai multor hărţi din marele „Atlas Lingvistic Român" redactat de dsa sub diriguirea dlui Prof. Univ. Dr. Sextil Puşcariu directorul „Muzeului Limbei Române". Ni s'a redat sensul creştin latin al credinţei noastre. Toate cuvintele demonstrate verifică un adevăr unitar de credinţă, de limbă şi de suflet. Iar ca o consecinţă, limba română se arată în structura ei neschimbată, ca o comoară de energie, păstrată dea-lungul veacurilor. Este titlul de glorie al nostru, titlu care nu poate fi uzurpat de nimic.

Asemenea credinţe puternice în fenomene culturale le-am dori cât mai larg difuzate, spre a se putea închega odată acel spirit de largă pătrundere în încrederea ce trebue s'o avem în destinul nostru.

*

Şedinţele cercului Asociaţiei Profesorilor, deşi restrânse prin cadrul strict profesional, sânt totuşi remarcabile străduinţe de preocupare culturală. Iniţiate modest, cu nu prea multe atenţiuni de participare efectivă, aceste şedinţe vor fi de sigur imitate de alte categorii de intelectuali, ceea ce va contribui mult la crearea unei atmosfere de adevărată intelectualitate.

Până în prezent au făcut comunicări pe lângă preşedintele d. prof. V. Scurtu, dnii prof. Eftimie Pandrea despre „Chiuituri", o amuzantă şi preţioasă disecare a vervei populare, d. prof. Silviu Tămaş despre „Pentru ce s'a descoperit aşa de târziu America?", documentată şi lămuritoare expunere şi d. prof. Mihail Raţiu cu „Problema inconştientului" pe care ni-a explicat-o amplu în termeni sobri şi edificatori, căutând să prindă în ansamblu toate manifestările produse în acest domeniu.

*

Sub lumina altor preocupări, condeiul îşi declină competinţa. Nu pentrucă nu ar vrea, ci pentrucă n'are ce înregistra.

OCTAV RULEANU.

* * *

Scamatorul cultural" — Intr'unul din numerele trecute din revista **Curentul magazin literar,** dl **Radu Gyr** se ocupă de problema **„scamatorului cultural"**, tipul atât de des întâlnit în viaţa noastră culturală. Citind rândurile distinsului poet al **Cununilor uscate** m'am gândit la tufoasa noastră turmă de poeţi şi scriitori **tineri,** la multele şi inutilele reviste cari banalizează cea mai frumoasă activitate a spiritului omenesc printr'o cruntă lipsă de autenticitate şi extraordinară sărăcie intelectuală. Intr'adevăr, în cele mai multe din producţiunile noastre, nu suntem altceva decât nişte scamatori culturali. Scamator este poetul care afectează o participare la esenţa problemelor umane, mascând lipsa de fond printr'un metaforism facil şi încurcat. Scamator este esseistul care se ocupă de probleme pe care nu le cunoaşte decât la suprafaţă, căzând în cea mai ordinară confusie de planuri. Scamator este criticul care nu se conduce după consideraţiuni estetice în foiletoanele sale, ci numai după obligaţiunile sale de ordin social, prietenie, etc. Scamator este gazetarul care scrie note despre cărţi pe care un le-a citit niciodată, despre care doar a auzit vorbindu-se la cafenea, sau în redacţie. Scamatori suntem noi toţi, atunci când afectăm că avem o cultură literară încheeată, fără să ştim pe dinafară niciun vers din **Homer, Dante,** sau **Leopardi.** Dl **Ra-**

du Gyr a avut fericita idee de-a aduce în discuţie o problemă de mare acuitate a culturii noastre, problemă de rezolvarea căreia atârnă viitorul spiritualităţii româneşti şi întrarea noastră în universalitate.

*

Scepticism. — Am avut cu cineva, nu demult, o discuţie serioasă asupra caracterului specific al spiritualităţii româneşti. Distinsul meu interlocutor era foarte sceptic refuzând acestei spiritualităţi un destin catedralic. Ceea ce ne cacracterizează pe noi, spunea dânsul, este confuzia de planuri. Acel misticism atât de mult discutat în cultura şi literatura noastră, nu este, în ultimă analiză, decât o confusie. O poziţie rectiliniară este imposibilă în cadrul acestei spiritualităţi. Suntem sortiţi să zidim totdeauna bisericuţe, cu colţuri umbroase, minunate, poetice, dar niciodată catedrale. Scepticismul prietenului meu avea o motivare destul de serioasă. Totuşi, oricât de comodă ai fi această poziţie, care într'un fel scuză o ratare personală, (să mă ierte scepticul partener) ea nu este deloc laudabilă şi nici justă. Eu constat cu mare mulţumire că până în prezent România a cunoscut cea mai frumoasă evoluţie posibilă. Să ne gândim numai la realizările din ultima sută de ani, pe toate terenurile. De ce atunci, urmând aceeaşi evoluţie normală, minunată, n'am putea crede că vom participa nu peste mult şi noi la universal, ca atâtea alte neamuri cari au cunoscut oarecând şi ele stadiul nostru cultural de azi? Niciodată entuziasmul n'a fost zădarnic. Scepticismul dtale, dle interlocutor, este dăunător, imoral şi neromânesc. Oricâte cuvinte bune aş avea pentru inteligenţa şi lectura dumitale, mă doare această lipsă de încredere în forţele şi virtualităţile acestui neam.

Sonia Mugur

SELMA LAGERLÖF a murit. Celebra scriitoare învăţătoare s'a născut într'un sat înzăpezit — Marbacka Värmland — Suedia — în 20 Noemvrie 1858, dintr'o familie de oameni ce-au cunoscut munca din greu.

Recunoaşterea însuşirilor ei de scriitoare a sosit cam târzior e drept — învăţătoarea din Landskrona avea pe-atunci 32 ani — însă a sosit deodată cu consacrea numelui său.

Şi aceasta se datori unei întâmplări. „Un ziar femenin din Stockholm organizase un concurs de literatură, la care Selma Lagerlöf luă parte, trimeţând primele capitole din „*Goesta Berling*", minunată şi fantastică epopee a ţării sale. Câştigă premiul; iar fantezia, prospeţimea şi pitorescul operei ei stârnesc entuziasmul popular în toate ţările vechei civilizaţii dela Nord. *Goesta Berling* apare în curând în volum, e tradusă în toate limbile culte şi institutoarea din Londskrona, şi cartea ei dintâi, câştigă repede renume universal.

După acest cap de operă al literaturii epice moderne, care este *Goesta Berling,* scriitoarea suedeză păşeşte din succes în succes, dăruind legende, povestiri, romane, a căror atmosferă depăşeşte cadrul obişnuit şi care cuceresc sufletul cititorului de pretutindeni prin originalitatea lor, prin împletirea fantasticului cu realul, prin umana înţelegere a vieţii mărunte. Intre cele mai cunoscute creaţiuni ale Selmei Lagerlöf sunt: *Ierusalim, Munkytan, Jans Heimveh, Sfânta viaţă, Intoarcerea la Värmland, Căruţaşul morţii, Anna Schwärd,* etc.

Un loc de frunte în această mare operă îl ocupă *Minunata călătorie a lui Nils Holgerson,* o comoară a literaturii pentru copii, tradusă şi în limba noastră, operă care desfată deopotrivă şi pe oamenii mari.

In ultima vreme, deşi la adânci bătrâneţe, Selma Lagerlöf şi-a tipărit amintirile sub titlul *Jurnalul Selmei Otilia Lovisa Lagerlöf.*

In 1909, scriitoarea este distinsă cu premiul *Nobel* pentru literatură. Mai multe universităţi au proclamat-o *Doctor honoris causa.* Academia suedeză a ales-o membră. Guvernul ţării sale i-a acordat cele mai înalte decoraţii; iar la împlinirea vârstei de 70 ani, ministrul Franţei la Stockholm i-a încredinţat *Legiunea de onoare.*"

Anul trecut, cu prilejul împlinirei a 80 de ani, Academia suedeză a înmânat, glorioasei ambasadoare a culturii nordice, cea mai înltă decoraţie — *Golden Jelong* —, decoraţie ce se acordă numai în cazuri de excepţională preţuire. Şi Suedia e ţara care şti preţui adevărata valoare a artiştilor ei.

CONST. GH. POPESCU.

—XX—

TREC ORELE...

de C. PÂRLEA

Orele au bătut una cîte una
Şi gravurile au înlemnit pe pereţii vechi.
Voevozii se înşiră perechi, perechi,
Departe, undeva, se ascunde luna.

Incet ca într'o simfonie ea nu e
Decât vechiul din galben de ceară
Seara cînd tristeţile or să ne moară
Pe lutul amintirilor cum neagra statue.

Orele trec una cîte una şi cînd
Moartea se opreşte la fereastră din nou
Sălile lungi cu metalic ecou
Stau iarăş ciudate veghind pe mormînt...

DĂRI-DE-SEAMĂ

CĂRŢI

Petre Ghiaţă

LUPUL CENUŞIU

editura Ideia lei 60.

Şi de data aceasta, ca şi'n atâtea alte rânduri, autorul „Generaţiei tinere“ ni se înfăţişează cu o scriere care stârneşte un viu interes dela primele şire.

In paginile ei se evocă, cu o îndemânare care stimulează lectura până la pasionare, uriaşa personalitate a aceluia ce a primenit în întregime viaţa unui popor cu adânci rădăcini în tradiţie şi care a fost Kemal Ataturk.

Evidenţiindu-ne momentele mai culminante ale mişcării kemaliste, autorul reuşeşte să facă din **Lupul Cenuşiu,** prin bogăţia noutăţilor contribuitoare, cea mai serioasă şi cea mai completă lucrare asupra fenomenului turc contemporan.

In adevăr, dl **Petre Ghiaţă** a avut o fericită inspiraţie dăruindu-ne această preţioasă scriere. Ne obişnuisem — cum spunea cândva dl Mircea Eliade într'un documentat articol — să privim, să ascultăm şi să ne preocupăm numai de ceea ce se petrece în apus. Orientul, cu tot farmecul şi cu toată vastitatea problemelor lui, cu toate neegalatele însuşiri ale unora din oamenii săi, nu ne interesa, fiindcă nu ne prea venia în minte să ne'nturnăm privirile atente în acea parte. Ne-am făcut şi ne facem încă, un punct de onoare din a ne arăta preocupaţi, interesaţi şi ultra informaţi asupra a tot ceea ce se fierbe în apus, neiertându-nise acest lucru dintr'o mândrie rău înţeleasă, pe când necunoaşterea celor mai elementare stări petrecute în orientul, oricât de apropiat, nu ni-se observă, ni se scuză, astfel de preocupări fiind socotite, mai mult ori mai puţin retrograde.

Dl Petre Ghiaţă, ca de-obiceiu, a pus în discuţie o lucrare care ne răstoarnă şirul preocupărilor, întorcându-ne privirea îndărăt pentru a ne dovedi, la adăpostul unui material documentar controlat ştiinţificeşte la cele mai autentice şi mai bune resurse, vigoarea unui popor şi geniul lui Kemal Ataturk care prin pregătirea şi perspicacitatea politică excepţională, lasă în umbră cele mai strălucite şi mai cunoscute figuri europene.

Printr'o analiză obiectivă şi'ntr'un stil propriu care face deliciul cititorului, dl Petre Ghiaţă îşi trece lectorul atât prin anii copilăriei Ghaziului Mustafa Kemal pe când, „păzea vitele şi se antrena înpuşcând în fiecare dimineaţă păsările de pradă care încercau să-i atace vitele dela ferma unchiului său“ cât şi prin toate peripeţiile din viaţa de mai târziu a conducătorului şi făuritorului Turciei moderne, care încă din adolescenţă sesizase principiul fundamental al unei mişcări politice: **„dinamismul credinţelor şi simplitatea soluţiilor asigură triumful,** nu mulţimea adeziunilor sau numărul mare al personalităţilor conducătoare. Problema **şefului** este decisivă în determinarea şi succesul unei mişcări de mari proporţii, **masele** se câştigă uşor, **fanatismul** se deslănţuie ulterior, dacă există un **singur om** care **crede** în ce spune şi ştie să spună, tot timpul, ce **trebuie.“**

Lupul Cenuşiu e scrierea cu care lectorul se va împrieteni imediat pentru a-i savura din plin abundenţa informaţiilor pilduitoare, pline de interes şi de învăţăminte.

*

Ion Ţolescu—Văleni

SANZIANA

poeme, editura Cugetarea.

Talentatul şi preţuitul nostru prieten, **Ion Ţolescu Văleni,** cu ale cărui roade cititorul s'a mai întâlnit atât în paginile **Afirmării** cât şi a atâtor alte publicaţii de mare prestigiu literar, ne-a procurat, prin volumul acesta de faţă, plin de gingaşe stihuri şi de obsedante şi clare imagini, o rară bucurie şi-o neîmpărtăşibilă plăcere Şi bucuria ne e cu atât mai mare cu cât, în frageda lui tinereţă, întrezărim robusticitatea unui matur talent.

Poemele din **Sânziana,** împărţite în „Sete de lumină“, **Popas,** „Sânziana“, **Ungher de rai,** „Viori slavă“, **Ţărmuri** şi „Caietul meu“, se vor strecura pe nesimţite în mintea şi inimile cititorilor înţelegători ai versului şi le vor procura, pe lângă o deosibită desfătare, o mare încredere în autor, în sublocotenentul **Ion Ţolescu-Văleni.**

Nu vom încerca să desprindem din poemele prietenului **Ţolescu-Văleni** ideile care străbat frumuseţea versului. Vom rezerva acestă situaţie de-a dreptul cititorului pe care-l vom pune, pe această cale, în faţa creaţiei pure.

Iată de exemplu duioşia tulburătoare din ultimile două strofe din **Sete de lumină:**

Sunt ochi fără lumină şi'n funduri de Ocean
cresc rază ferecată, grăunţe de mărgean.
Pământul mă sugrumă şi'n mreji adânci de vise
mă 'ngroapă nepătrunsul tăcerilor închise.
O, vânt pierdut în straie de beznă şi mister
du stinsa nestemată pe-al bolţii colier...

și cântul ce se frânge prin neguri de genune
înalță-l lin spre ceruri pe luminoase strune.

Alături de eleganța și perfecțiunea acestor versuri vom înfățișa acum, pentru frumusețea și persistența imaginei, din ciclul „Popas", primele două strofe din poesia **Mama:**

Parcă-i ascult fuiorul prin livezi
în umbra asfințitului de ceară,
cum răsucește vis de tămâioară,
de nenufari tăcuți și de zăpezi.

Toți nucii-mi povestesc de ea 'n grădină...
Nu-i fir de busuioc să nu o știe.
O! mamă, azi ți-e tâmpla argintie,
dar sufletul tot rouă și sulcină.

Pentru aceleași motive redăm și **Își cântă'n lacrimi trista ei iubire,** din ciclul „Sânziana":

Firave mâini îi unduesc pe clape
ca toamnele târzii pierdute'n ape...
Din altă lume-i cresc lumini peaproape
lângă surâsul morții sub pleoape.

*

Își cântă'n lacrimi trista ei iubire...
Și-au aplecat toți macii fruntea'n glastre.
Își cerne umbra frunzele sihastre...
Plâng depărtările'n grădini de amintire.

Anii în jerbe crude-și ofilesc
stihiile'n cerceii cu opale...
Buzele pârguite'n rod ceresc
se sting acum sub tremurări de viste pale.

Și-aude razele cum sburdă 'n zarea albastră
și cum Prier își bate fluturii 'n fereastră...
O! lacrima, ce blândă ți-e, fecioară,
și cât de crudă-i primăvara de afară!

In fiecare pagină, din cele una sută zece câte însumează volumul, lectorul va găsi toată delicatețea și strădania sufletului său tînăr, entuziast și ales.

Sânziana, a fost recomandată publicului și de marele nostru **Nichifor Crainic** care a spus printre altele: **„Cartea aceasta este o inimă tînără din a cărei lumină se revarsă duhul mistic al ethosului autohton".**

C. Săteanu

MUȘCHETARII LITERATURII

ROMANE MODERNE

tip. „Presa Bună" 1940. Iași.

Autorul acestei broșuri, suficient de popular în lumea slovei scrise pentru a indica o garanție și-a atrage atenția asupra unei lucrări ce-i poartă numele, prezintă de data aceasta publicului, într'o sumară formă didactică, momente din viața celor patru mari scritori și buni prieteni între ei: **A. Vlăhuță, I. L. Caragiale, Delavrancea** și **Coșbuc,** precursorii literaturii române contemporane.

Pentru publicul acela comod care are prea mult timp de hoinăreală și de plictiseală și prea puțin contact cu farmecul întremător al slovei, scrierea de față e o contribuție lămuritoare, modestă și potrivită întru cunoașterea vieții acestor mușchetari, cum atât de inspirat se exprimă autorul. Pentru celălalt public însă, pentru publicul care n'are timp să se plictisească, pentru publicul acela împrietenit cu binefacerile cuvântului tipărit, care printre altele e și distrugător de plictiseală, lucrarea dlui C. Săteanu e doar un palid prilej de reamintiri și de întregiri.

Inspirat la isvorul limpede al scrisorilor din iradiantul volum al dlui I. E. Torouțiu, **Studii și documente literare,** autorul Mușchetarilor — departe de-a aduce vreo contribuție la istoriografia Junimei pentru simplul motiv că în afară de Caragiale ceilalți au avut prea puțin de-aface cu Convorbirile Literare iar atât cât au avut-o a limpezit-o categoric dl I. E. Torouțiu în volumul amintit — a știut însăila cu măiestrită îndemânare diverse motive pe cari le credea necunoscute dar care, cu toată străduința dsale, erau de mult și încă prea notorii. Dar o repetiție, în definitiv, pe-o astfel de temă, nici odată nu strică. Ii lasă cel mult indiferenți pe unii.

Numai că, dl Săteanu, ciupind și de ici și de colo, nu a controlat cu suficientă severitate materialul documentar. Astfel, și din fericire nu e vorba și de alte cazuri, în capitolul: **Cazul dela Piatra-Neamț,** unde-i vorba de Caragiale, s'a strecurat o eroare. Invocând lucrarea fostului primar al orașului Piatra, **D. Hogea,** cunoscut bun însă **nu** bun prieten al lui Caragiale, spune că autorul **Năpastei** ar fi fost profesor la Piatra-Neamț. E o inexactitate aceasta cu atât mai mult cu cât nici D. Hogea însăși nu afirmă acest lucru, știut fiind că autorul **Scrisorii pierdute** a fost în județul Neamț, a găzduit în Piatra-Neamț și era cunoscut în Piatra în calitate de **revizor școlar.** De revizor școlar **nu** de profesor. In legătură cu această meserie a „Conului Iancu" ni-au rămas o serie de glume pline de haz dintre care și aceea cu iapa unui popă bețiv, pe care **revizorul** Cargiale o împrumutase pentru a se duce călare să-și facă ceva inspecții, iapă care, atunci când voiai s'o apuci la dreapta, trebuia să tragi de hăț la stânga și invers, năravul pe care redactorul **Moftului Român,** nu i-l cunoștea haramului și din cauza căruia n'a putut să-și facă omul, **revizorul,** datoria trebuind să se'ntoarcă din drum. Desigur că această întâmplare glumeață, care a rămas „de poveste" și care singură indică calitatea lui Caragiale în Neamț, i-e cunoscută și dlui C. Săteanu. Probabil autorul Mușchetarilor — vorbim de dl Săteanu nu de **Dumas** — îi zice profesor știindu-l c'a avut un rost în cadrul tagmei dăscălești și că'n Moldova e o uzanță de a se învesti cu titulatura de profesor pe oricine-i știut dascăl, fie de țară fie de oraș, fie de curs primar, fie de grad secundar.

E drept, Caragiale, a **suplinit** câtva timp la un liceu în București, a fost, însfârsit, profesor, **nu** însă la Piatra-Neamț.

Oricum ar fi, broșura dlui C. Săteanu își are meritele ei și, ca orice altă scriere, natural, și scăderile ei. In orice caz lectura ei Va readuce în minte, intelectualilor exigenți, — dacă broșura se va strecura până la acele mâni pretențioase — anumite completări din lucrările serioase apărute.

CONST. GH. POPESCU

RĂBOJ

Vineri 5 Aprilie c. ora 19 seara se va ţine primul *Proces-Literar* organizat de revista noastră. Desbaterile vor fi în jurul romanului dlui *Victor Ion Popa, VELERIM* şi *VELER DOAMNE.*

Locul procesului îl vom anunţa la timp prin cotidianul nostru local *Conştiinţa Română.*

Participarea fiind gratuită, amatorii unor astfel de preocupări, vor putea lua parte atât la desbateri cât şi la discuţiuni. La discuţiuni însă cu condiţuinea de a fi făcut lectura lucrării amintite.

După ştiutele şezători literare organizate altădată de *Afirmarea, PROCESUL LITERAR* ce se va ţine în 5 Aprilie c. *e primul de acest fel în aceste părţi* din seria celor ce urmează a se ţine regulat de-acum înainte.

* * *

Mare adevăr s'a spus când s'a afirmat: „Cu cât te impui într'o realizare, cu atât invidioşii şi uneorii chiar duşmanii, cresc, se înmulţesc". Baremul ascensiunii e în raport cu duşmanii ce ţi-i creezi.

* * *

Scriitorul român, prof. *Alexandru Marcu* de la facultatea de litere din Bucureşti, autorul *Itinerarului Adriatic* şi-a atâtor alte preţioase şi documentate scrieri, studii ori traduceri, a fost elogiat cu marele premiu italian pentru literatură „*San Remo*". Premiul este în valoare de 50.000 lire italiene şi este pentru a doua oară când se acordă unui străin.

E o cinstire deosebită şi pe deplin meritată pentru scriitorul şi profesorul român *Alexandru Marcu,* cinstire care se răsfrânge asupra întregei intelectualităţi româneşti, cu atât mai mult cu cât dintre cei 48 scriitori din 15 naţiuni concurente şi 65 lucrări prezintate, jurul italian, format din academicieni şi prezidat de însăşi ministru Educaţiei Naţionale al Italiei, a acordat acest premiu, spre mândria noastră, unui Român.

* * *

Mintea stătută, lipsită de serioase preocupări, a unora e ca şi apa stătută a bălţilor. Se cuibăresc în ea viermii tuturor răutăţilor.

Comitetul pentru premierea scriitorilor tineri, ce funcţionează în cadrul Fundaţiei pentru literatură şi artă „Regele Carol II", a premiat la concursul deschis, versurile în manuscris, a dlor:

MIRCEA BODEA — Buzău — INCÂNTAŢII

şi

CONST. VIRGIL GHEORGHIU pentru CALIGRAFIE PE ZĂPADĂ, volume ce vor apare, în scurt timp, editate de Fundaţii.

* * *

Schopenhauer, marele filosof german, — pe care un *distins* intelectual sătmărean îl credea muzicant îndărătnicindu-se să susţină morţiş pentru a mă convinge de aceasta, — spunea cândva: *După cum mizeria este flagelul nesfârşit al poporului, PLICTISEALA este flagelul societăţii, aşa zise, instruite.*

* * *

N'am trimis revista oricui. Şi-acelor cărora li-am trimis-o n'am trimis-o numai din dorinţa de-a scoate un ban pentru a face faţă cheltuielilor ce ne sufocă şi ne pune, uneori, pe gânduri. Am trimis-o, cu socoteală, anumitor persoane: acelora pe cari i-am crezut noi că *merită* să li-o trimitem, acelora pe cari i-am crezut *deprinşi* cu astfel de preocupări, intelectualilor.

Fără să fim însă prea surprinşi am constatat că unii dintre acei pe cari i-am onorat cu încrederea şi aprecierile noastre, când a fost vorba de plată, ni-au returat revista — şi asta încă n'ar fi nimica, în definitiv unui *intelectual* i se scuză diverse preferinţi, diferite mofturi — cu menţiunea, pe revistă sau pe chitanţa despre achitarea sumei, fără pic de jenă, absolut categorică: „N'am *eu* timp pentru astfel de lucruri" — acest eu subliniat are eul lui şi aerele lui.

La fel *altcineva,* ne trimite o astfel de vorbă, tot *scrisă:* „După ce se vor mai linişti lucrurile", adică . . . stai să vedem de-om avea pace sau războiu cu alte cuvinte . . . de ce să risc o sută de lei când aş putea avea şi eu o pleaşcă pe urma . . . războiului, ca şi cum noi am fi avut toată liniştea pentru astfel de treburi . . . De!

O altă persoană, în numele altor persoane intelectuale, ne comunică: „N'avem noi bani şi pentru reviste", avem însă pentru rujuri, cinema-uri, diverse dichisuri, etc, zicem noi. Pentru astfel de *trebuinţe* ne'mprumutăm dacă n'avem şi tot avem. Şi de ciudă.

E şi aceasta o mentalitate. ce să-i faci!

CONST. GH. POPESCU.

Moartea prematură a profesorului **Nae Ionescu** a produs, atât în inimile admiratorilor cât şi în acelea ale adversarilor, sincere şi unanime regrete.

Iată ce-a scris, la vestea morţii, fostul său prieten de condei şi de intenţii de altă dată, dl **Pamfil Şeicaru** dir. ziarului „Curentul".

„O moarte neaşteptată pune un punct tragic, sbuciumatei existenţe a lui **Nae Ionescu.** O fascinantă inteligenţă, comunicativ până la seducţie, cu un minunat dar de desfăşurare a ideilor, dând logicei o supleţă persuasivă, s'a risipit în lecţii audiate cu asiduitate de studentii cari îl admirau, în articole de ziar sau de revistă, pentru a nu afla răgazul unei opere de sinteză.

Păstrez amintiri mai vechi, din îndepărtaţii ani, când în paginile „Cuvântului" am scris împreună manifestul Statului Corporatist, anticipând procesul de descompunere a partidelor şi vin acum să adie frânturi din gândurile ce se înfiripau în nopţile de controverse, cu sclipiri de paradoxe, cu adevăruri fulgerate printr'o ironie, în acea cadenţă vioaie a unei generoase tinereţi. Şoaptele trecutului coboară cu o undă de melancolie, îngână păreri de rău pentru ceeace s'a şters în depărtări, pentru anii când sufletul spuma ca o cupă de şampanie.

Nae Ionescu, una din cele mai înzestrate minţi, îşi încheie existenţa. Pentru tot ce înseamnă oarecum scăzut, socoteală măruntă, intransigenţa lui are panaşul romantic al unei tinereţi ce nu se dă învinsă în faţa asalturilor anilor.

Avea **Nae Ionescu** prieteni de trainică credinţă, avea admiratori fanatici şi avea adversari ; trăia cu intensitate pasională viaţa, lovea şi primea lovituri, cădea şi se ridica în acea succesiune capricioasă a unei existenţe, sincopate de temperament, de ciudăţenie interioară a sufletului lui aşa de complicat. Amestec de rigid realism şi de utopie, logic şi absurd, entuziast şi sceptic, liric, ca peste lirism să svârle o afectare mefistofelică, Nae Ionescu rezuma o personalitate cu totul neobicinuită.

Avea o notă de individualism, cu izbucniri de negaţie, ce părea o reminiscenţă din anii de studenţie, când Max Stirner îi părea ultimul cuvânt al filosofiei. Şi izbutea să dea logicii rafinamentul de dialectică a sofismului, spre a justifica un paradox, spre a uimi un prieten.

Şi toate aceste împerecheri stranii de tendinţi se îmbinau într'un om, ce avea totul, pentru a însemna un mare nume în cultura românească; dar farmecul vorbei, toată acea seducţie a expunerii orale l-au răpit răgazului creator al unei opere de durată.

Minus participarea lui la frământarea politică, trecerea lui **Nae Ionescu** prin viaţa universitară, aminteşte oarecum figura lui Coco Dumitrescu-Iaşi.

Pentru contimporani, rămâne doar seducătoarea figură a vieţii noastre politice şi gazetăreşti, realizată în tot ce amintirile fiecăruia vor păstra cu o delicată emotivitate".

Meşterul Manole. — A apărut, după o întrerupere de câteva luni, revista **Meşterul Manole** aducând un bogat material literar semnat de **Vintilă Horia, Ovid Caledoniu, Octav Şuluţiu, Ion Şiugariu, Ion Frunzetti, Constantin Micu, Madeleine Andronescu, George Meniuc, Miron Luzu** şi **Grigore Popa.** Printre multele reviste care apar la noi, în mijlocul unui haos literar atât de caracteristic celor mai multe producţiuni tinere, **Meşterul Manole,** prin serioasa sa atitudine, prin hotârîrea fermă de-a participa efectiv la universalitate, prin ordinea pe care se străduieşte s'o pună în prea toleranta noastră literatură tânără, prin munca pe care o depune pentru a prezenta critic toată producţia literară actuală dela noi, prin minunatele note pe care totdeauna le dedică celor mai variate probleme, este una dintre revistele fruntaşe ale culturii româneşti de astăzi. Departe de orice obligaţiuni de altă natură decât cele de ordin estetic, departe de acel periculos spirit de gaşcă pe care se silesc să-l promoveze cele mai multe dintre revistele noastre din Capitală, **Meşterul Manole** munceşte serios, fără gălăgie, îngropând în ziduri mulţumirile facile ale unui succes de moment, pentru frumoasa mânăstire a literaturii noastre de mâine.

Se pare că s'au adunat în jurul acestei reviste toţi tinerii de talent din ţară, într'un efort unic, hotărît, conştient, de-a cuceri culmile. De aici, de departe, îi urmărim cu toată încrederea.

Buletinul „Astrei" Satu-Mare

Preocupări culturale în acest sezon

Campania de primăvară o socotim virtual deschisă. Printre întâele preocupări, „Astra" îşi continuă seria şezătorilor dela periferii, deschise încă de pe la mijlocul lunei Februarie. D. preşedinte dr. Eugen Seleş, împreună cu ceialalţi colaboratori, prof. Silviu Tămaş, prof. Gavril Barbul, prof. V. Scurtu, prof. Victor Mathei, prof. Gh. Sima, prof. Octav Ruleanu, dr. Ion Bârzu, director Teodor Paşca la Şc. Prim. Nr. 1, director Ion Luca la Nr. 2, inspector şc. Nic. Pop, director Gh. Mărcuş, director Em. Voisa, director I. Poroliseanu, director Gh. Manea dela Nr. 5 şi alţii, se străduesc să ţină o continuă legătură cu marginile oraşului. Spre deosebire de alte dăţi sânt ascultate şi păsurile locuitorilor, făcându-se apoi intervenţii la cei în drept pentru soluţionări. Ziarul nostru local „Conştiinţa Română" face în permanenţă darea de seamă a tuturor acestor şedinţe.

Pe lângă aceste preocupări „Astra" va avea un rol hotărîtor în organizarea casinei civile-militare, ce se găseşte acum în faza desăvârşirii datorită spiritului de diriguire ce-l are d. Prefect Col. S. Coman.

*

In ultima şedinţă a despărţământului judeţean ţinută în prezenţa dlui Prefect Col. S. Coman sub preşedinţia dlui dr. Eugen Seleş direct. lic. Eminescu, s'a desbătut o importantă chestiune culturală: problema reorganizării celor două cinematografe „Astra" şi „Naţional". Pentru a se coordona munca acestor două instituţii, ţelul lor fiind acelaşi, s'a hotărît trecerea lor sub o singură conducere, directori fiind dnii prof. Gavril Barbul şi prof. Adrian Demian. Cinema „Astra" va funcţiona în anumite zile. Aceasta pentru a se lăsa Teatrul Nottara celorlalte manifestaţii culturale.

„Astra" va porni din nou la o propagandă de înscriere a câtor mai mulţi membri. Se poate înscrie orice Român. Cotizaţia anuală este de Lei 50 pentru membrii activi. Se poate face însă şi înscriere ca pentru pe vieaţă cu suma de Lei 500 iar ca membru fondator cu suma de Lei 1000. Toţi membrii „Astrei" vor beneficia de o importantă reducere la cele două cinematografe.

La această şedinţă s'au mai discutat şi alte probleme de interes cultural local dându-se frumoase sugestii şi soluţii din partea dlor prefect Col. S. Coman, preşed. Eugen Seleş, Emil Tişcă directorul Băncii Româneşti, insp. şc. Nic. Pop etc.

Activitatea „Astrei" se continuă deci intotdeauna adecvată situaţiei momentului. Astăzi însă ea are menirea să fie în fruntea mişcărilor spirituale şi culturale, fiindcă este singura chezăşie de înfăptuiri.

Afirmarea

Literară—Socială

SPRIJINITĂ DE „ASTRA", DESPĂRŢĂMÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ŞI OCTAVIAN RULEANU

ANUL V. — No. 3. MARTIE 1940

Redacţia şi administraţia: Satu-Mare, Str. Moldova Nr. 53.

Biblioteca Universităţii Iaşi

afirmarea

FONDATORI: CONST. GH. POPESCU ŞI OCTAVIAN RULEANU

Satu-Mare

I. Rentea: CALVARUL

In acest număr semnează:

C. RĂDULESCU-MOTRU
ION TOLESCU VĂLENI
EM. PAPAZISSU
C. PÂRLEA
V. SPIRIDONICĂ
LUCIAN BRETAN
ION CHEREJI
ION ŞIUGARIU
MIHAIL LUNGIANU
ION MARIA ŞEREŞ
ELEFTERIU BEOCA
V. NIŞTE
G. BULGĂR
OCTAVIAN RULEANU
CONST. GH. POPESCU
N. VAJ

Exemplarul Lei 20

In răstignirea Fiului ce-a ridicat păcatul,
Şi'n ruga umilitului de vreme'nvinsă
Văd aevea intreg Calvarul zilelor din leatul
In care ne-am ingropat tinereţea ninsă...

[Victor Ilieşiu]

BIBLIOTECA UNIVERSITĂŢII IAŞI
13
18 MAI. 1940

AFIRMAREA

APARE LUNAR

Redactori :
Const. Gh. Popescu
şi
Octavian Ruleanu

SPRIJINITORII REVISTEI: dr. Stefan Anderco, dir. Augustin Baciu, prof. Gavril Barbul, dr. Lucian Bretan, farm. Alexe Nan, dr. Ioan Pogăciaş, ing. Zeno Spârchez, dr. Eugen Seleş.

Colaborator artistic: I. Rentea.

— Rugăm stăruitor pe toţi cititorii noştri să binevoiască **a ne achita abonamentele.**

— Redacţia şi Administraţia Str. Moldova 53 Satu-Mare.

ABONAMENTE:

Particulari — — — — —	Lei 150
De sprijin — — — — —	. 300
Pentru instituţii — — —	. 500
Exemplarul — — — —	. 15

Tipografia Presa Liberă Satu-Mare.

Afirmarea

Literară—Socială

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ŞI OCTAVIAN RULEANU **ANUL V. — No. 4—5. APRILIE—MAI 1940**

ROMÂNISMUL

de C. RĂDULESCU-MOTRU

Ce trebue înţeles prin «Românism» şi prin spiritualitatea «Românismului»?

Prin Românism nu putem înţelege totalitatea numerică a Românilor. Pentru aceasta este cuvântul de popor românesc, pe care nu avem nici un motiv să-l schimbăm. Nu putem înţelege prin Românism, nici totalitatea caracterelor sufleteşti ale Românilor, căci această totalitate a caracterelor nu se poate avea, iar dacă s'ar avea, ar fi fără valoare. Românii, ca oameni luaţi în mod individual, prezintă tot felul de caractere. Adunând la un loc aceste caractere, dăm de o împestriţătură haotică, pe care nu o putem folosi la nimic. Chiar dacă această împestriţătură ar fi pusă în ordine şi ar avea caracterele clasificate pe categorii, ea încă n'ar fi decât o statistică a sufletelor de Români, luaţi individual, dar nu o definire a Românismului.

Ca să ajungem la o definire a Românismului, trebue să ne ridicăm la o realitate alta decât aceea a Românilor luaţi în mod individual. La o realitate care depăşeşte simpla adunare la un loc a indivizilor.

Există o asemenea realitate? De sigur. Grupările de oameni au o realitate cu mult mai întinsă decât aceea pe care o găsim în conştiinţa oamenilor luaţi individual. Peste realitatea pe care o dă conştiinţa individuală, gruparea îşi întinde realitatea sa istorică peste indivizi. Realitatea aceasta istorică leagă diferitele generaţii de oameni, formând din ele inelele unui lanţ continuu de viaţă socială. Realitatea prinsă de conştiinţa individului este numai o parte, un punct, din realitatea cea mare a grupării. Aceasta din urmă nu se prinde cu simţurile, dar se învederează prin raţionament. Românismul este o manifestare a realităţii istorice românesti. O manifestare care va fi, pentru indivizii români de mâine, porunca zilei lor, aşa cum a fost naţionalismul pentru indivizii români de ieri.

Despre această realitate istorică, supraindividuală, s'a vorbit prea puţin în trecut, şi chiar când s'a vorbit, s'a vorbit greşit. Nu s'a vorbit, fiindcă omul de ştiinţă de până acum era stăpânit de mitul conştienţialismului cartesian, după care conştiinţa actuală a individului este unicul izvor al realităţii sufleteşti. Omul de ştiinţă de până acum credea că singura realitate, pe care se fundează viaţa istorică a popoarelor, este aceea restrânsă care se înfăţişează fiecărui om, în conştiinţa sa actuală. Limba, tradiţiile, obiceiurile şi idealurile, de care vorbeşte istoria, erau astfel reduse la datele unei realităţi punctiforme. In loc ca realitatea individului să fie întregită în realitatea continuităţii istorice şi explicată apoi din aceasta, se încerca, de vechiul om de ştiinţă, o întregire şi o explicare pe dos: realitatea istorică devenea la el o simplă memorizare a faptelor trăite de conştiinţa individuală, iar aceasta din urmă rămânea prima şi ultima realitate.

Acest mit al conştienţialismului cartesian este astăzi depăşit. Nici chiar faptele individului nu mai sunt explicate exclusiv prin datele conştiinţei actuale. Subconştientul, inconştientul, precum şi larga structură a dinamismului biologic au întregit de mult punctiforma realitate a individului psihologic. Orice explicare ştiinţifică, în psihologie, depăşeşte cadrul conştiinţei actuale.

Cu atât mai mult a trebuit să se întâmple această depăşire în lăuntrul ştiinţelor istorice. De fapt ea este aci aproape generală. Rar istoric care să mai scrie astăzi în scopul de a moraliza pe

contemporanii săi, adică în felul cum scriau istoricii pragmatişti de odinioară. Istoricii de astăzi urmăresc descoperirea unor adevăruri cu mult mai presus de interesele actualităţii. Ei au pretenţia să explice prezentul din cursul vieţii istorice, aşa cum explică ceilalţi oameni de ştiinţă toate cazurile individuale din legile generale ale naturii. In metoda lor de lucru, conştiinţa individuală a pierdut cu desăvârşire poziţia centrală pe care o ocupase mai nainte.

Prin urmare, definirea Românismului este în destul de pregătită prin noua direcţie pe care au luat-o ştiinţele psihologice şi istorice. Raţiunea lui de a fi nu trebue căutată în interesele individuale ale Românilor, nici chiar ale tuturor Românilor, ci în realitatea istorică a poporului român; realitate croită pe măsura eternităţii, iar nu a actualităţii. Când va fi porunca acestei realtăţi, atunci el va veni; cerut sau necerut de interesele individuale.

*

Ce ne îndreptăţeşte să credem că va veni?

In primul rând, logica pe care a urmat-o până acum viaţa istorică a poporului român. Logica acestei vieţi este logica unei tragedii. De mai bine de cinci secole poporul român se zbate fără a-şi putea fixa o ordine socială durabilă. El are sufletul împărţit între două tendinţe antagoniste. De o parte, tendinţa spre individualism, spre un individualism aproape anarhic, pe care îl găsim puternic reprezentat în clasa vechilor boieri şi a urmaşilor acestora; iar de altă parte, tendinţa spre un colectivism instinctiv întru apărarea tradiţiilor, tendinţă larg reprezentată în straturile de jos ale populaţiei. Amândouă aceste tendinţe le găsim reprezentate şi la celelalte popoare europene. Mai peste tot locul, clasele de sus ale populaţiei sunt individualiste în comparaţie cu cele de jos. De aceea se şi explică succesul pe care îl are spiritul burghez, în clasele de sus ale popoarelor europene. In individualismul acestora prinde cu uşurinţă dorinţa de îmbogăţire, prin întreprinderi comerciale şi industriale. Faţă de celelalte popoare europene însă, poporul român prezintă cele două tendinţe într'un mod particular. Individualismul Românilor nu este individualismul burghez. Individualismul burghez este o atitudine de pândă a oportunităţii. Este o anticipare a luptei de concurenţă. Individualismul Românilor n'are asemănare cu oportunismul, sau cu concurenţa burgheză. El este autocrat. Este scop în sine. Individualismul burghez se transformă treptat în specializarea profesională, pe când individualismul Românilor se mărgineşte la afirmarea individualităţii psihologice. Cel dintâi a contribuit să formeze pe îndrăzneţii colonizatori; pe întemeietorii de fabrici, de bănci şi de firme comerciale; cel de al doilea, pe ciocoii de ieri şi pe politicianii de astăzi. De asemeni şi tendinţa a doua, reprezintată în clasele de jos ale populaţei, o găsim la Români în mod deosebit de cum este la celalte popoare. La Români, tendinţa spre colectivism are un caracter pronunţat de misticism, caracter pe care nu-l are la nici un alt popor aiurea. Limba, tradiţiile, obiceiurile, credinţele şi aspiraţiile sunt, pentru Români, crescute ca din pământ, cu Românul deodată, pentru vecie. Din această cauză, statornicia lor seculară. Românul, din clasele de jos, nu are nostalgia nemaivăzutului; nu se încântă uşor de aceea ce este nou. Crede, mai curând, că ceea ce face lumea toată este singura regulă de purtare a omului cuminte.

Cu sufletul împărţit între tendinţe atât de antagoniste, Românii au trebuit să ducă o viaţă istorică dintre cele mai grele. Tendinţa spre individualism, care a servit altor popoare pentru a încerca sorţii destinului, lor nu le-a servit la nimic. De pe urma acestei tendinţe, Românii s'au ales cu imitaţii ridicole, cu lux şi degradare morală. Viaţa istorică a poporului român a rămas să se sprijine pe cea de a doua tendinţă: aceea care ţinea la un loc, într'o colectivitate mistică, populaţia de jos. Această populaţie a suit singură calvarul secolelor de suferinţă. Flămândă şi goală, pe pământul cel mai bogat al Europei, ea a rămas totuşi credincioasă gliei strămoşeşti. A apărat-o în timp de război; a muncit-o în timp de pace. In

ŢARA DE TOPAZ

de ION ŢOLESCU VĂLENI

Plete aurii de Sânziene
freamătă pe ape unduinde.
Cald azuru'n rouă se aprinde.
Codru-şi sună frunzele alene.

Peste plaiuri razele pasc: ciute...
Brazde-adânci îmbrăţişază plugul...
Ceru'n glie-şi scutură belşugul
şi în cetini lin doinesc lăute.

Munţii, cneji, pe umeri grei cu zarea
duc pe frunţi văzduhul de safire.
Tinereţea cântă în zefire
şi'n Troiţe binecuvântarea.

Şi e sfântă fiece răscruce
pe acest pământ scăldat în soare...
Slava creşte'n fiecare floare
şi trecutu-i candelă sub cruce.

mod primitiv, fiindcă de sus nu-i venea nici un ajutor. De câte ori a fost la marginea prăpăstiei, ea a găsit în sine puterea ca să aştepte un viitor mai bun. A sângerat, cum n'a sângerat altă populaţie europeană, dar a rezistat. Tăiată aproape din rădăcini, a crescut la loc. Când, la începutul secolului al XIX-lea, s'a trezit în mijlocul popoarelor Europei conştiinţa naţionalismului, această conştiinţă a găsit cu uşurinţă în colectivismul mistic al populaţiei de jos un fel de prevestire. Cuvântul «neam» are de altminteri în limba românească un înţeles cu mult mai adânc decât cuvântul de «naţiune».

In tot cursul istoriei sale, poporul român a urmat o logică simplă. Logica eroului din tragediile antice. Singur în contra tuturor. Probabil că aşa va fi şi pe viitor. Puterea de rezistenţă a Românului stă în propriul lui Românism. Cu cât mai conştient va fi el de acest Românism, cu atât va fi cu mai multă încredere în cucerirea ordinei sale sociale. Românismului este chemat să pună capăt antagonismului sufletesc care a înstrăinat până acum pe Românii din clasele de sus de Românii din clasele de jos. El va înfrâna individualismul celor de sus şi va lumina misticismul celor de jos.

*

In al doilea rând, Românismul este chemat de raporturile internaţionale ale politicii româneşti.

In aceste raporturi s'a produs o mare schimbare, în anii care au urmat marelui război mondial. Popoarele europene, deşi au continuat să-şi vorbească în acelaşi limbaj diplomatic, se privesc acum cu alţi ochi. In vechile lor raporturi a intervenit ceva nou. Se cunosc unele pe altele mai adânc, în ceea ce priveşte mecanismul vieţii lor economice. S'au dezvăluit după marele război multe lucruri, care mai nainte erau bine ascunse. Multe decoruri atrăgătoare s'au năruit. Au dispărut multe iluzii.

Popoarele agricole din Sud-Estul Europei, între care în prima linie cel român, credeau că marile capitaluri din ţările industriale sunt adunate de voia Providenţei pentru a servi drept pârghii progresului mondial. Multe din aceste popoare agricole, în prima linie iarăşi cel român, au apelat cu încredere la aceste capitaluri care s'au arătat de o generozitate extraordinară. Toate cererile de împrumut erau satisfăcute, şi în aşa măsură, că bărbaţii politici ai popoarelor agricole se minunau ei singuri de bogăţia fără sfârşit a acestor vaci de lapte, care aşteptau rândul ca să fie mulse. Astăzi, nici un bărbat politic, fie el din orice ţară, nu se mai minunează, fiindcă toată lumea a aflat că împrumuturile făceau parte din prevederile politicei capitaliste industriale. Imprumuturile garantau aservirea ţărilor agricole la interesele industriei. Când popoarele agricole au pus bariere industriei capitaliste, au înţărcat dintr'odată şi vacile de lapte.

Cu dispariţia iluziei pe care şi-o făceau acei de dinaintea marelui război de generozitatea capitalismului, a dispărut şi iluzia foloaselor pe care le-ar fi având popoarele tinere imitând cultura popoarelor mai vechi. Cultura în sine, model de imitat, nu există. Fiecare popor dă la lumină, ca operă de cultură, ceea ce are înnăscut în predispoziţiile sale. Imprumuturile nu accelerează cu o secundă măcar tempo de dezvoltare culturală a unui popor. Fiecare popor îşi are ritmul său propriu de creştere. Sunt popoare fără copilărie, întocmai ca şi unele animale care de cum se nasc dispun de toate funcţiunile lor, şi sunt popoare cu o lungă vârstă de copilărie, în care ele se pregătesc cu încetul pentru maturitate. Sunt popoare predestinate să aibă o viaţă lungă şi sunt popoare predestinate la o viaţă scurtă. A aplica la toate acelaşi model de creştere este absurd. Lumea secolului nostru s'a desmeticit de sub credinţa naivă, că fericirea unui popor se poate înfăptui copiind legile şi instituţiile practicate de alte popoare. Acum fiecare popor îşi cercetează firea sa proprie şi îşi croieşte planurile de viitor pe măsura experienţei trecutului său. Nu este o exagerare chiar să afirmăm că în această privinţă epoca noastră este tocmai opusă celei imediat precedente. Cu 30—50 ani înainte era de modă să se dirijeze po-

RONDELUL MORŢII

de EM. PAPAZISSU

Nu ştim cum e şi'n ce fel vine,
Dar vine fără s'o-aşteptăm...
Ne 'nspăimântăm, ne întrebăm:
O fi un rău, o fi un bine?

Cu haosul o confundăm,
I-atribuim puteri divine...
Nu ştim cum e şi'n ce fel vine,
Dar vine fără s'o-aşteptăm.

In suferinţi ori la festine,
Petrecem, plângem sau visăm,
De spectrul Morţii nu scăpăm,
O, cine ne va spune, cine,
De e un rău ori de-i un bine?...

Mi-e sufletul...

Mi-e sufletul de-o vreme atât de liniştit,
Ca visul unui nufăr pe-un lac încremenit...
Din vechiul dor nici umbră în el n'a mai rămaş.
Doar chipul ei, de patimi şi plâns purificat,
Din când în când se-arată şi caută 'ntristat,
Cum chipul unei sfinte dintr'un iconostas...

litica după planuri internaţionale; astăzi, dimpotrivă, pentru politica celor mai mari popoare, planurile preferate sunt cele datorite geniului naţional. Ar fi, pentru un conducător politic din marile ţări europene, cea mai nimicitoare critică, dacă i s'ar spune că programul său politic este inspirat de o «Raţiune universală»; ceea ce el preferă este să i se spună că a descoperit în dispoziţiile poporului său energia care asigură viitorul. O asemenea energie, crede conducătorul politic al Italiei să o fi descoperit în tradiţia Romei; conducătorul politic al Germaniei, în rasa germană!, ceilalţi conducători politici al ţărilor europene, fiecare în câte ceva particular ţării lor; nici unul, nici chiar dintre acei care conduc Rusia sovietică, nu crede în construcţiile raţiunii universale.

In această atmosferă Românismul nu va surprinde pe nimeni. El este aşteptat.

*

Pe ce argumente se fondează în Românismul şi cine va purta drapelul lui în mijlocul nostru?

Pentru oamenii cu cultură istorică aceste întrebări sunt fără rost. Pentru mulţi dintre noi, Românii, însă, obişnuiţi să împrumutăm continuu din cultura europeană, aceste întrebări au un rost. Şi anume: dacă este un împrumut nou, vrem să ştim sub ce etichetă ne vine, şi dacă este să-l judecăm, iarăşi vrem să ştim cu ajutorul căror autori străini să-l judecăm! Românism? Adică, cum? Fascism? Rasism? Antisemitism? Căci aceasta este de fapt orientarea discuţiilor publice la noi: pentru a dovedi Românismul, trebue să ocolim mai întâi prin toate centrele culturale europene, şi să scotocim acolo, în magazinele lor cărturăreşti, argumentele toate câte se pot aduna. Bietul Românism! El nu are dreptul să vină între noi, până ce nu primeşte certificatul legitim de naştere, dela ideologiile de aiurea.

Românismul nu este fascism, nu este rasism, nu este antisemitism... ci este simplu românism. El iese din credinţa că pe Români îi leagă laolaltă o realitate cu mult mai adâncă decât aceea constată prin simţurile fiecărui Român în parte. Această realitate îşi are instinctele ei de apărare, pe care istoria poporului nostru le-a înregistrat în multe rânduri. De câte ori, în decursul secolilor, la prevederea puţin afirmată, uneori chiar inexistentă a conducătorilor poporului nostru, s'au substituit instinctele de apărare ale realităţii istorice româneşti, care în schimb erau robuste! Românismul este unul dintre aceste instincte. El vine într'un moment de grea cumpănă, cu menirea să ne dea încredere şi energie.

Instinctul realităţii istorice ne-a trezit. Rămâne ca noi să ne susţinem trezirea pe argumente. Veştmântul spiritual pe care îl va avea Românismul depinde de posibilităţile care zac în noi. Pe măsura acestor posibilităţi, Românismul va avea o spiritualitate bogată sau săracă, durabilă sau efemeră; şi tot pe măsura acestor posibilităţi el va găsi între noi oamenii care să-i poarte drapelul.

Spiritualitatea Românismului are două laturi. Una de critică negativă şi alta de operă constructivă. Aceea de critică negativă deschide drumul celei de operă constructivă, şi din acest motiv trebue cunoscută mai întâi. Ea arată cum noi, Românii, am fost constrânşi să nu fim noi. Activitatea de odinioară a societăţii *Junimea* din Iaşi şi, în special, activitatea lui Titu Maiorescu pot fi socotite ca formând pregătirea acestei laturi a spiritualităţii Românismului. De mai bine de un secol poporul român nu-şi mai este credincios sie însuşi. Dependenţa lui momentană de voinţa popoarelor din Apus a fost schimbată într'o aservire desăvârşită. Capitalismul industrial îl subjugă, impunându-i legile şi instituţiile potrivite intereselor lui. România devine în secolul al XIX-lea ţara experienţelor. O burghezie, care nu există ca aşezare economică naţională, ci numai ca clientelă politică, ia în exploatare bogăţiile Statului român. In vederea avantajelor pe care ea le va aduce odată şi odată, această clientelă politică secătueşte toată vlaga ţării. Agricultura este neglijată. Invăţământul public, dirijat în mod artifical. Populaţia cea mai numeroasă a ţării, ţărănimea, primejduită până şi în viaţa ei biologică.

Această critică ar fi continuat poate să dureze multă vreme tot negativă, dacă urmările marelui război mondial nu ar fi intervenit. Dela marele război începe opera constructivă a spiritualităţii Românismului.

Este cu neputinţă ca destinul poporului român să fie aşa de orb, precum admiratorii burgheziei noastre doresc să ni-l prezinte. In ordinea istorică a omenirii, logica nu este totdeauna urmată cu sfinţenie, dar nici absurditatea nu este o călăuză. Ca un popor să suie calvarul celor mai grele suferinţe, timp de secole, pentru ca la urmă să sfârşească prin a fi încleştat în organizaţia politică pe care i-a impus-o vremelnica stăpânire a capitalismului industrial, aceasta este o absurditate. Capitalismul industrial nu este o cauză de întărire a fiinţei poporului nostru, dimpotrivă mai curând o cauză de slăbire. In genere, popoarele cu capitalism industrial au viitorul plin de riscuri. Riscurile acestea sunt consecinţele nu ale progresului industriei, ci ale organizării industriei în capitalism burghez. Munca industrală este bine venită orişiunde. Nu industria, ci capitalismul industrial a adus criza din lumea contemporană. Se poate înţelege foarte bine progresul industriei, fără a lega de el înmulţirea capitaliştilor.

Raportul acesta dintre industrie şi capitalism ne aduce la argumentul central pe care se sprijină spiritualitatea Românismului în laturea sa constructivă. Cum dorim să redăm acest argument pe

cât se poate de clar, să ne fie îngăduit a insista ceva mai mult.

Examinată în lumina gândirii filozofice, spiritualitatea Românismului poate fi considerată ca o reacţiune specială a sufletului românesc în contra concepţiunilor şi metodelor materialiste, împrumutate culturii europene şi aplicate fără discernământ, la noi în ţară, la îndrumarea vieţii politice şi economice. Concepţiunile şi metodele materialiste au găsit în Apusul european, de unde le-am împrumut şi noi, numeroşi partizani, care au stăruit să le răspândească şi să le aplice în diferite feluri. Aşa, s'a încercat, pe baza lor, o luptă în contra religiunii, care a şi prins în câteva centre mai industriale. De asemenea, s'a încercat, pe baza lor, o reformă a artei, cu un oarecare succes. N'au lipsit nici încercările de a le aplica în organizarea învăţământului. In toate aceste direcţii însă partizanii concepţiunilor şi metodelor materialiste s'au izbit de adversari puternici. Religia, prin seculara ei tradiţie, a scăpat aproape neatinsă. Arta şi învăţământul au reacţionat repede, după o scurtă şovăire, căci adevăraţii artişti şi adevăraţii oameni de şcoală au izbutit să le limiteze influenţa. Singura direcţie în care concepţiile şi metodele materialiste au găsit un teren favorabil pentru aplicaţia lor a fost aceea a vieţii economice. Aci ele s'au aşezat ca la ele acasă. Ceva mai mult. Aci ele au găsit, mulţumită socialismului ştiinţific al lui Karl Marx, un fel de consacrare. Spre sfârşitul secolului trecut, când se vorbeşte de concepţii şi metode materialiste, aproape că prin ele se subînţelege materialismul economic al lui Karl Marx.

Cum de ajunge materialismul să fie atât de favorizat pe terenul vieţii economice? Răspunsul nu poate fi decât următorul. Pe terenul vieţii economice concepţiile şi metodele şcolii de economie politică liberală, şcoală care deşi, în urmă, a fost cu multă înverşunare combătută de socialismul ştiinţific, în fond era însă o şcoală pregătitoare pentru materialismul economic marxist. In adevăr, ceea ce constitue caracterul esenţial al materialismului economic, sub orice formă ar fi el, nu este explicarea procesului de producere, de repartizare şi de consumare a bogăţiilor economice, ci postulatul admis înaintea orişicărei explicări, că în viaţa economică rolul hotărîtor îl au legile abstracte economice, şi nicidecum omul, cu realitatea lui istorică şi morală. Acest postulat îl admit deopotrivă atât economistul din şcoala liberală cât şi socialistul din şcoala materialismului economic. Prin suprimarea omului, amândoi sunt înlesniţi să clasifice ştiinţa economiei politice printre ştiinţele exacte, aşa că unul şi altul pot vorbi de legile naturale ale vieţii economice, dar în acelaşi timp această suprimare a omului constrânge pe amândoi să intre în curentul materialismului. Căci viaţa, care poate fi explicată în afară de orice contribuţie istorică sau morală a omului, este o viaţă pur materială.

Cum ştiinţa economiei politice este strâns legată de preocupările diferiţilor specialişti, sunt uşor de înţeles protestele pe care le-a ridicat în lumea acestora concepţia materialismului economic. Această concepţie, aplicată în practica vieţii de Stat, duce în adevăr la consecinţe primejdioase. Ea face din viaţa economică un fel de monstru, în genul lui Leviatan din Biblie. După ea, producţia bogăţiilor economice este opera muncitorului anonim şi a fabricilor, care nu reprezintă decât forţe mecanice; repartiţia şi consumaţia bogăţiilor, de asemeni, sunt procese mecanice. Ştiinţa economiei politice, ridicată pe baza ei, are o singură recomandare de făcut: producţie şi iar producţie, prin orice mijloace şi cu orice sacrificii. Contra unei asemeni ştiinţe materialiste, reacţionară rând pe rând: literaţii şi filozofii din şcoala romantismului, istoricii şi moraliştii, precum şi o şcoală puternică de economişti naţionalişti, care afirmară, cu toată energia, valoarea persoanei omeneşti şi rolul hotărîtor al acesteia în toate ramurile vieţii economice.

Războiul mondial surprinse reacţiunea acestora în toiul ei. Noi ne găsim astăzi în perioada care o încheie, şi probabil o încheie definitiv, prin înfrângerea materialismului economic.

In România, concepţiunile şi metodele materialiste au dat o însemnată contribuţie la îndrumarea Statului român, mulţumită şcolii economiste liberale, care a fost larg reprezentată, nu numai printre bărbaţii politici care au constituit diferitele noastre guverne, în cursul celei de a doua jumătăţi a secolului trecut, dar şi printre bărbaţii de ştiinţă care au avut la noi un rol în conducerea învăţământului şi a opiniei publice. Contribuţia aceasta s'a întins prea puţin pe terenul bisericii şi al şcolii; s'a întins însă enorm de mult pe terenul vieţii politice şi economice. In biserică şi şcoală, îndrumătorii Statului nostru au avut veşnic pe buze: tradiţia strămoşească şi promisiuni în viitorul de aur al Românismului; în viaţa politică şi economică însă aceiaşi îndrumători au aplicat cu cruzime legile naturale ale ştiinţei lor materialiste, învăţate în şcoala liberală. In politica Statului nostru n'a existat decât o singură ţintă: să se ajungă la maximul de producţiune! Ce producţie? Cui se distribue beneficiile producţiunii? Cine îşi are asigurată consumaţia bunurilor economice? Asemenea întrebări nu se puneau. Românul, cu drepturile şi obligaţiile lui istorice, cu însuşirile şi defectele lui, cu destinul lui pe lume, nu exista. Aceea ce exista, pentru Statul Român al secolului trecut, era Românul anonim: în ipostaza de producător, beneficiar, consumator. Statul nostru duceao grijă vigilentă exportului, tehnicei industriale şi creditului, dar nu şi omului anume care făcea exportul, lucra în fabrică şi cerea bani

cu împrumut. Omul acesta a putut fi: cu familie sau nu; bolnav sau sănătos; cu caracter cinstit sau nu; cu conştiinciozitate la muncă, sau nu; prins pentru totdeauna de pământul ţării, sau un simplu nomad . . . oricum ar fi fost, el era o simplă unitate numerică şi nimic mai mult.

Consecinţele aceste politici fără prevedere le simţim astăzi. Maximul de producţie, după care am umblat, a dispărut ca o nălucă. Exportul, tehnica industrială şi creditul . . . s'au prăbuşit, fiindcă sub ele nu era omul care să le dea viaţă. Am îngrijit de exportul românesc, de industria românească şi de creditul românesc, dar am uitat să îngrijim de fiinţa Românului.

De aceea reacţiunea de astăzi: Românismul.

Opera constructivă a Românismului constă în aşezarea fiinţei Românului în centrul vieţii politice şi economice a Statului său.

După ce vom recunoaşte însă fiinţa Românului?

Un distins diplomat englez, Sir John Simon, într'o conferinţă ţinută la Paris, în 28 Februarie 1935, asupra «regimului parlamentar în Marea Britanie», voind să arate precis în ce măsură au contribuit, la stabilitatea regimului parlamentar, însuşirile poporului englez, dar în acelaşi timp nevoind să indispună publicul francez care îl asculta, s'a mulţumit să istorisească următoarea anecdotă. Un American, venit să viziteze Universitatea din Oxford, după ce a admirat frumoasele pajişti de verdeaţă pe care le posedau Colegiile acestei Universităţi, a cerut să vadă pe grădinarul Universităţii, pe care l-a întrebat, prin ce mijloc s'a ajuns la asemeni neîntrecute covoare de iarbă. «Foarte simplu, domnule, răspunde grădinarul. A fost însămânţat mai întâi terenul cu seminţe bune; apoi s'a stropit în fiecare zi, după ce s'a tuns cu foarfecele firele mari crescute în mod regulat, timp de trei secole . . . Cum vedeţi, un lucru foarte simplu!»

Foarte simplu; numai că a trebuit o muncă punctuală timp de trei secole. Cine poate munci punctual timp de trei secole îşi face grădina aşa cum vrea de frumoasă.

In chipul acesta diplomatul englez şi-a definit cât se poate de precis însuşirile poporului său, fără a avea nevoie să adauge alte detalii asupra secretului prin care a ajuns Mare Britanie la stabilitatea regimului parlamentar.

Cer cititorilor mei iertare, că eu nu am la îndemână o anecdotă aşa de reuşită pentru a defini însuşirile fiinţei Românului. Mai supărător chiar pentru mine: eu trebue să încep prin a face o distincţiune între Român şi Român, deoarece în fiinţa Românului nu se prezintă în chip aşa de armonic legătura, între aceea ce este şi aceea ce trebue să fie, — între etnic, aceea ce suntem, şi vocaţie aceea ce ar trebui să fim, — ca în fiinţa Englezului. Nu de geaba, zice cronicarul: noi, Românii, am fost aşezaţi în calea celor răi, la răspântia necazurilor . . . Etnicul nostru n'a pregătit în deajuns vocaţia noastră.

Etnicul este echilibrul sufletesc şi trupesc, pe care un popor îl realizează prin adaptarea sa la mediul geografic. El devine, după o vreme îndelungată, aproape stabil. In caracterele lui regăsim influenţele climei şi regiunii pământeşti, vecinătăţile culturale şi dispoziţiile rasei, etc., influenţe dăruite de natură, nu cucerite prin sforţarea poporului. Etnicul este acumulare, vocaţia este creare. Pe baza etnicului, fiinţa Românului dobândeşte dreptul de a figura în muzeul etnografic al omenirii. Dreptul de a participa la viaţa istorică a omenirii îl dă numai conştiinţa vocaţei de Român.

Această conştiinţă a rămas prea mult în urmă. De aceea ea nu trebue să întârzie. Căci numai pătrunsă de ea, etnicul devine dinamic şi moral. Conştiinţa vocaţiei este focul care purifică fiinţa poporului de compromisurile etnicului său.

La sfârşitul unei scrieri, publicate cu treizeci de ani înainte, *Cultura română şi politicianismul* (editura Socec, 1904), scriam următoarele cuvinte:

«Va veni momentul când cetăţeanul român se va întreba: de ce Român, şi nu Francez, German sau Englez? In numele cărui interes superior, mi se cer mie, cetăţean român, sacrificii şi obligaţii? La realizarea cărui ideal contribuesc eu, cu activitatea mea stoarsă şi chinuită de minciunile convenţionale ale unui politicianism parazitar?

RUGĂCIUNE

de C. PÂRLEA

Te-au dus, Iisuse 'n vămile de ură
Şi'n gînduri negură-au slomnit de zare,
Copii toţi au plîns, — doinar, — altare
Cîntând şi 'nrourînd bujori în gură...

Golgotă de azur şi lespezi grele
Streinii fără pic de milă'n tină
Ţi-au zabovit blîndeţea de lumină
Şi-au rînduit şuvoi de patimi rele...

Te plîng copii la margini de răscruce.
Iar luminări de rouă şi de denii
Aduc hotarele doinite în vedenii
Ce-ţi cîntă râstignirea depe cruce...

Să vii, cîndva, în satul nostru iar...
Iisuse 'n slăvi de sărbători creştine.
Adu-ne iar în ramuri de lumine
Istoria s'o 'nscriem iconar...

«Şi în acel moment raza atotputerniciei divine, raţiunea va tresări în sufletul cetăţeanului român. Poporul nostru va avea din nou un gând de sănătate şi o voinţă. Vântul unei puternice reacţiuni de sănătate va goni de pe cerul culturii române nourii cei groşi ai pseudoculturii de astăzi.

«Să avem încredere.»

Această încredere nu m'a înşelat. Şi după treizeci de ani, îmi este dat tocmai să scriu despre Românism.

Spiritualitatea Românismului se înfiripează abia acum. Sigur însă că va fi desăvârşită peste puţini ani, prin contribuţia altora mai competenţi. La începutul ei, ca la începutul oricărei spiritualităţi, nu poate fi vorba de sistematizări teoretice şi încă şi mai puţin de o metodă practică de lucru. Ea este, deocamdată, presimţirea tinerească a unui adevăr, care stă să fie dezvăluit. O presimţire, care adună laolaltă pe cei înrudiţi sufleteşte, în dorinţa de a-şi împărtăşi unii altora speranţele şi decepţiunile. Spiritualitatea Românismului se rezumă, deocamdată, în câteva convingeri adânci şi elementare, la care au ajuns tinerii români care s'au încumetat să răspundă întrebărilor puse de conştiinţa lor, chinuită de problema destinului. «De ce Român, şi nu Francez, German sau Englez?» Spiritualitatea Românismului este la primul său catehism.

In fruntea acestui prim catehism, trebue înscrise, după convingerea noastră, următoarele prime învăţături:

Românismul nu este o promisiune de ospăţ general pentru toţi Românii, ci este pregătirea tipului de adevărat Român prin disciplină şi înălţare morală. Popoarele se deosebesc, unele de altele, cum se deosebesc şi animalele, prin natură; dar un tip sufletesc propriu de destin au numai popoarele care se ridică la conştiinţa de sine, după care îşi fac drum în viaţa lor practică, munca conştiincioasă şi răspunderea morală. Munca de mântuială, fără răspundere, nu diferenţează de loc popor de popor. Cărarea fiecărui popor se alege, după ce poporul are în conştiinţa sa o busolă de orientare.

Românismul nu este o poezie de comandă, având de subiect poporul român. Românismul acesta este o veche racilă a culturii româneşti. Odinioară, inimi generoase, fii de boieri, adeseori crescuţi prin ţări străine, fără să aibă legături cu poporul şi fără să ştie măcar cum să ajute poporul, s'au dus în mijlocul acestuia, s'au înduioşat de soarta lui şi au început prin scrieri şi discursuri să-l compătimească. A luat astfel naştere un gen de poezie politică închinată poporului. Poezie nobilă, cât timp printre autorii ei se prenumărau bărbaţii dezinteresaţi şi doritori de bine, alţii care au făcut din această poezie un fel de profesiune. S'a organizat astfel aşa numita propagandă culturală pentru sate. O farsă, bine ticluită, cum nu se ticluieşte la fel o a doua, în toată Europa. In loc ca banii Statului să meargă pentru îmbunătăţirea materialului didactic al şcolilor rurale, sau pentru încurajarea iniţiativelor laudabile, făcute de aceia care locuesc la sate, banii Statului se mănâncă de propagandiştii culturali, care nu se mişcă din oraş. Noi n'avem încă abecedare, întocmite după preceptele pedagogice pentru fiecare regiune a ţării, dar avem în schimb tipărite, din banii publici, tot felul de fleacuri. In mintea acelora care întreţin această propagandă stă adânc înrădăcinat fetişismul cărţii. Căci, din nenorocire, cartea este pentru unii fetiş, nu instrument de muncă. Mulţi Români, bine intenţionaţi, cred că este destul să împrăştii cărţi pentru a avea cultură. Ce uşor! Stai la oraş, iar cartea lucrează pentru tine la sat. Ea transformă obiceiurile rele; goneşte alcoolismul şi deprinderile muncii de mântuială, dă sătenilor sănătate la minte şi la trup.

Românismul adevărat nu este naiv. El condamnă din principiu propaganda culturală, aşa cum se face până acum, ca pe un abuz. După el, ridicarea satelor nu poate veni decât din iniţiativa acelora care locuesc stabil la sat. Intre primele lui învăţături stă dreptul satelor la autonomia lor culturală. Oraşul îşi are condiţiunile lui de viaţă, satul pe ale lui. Cine a poruncit oare că satul trebue să imite cultura oraşelor? Fiindcă satele vor ajunge odată şi odată oraşe? Aceasta o pot crede burghezii din oraşe, dar niciodată ţăranii. In orice caz, în România, unde oraşele au ajuns abia să fie ceva mai mari ca satele, şi nicidecum oraşe ade-

GLAS DIN ADÂNC

de V. SPIRIDONICĂ

Nu eşti tu făptura mea din vis, nu eşti
Ca o stea pe drumul nopţilor din ploi,
Să-mi luminezi calea în vânt, şi-ai să rătăceşti
Pe creasta unui munte, înger pentru oi.

Nu eşti decât un val, pe-a vieţii treaptă
Şi porţi cu tine cofa cu durerile mele...
Tu ai visat în gemete că cerul te aşteaptă
Iar eu pe căi de fum, te căutam în stele.

Şi umbra ta peste fântâni mai sboară
Ca o pasăre, cu aripi frânte, peste munţi;
Ca un fum al toamnei, când cerul coboară
Pe umeri să-mi duc tristeţea, pe lângă punţi.

Cu pas uşor, ca o adiere, când porţi făclie
Voiu trece peste coline, cu ochii în ape...
Nu-i nimeni în jur, în noaptea târzie
Şi sufletul meu în jar, ţi-i aproape.

vărate, superioritatea culturii de oraş rămâne să fie confirmată de vreme. Superioritatea culturii din oraşele germane, engleze sau franceze nu prejudecă întru nimic asupra rezultatului final. Popoarele urmează diferite linii de progres. Unele progresează într'un fel şi altele în altfel. Noi Românii, cât timp n'am ajuns să avem oraşe, de ce am anticipa cu distrugerea culturii satelor?

Românismul nu este nici xenofobism, cum s'a afirmat de unii, nici ortodoxism, cum s'a afirmat de alţii, ci este un naţionalism, mai adâncit sau mai integralizat în cerinţele vremii. Este naţionalismul ieşit din condiţiile istorice ale Europei, diferenţiat după natura fiecărui popor.

Xenofobismul este, sau un semn de primitivitate, sau un semn de degenare a naţionalismului. In timpul primitivităţii, orice popor poate fi excitat la ură contra străinilor. Este destul ca cineva să scornească vre-o primejdie pe seama străinilor, pentru ca ura lor să fie pornită. In timpul nostru, xenofobismul este o armă politică întrebuinţată de acei care fac demagogie naţionalistă. Pentru aceştia naţionalismul nu este o încordare pentru cucerirea unui ideal, ci este o numărătoare de apetituri în vederea împărţirii unei prăzi. Cum Românismul nostru adânceşte naţionalismul, sporeşte şi încordarea pentru cucerirea idealului, prin urmare el n'are nici o legătură cu demagogia xenofobismului.

Mai greu este de clarificat legătura dintre Românism şi ortodoxism. Clarificarea este bine totuşi să se facă, şi cât mai repede, deoarece persistarea confuziei între Românism şi ortodoxism este spre paguba şi a unuia şi a altuia.

Biserica ortodoxă română are faţă de mişcările naţionaliste europene o situaţie aparte. Pe când celelalte biserici creştine au afirmat, că pentru ele, şi prin urmare pentru ordinea lui Dumnezeu, în primul rând vine spiritualitatea universală a creştinismului şi, consecvent cu aceste afirmări, au stăruit şi în fapt ca spiritualitatea creştină să treacă înaintea oricărei alte spiritualităţi izvorîte de realitatea istorică a popoarelor, fie acestea cât de ridicate în ideal, biserica ortodoxă română s'a mărginit la mai puţin. Pe planul dogmatic a afirmat şi ea primatul spiritualităţii creştine, asupra tuturor celorlalte spiritualităţi lumeşti, dar pe planul realizărilor politice ea s'a lăsat să fie dominată de interesele Statului. Marele ei titlu de glorie a fost totdeauna că a servit la întregirea naţionalităţii române. Situaţia ei a fost, nu deasupra Statului român, ci înlăuntrul Statului român. La aceasta au contribuit două fapte mai importante. Intâi, organizaţia puţin solidă a bisericii ortodoxe, în genere, în urma căderii Constantinopulului, cucerit de Musulmani în anul 1453, şi al doilea, existenţa bisericii ortodoxe din Ardeal, care a stat într'o dependenţă strânsă de Voievozii ţărilor româneşti de dincoace de Carpaţi. Amândouă aceste fapte au şi făcut ca, în cele din urmă, în conştiinţa poporului român spiritualitatea bisericii ortodoxe să se confunde cu spiritualitatea bisericii ortodoxe române.

Consideraţiunile acestea, ar putea fi luate, în primul moment, drept motive puternice pentru o strânsă legătură între Românism şi Ortodoxism. Dacă naţionalismul nostru din trecut s'a ridicat pe baza ortodoxismului, de ce n'am continua şi în viitor să ridicăm noul naţionalism, Românismul, tot pe ortodoxism?

Ce ne face să ne despărţim? Un singur motiv, dar acela mai puternic decât toate consideraţiile arătate până aci. Românismul şi ortodoxismul nu pot fi contopite fără să se păgubească reciproc, fiindcă natura spiritualităţii unuia este cu totul diferită de a celuilalt. Ortodoxismul nu poate merge mai departe în serviciul unei spiritualităţi naţionaliste, fără a-şi pierde caracterul de spiritualitate religioasă creştină; iar Românismul nu poate merge mai departe pe baza ortodoxismului decât cu preţul abdicării sale dela rolul de promotor al progresului în ordinea economică şi politică a României. Fuziunea lor, cum o pretind unii, nu poate fi pe viitor, decât dacă unul sau altul îşi trădează chemarea.

In adevăr, Ortodoxismul, ca spiritualitate creştină, trebue să rămână în veci deasupra intereselor pământeşti. Fondul său este o revelaţie. Revelaţie unică. Ortodoxismul se poate desluşi prin examinarea tradiţiilor, dar nu moderniza în spiritul timpului. Chemarea ortodoxismului este să ţină, în vecii vecilor, învăţăturile lui Christos în forma lor nealterată. Românismul, dimpotrivă, este spiritualitatea care ne dă mijlocul de a merge cu vremea, de a ne moderniza. El este focul care purifică etnicul nostru pentru a-l pune pe acesta în măsură să creeze opere originale. Ortodoxismul este tradiţie, Românismul este creaţie. A face din Românism un gest al Dumnezeirii, pentru izbânda spiritualităţii creştine ortodoxe este o deşertăciune . . . A face din spiritualitatea creştină ortodoxă un instrument în serviciul Românismului este o apostazie.

Românismul, în sfârşit, nu este o spiritualitate pe înţelesul bătrânilor, ci numai pe înţelesul tinerilor. El ţinteşte la instituirea unei vieţi morale severe, prea severe pentru acei deprinşi cu viaţa morală a etnicului nostru. Românismul nu împarte promisiuni pentru a stimula egoismul, ci împarte ordine pentru a fi executate cu sacrificiul persoanei. Catehismul Românismului poate fi aplicat numai de acei care au fruntea curată şi mâinile nepătate. Lăudăroşii în vorbe, nevolnici însă la fapte, n'au ce căuta sub drapelul lui.

(Revista Fundaţiilor Regale.)

Taina fruntașului Seneșan Vasile

de LUCIAN BRETAN

Cine a fost el? Un fruntaș oarecare dintr'un regiment de infanterie la care făcusem și eu concentrarea în toamna anului 1939.

Pot să vă dau însă date și mai apropiate despre acest moț de pe valea Mureșului-Fruntașul Seneșan Vasile era șeful unei echipe telefonice la bataloniul al cărui Adjutant eram. Era deci sub mâna mea, îi fusesem comandantul lui cel mai direct. Am fost prin urmare în măsura să-l cunosc cât mai în de aproape posibil. Om modest, dar foarte priceput și un cât se poate de bun șef de echipă de telefoniști. Nu vreau să zic că fusese tocmai și cel mai bun dintre toți pentru a nu-i jigni pe ceilalți tot atât de dragi mie.

Totuși, par'că simțean că dintre ei acesta exercită mai multă atracție asupra mea, și nu mi puteam da seama: Pentru ce?

Imi frământam ades mintea: De ce oare? Săvârșit-a el vreo faptă excepțională sau una chiar eroică, pentru a se releva în fața mea, în inima mea și în sufletul meu mai mult decât ceilalți, deopotrivă de harnici, muncitori și ascultători? Nici decât! Căci și ceilalți își făceau tot așa de bine datoria ca și fruntașul Seneșan Vasile.

Totuși, omulețul acesta, nu mai înalt ca 160 cm. și nu mai bătrân ca 30 de ani, exercită, din primul moment, o deosebită atracție asupra mea. Repet, nu-mi puteam de seama, care poate fi motivul deosebitei mele simpatii față de dânsul. Priceperea sau modestia, promptitudinea întru executarea ordinelor și executarea lor întotdeauna corectă fără greșeli, atitudinea sa de o permanentă bunăcuviință față de toți, nu numai „în sus", dar și față de cei deopotrivă cu el sau simpli soldați.

Abia mai târziu m'am dumirit, când în cursul peregrinărilor noastre, la un moment dat, ajunsesem cu cantonamentul taman la Mărășești. Aci, abia staționați, fruntașul Seneșan Vasile se prezintă la mine și începu să stăruie: — **„Domnule Sublocotenent, Vă rugăm să ne duceți pe noi, Grupul de Comandă, ca să vedem Mausoleul Eroilor dela Mărășești".**

Aveam noi pus în programul de educație național-patriotică și acest lucru, dar nu se putea ști precis momentul executării lui. Deocamdată eram ocupați cu totul de alte treburi. Totuși, ca să scap de insistențele repetate ale fruntașului Seneșan Vasile, care reușise să și-i uniască în această dorință a sa pe toți ostașii mei din Grupul de Comandă, mă hotărîi să săvârșesc o faptă curajoasă — zicemu-i de indisciplină — care putea să-mi atragă o mică pedeapsă.

Intr'o zi, când tocmai executam programul de instrucție lângă gara Mărășești pe locul unde fusese cândva Fabrica de Parchete, și când scăpai nițel de sub privegherea „mai marilor" mei, îmi luai întreg Grupul de Comandă și o ștersei peste liniile ferate și peste holde, sub un pretext oarecare al exercițiilor și al instrucției — dacă m'ar fi întrebat cineva — și dădui fuga cu ei la Mausoleu. Drept spunând, mă ardea și pe mine curiositatea să văd Mausoleul, ca nu cumva să ne ridice într'o noapte sau bună zi fără a avea prilejul de a-l vedea. Cum să mă justific eu acasă, la ai mei că am fost la Mărășești și nici Mausoleul nu l-am văzut.

Sosiți acolo, intrăm cu o adâncă pietate ca într'un lăcaș sfânt unde odihnesc morți și încă „Eroi ai Neamului".

Fruntașul Seneșan Vasile însă se repede la custode, îl întreabă ceva, apoi dă buzna la o măsuță pe care stăteau așezate două cărți mari: Un **album** cu iscăliturile vizitatorilor începând cu cea a marelui Rege Ferdinand și un catalog a celor căzuți la Mărășești sau pe alte câmpuri de luptă și înmormântați în Mausoleu.

Fruntașul Seneșan Vasile — îl privesc din curiositate — cu fața palidă de o vizibilă și foarte puternică emoție, cu degetele tremurânde răsfoiește la iuțeală **catalogul** morților și dintr'odată exclamă cu glas tremurând:

— **„L-am găsit, domnule Sublocotenent, l-am găsit! Veniți și vedeți și Dumnevoastră!"**

— **„Ce-ai găsit Seneșene?"** — îl întrebai eu.

— **„Pe tata! L-am găsit scris aci!"**

Atunci mă uit la el buimac și nu pricep ce vrea să spună. Cum să-l găsească moțul de pe valea Mureșului, din Ardeal, pe tatăl său, în catalogul morților dela Mausoleul din Mărășești? Ce vrea într'adevăr să-mi spună omul acesta, care pentru prima dată începu să mă decepționeze?

Fruntașul Seneșan Vasile văzu și el ime-

diat nedumerirea mea şi aceiaşi emotivitate de care era stăpânit mai 'nainte, cu acelaş glas tremurător şi şi cu o legitimă mândrie — însă cu aceiaş modestie stăpânită ce-l caracteriza — îmi explică:

— **„Tata a venit din Ardeal în Regat ca să lupte în Armata Română pentru desrobirea noastră. Eu tot am auzit încă de mic copii spunându-mi-se că a căzut la Mărăşeşti. Nu am spus-o însă nimănui ca să nu zică lumea că sunt un lăudăros şi un mincinos. Acuma însă am dovada. E aici în catalog şi trebue să fie scris numele său undeva şi pe păretele criptei, cu aceleaşi litere de aur ca şi a celorlalţi.**"

O emoţie de nedescris mă cuprinse şi pe mine. Amuţii şi nu ştiam ce să fac. Deodată aceeaşi mândrie superbă ce îl stăpânea şi pe fruntaşul Seneşan Vasile, se înfiripă şi în sufletul meu. Mândrie pe care ni o transplantă mortul, bătrânul Seneşanu, cel care a venit din Ardeal să moară tîner pentru Neamul său, la Mărăşeşti. Ne stăpânise odată cu recunoştinţa noastră pentru dânsul şi pentru toţi, şi mândria Ardealeanului, care venise ca să lupte cot la cot cu fraţii din toate celelalte provincii româneşti, pentru desrobirea celor subjugate.

Fruntaşul Seneşan Vasile se uită încă multă vreme, prelung, la filele catalogului. Ceteşte a nu ştiu câta oară numele drag al tatălui său, **eroul.** Pe faţă nici un semn de întristare. Faţa mai mult în radiază de fericire şi de caracteristica-i mândrie plină de modestie. Doar tatăl său murise „Pro Patria" şi încă la „Mărăşeşti", deci nu e nici un motiv de doliu.

Intr'o clipă am înţeles de ce fruntaşul Seneşan Vasile stărui atât de mult şi încontinuu să vizităm Mausoleul Eroilor dela Mărăşeşti. Am înţeles şi discreţia lui în care îşi învăluise, înainte vreme această mare „taină" a lui, ca să nu fie luat drept un mincinos sau lăudăros. Dar nici după aceasta întâmplare el n'a mai pomenit, n'a mai trâmbiţat la nimeni nimic.

Nici măcar atâta slăbiciune omenească nu şi-a permis, deşi avea dovada deplin făcută. Pentru acest gest l-am apreciat şi mai mult.

Atunci, în acel moment, am înţeles şi eu mobilul acelei simpatii tăcute ce m'a legat din primul moment de acest ostaş.

Sufletul tatălui său mort, ca un adevărat erou, pe câmpiile dela Mărăşeşti, acest suflet înălţat la ceruri, făcuse legătura, în taină, între ale noastre.

Poetului Ion Gârleanu

Romanţa primului navigator

de ION CHEREJI

Era, când nu erau încă corăbii,
Să-şi profileze'n zare albele catarguri
Şi ruginitele lor prore...
Şi nici matrozi,
Nici cântece sonore
Cari să le-aprindă'n piepturi ale dorurilor vrăbii,

In sboruri mari spre larguri,
După fantome de sirene...

Şi nu erau nici porturi
In cari să între frânt, alene,
In fâlfâiri de pasăre rănită,
Vreun vas... cu prora obosită
De-atâta goană după aur,
Fildeş
Şi mărgean, —
Aşa cum ancorează'n fiecare an
In rada portului vieţii,
Ascuns în vreun ungher al dimineţii
Plăpândul vas — cu-aceeaşi albi matrozi,
Cu ochii arşi de tainice amurguri,
Presărate'n zâmbete sglobii pe mare
De-a nimfelor albastră arătare...

Era, când nu erau încă corăbii
Să-şi profileze fantomatice contururi de zăpadă,
Când cel dintâi navigator din lume,
Mânat pe-al necuprinsului noianuri
De vraja-aceloraşi bizare idealuri
Care ne poartă
Inspre porţile 'nflorite ale zării, —
Porni,
Cu arca 'nvăluită în mântia 'nserarii,
Să răscolească 'n taină pârtii noi de vis,
— Tărâmul zâmbetului cu zambile coapte,
Unde se joacă'n orice noapte
De amară insomnie, — heruvi, fugiţi din paradis...

CULTURĂ ŞI IMITAŢIE

de ION ŞIUGARIU

In rezervele şi neîncrederile mele mai există totuşi o ferestruică luminată de soare. Ar fi prea cruntă izolarea în tăcerea şi singurătatea care mă împrejmuie, fără această ultimă şi nobilă amăgire numită **cultură.** Dacă mai încerc, inutil, să o apăr, dacă mai dau cu disperare din mâini, deşi sunt sigur că mă vor înghiţi şi pe mine valurile, asta o fac numai pentru mine, pentrucă mai am nevoie de-o iluzie.

Aud mereu vorbindu-se de rolul imitaţiei în cultura noastră, de lipsa noastră de originalitate, de importul unor forme fără fond într'o cultură absolut necorespunzătoare. Venerabilul Maiorescu nici un bănuia că în bine intenţionatele sale proteste se ascunde atâta neadevăr şi că formulele lansate de condeiul său (şi cine mai mult decât el a fost omul formulelor?) vor avea consecinţe atât de dezastruoase. Importul cultural care se efectua sub ochii şi controlul lui sever, imitaţia formulelor de spiritualitate franceză, toate acele curente şi idei luate de-adreptul dela viaţa culturală a Parisului, erau într' adevăr dăunătoare unei culturi începătoare cum era a noastră. Dar oare se putea vorbi într'adevăr **numai** de o imitaţie? Şi dacă se putea vorbi atunci **numai** de o imitaţie, ceea ce e destul de discutabil, este acesta un motiv suficent pentru o seamă din contimporani, nu prea puţini şi nu tocmai egali lui Maiorescu, să permanentizeze această deficientă?

O fi fost în paşoptismul nostru romantic oarecari influenţe franceze. E absolut just că **Meditaţiile** lui Lamartine erau foarte mult gustate de societatea din timpul lui Ion Heliade Rădulescu. Victor Hugo era la modă şi traducerile ce se făceau din operele sale erau cautate. Dar oare asta se întâmpla **numai** la noi? Şi dacă se întâmpla la noi, şi dacă scriitorii noştri de atunci, puţini şi săracii noştri scriitori de atunci, scriau în genul şi atmosfera lui Lamartine şi Victor Hugo, era acest lucru o **imitaţie?** Să ne gândim mai serios la această întrebare.

Anul 1848 a adus în toate ţările Europei un spirit de mari prefaceri pe toate tărâmurile. Triumful definitiv al romantismului, literar, politic, social. Era prin urmare o atmosferă general europeană pe care Principatele noastre n'au făcut altceva decât să o adopte. Era fatal să se întâmple astfel şi asta nu numai pentru noi ci pentru toată lumea. Şi dacă e atât de discutabilă noţiunea de imitaţie în epoca cea mai vădit supusă culturii şi spiritualităţii franceze, cu atât mai mult ea este discutabilă în epocile posterioare, mai personale şi mai bogate în valori autohtone.

S'ar putea aduce totuşi o obiecţiune acestor păreri. Anume că toate aceste forme de cultură au apărut la noi **după** ce ele au apărut în ţările apusene şi mai ales după ce ele au apărut în Franţa, ceea ce este o dovadă serioasă că ele nu sunt altceva decât o imitaţie. Este oare adâncită această obiecţiune? Nu. Faptul că ele au apărut la noi **după** ce au fost înregistrate în Franţa şi aiurea, arată numai că aceste ţări, cu o tradiţie culturală mai bogată, cu o spiritualitate mai proprie şi mai definitivă, au avut antene mai fine, posibilităţi mai evoluate, să recepteze mai uşor semnele şi realităţile unui moment cultural general, caracteristic acelui timp. Este un sincronism despre care s'a vorbit foarte puţin, dar care singur poate explica favorabil şi demn o stare de lucruri, excluzând noţiunea de imitaţie. Şi cultura noastră, eroică şi tânără, are dreptul la această apărare.

E necesar să avem mai multă încredere şi mai multă consideraţie faţă de noi însine, de valorile şi lucrurile noastre bune. Nu boicotând şi disprețuind tot ceea ce este românesc, nu explicând răutăcios şi pornit anumite coincidenţe de ordin general, ne vom face datoria faţă de această cultură românească bogată sau săracă, din care trăim. Avem destule forţe în înterioritatea şi spiritul nostru, istoria noastră ne dă dreptul să fim mândri de realităţile şi averile noastre sufleteşti. De ce atunci să le nesocotim agăţându-ne cu disperare de nişte explicaţii pripite şi necugetate care nu ne onorează de loc. Cultura românească ar fi serios nedreptăţită.

Şi apoi, să ne mai gândim că suntem tineri, cel mai tânăr popor latin, plin de vitalitate, de posibilităţi. De ce n'ar fi al nostru viitorul? Să alungăm aceste teorii nefolositoare şi nedrepte. Altfel vom ajunge nu peste mult să ne negăm şi pe noi înşine şi să spunem că Eminescu, celmai mare scriitor romantic al nostru, nu este decât o umbră, o **imitaţie** a lui Alfred de Vigny, pentrucă în poezia **Luceafărul** este exploatată o temă asemănătoare cu cea din **Moise.** Nu e aşa că e ridicol? Şi totuşi nu e mai puţin ridicol decât a susţine că simbolismul nostru n'ar fi existat dacă Jean Moréas ar fi uitat să se nască şi că **Ion Barbu** ar fi rămas profesor de matematici dacă n'ar fi ştiut franţuzeşte pentru a-l citi pe Paul Valéry. Să fim mai indulgenţi cu lucrurile noastre bune.

Viţă de domn

de **MIHAIL LUNGIANU**

In oraşul cu nume ce vorbeşte de o pitire, răsărit în timpul vânjolirilor, în pădurea din spatele cetăţii vestite de dârză aparare „Aldoda", azi Albota, trece des, în zi de târg mai ales, pe străzi, un năgăbui sdrenţăros rău şi gălăgios foc. Nu cere de pomană nimănui, dar primeşte ce-i se dă cu nepăsare şi cu dispreţ chiar, întinzând anevoe mâna şi mulţumind doar c'un deget, dus la căciula petecită.

Trăeste din mila lumii, dar e viţă de domn. N'are nevastă, n'are copii, n'are fraţi, n'are casă. O duce tot pe uşi străine. L-au amăgit unii şi alţii şi a vândut ce a avut, în câmp, în sat, în munţi. I-a rămas doar viaţa 'n trup şi fala strămoşească 'n suflet.

A ştiut odată carte multă. A fost pârcălab în sat. A purtat pană de gâscă după ureche şi călimară cu cerneală la brâu. A 'mplinit rosturi obşteşti şi a 'ncondeeat cu mâna lui atâtea zapise. Şi câte n'a lămurit el din cele aflate pe funduri de lacre? Ştie unele pe de rost. Mai târziu a fost jurat şi logofăt. Vorbeşte de cei doi moşi ai satului, de Lal şi Căiţă, ca şi când ar fi trăit de curând şi ar fi fost cunoscuţi de el. Işi găseşte obârşia în cel d'întâi, get-beget moşnean mălurean, pe când celalt a fost clăcaş înzestrat. Şi, mergând pe dâra strămoşilor lui, se opreşte la Radu Negru. Când îl cinsteşti c'un tutun, or c'un leu-doi şi nu eşti grăbit, el simte deosebită plăcere să stea de taină, să-ţi facă spiţa neamului, dovedindu-şi spusele.

Dar nu numai atâta. Dacă e cu voe bună 'n suflet şi are mâncărime pe limbă, merge şi mai departe. Pomeneşte de un Basarab din ţara Oltului, născut după unii dintr'o zână şi dintr'un făt frumos, iar după el, scoborît cu vârzobul din cer, strămoş al lui Radu Negru şi al lui.

Ţi se uită drept în ochi, când îţi spune asta, ca să citească'n ei cutremurul mărturisirilor lui, clipeşte rar din gene, că din cap cu mândrie multă

Poşidicurile îl mai iau la vale, strengării de pe la meserii şi dela prăvălii îl mai sburăturesc, oamenii mari îl miluesc din obicinuinţă, puţini de tot doar, mai înţelegători ai sufletului omenesc, îl preţuesc cum se cade unui scoborîtor de voevod.

Când stă să-ţi povestească câte ceva din traiul lui nu mai isprăveşte. Inşiră un pomelnic întreg de ispravnici, de pomoşnici, de „dipotaţi" ai satului. A stat cu ei la cot şi la masă. La toţi li-a fost sfetnic şi tovarăş bun. Şi ei l-au preţuit, l-au cinstit. Timpurile au trecut însă peste el. A rămas colgiu la primărie. Ş'atunci se purta însă ţanţoş cu zapciii, cu doctorii şi cu toţi mai marii, cari treceau grăbiţi pe meleagurile acelea.

Numai un sub prefect i-a venit de hac:

— M'a 'mbrăcat cu manta, cu chipiu, mi-a dat tesac la brâu. Zicea că-s sergent rural. Păzeam împreună cu alţii, cu rândul, când ziua, când noaptea. Odată am fost aşezat la pod, peste Vâlsan. Era molimă'n sat şi mi se dase poruncă să nu intre şi să nu iasă nimeni. S'a 'ntâmplat să vie el, capul lui, sub prefectul cu trăsura. Am oprit-o. El s'a ridicat în sus:

FRÂNTURI DE GÂND

de **ION MARIA ŞEREŞ**

Mi-e sufletul ca multora-răscruce
Trăiesc tumult de sgomot şi singurătate
Cu visele ce sboară 'n lumi curate
Şi patimi ce pe alte căi vor să apuce

Mă mir şi eu şi nici nu ştiu de ce
Sunt două lumi în mine-adevărate
Scăldată una'n rău şi alta'n bunătate
Şi am numai la una crez şi cruce.

Făptura mea-i o veşnicie dedublată
Ca inima credulă şi uşoară la o fată
Dar toată e averea aceleeaşi nemărginiri

Intreaga mea fiinţă e par'că o dilemă
Căci ea aparţine unei singuri firi,
Şi rămâne o nerezolvată, veşnică problemă.

— Ce, mă?

— Nu e voe!

— Ce, nu vezi, că sunt eu?

— Nu ştiu, nu cunosc. Indărăt!

C'o fi, c'o păţi, s'a 'nfuriat. Eu pace să-l las să treacă. Dac'a văzut şi-a văzut, s'a dat jos, a mers la primărie, a chemat pe jandarm, m'a schimbat cu altul. A doua zi m'a dat afară. Am rămas vătăşel. Dar şi'n slujba asta mi-a mers rău. Venea el, zapciul noaptea, când mi-era somnul mai dulce, intra 'n primărie, lua pecetea, câte un registru şi a doua zi chiu şi vai. Când se dovedea lipsă, cădea pacostea pe mine. Să mă'nlături şi mai multe nu.

— Nu eşti bun nici de păzit porcii, mă! mi-a zis el într'o zi.

Dar eu n'am de lucru?

— E, hei! Ce mai vorbă de clacă? Doar cu porci m'am pomenit la casă! îi răspunsei eu.

— Aşa? Uite, am să cerc şi asta. Să vii la mine! Dacă te dau cei dela primărie afară, ce-ai să te faci? Da' să-ţi intre minţile'n cap: la porci să laşi lenea, să nu te 'ncrosnii cu somn.

Eu ce era să zic? Haide, să 'ncerc şi p'asta. Şi iacătă-mă, din pârcălab porcar. Prin multe 'ncercări, mai sunt rânduiţi unii oameni să treacă, Doamne mare?!... M'a pus să-i păzesc goşdeii, în pădurea statului. Făcuse o turmă din ai lui, cu ai silvicultorului şi cu ai judecătorului. Trebuea s'alerg toată ziua după ei, că fugeau jepii, nu stau locului o clipă. Intr'o zi m'a 'nfuriat rău o scroafă şi am dat cu păleaţa după ea. Am schilodit-o d'un picior. He, şi s'a nemerit să fie a surtucarului, care dijmnea dreptatea şi care da amenzi mari pentru o sudalmă, pentru o palmă. Atâta avea şi ţinea foc la ea. Aflând întâmplarea şi venind s'o vază, înciudat, mi-a luat ciomagul din mână şi mi l-a aşternut pe spate. A dat cu sete, cu putere. Şi eu, scrâşnind din dinţi, am pus mâna p'on bolovan. De nu erau oameni prin prejur, să sară la timp la mine, să mă oprească, pocneam pe năvârlios în frunte. Eu nu ştiu multe şi nu mă tem decât de Dumnezeu. Ce, dacă e judecător? Fie acolo la el. Cine ştie ce mâsgoare de neam 'o fi, c'are un nume ciudat neromânesc. Dar tot nu m'am lăsat biruit şi umilit. Am svârlit pietroiu cât colo, am înjurat odată bine şi am plecat bombănind!

Dintr'asta a părăsit slujba dela primărie şi s'a apucat să bată drumurile. Merge rar şi apăsat, se opreşte ici-colo, se amestecă 'n târgueli şi-şi spune totod'auna părerea, fără să fie 'ntrebat, or ascultat.

Vorbea mereu de păţania cu **janghina,** izbea cu pumnul în piept şi scrâşnea:

— Auzi, tu, să mă lovească pe mine, viţă de domn, un vântură ţară, un nimenea?

D'atunci a 'nceput să umble tot ras, cu mustaţa răsucită, cântând par'că, fierbând de răsbunare.

Şi atâta i-a pândit urmele, până ce i-a căzut odată 'n cursă. Venise 'n sat după voturi.

— A, ha! Bine că te am în mână! îşi zicea el, frecându-şi podul palmelor.

Şi-a luat ciomagul şi s'a aşezat în poarta unde era găzduit sforarul. A stat nepristan acolo o zi 'ntreagă şi a doua zi până hăt târziu. N'a putut să scape vegherii şi furiei lui, parpaletele, decât îmbrăcat într'o sarică de mocan, cu căciulă mare în cap, cu opinci în picioare. A trecut cu alţii grăbit pe lângă

Madrigal pentru o noapte târzie de bal

de **ELEFTERIE BEOCA**

Un dans din alte vremuri,
Ai încercat cu paşi mărunţi ca să-l imiţi!
Poemul aşteptării ca în albastre trenuri
Iţi risipea imagini pe rochia de bal.

Simţeai o tresărire nouă, de amintiri fugare,
In dansul de culori ce evoca tristeţe;
Se aprindeau făclii pe obosite feţe
Şi valsul demodat era o nebunie.

Intr'un târziu de noapte când te gândeai la viaţă,
Iar fastul de lumină agoniza în geamuri
Te pregăteai din nou la dansul matinal
Dansând cadrilul vieţii în zori de dimineaţă...

el, pe când îl ţinea unul de taină, înşiruindu-i verzi şi uscate, că lifta tremura de frică şi nu 'ndrăsneşte să iasă din casă.

Ce ciudă i-a fost când a aflat că --a scăpat din gheare.

S'a pus să ispitească ici şi colo şi care nu i-a fost mulţumirea, când i s'a spus lămurit, că grozavul, care l-a atins cu bâta, nu e om cinstit, că'n tinereţile lui a furat un lanţ de ceas, că jecmăneşte pe cârciumari si le face procese, când îi cer ce e al lor, că să-i judece tot el. Ceva mai mult, că e un venetic, că nu-i măcar viţă de român, necum de domn, ca el, ci strein de neamul acesta, strein de obiceiurile şi de credintele noastre, ba strein si de legea creştinească, că nu e măcar împământenit, cum a apucat să facă pujdina de lifte, care suge vlaga ţării, cum sug plosniţele sângele din om.

— Hei, s'au necăjit ei pe mine atâţia ispravnici şi pomosnici, s'a otărît şi subprefectul, da' nici unu' n'a 'ndrăsnit să m'atingă. Ştiau cu cine au d'aface, că nu e de glumă cu mine, or poate nu-i lăsa firea lor bună de Români, să-si râză d'un frate bun d'al lor, măcar că le stam la poruncă că li-eram slugă chiar. Lifta însă s'a 'ntins. Ei îi e 'ngăduit or ce în ţar' asta. Ha, da' cu mine i s'a 'nfundat!"

Şi a purtat noutatea 'n tot locul, a rostit-o 'n râs şi'n batjocură pe la sate şi a lătit-o si'n oraş, iar când, într'o bună zi, a auzit vorbindu-se că dusmanul lui a ajuns om mare, sfetnic al lui Vodă, scuipa şi râdea:

— Auzi, auzi tu ticăloşenie?! Un pălicar, da' ce zic pălicar, un fecior de samsar, un jidan sadea să s'apropie de domnul ţării? Ca mâne aflăm, că i-a făcut si Lui vr'un năsărânb! Că a sângelui păcătos asta e: să fesţelească tot ce avem mai sfânt.

Şi care nu i-a fost mulţumirea, când a dovedit, ca'ntr'o burzuluire acolo sus, între domnii dela cârmă, cel care a tras sforile mai mult şi a 'ncurcat lucrurile, a fost el, singhineaua, care singur, în viaţa-i de om liber, mândru de trecutul lui, ştiind bine, ce smagă poartă 'n mădulări, l-a ciomăgit şi l-a batjoscorît, ca p'un porcar de rând, pe el moşnean din moşi-strămoşi, viţă de domn, şi încă ce domn, urmaş al fericitului muritor, ieşit d'a dreptul din os domnesc, or măcar din ceata îngerilor şi a aleşilor lui.

SPERARE

de V. NIŞTE

...Aşa îmi spuse Domnul: „Ridică-te 'n spre mine!
Avânt, înalţă Slavei, de ode preacurate!
Atunci pe drum de raiu cu zările 'nstelate
Atot puternicia mea te va 'mbrăca pe tine."

„Bea, îmi spuse Domnul, a sângelui licoare!...
Bine şi odihnă vei avea şi mângâiere.
Blând beui odată pe cruce-amara-i fiere...
Bea-l în remuşcare, când sufletul te doare...

Bate ne 'ncetat la porţile 'ncuiate.
Barele s'or frânge şi 'n larg se vor deschide
Bucurii ne-ajunse, din cerul ce surîde
Blânde stele, soare. Toate-ţi vor fi date!"

„Binecuvintează 'n strune şi cu graiul
Bogata îndurare ce-ţi arăt doar eu
Blând şi umilit, sărac, iubindu-mă mereu.
Bea al tainei crez şi dobândi-vei raiul."

— «Cum să scap, Stăpâne, când sânger în păcat?
Cărări întunecate de duhul răsvrătirei,
Cântece vrăjite din hartfa ispitirei,
Caut să m'adape plăceri de neuitat!

Câte-odată însă, eu de regrete sânger.
Capul meu semeţ se pleacă spre pământ.
Cainul din mine, de groaza neagră 'nfrânt,
Caută odihnă spre al mustrării înger...

Copleşit de lacrimi dibuesc cucernic,
Căpătâi de reazim râvnind să te găsesc
Cişmea curată păcii, unde înfloresc.
Citanii de aloe pe sufletu-mi nimernic!...»

ÎNCREST ĂRI

Acum un secol:

„Dacia Literară"

de Gh. Bulgăr

Integrarea în ansamblul mişcării culturale şi literare, presupune o orientare oarecare, cât şi o înţelegere deplină a fenomenelor, care însoţesc paşii evoluţiei şi ai progresului cultural. Acest progres ca să ajungă în forma actuală, a străbătut etape, a urcat treptele spre ridicare, înregistrând ascensiunea cu însemnate contribuţii la promovara civilizaţiei, de care ne bucurăm azi.

Factorul literatură, desigur e un element important în complexitatea valorilor cultivate de înţelegerea şi străduinţa celor ce-şi oferă energiile pentru binele comun, adus de acest progres cultural. Indrumarea literaturii spre făgaşurile adevărate, din care rodnice rezultate pot să se arate, e în acelaş timp o determinare a sensului evoluţiei culturale însăşi. Iată de ce *„Dacia Literară"* îşi resfrânge importanţa apariţiei sale, peste un veac de felurite înregistrări de mişcare literară şi culturală. Dacă istoricul literar — şi orice cercetător dornic să fie bine orientat în vastul câmp al preocupărilor literare — va înţelege să acorde un capitol mişcării determinate de „Dacia literară", nouă ne revine obligaţia de a ne opri puţin, după chiar un secol dela apariţia ei, înţelegând să încrestăm ca la zile de pioasă aducere aminte, sensul unor frământări ale vremurilor demult apuse, spre care ne întoarcem acum privirea, ca mai uşor să poată străbate gândul în lumea înaintaşilor animaţi de înalte idealuri, plănuind la reforme şi lucrând la noi tipare de creaţie literară, de care tumultul neliniştilor de azi ţine cont poate numai întrucât reprezintă un fenomen sau poate un capitol de studiu al istoriei literare.

Adăugăm, ca un act de dreptate, ce se cuvine celor ce şi-au pus înalta valoare a spiritului şl creerului lor în slujba îndrumării acestei reviste, că fără străduinţa lor pusă în slujba orientării spre orizonturi luminoase, literatura noastră nu ar fi putut progresa cu acei paşi, care se legau de ritmul evoluţiei occidentale, iar fazele principale ale progresului cultural nu s'ar fi succedat cu acea uimitoare potrivire cerinţelor de ordin naţional, cultural ori chiar social. Căci ne amintim când ideea naţională plana în atmosfera încărcată dela 1848, literatura cu o admirabilă contribuţie venea să ridice cultul tradiţiei, al istoriei, pregătind astfel teren prielnic acţiunii de reforme sociale impuse prin mişcări de masse, care caracterizează anul 1848 al vechei Europe.

Noua orientare, spre cultul tradiţiei şi spre cunoaşterea producţiilor, care reflectă spiritualitatea poporului, nu putea decât să fie în armonie cu năzuinţele entuziasmului tineresc, în căutare de soluţii satisfăcătoare idealurilor de atunci. Şi literatura îndrumată atunci spre noi izvoare de inspiraţie părăsind nuanţa cosmopolită, neadevărată spiritului românesc, a traducerilor din limbi străine, şi-a asigurat meritul de a da producţii originale, care au fost preţioase baze de orientare pentru literaţii de mai târziu şi care au rezistat chiar şi după cc Maiorescu şi-a formulat principiile criticii sale estetice. Ba, mai mult, într'un anumit sens „Junimea" a propagat mai departe, unele idei fixate de curentul „Daciei literare".

Apariţia „Daciei literare", la începutul anului 1840, coincide cu lansarea unor noi formule, ce vizau sferele literare. In primul număr, directorul revistei, *Mihail Kogălniceanu* fixează atitudinea pe care înţelegea s'o ia faţă de producţiile poetice: „Dacia, afară de compunerile redacţiei şi a conlucrătorilor ei, va primi în coloanele sale cele mai bune scrieri originale ce va găsi în deosebitele jurnaluri româneşti".

Programul de lucru, îl fixează în „Introducţie", directorul ei. Remarcăm adânca înţelegere ce-o dovedea Kogălniceanu, faţă de literatura care n'are nimic a face cu politica, aşa cum greşit credeau şefii dela redacţia celor mai bune publicaţii româneşti de-atunci: *Curierul românesc, Foaia inimii* şi *Albina românească.*

Inainte de toate *Dacia literară* înţelegea să fie o revistă de preocupări pur literare. Ea întră de-a dreptul numai şi numai în slujba literaturii, căreia îi deschide noi orizonturi de inspiraţie şi-i dă cu totul alte direcţii pentru a sta la rândul ei în slujba neamului, pentru a cristaliza în haina artei trecutul cu coloritul său caracteristic şi prezentul cu variate forme de manifestare a sufletului românesc.

Deaceea, de ce să împrumuţi o operă de artă a literaturii străine, de ce s'o oferi unui neam care-şi are un tezaur de credinţe, de tradiţii, de trecut istoric aparte; de ce să cauţi a-i da o hrană spirituală, în care ritmul trăirii, al evocării de adânci sentimente, nu convine ritmului vieţii interioare a poporului nostru? Vor fi neamurile legate între ele, dar o nuanţă deosebită există în felul de a trăi, de a concepe viaţa prezenţă ale cărei

rădăcini sunt adânc înfipte în trecutul istoric, în tradiţia ce sintetizează chiar caracteristicile vieţii spirituale ale neamului. Iată, de ce Kogălniceanu ştie prea bine că, literatura va fi atunci originală şi va reprezenta cu adevărat un mare preţ, între valorile spirituale cu caracter naţional, numai când părăsind vechiul sistem al traducţiilor va căuta să reflecteze trecutul nostru, va oglindi prezentul şi specificul naţional.

Ideile sale, directorul „Daciei literare" le-a formulat astfel în „Introducţia" publicată în primul număr: „Istoria noastră", are destule fapte eroice, frumoasele noastre ţări sunt destul de mari, obiceiurile noastre sunt destul de pitoreşti şi de poetice, pentru ca să putem găsi şi la noi subiecturi de scris". Oricine, cât decât cunoscător al literaturii vechi, îşi va da seama că, rândurile de mai sus, denotă nu numai o clarviziune, dar şi o perfectă înţelegerea a rostului, pe care trebue să-l urmeze literatura noastră. E ceva din flacăra iubirii de trecut, a dragostei faţă de spiritualitatea românească, a cărei forţă considerabilă s'a manifestat în acţiunea unui Kogălniceanu, revoluţionar din 1848, a unui Kogălniceanu, ministru organizator şi exponent al mişcării literare, care în toate formele de activitate socială n'a pierdut din vedere destinul istoric, politic şi cultural al neamului, îndrumat spre împlinirea unor idealuri înalte. Generaţia lui Kogălniceanu n'a cunoscut piedeci de netrecut, în cuceriri favorabile desvoltării vieţii sociale şi culturale. Şi ca o complectare a succesului realizat de Kogălniceanu în viaţă politică, vine progresul literaturii înregistrat după apariţia „Daciei literare". Directorul revistei s'a şi exprimat de a încuraja pe cei ce scriu spre lauda naţiei, căci „prin ei înaintează neamul românesc".

In programul „Daciei literare", mai găsim şi alte puncte luminoase, pornite din aceeaş înaltă concepţie despre ceeace trebue să fie o revistă de îndrumare sănătoasă.

„Traducţiile însă nu fac o literatură. Noi vom prigoni cât vom putea această manie ucigătoare a gustului original, însuşirea cea mai preţioasă a unei literaturi. Dorul imitaţiei s'a făcut la noi o manie primejdioasă, pentrucă omoară în noi duhul naţional".

Cât de juste consideraţii şi cât adevăr în cuvintele unui mare profesor şi pedagog. Cunoscând mişcarea ce s'a pornit la noi dupăce Eliade Rădulescu şi Asachi — cei dintâi îndrumători ai tinerilor pe care îi îndemnau: „Scrieţi băeţi oricum, numai scrieţi — oferind modele străine de creaţie, dădeau opere traduse din alte literaturi, şi au determinat astfel un curent al imitaţiei servile, ne vom da seama de pericolul ce reprezenta aceasta imitaţie cum vom putea înţelege şi adânca semnificaţie şi valoare a protestului lui Kogălniceanu în „Dacia literară".

Deasemenea, pentru a selecţiona operele literare şi creaţia adevărată în slujba căreia vrea să intre revista, directorul ei fixează: „Critica noastră va fi nepărtinitoare: Vom critica cartea, iar nu persoana". Maiorescu, adevăratul întemeietor al criticii estetice, peste 27 ani (1867) va fi partizanul aceleeaşi idei. Nici nu era posibilă altfel, întronarea valorii obiective, care să înfrunte timpul. „Inainte de toate „Dacia literară" e neatârnată şi supusă numai legilor adevărului", precizează Kogălniceanu.

Peste frământarea de ordin cultural ori literar, acest spirit de iniţiativă, această multilaterală personalitate s'a ridicat spre o acţiune unitară, a militat pentru conlucrarea frăţească a românilor de pretutindeni, căci revista lui Kogălniceanu nu se numea *Moldova literară,* ci foarte sugestiv şi semnificativ: *„Dacia literară",* însuşindu-şi meritul de a prevedea o unitate nu numai culturală şi spirituală — aceasta trebue să premeargă — ci şi o unitate politică, — de care ne bucurăm azi când calendarele arată, la comemorări, — un secol scurs dela apariţia acestei reviste, dela naşterea unui fenomen cultural, pe care-l cercetăm pătrunşi de sentimente, de veneraţie şi recunoştinţă faţă de personalităţi înscrise în istoria culturii şi literaturii naţionale.

„Dacia literară" ca celelalte câteva reviste şi-a asigurat un întreg capitol în tratatele de istorie literară. Căci ca importanţă, nu stă mai prejos, ca vestitele Convorbiri, ori ca Semănătorul dela 1901, ori ca mai nou Gândirea (1921). In cea mai mare parte a revistelor ce au apărut după „Dacia literară" ideile ei s'au perpetuat în paginile lor, fiindcă închideau axiome cu pecetea adevărului şi a universalităţii. Dacă literatura originală înfloreşte, dacă trecutul trăeşte mai viu în sufletul iubitorilor de neam şi ţară, dacă producţiile poporului capătă un preţ cotat şi recunoscut de talente veritabile, dacă conştiinţa unităţii neamului pătrunde tot mai adânc în sufletul tuturora, e un merit al „Daciei literare" de acum un secol, care a ştiut să scoată la iveală făgaşul adevărat prin care să fie posibilă o evoluţie, să fie asigurat un progres cultural şi literar, iar drumul spre înfăptuiri valoroase să fie netezit.

Azi de pe treapta înaltă a progresului literaturii noastre, privim cu o largă înţelegere şi cu o explicabilă satisfacţie peste frământările care au adus cuceririle unui întreg secol, asigurându-ne un loc de cinste în ansamblul mişcării culturale universale, aşa cum se cuvine unui popor, care şi-a îndeplinit cu vârf o misiune istorică, putând aspira acum şi la o ridicare cât mai înaltă a valorii sale spirituale, prin cultul adevăratelor virtuţi şi calităţi, de care oricând a dat dovadă.

Secolul care a trecut, e mărturia unor biruinţe şi garanţia unor posibilităţi de mari realizări!

—XX—

Mi-e frică de primăvară!...

Amurgurile lui Prier sânt apăsătoare ca gândurile de plumb. Năvalnic nedumeririle îţi străbat creerul şi-ţi fixează întrebări la care stai refractar. Dar sângele te înspăimântă prin dorul de hoinărelă... Oboseala creşte şuvoiu în vine şi greutatea vieţii o simţi cum îţi curge prin artere, moleşindu-te...

Pătrunzi treptat în gol... Un hău urnit peste vagul nedumeririlor. Prăpastia se cangrenează geometric cu înmugurirea. Şi în acest gol se luptă avântul, ce sburdă avid spre vieaţă, tinereţe şi înfrunzire.

Senzaţia de plutire peste obişnuit te obsedează pe încetul. Este acea vrajă de evadare din humă spre transcendent. Dar lutul te ţine legat. Numai ochii se desprind, ochii aceia imateriali, porniţi din înima vieţii. Ei sboară pe apele cerului, aşa cum pescăruşii mărilor au înaintea lor înfinîtul sineliu...

Primăvara trăim cu toţii marea chemare a mării, acea fascinantă hipnoză de unduire pe valuri, spre alte ţărmuri nefireşti, olimpice şi străvezii. Svâcneşte în sângele nostru mirajul setei de cunoaştere, de ieşire din comun. In faţa mării o ai încontinuu Aici o ai primăvara...

Am vrea să plecăm, să ascultăm de fosnetul sufletului îmbătat de lianele fericirilor. Aceasta-i primăvara, acea primăvara care ne înspăimântă şi ne doare...

Ne doare? De sigur. Pentrucă în urma plecărilor rămân amintirile... Ah! aceste amintiri, reminiscenţe însondabile, frânturi de visuri permanente. Plecările cu sâşieri de adio, cu întregul cortegiu al ruperii din tine, iată reversul îndurerat. De aici, tu biet muritor, îndrăgostit de cântec şi frumoş, cazi întotdeauna înfrânt.

Din încleştarea dorinţelor vânturate de viorelele vremii, sufletul îţi rămâne încarcerat în neputinţa depăşirii... Veşnica himeră a marei hoinăreli ce galopează în sângele nostru! Şi cum amintirile — singurele lăcrămioare care îţi menţin inima în echilibru de visare — te reţin din voinţa evadării, este evident să fii pururea învins...

Iată de ce şi mie mi-e frică de primăvară şi iată de ce voiu căuta cu orice însângerare să-mi ucid amintirile.

Va fi suprema luptă ce voiu da-o împotriva mea, spre a-mi strivi cangrena reminiscenţelor opresoare.

Astfel purificat am să pornesc în sensul înălţimilor de evadare... *Octav. Ruleanu.*

De ce râde ea?

La un an:

De orice, numai să nu fie ceva înspăimântator sau neplăcut.

La 4 ani:

De un om mare căzând, sau şezând pe pălărie. De nepriceperea celor mici.

Dela 8 la 14:

De profesoare. De fetele ce nu fac parte din grupul ei. De băieţi. De fetele care-şi spală dinţii şi se peaptănă fără să le oblige nimeni. De tot ce se referă la „iubire". De comedii eftine. De cei mari când îşi ies din sărite.

Dela 14 la 16:

De mamă-sa. De îmbrăcămintea ei demodată. De pieptănătura ei. De concepţiile preistorice ale mamei despre cum trebue să te îmbraci. De filmele instructive. De ignoranţa părinţilor.

Dela 21 la 25:

De dragostele prietenelor. De cărţile, piesele, filmele şi glumele ce amuză pe un tânăr. De asigurări, venituri, divorţ.

Dela 27 la 30:

De lucrurile încurcate ce i le povesteşte copilul. De ideia că vr'un alt copil s'ar fi putut vr'odată compara cu al ei. De aerele bucătăresei. De glumele unchiului bogat al soţului.

La patruzeci:

De femeile ce vor să ţină pas cu moda, sau se uită după tineri. De bărbatul ei. De femeile cu carieră. De femeile geloase.

La patruzeci şi cinci:

De concepţiile despre viaţă ale fiicei sale. De ideia că copiii ei au secrete faţă de ea.

La cincizeci:

De glumele ginerului. De noţiunile despre cum se ţine casa şi se cresc copiii fiicei sale. De încercările bărbatului ei să-i explice situaţia politică. De eforturile lui să facă impresie asupra generaţiilor mai tinere.

La şasezeci:

De jocurile şi glumele nepoţilor. De filme şi piese comice eftine, şi de glumele de pe vremea când era elevă.

La şaptezeci:

De plângerile fiicei sale despre fata modernă. De furia ginerului că trebue să plătească datoriile băiatului la Universitate.

La optzeci:

De orice, inclusiv de ea însăşi.

(Din *„Lilliput"*).

DĂRI DE SEAMĂ

CĂRȚI

Liviu Rebreanu

AMANDOI

roman ed. Socec lei 80.—

Ori pe câte lucrări e imprimat numele dlui **Liviu Rebreanu,** și nu e semnat pe prea puține și pe oricâte s'ar mai imprima încă, autoritatea dsale literară, tăria și mărimea însușilor de scriitor, începe și rămâne legată de **Ion.** Prin **Ion** ni s'a revelat și ni s'a dovedit ceiace a rămas, prin **Ion** s'a ridicat ceia ce a ajuns și prin **Ion** va trăi așa cum este astăzi. Nu negăm valoarea literară a oricăror din celelalte scrieri dar, dacă de pildă unele din ele, **Gorila** ori aceasta de față spre exemplu, ar fi fost semnate de-un anonim oare-care și nu de-un nume consacrat și cu răsunet cum e acel al autorului **Răscoalei,** apoi desigur ele ar fi rămas niște scrieri mediocre, scrieri prea puțin amintite, prea puțin băgate în seamă iar numele autorului n'ar fi avut, poate, nici o considerație meritorie în lumea cinstitoare și râvnită a slovelor. Aceleași lucrări însă, semnate de-un Rebreanu, își au o altă căutare, datorită presupusei lor valori, sunt citite cu o pregătită încredere și-s privite, dintr'u început, cu o altă înțelegere.

Se întâmplă însă ca și o lucrare semnală **Rebreanu** care, deși place fiindcă se adresează simțurilor, să nu fie o scriere la înălțimea așteptărilor pe urma faimei și-a însușirilor reale ale autorului ei. Literatura noastră cunoaște astfel de opere, prea puțin ispititoare, deși-s semnate de nume celebre.

Credem că scăderea valorii unei lucrări, pe lângă alte considerații, e și slăbiciunea autorului de a-și adapta subiectul după preferențile și metehnele publicului. Coborîrea la aceste predispoziții, la aceste minore preferenți ale intelectualilor, și nu inversul adică ridicarea lectorului, presupune din partea autorului o tendință către comercializare și astfel de înclinări diminuiază orice autoritate scade orice valoare a operii.

Amândoi e, desigur, o scriere, un roman, pe gustul publicului pentrucă e un roman politist. Și publicul e ahtiat după astfel de șarade și de calambururi. E ahtiat fiind că găsește acolo ceva ușor ce-i aprinde imaginația și-i atâță nervii, când, de o astfel de scriere nu se apropie din simplul motiv de a-și înlesni digestia ori de a-și ademeni somnul.

Acțiunea din **Amândoi** se învârte în jurul unei duble crime întâmplate în orașelul Pitești, într'o oarecare stradă, a Speranței mi se pare, unde au fost găsiți asasinați, fără nici o urmă deslușitoare, Mița și Ilariu Dăniloiu. Cercetarea, deslegarea și instruirea acestui asasinat intră pe mâna unui maniac, judecătorul de iustrucție Dolga ei însuși un pasionat al lecturilor cu detectivi, care ține morțiș să-și creeze o notă meritorie din limpezirea acestui mister în care scontează o ascensiune. Vedem astfel trecându-i pe dinainte fel de fel presupuși, rude, prieteni, cunoscuți ai morților, toți bănuiți și toți necrutați în interesul cercetărilor. După trudă zădarnică și istovitoare iată însă că Solomia, fostă servitoare a fratelui victimei, Spiru Dăniloiu, se înfățișează singură și declară a fi autoarea dublului asasinat. In felul acesta se pune capăt sbuciumului judecătorului de instrucție Dolga însă nu i se dă prilejul „afaceri" scontate deoarece Solomia se sinucide în închisoare.

Cum am amintit, romanul antrenează și place. Nu-i însă pe măsura talentului și însușirilor maestrului nostru **Liviu Rebreanu.**

Boguslaw Kuczynski

PANICA VINE DIN VAZDUH

roman editura „Cultura Românească" lei 80.—

Deși atât prin titlu cât și prin ilustrația copertei și numele strein al autorului ni se atâță curiozitatea, totuși lucrarea aceasta nu cuprinde nimic, sau mai nimic, din ceeace s'ar aștepta lectorul. E o povestire searbădă scrisă monoton, fără pic de suflet și fără a-ți indica vreo imagine care să-ți stârniască o cât de neînsemnată emoție sau cel puțin să te lămuriască, oricât de sumar, asupra tragediei abătută atât de fulgerător asupra Poloniei.

Autorul se mărginește a-și povesti pribegia pe urma refugierii din Varsovia. Dar și refugierea aceea pare nejustificată, pare a fi făcută întâmplător, eroul lucrării Stachowiak, în dosul căruia ni se pare a se ascunde însăși autorul, fiind luat înainte de simplele svonuri scornite în zăpăceala incertitudinii. De nicăieri, în lucrare, nu reiese că, în adevăr, ar fi intervenit de undeva vreo panică, fie ea și din văzduh, panică care să-l determine, să-l îndreptățească la refugiu. Ne închipuim ce-o fi fost, însă romanul nu ne înfățișează nimic care să justifice și care să explice cel puțin titlul scrierii. Avem impresia, și în această privință gestul dlui L. Rebreanu de a-l prezinta și garanta în fața publicului românesc apare în toată splendoarea generozității lui, că autorul „Panicei", care și-a scris romanul în țară la noi și anume în comuna Neica-Putna în casa deosebit de primitoare a lui Niculae Mititeanu, a facut-o pentru a-și înlesni un mijloc de existență. Dealtfel în cursul descrierii pribegiei lui, Stachowiak, care nu poate fi altul

decât numai autorul, se plânge mereu de lipsă de zloţi şi e foarte sgârcit în privinţa cheltuielilor. Altfel nu ne putem explica rostul înşirării, fără nici o noimă, a acelor interminabile şi obositoare călătorii de refugiu, când pe jos, când cu trenul, până ce însfârşit îi iese în cale un autobuz rechiziţionat de-un colonel care-l aduce până în apropiere de graniţa României unde „înainte de-a ajunge la cea dintâi sentinelă română, văzu primul rând de avioane deasupra oraşului Zaleszezyki*, cum se termină lucrarea.

Presupunem, pe lângă cele relatate de ziare, grozăviile ce s'ar fi petrecut, la timpul său, în Polonia. Ni le închipuim căci în roman nu li-am găsit deşi am ajuns la sfârşitul lecturii lui în această continuă nădejde. In roman am văzut doar că dintre acei ce-ar fi trebuit să fie pe front — cum e şi eroul scrierii Stachowiak, tânăr şi valid, — umblau bezmetici, năuciţi de svonuri şi neştiind unde să-şi ascundă viaţa proprie. N'am găsit nicăieri vreo icoană, cum am amintit, care să îndreptăţească sugestivu-i titlu dat romanului. Căci iată, cam cum ni se spovedeşte însuşi autorul prin eroul său: „Stachowiak ieşi în oraş. Văzu oameni plecând în grupuri mari, cuprinşi de spaină, de o adevărată panică. El întrebă:

— „Cum e situaţia în oraş? — „Liniştită, primi răspunsul. Bombe nu s'au aruncat. Noi însă plecăm mai departe. — „Rămâne cineva? — „Da. Mulţi rămân. Şi în sat şi în oraş. Revenind în casa verişoarelor, nu-l mai găsi pe colonel, nici pe doamne. Servitoarea mai scoase o legătură. — „Au plecat la maşină, zise verişoara. Se poate să mai dai ei. Stachowiak îşi aminti de ea, pe drum, dar nu se mai întoarse. Ajunse la maşină în ultimul moment. Era un autobuz mare, îl conducea un soldat. Marta strigă dinăuntru. „Urcă-te odată. Stachowiak se urcă...“ (cit. pag. 163.) Şi mereu în felul acesta povesteşte până la această pagină şi tot aşa continuă până la pag. 241 când termină.

Totuşi.... Cunoscând setea de senzaţie şi de informaţie a lectorului asupra „întâmplărilor“ din Polonia, romanul dlui **Boguslaw Kuckynski** a cunoscut, la noi, un apreciabil succes de librărie. De satisfăcut, suntem siguri, n'a satisfăcut pe nici un lector.

A. Iuga:

VASILE LUCACIU

acte, documente, procese; editura coop. notarilor Baia-Mare,

Din câte lucrări au apărut până acum spre a evidenţia sbuciumul vieţii, ţelurile muncii şi roadele luptei acelui neînfricat şi inimos român care a fost preotul Vasile Lucaciu, credem că aceasta de-acum este cea mai completă, cea mai deslușitoare, cea mai categorică şi cea mai serioasă. Ne încumetăm a face această afirmaţie sprijiniţi pe considerentul că scrierea aceasta, migăloasă şi îndreptătoare, se bazează exclusiv pe acte şi pe documente originale.

Celelalte de până aci au împletit, de multeori, pe-un simplu fapt divers, pe-o ştearsă şi neverosimilă amintire, legende ce se presupuneau adevăruri şi care, dragă doamne, tindeau să reliefeze, când nu se mărgineau doar la simple date biografice, o autoritate în plus „Leului dela Şişeşti“.

Documentele scotocite cu trudă şi rânduite cu chibzuială dau lucrării dlui **A. Iuga** un prestigiu netăgăduit, prestigiu ce nu suportă contrazicere fiindcă, de... „actele vorbeşte“.

Dlui **A. Iuga** îi revine deci meritul, întregul şi nepreţuitul merit, de a-i fi venit ideia şi de a fi avut puterea să reziste pentru a aduna, cu voinţă şi perseverenţă, aceste documente şi acte şi a ni le înfăţişa în lumina sucedării lor cu priceputele adnotări, riguros exacte şi riguros obiective. E o cinstire adusă memoriei marelui şi netulburatului luptător Lucaciu şi-i tot odată o restabilire şi o întregire a anumitor adevăruri, adevăruri pe cari unii „scriitori“ au crezut potrivit a le exploata în tendinţa de câştig sau în râvna de a deveni, cu orice preţ, autori.

Jacques Bainville

ISTORIA FRANŢEI

traducere de **Petre Manoliu**, editura Naţionala Ciornei, 2 volume lei 125.

Pe traducătorul acestei atât de preţuite, de necesare şi de actuale scrieri l-am urmărit în toate însemnările-i slovenești. L-am urmărit fiindcă-i găsiam, întotdeauna, în rânduri ceva cu rost, ceva judecat, ceva pornit dela un om, aşa zis, cu cap. Mi-aduc însă aminte că, scriind, odată, nu prea de mult, despre traduceri şi anumite persoane a căror îndeletnicire „literară“ sunt simplele traduceri, sublinia nu fără oarecare ironie mustrătoare: cine traduce nu va putea, sau nu va ajunge niciodată, să fie tradus. Iată-l însă astăzi, pe însăşi autorul atâtor subtile scrieri ca **Rabbi Haies Reful, Tezaur Bolnav, Moartea Nimănui** ori **Domniţa Ralu Caragea**, în ipostasa de traducător. Firește, e cu totul altceva aceasta, lucrarea de faţă fiind o operă cinstitoare pentru oricine ar fi tradus-o însă e o trăducere şi dl Manoliu se cam burzuluia cândva împotriva unor astfel de îndeletniciri. Fără nici o răutate am ţinut totuşi să încrestăm acest gând care ni s'a înghesuit sub vârful peniţei înaintea rândurilor ce urmează.

Istoria Franţei, istoria acelui popor atât de sbuciumat şi de invidiat, e o operă cum nu se poate mai bine venită şi-i nebănuit de preţioasă pentru lectorul care-şi va lua oboseala, plăcuta oboseală, de a-i deslega tainile şirelor. Nu se putea ca traducătorul să aducă un mai preţios serviciu cititorului român decât acesta al traducerii acestei revela-

toare şi documentatoare opere. Mai ales în împrejurările de-acum când Franţa, această Franţă „operă a inteligenţei şi a voinţei“ se află din nou la o răscruce de istorie.

Lectorul va încerea, în decursul istorisilor din cele peste şasesute pagini, momente de adevărată tulburare, de preţioasă lămurire doar şi de o deosebită încredere în virtuţile acestui nobil şi prieten popor.

C. Manolache

TARGUL MAUSULUI

roman editura Cugetarea. lei 80.—

Autorul lui **Catrinel** ni-a oferit şi de astă dată o foarte plăcută şi obsedantă proză. O minunată lectură.

Târgul Mausului, un târg moldovenesc undeva în apropierea Iaşilor, „cu lichele multe, oameni sinceri puţini“, poreclit astfel după jocul de cărţi cu acelaşi nume, joc căruia pe-aici i se mai zice, în limbaj împrumutat, ramşli, — ia, sub condeiul fermecat al neîntrecutului povestitor generalul Manolache, o înfăţişare vie ce freamată în toate ascunzişurile vieţii dar sub pecetea mediocrităţii preocupărilor.

Acţiunea se petrece pe timpul primelor deblocări în armată, pe atunci pe când era încă la modă cântarea aceea a „glasului roţilor de tren“, şi se desfăşoară în jurul vieţii văduvei maiorului **Neli Savian,** a căpitanului **Costea Lambru,** a ordonanţei acestuia, **Firu Huiu** care ne şi povesteşte cu multă măiestrie, prin pana autorului, şirul nebănuitelor întâmplări din **Târgul Mausului.** Totul se desfăşoară ca în film; aşa cum se pricepe o ordonanţă ca **Firu Huiu,** băiat deştept şi umblat, să se spovedească publicului.

Târgul Mausului întruchipează, prin personagiile deosebite şi ca ţinută şi ca mentalitate, o frescă satirizatoare a îndeletnicirilor şi preocupărilor provinciale. Pentru orice lector, prin însăşi faptul răscolirii maniilor şi mentalităţilor omeneşti, prin ridicolul anumitor situaţii, lucrarea atât de sprintenă, de îmibietoare şi de revelatoare a autorului **Vieţii Iuliei Hajdeu,** va procura o plăcută destindere, un adevărat deliciu.

Eva Curie

DOAMNA CURIE

editura Cugetarea lei 98.—

Romanţarea vieţii aceleia ce-a stat la un moment dat, şi nu prea demult, în centrul atenţiei omeneşti şi-al cărei nume va figura, peste secole, printre binefăcătorii umanităţii, e cea mai binevenită, mai necesară şi-o găsim de cea mai serioasă lucrare in abundenţa romanţărilor cunoscute publicului intelectual românesc. Şi-o socotim astfel pentrucă, pe când celelalte vieţi romanţate erau scrise, din anumite interese, de persoane străine de viaţa intimă a celui prezentat, expunerea din lucrarea de faţă se datoreşte uneia din fiicele celei înfăţişate adică de o persoană care a stat în imediată apropiere a subiectului şi care a putut să cunoască, în de aproape, toată truda şi tot farmecul sufletului aceleia ce-a fost Mania Sklodowska devenită mai târziu, prin căsătoria cu marele fizician francez Pierre Curie, **doamna Curie.** „La această poveste asemănătoare cu un mit, se destăinuieşte autoarea lucrării în prefaţă, m'aşi fi făcut vinovată dacă aş fi adăogat cea mai mică podoabă. N'am folosit o singură anecdotă de care să nu fi fost sigură că se reazimă pe adevăr. N'am diformat o frază esenţială, născocind coloarea unei rochii. Faptele au avut loc, cuvintele au fost rostite.“ In adevăr, în cursul celor înşirate atât de ademenitor şiatât de revelator pentru lector din cuprinsul celor peste patrusute cincizeci de pagini, cititorul va desprinde cu satisfacţie obiectivitatea autoarei în povestirea vieţii aceleia ce, rece în faţa oricăror onoruri, a refuzat cu încăpăţinare bogăţia pentrucă nu i se potrivea firii şi pentrucă-şi dădea poate seama că, geniul şi preocupările ei, nu pot fi precupeţite.

Viaţa **doamnei Curie** e un exemplu de viaţă pentru oricare din neastâmpăratele noastre doamne, care nu uită ca, dintr'un nimic efemer şi umflat, să-şi creeze atmosferă, să-şi ia aere, să nu-şi încapă în piele.

Am putea însăila multe pe marginea unei atât de preţioase, de folositoare şi-atât de îndreptătoare scrieri. N'o facem pentrucă nu ne lasă spaţiul şi pentrucă nădăjduim în înţelegerea cititorului care, suntem siguri, nu va avea ce să-şi reproşeze pe urma unei astfel de lecturi.

CONST GH. POPESCU

RĂBOJ

S'a scurs un veac dela naşterea lui *Emile Zola* şi s'au furişat pe nesimţite treizecişiopt de ani dela despărţirea-i de viaţa pământească.

Intemeetorul curentului naturalist — gânditor veşnic frământat de idei răscolitoare şi surprinzătoare, cercetător continu atent şi neobosit al ascunzişurilor vieţii — gustă din plin munca pe care o preţuieşte, căreia i se dedică şi pe care o ridică, ca nimeni altul, la un adevărat cult.

Scriitorul şi republicanul *Zola,* în ale cărui opere se oglindesc — în lumina celei mai adevărate şi mai sincere realităţi — cele mai variate şi mai nebănuite aspecte ale vieţii, a stârnit cu apariţia fiecărui rod al muncii şi al talentului său, admiraţia şi nedumerirea, discuţia şi polemica.

Scrierile bogate, distincte şi foarte serios ducomentate ale neîmpăcatului duşman al aristocraţiei au fost pentru marele public al timpului său şi au rămas pentru neastâmpăratul dar rafinatul public de astăzi, cele mai cercetate, cele mai vii, cele mai savurate. Şi-au rămas aşa şi se vor menţine vreme necalculată încă'n preocupările cititorilor deoarece „cu toată variaţia de tipuri ele sunt legate printr'un fir unitar — hereditatea — prevăzut, de o parte şi de alta, cu două armături puternic, mediul social, bun şi rău".

* * *

Să mai vie un ulcior, că plăteşte *Teleor.*"

„Teleor n'are parale, plăteşte tot *Caragiale*"; aceste hârjoneli dintre cei doi buni prieteni, *Caragiale* şi *Teleor,* la un pahar de vin bun când scăpărătoarea lor inteligenţă improviza sclipitor pe orice neînsemnat motiv, mi-au venit în minte atunci când, cu nespusă tristeţe, m'am gândit la uitarea ce s'a aşternut, şi s'a lăsat să se cuibărească, peste numele acelui nepreţuit boem care a fost *Dumitru Teleor* şi dela a cărui moarte s'au împlinit — într'una din zilele acestui capricios April — 20 de ani.

Cunoscut sub pseudonimul de *Teleor* — o prescurtare după judeţul Teleorman al cărui fiu a fost — Dumitru Constantinescu, pe numele lui adevărat, a stat cu inteligenţa şi cu talentul său în slujba slovelor româneşti şi a făcut de toate.

„A făcut gazetărie, impunându-se în presa dinaintea marelui război în primele rânduri. A făcut literatură, o literatură a vremii lui. „Povestiri patriotice", „Nuvele", „Nuvele şi portrete", iată numai câteva titluri de volume ce au cunoscut vogă. Dar Teleor n'a fost omul care să publice tot ce scrie. Dacă ar fi făcut-o, numărul volumelor lui ar fi fost de cinci ori mai mare. Pentrucă a risipit cu acea generozitate care a rămas ca un fel de panaş al oamenilor epocii, în dreapta şi în stânga versuri, epigrame, schiţe umoristice. Toate acestea se aflau numai prin albume, pe foi volante, în sertarele cineştie cărui prieten, sau rudă.

Boem în cea mai frumoasă accepţie a cuvântului, Teleor a fost prietenul tuturor marilor figuri ale timpului. Caragiale era bine înţeles în frunte. Cu el şi cu câţi alţii se încingeau la un pahar de vin vechi, nesfârşitele dispute literare şi politice."

E prea nedreaptă uitarea, greaua uitare, ce-am lăsat-o nestingherită peste amintirea acelui ce-a fost cândva răsfăţatul *Teleor.*

* * *

Pe lângă atâta „mojicime spilcuită" câtă ne e dată s'o vedem, forfotind şi hoinărind zilnic, la anumite ore pe uliţele pietruite ale târgului, pe lângă atâta agramaţime înfumurată care trândăveşte şi cleveteşte continu prin diverse cafenele, pe lângă atâtea mutre cu ifose intelectuale cari nu ajută prin nimic la săltarea idelilor româneşti, cari nu-şi justifică prin nimic tăria vreunui sentiment românesc, Sătmarul are totuşi câteva capete luminate, adăposteşte şi se bucură de unele inimi în care svâcneşte căldură românească şi cari, dacă ar vrea, ar putea contribui, într'o măsură, la desmorţirea sentimentelor înlesnind acea destindere spirituală românească atât de mult dorită, atât de imperios necesară. Numai că acei câţiva — cu capete cari ştiu gândi şi cu inimi cari ştiu simţi tot timpul şi românește — acei câţiva ce-ar putea face ceva pentru ridicarea nivelului cultural al acestui biet Sătmar românesc, se irosesc fără nici un rost, se destramă spiritualiceşte fără nici o urmă consolidatoare românească. In afară de obligaţiunile pur profesionale — care nu totdeauna indică că ai făcut ceva şi pentru aspiraţiunile româneşti — care le lasă timp suficient pentru a pune umărul şi a sprijini o înţelegere românească, o solidaritate românească, o viaţa spirituală evident românească, alta decât aceasta stupidă în care ne bălăcim, acei câţiva flăcăi, acele tinere figuri, — vrâstnicii şi au făcut datoria la timpul lor şi'n felul lor — se rustifică, se agramatizează preocupaţi cu sterile mărunţişuri, tânjesc complăcându-se în acel „dolce far niente".

Pentru o prosperare a intereselor noastre româneşti pentru o viaţă mai vădit românească, aci unde „loialii" noştri au săptămânale „reuniuni culturale", e bine ca, acei câţiva cu posibilităţi intelectuale dar cu minţile şi inimile cam stătute, e bine ca toţi aceia să nu mai aştepte totul de-a gata ci să puie cât mai neîntârziat umărul.

CONST. GH. POPESCU.

Mici creionări

Gândirismul e o binevenită şi preţioasă lucrare semnată **Gh. Vrabile** apărută în editura Cugetarea, în care autorul, cu o deosibită îndemânare, justifică şi explică curentul gândirist prezentând şi analizând cu pricepere străduinţele tuturor acelora ce s'au ataşat vederilor dlui **Nichifor Crainic** şi-au colaborat cu suflet, cu înţelegere şi cu perseverenţă la „Gândirea".

Gândirismul e un studiu omagial adus străduinţelor dlui **N. Crainic** însufleţitorul fenomenului gândirist, fenomen care a îmbinat atât de fericit „ortodoxismul cu naţionalismul în ideologie şi inspiraţia mistică cu dragoştea de natură în poezie".

* * *

Fundaţiile Regale a expus în vitrinele tuturor librăriilor din ţară primul volum din vasta operă sadoveniană cuprinzând, în cadrul operilor complete ce urmează a se edita, scrierile din tinereţe ale primului pensionar al **S. S. R.** Dl **Mihail Sadoveanu** e prozatorul cu cele mai nesecate şi mai nebănuite resurse, cu cea mai variată şi mai bogată operă, e autorul de care s'au molipsit atâţia alţi scriitori şi la a cărui şcoală s'au iniţiat atâţia noi creatori. Scrisul său răzleţ, duios şi desfătător adunat în volume compacte de către editura Fundaţiilor Regale e cea mai mare satisfacţie ce se poate aduce publicului cititor atât de îndrăgoştit de imaginile grăitoare din paginile îmbietoare ale maestrului neîntrecut **Mihail Sadoveanu.**

* * *

Recunoscutul şi harnicul critic dl *Şerban Cioculescu* a tipărit în editura Fundaţiilor *„VIAŢA LUI I. L. CARAGIALE.* E cea mai documentată, mai obiectivă şi mai serioasă lucrare din câte scrieri s'au înfăţişat cititorului român cu privire la *I. L. Caragiale.*

* * *

Dl *Mihail Lungianu,* scriitorul fecund şi adânc cunoscător al sufletului poporului nostru, de trei ori premiat de Academia Română pentru scrierile-i dsale, a dat publicităţii, pentru tineret şi pentru oameni maturi, un minunat volum de încântătoare legende: *A-TOT-PUTERNICUL PE LUME.* Lucrarea a apărut în editura „Universul" şi costă 40 lei.

* * *

DINCOLO DE TRISTEŢE e titlul volumului dlui *Ieronim Şerbu,* volum în care autorul şi-a adunat frumoasele şi inspiratele nuvele publicate prin diferitele monitoare culturale ale ţării.

* * *

PSIHOLOGIA MOŢILOR e titlul unei preţioase broşuri semnată *Florea Florescu.*

* * *

ALB din MIAZĂ-NOAPTE de *Petre Butucea* înmănunchiază în cele 16 pagini gândurile unui visător.

* * *

Vasile I. V. Negreanu: CARTE CU VRĂJI ŞI POEME, tipografia „Lazăr" Cluj, Calea Moţilor 59, lei 30. Autorul şi-a adunat în volum o seamă de frumoase poezii pe care le-oferă cititorului cu oarecare sfială. Vom reveni asupra unora din aceste versuri.

* * *

Colecţia ADONIS, cu *MARTIE 1940* — Nr. 50 — a împlinit cinci ani de activitate. Semnează: *Paul Bărbulescu,* Gh. Manea Manolache, *Mihu Dragomir,* Ion Horia Munteanu, *Cristian Sârbu,* Ion Larian Postolache, *Virgil Terboniu.*

Reviste — Ziare

CONVORBIRI LITERARE — anul LXXIII. Nr. 2 Februarie 1940, director *I. E. Torouţiu,* decana monitoarelor de înalt prestigiu literar are următorul cuprins: *I. Petrovici:* Diletantism şi creaţie; *Natalia V. Dinu:* Titu Maiorescu; *G. Tutoveanu:* Balcic; *D. Iov:* Inserare la Nistru; *Vladimir Carnavali:* Salcâmilor; *Aurel Marian:* Nu ne ajunge vremea; *M. Beniuc: Calea Moţului; Teodor Al. Munteanu:* Inceput de Baladă; *George Voevidca:* Amurg; *Victor Popescu:* S'a sfârşit primăvara; *Rousarda Castro:* Horia; *George Pallady:* Satu meu; *Teofil Lianu:* Stih Liric; *Gh. Tuleş:* Unchiul Preda; *Ion Ţolescu Văleni:* Darul Troiţei; *G. Şt. Cazacu:* Nelinisti; *Ax. Banciu:* Din scrisorile lui Ion Axente Severu; *Charles Baudelarie* în traducerea dlui *A. P. Todor; Vasile I. Posteucă;* traducerea dlui *A. P. Todor; Vasile I. Postencă;* Romanul bucovinean; *Sebastian Popovici:* Lanul cu grâu; *V. Spiridonică:* Glas din fum; *C. Ştefăniu:* Deschide cartea ţării; *Lucian Dumitrescu:* Pe margini de'ntuneric; *Ileana Busuioceanu:* Fântâna; *Theodori Antonescu:* Insemnări; *Petru Iroaie:* Cântece din popor. Cronica susţinută de: *Pamfil C. Georgian* şi *Vladimir Dumitrescu.*

O socotim cea mai vie, mai variată şi mai bogată revistă ce apare la noi.

VIAŢA BASARABIEI — anul IX Nr. 2—3. Februarie—Martie 1940, — revistă lunară editată de Asociaţia Culturală „Cuvânt Moldovenesc", director: *Pantelimon Halippa,* întruneşte numai colaborări locale şi acesta-i un mare merit pentru această serioasă revistă. In numărul de faţă semnează, proză şi versuri: *Pap Halippa:* Muncă şi învăţătură; *P. Constantinescu:* Mastro Titta, trad. din ital; *S. M. Nica:* Revoltă; *E. Coşeriu:* Mimosa; *T. Suruceanu:* Viaţa; *Alecu Codiu:* Când vălul uitării; *Gh. Bezviconi:* Cărturarii Basarabeni; *Al. Popovski:* Din negura trecutului; *Cezar Stoika:* Elegie; *Th. Ştirbu:* Politica economică a României; *E. Brânzei:* Cântec trist.

Cronică serioasă şi bogată semnează: *B. Baidan; Ilariu Spulber;* D. Stajilă; *P. Ştefănucă;* R. Marent; *G. Meniuc;* N. Zberea; *V. I. Chicu* şi N. Spătaru.

Viaţa Basarabiei e o revistă care ne impune şi pe care-am îndrăgit-o pentru spiritul ei cultural la care a ştiut să se menţină numai prin fiii Basarabiei şi prin puterile ei.

* * *

FAMILIA — seria III anul VII Nr. 1—12. Ian-Febr. 1940, revistă lunară de cultură, director *M. G. Samarineanu.*

Deşi în luptă continuă cu nebănuite greutăţi şi'n acelaş timp cu prea puţină înţelegere totuşi, datorită străduinţelor directorului ei, *Familia,* revista Asociaţiei Scriitorilor Români din Ardeal, se menţine la aceeaşi preţuită ţinută literară şi technică. Numărul de faţă poartă următoarele semnături: *Octav Şulutiu:* Poezia noastră cea de toate zilele; *Iosif E. Naghiu:* Vlădica Roman; *Ion Minulescu:* Vasul fantomă (poezie); *Victor Eftimiu:* Spovedania lui Hagi-Tudose; *Radu Gyr:* Freamăt (poezie); *G. Murnu:* Pentru un cântec (poezie); *Tiberiu Moşoiu:* Appius Claudius Caecus; *Al. Negură:* Poezii; *Victor Papilian:* Ţiganca; *Nicolaie Steinhardt:* Gânduri despre câţiva scriitori englezi; *George Bota:* M. S. Regele Carol II şi biserica neamului; *George Sfârlea:* La ora amintirii; *Arsavir Acterian:* Elogiul războiului; *Ion Ceparu:* Octavian Sumea; *M. G. Samarineanu:* Am fost concentrat.

La „Scriitori şi Cărţi" semnează *Octav Sulu-ţiu* şi *Titus L. Roşu.* Note: idei, oameni, fapte, variate, bine susţinute şi de actualitate.

* * *

EPIGRAMA, anul II Nr. 15, Februarie 1940, director *Virgiliu Slăvescu.* Red. şi adm. Bucureşti str. Lânăriei 107.

E singura revistă care încurajează, strânge cu străduinţi şi promovează cu pricepere, epigrama. Intruneşte semnături absolut serioase şi apare în condiţiuni care elogiază munca directorului ei. Ne bucură mult o astfel de publicaţie pe care o dorim cât mai înţeleasă şi cât mai apropiată de cititori.

Pentru o mai multă ambiţie românească

— „In general vorbind, Românului nostru îi cam lipseşte sentimentul acela al mândriei de Român, al mândriei de neam, sentimentul acela atât de specific Francezului ori Germanului bunăoară.

— „Nu le lipseşte, unora în schimb, nu te teme, îngâmfarea situaţiilor. Nu-i auzi pe unii: „ştii dumneta cine-s eu"? ori „îţi dai seama cu cine vorbeşti"?

— „Nu la mofturile acelea stupide şi semnificative ale „unora" m'am gândit eu. Asta-i altceva. Ştii doar că, spicul grâului cu cât e mai necopt cu atât e cu vârful, cu nasul lui, mai în sus, pe când cel copt, înţelegând modestia, stă mai blând, mai aplecat.

— „De fapt . . .

— „Ştii bine că nu mă ocup de fleacuri, deci nu mofturile acelor „unora" mă revoltă pe mine. Mi-e ciudă şi mi-e ciudă al dracului, când aud Românul nostru, pe Românul acesta răsărit pe-aceste locuri îngrădite de hotarele de azi, pe Românul acesta care n'a venit de prin cine mai ştie ce funduri asiatice cum au venit toţi ceilalţi ce ne'nconjoară cu vecinătăţile lor, — căci măi, Românul aci s'a născut, el n'a venit de nicăeri cum au venit toţi ceilalţi, toate celelalte neamuri cu care ne'nvecinăm, s'o ştii! — mi-e ciudă de mă ia dracul când îl aud pe-acest Român grăind altă limbă decât aceea cu care l-a desmierdat mamă-sa hrănindu-l pentru a prinde puteri într'o lume românească şi pentru o lume românească.

— „Vorbeşte şi el să se facă mai înţeles. Uneori îi vine şi mai uşor.

— „Hai, te cară! Da, când nu e el interesat, când n'are nici o nevoie, dece vorbeşte, măi? Dece salută şi s'adresează ungureşte în public, în prăvălii, unde ştiut este că negustorul ştie, trebuie să ştie, românește că doar lui îşi serveşte şi-apoi cum de vorbeşte cu mine, acelaş negustor românește că ştii că eu nu ştiu ungureşte?

De ce între zece Români dacă între un ungur, ori un evreu, toţi cei zece, aproape, o aduc pe ungureşte? De ce măi? Da'ia ascultă! De ce vorbeşte, mă rog, Românul nostru ungureşte cu evreul, te-ai întrebat tu? Evreul nu-i ungur. Evreul nu înghite azi pe ungur — ştii tu de ce — evreul ştie românește măi, ştie, şi totuşi, Românul, ungureşte vorbeşte cu el. Cunosc pe cineva român, care are de prietenă o evreică, care ştie perfect românește şi totuşi, tipul, numai ungureşte vorbeşte cu ea ori unde s'afişază. Dece nu vorbeşte evreeşte cu ea că doar îi evreică. Nu ştie el? Atunci de ce nu vorbesc românește? Măi, ascultă-mă pe mine: In privinţa asta Românul e cam tembel. Din cauza asta e şi aşa . . . Eh! Măi! Românul ar trebui să fie puţin Sârb, ştii . . .?

N. VÂJ.

Buletinul „Astrei" Satu-Mare

„Astra" locală şi legătura de coordonare cu interesele neamului

Cu sosirea primăverii campania de culturalizare se dovedeşte a depăşi sensul strict al preocupărilor de până acum. Dacă în timpul iernii opera de culturalizare se putea face mai cu temeiu, acum gândurile noastre trebuesc îndreptate spre alte ţeluri.

Anul acesta este un an greu. Ţări întregi se găsesc în conflicte armate. Cele neutre — ca noi — trebue să fie şi ele pregătite pentru orice eventualităţi. Concentrările au descompletat populaţia dela ţară. Dar munca ogoarelor nu poate întârzia. Deci acum preocuparea imediată a tuturor factorilor proeminenţi este să se de o mână de ajutor celor rămaşi acasă. Insămânţările câmpurilor nu pot întârzia. Din aceste motive şi „Astra" a socotit că actualmente cuvântul ei bun nu poate fi decât un îndemn la ceea ce constituie punctul cel mai esenţial al momentului de faţă. Aşa se explică încetarea temporară a unei mai intense acţiuni culturale.

In vremuri grele ca acestea de acum activităţile de orice natură trebue să fie coordonate cu singurul ţel, acela al apărării patriei noastre.

D. preşed. dr. Eugen Seleş directorul lic. Eminescu altărui de prof. Gavril Barbul secretar general şi ceialalţi colaboratori locali, au încheiat ciclul conferinţelor ţinute pe la periferii. După Sf. Paşti se va lua din nou contact cu Românii dela marginea oraşului nostru. Toate dorinţele lor se vor aduna într'un memoriu ce se va înmâna forurilor competente.

* * *

Cele două cinematografe conduse de „Astra" continuă să-şi indeplinească misiunea lor. Atât cinema „Naţional" cât şi „Astra" alcătuesc programe simple şi atractive. Se ştie că programele duble obosesc prea mult atenţia şi în acelaşi timp ele nu pot fi amândouă de aleasă calitate.

Membrii „Astrei" cari şi-au achitat cotizaţiile se bucură de reduceri importante. Achitarea cotizaţiei şi primirea carnetului de reducere se face la biroul cinematografului „Astra" sau la d. prof. Silviu Tămaş casierul despărţământului.

* * *

In acelaşi timp „Astra" locală caută să ţină legătură cu orice manifestare culturală din Satu-Mare şi judeţ.

I. RENTEA :

Drumul Crucii

Afirmarea

Literară—Socială

SPRIJINITĂ DE „ASTRA", DESPĂRŢĂMÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ŞI OCTAVIAN RULEANU **ANUL V. — No. 4—5. APRILIE—MAI 1940**

Redacţia şi administraţia: Satu-Mare, Str. Moldova Nr. 53.

Biblioteca Universităţii Iaşi

Afirmarea

FONDATORI: CONST. GH. POPESCU ŞI OCTAVIAN RULEANU

Satu-Mare

I. Rentea: ***BUN RĂMAS.***

In acest număr semnează :

A. IUGA
G. BULGĂR
ION TOLESCU VĂLENI
MIRCEA PAPADOPOL
EM. PAPAZISSU
DIMITRIE SCHEIANU
TRAIAN MIHĂILESCU
GEORGE ŞOIMU
VICTOR MOIŞ
MIHAIL LUNGIANU
D. HINOVEANU
C. PÂRLEA
DIMITRIE DĂNCIU
PETRE MANOLIU
N. VAJ
CONST. GH. POPESCU

Exemplarul Lei 15

Vorbăria nesocotită costă vieţi omeneşti, la seama ce vorbeşti şi unde vorbeşti, Nu ştii niciodată cine ascultă.

AFIRMAREA

APARE LUNAR

Redactori :

Const. Gh. Popescu
şi
Octavian Ruleanu

SPRIJINITORII REVISTEI: dr. Stefan Anderco, dir. Augustin Baciu, prof. Gavril Barbul, dr. Lucian Bretan, farm. Alexe Nan, dr. Ioan Pogăciaş, ing. Zeno Spârchez, dr. Eugen Seleş.

Colaborator artistic: I. Rentea.

— Rugăm stăruitor pe toţi cititorii noştri să binevoiască **a ne achita abonamentele.**

— Redacţia şi Administraţia Str. Moldova 53 Satu-Mare.

ABONAMENTE:

Particulari — — — — —	Lei 150
De sprijin — — — — —	„ 300
Pentru instituţii — — —	„ 500
Exemplarul — — — —	„ 15

Tipografia Presa Liberă Satu-Mare.

Afirmarea

Literară—Socială

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ŞI OCTAVIAN RULEANU **ANUL V.— No. 6—8. IUNIE—AUGUST 1940**

Originea conflictului între Baia-Mare şi familia Drag)*

Procesele voivozilor români din Chioar cu coroana maghiară şi oraşul Baia-Mare. Desfiinţarea voivodatului şi secheştrarea averii de către coroana maghiară.

de *A. IUGA*

Alături de privilegiile şi donaţiile pe cari le face coroana maghiară în legătură cu scopurile ei politice, mai face donaţii şi de interes economic în legătură cu regiunea minieră Baia-Mare. Aceste donaţii sunt sau în legătură cu drepturile de libertate ce le acordă pentru înlesnirea exploatării minelor, sau în legătură cu unele privilegii de a se folosi de anumite teritorii, pentruca cele două oraşe libere regeşti — Baia-Mare şi Baia-Sprie — să se poată desvolta şi pe teren edilitar. Ultima formă de donaţie vine în conflict cu drepturile câştigate de voivozii români *Balc şi Drag,* în urma atitudinei lor loiale faţă de coroană, pentrucă aceste teritorii aparţineau lor din moşi strămoşi, cum rezultă din privilegiile de donaţiune — amintite într'un capitol aparte — cari au fost numai întărite de regii maghiari, conform uzului din evul mediu.

Regele Ludovic în anul 1347, prin diploma de privilegiu dată oraşului *Baia-Mare* şi *Baia-Zazar,* fixează în art. I. hotarele celor două oraşe: *„să fie de jur împrejur de treimile, afară de cazul dacă pe acest loc altcineva nu s'ar fi aşezat sau dacă nobilii n'ar avea loc acolo“* şi art. II. *„Dacă pentru sprijinirea zidurilor şi întărirea minelor nu ar găsi lemne destul de groase, iar pentru edificarea bisericii n'ar găsi piatră de var în hotarele lor, lemne aşa de groase pot tăia în pădurile regale şi pietri de var pote scoate şi din hotarele nobililor“.*

Aceste drepturi date oraşului Baia-Mare, ating pădurea şi proprietatea familiei Drag. Minierii pentru a exploata minele aveau nevoie de lemne, atât pentru susţinerea galeriilor cât şi pentru arderea cărbunilor. Pe baza acestui privilegiu se puteau învârti în jurul oraşelor lor, pe o întindere de trei mile. *Drag* care a fost înlăturat dela drepturile pe cari le avea asupra acestor mine, prin decretarea lor ca patrimoniu al coroanei, fără a primi urbură (chirie anuală) — după cum rezultă din procesul din anul 1429 — şi a permis cetăţenilor şi minierilor să între în pădurile lui, care se întindeau până sub zidurile oraşului. Din această cauză se ivesc o serie întreagă de neplăceri, cari după douăzeci de ani de hărţuieli locale se transformă într'un proces care are să dureze peste o sută de ani.

In anul 1376, reprezentantul celor două oraşe formează o comisie compusă din judecătorul *Heridinus* şi juratul *Crobsgolth* şi notarul *Ioan* din Baia-Mare, iar din Baia-Sprie judecătorul *Hechmanus* şi secretarul *Petru,* cari să se prezinte în faţa regelui şi acesta să hotărască asupra folosinţii pădurii. Rege era tot Ludovic I. care investeşte pe cetăţenii celor două oraşe cu un nou privilegiu. In art. IV. din noul document regele hotăreşte *„în mod graţios admitem mai departe ca Pădurea Neagră (silva nostra-nigra) şi alte păduri regale aflătoare în jurul aceleia după necesităţile lor să le poată folosi, fără de nici o piedecă cetăţenii şi oaspeţii celor două oraşe amintite, având dreptul*

---

* Extras din manuscrisul „Monografia Oraşului Baia-Mare“.

să-şi reţină pentru totdeauna moara, locuinţele; apoi să-şi edifice orice alte imobile, cari să le păstreze pe vecie ca şi alte oraşe miniere."

Drag nu ia în considerare nici acest nou privilegiu primit de cele două oraşe. El nu permite să se taie lemne, pune păzitori cari să supravegheze pădurea; fugăreşte şi arestează pe toţi acei, cari caută să-i violeze proprietatea.

Minierii se văd din nou împiedecaţi în lucrările lor de exploatare minieră cu tot privilegiul regal, hotărând să facă un nou demers la treptele tronului.

In urma plângerilor repetate, Regina Maria dă ordin — 1384 — voivodului *Balc* prefect de Sătmar şi fratelui său *Drag* şi *Ioan;* „întrucât cetăţenii din *Rivulo Dominarum* (Baia-Mare) şi *Medio Monte* (Baia-Sprie) *împreună cu minierii s'au plâns că Balc nu-i lasă că taie lemne din pădurea regală numită „Pădurea Neagră" pentruca să ardă cărbuni şi să transporte lemnele necesare pentru minerit, ba chiar îi fugăreşte afară din pădure, să nu-i conturbe şi să nu-i alunge*".

Cei doi voivozi, *Balc şi Drag* nu iau în considerare nici de data aceasta, scrisoarea regală. Ei continuă mai departe să oprească pe cetăţenii „*oaspeţi*" din oraşul Baia-Mare şi Baia-Sprie de a se apropia de pădurile lor şi de a folosi lemne pentru cărbuni şi construcţiuni. Faţă de această atitudinea reprezentanţii celor două oraşe se hotăresc să facă o nouă plângere la Rege, mai ales că între coroană şi voivozi se născuse un conflict, care s'a adâncit sub regele Sigismund, din cauza atitudinei ostile ce mutreau acum faţă de coroana maghiară şi obligaţia pe care Regele o avea faţă de despoţii sârbi, cari acum erau proprietarii oraşului.

Tendinţa de dominaţie a maghiarilor şi violarea vechilor drepturi începe acum să devină tot mai ameninţătoare faţă de organizaţiile şi reprezentanţii Românilor. Momentul era foarte potrivit, întrucât Balc şi Drag n'au voit să recunoască nici puterea scrisorii regale din 1347 a regelui Ludovic şi nici a Reginei Maria din anul 1383, cu toate că erau învestite cu sigil şi putere regală, în schimb primeau şi ocroteau pe iobagii oraşului (Baia-Mare şi Baia-Sprie) cari se refugiau pe proprietatea lor. Totuşi puterea şi încrederea de care se bucurau voivozii în mijlocul poporului lor şi teama unor complicaţii externe — pericolul turcesc — determină pe regele Sigismund în 1388 să înceapă tratative pentru restabilirea păcii cu Drag. Tratativele sunt premerse de donaţia din 25 Nov. 1387 pe care o face regele (fratelui lui Balc şi Drag) lui *Ioan Olachus* fratele lui Balc şi Drag ca recompensă specială pentru moartea lui *Dragomir* tatăl, şi a lui *Tatamer* fratele lor, în expediţia din Moldova. Pacea de fapt s'a şi încheiat. Regele Sigismund printr'o serie întreagă de scrisori cere *conventului de Seles* să inregistreze în mod oficial, însă sub titlu de nouă donaţie, pe cei doi voivozi. Din aceste scrisori şi înregistări dintr'odată apar la suprafaţă o sumedenie de comune ce aparţineau de *Ţara Chioarului* şi despre cari documentele de până aci nu ne vorbesc nimic. La 18 Aprilie 1390. Conv. de Seles înregistează scrisoarea lui Sigismund, prin care regele porunceşte Conv. de Seles să facă transcrierea întregii averi aparţinătoare Chioarului pe numele celor doi voivozi. „*Să se noteze cu numele dacă este cineva în contra, iar despre înregistrare şi punerea în posesiune la faţa locului să se raporteze.*" In ziua de 23 Iunie acelaş an, conventul de Seles, pentru înregistrarea voivozilor Balc şi Vasile fiul fratelui lor Ioan, în ziua a treia de Rusalii, a umblat hotarele averii aparţinătoare de Chioar, împreună cu *călugărul Ioan* directorul capitlului şi Laurenţiu fiul lui *Avram* din *Giuleşti,* omul regelui stabilind că primul hotar începe la vest de locul unde *Valea Lăpuşului* se varsă în Someş. De aci înainte merge spre Est dealungul Văii Lăpuş până în *Valea Chechişului,* apoi continuă pe această vale, în contra curgerii apei, până la *Piatra Gutâiului;* de aci se inclină spre Est şi înconjoară (jungit) *Câmpul Roţii,* hotar nou de pământ apoi trece peste *Muntele Caprii* indreptându-se spre sud până în *Valea Cărbunarului,* unde hotarul se ridică peste *Piscul Mare* (inventrice) de unde coboară printre cele două comune *Vydma* (este vorba de comunele Vima Mare şi Vima Mică) unde pe lângă un drum este un hotar nou de pământ, care mergând spre sud, ajunge la *Someş* continuându-şi drumul de-alungul lui pe lângă satul *Turbuza* până la *Piatra Ursului,* unde hotarul se termină. (Unum magnum lapidum medvekö.) Despre aceste hotare se aminteşte şi în scrisoarea de sentinţă a regelui *Matei Corvinul* din 1476, dată cu ocazia procesului dintre familia Balc, Drag şi oraşul Baia-Mare în legătură cu dreptul de proprietate asupra *Pădurii Negre.* Regele Sigismund conform dorinţii şi uzului este incunoştiinţat în ziua de 30 Iunie printr'o scrisoare în care se arată că: „*deplasându-se comisia formată, conform dorinţii exprimate, a convocat pe toţi ucenicii, ca să fie la faţa locului, unde să-şi spună plângerile contra introducerii voivozilor în stăpânirea domeniului Chioarului cu toate folosinţele şi veniturile lui. Nimeni neavând nimic în contră, cei doi voivozi au fost introduşi cu depline puteri*". Voivozii Balc şi Drag însă sunt avizaţi oficios din partea conventului, despre punerea în posesiune.

In ziua de 12 August 1390 regele Sigismund întăreşte scrisoarea conventului de Seleş, lucru care nu este pe placul oraşelor Baia-Mare şi Baia-Sprie. Oraşele se hotăresc să formeze o comisie mixtă, care să se prezinte personal în faţa „Majestăţii Sale" şi acolo cu „grai viu" să aducă la cunoştinţa regelui, atitudinea ostilă a voivozilor români, precum şi situaţia critică creată oraşului

prin noile donaţii regale. Din Baia-Mare pleacă *Stefan Junkker,* judecătorul oraşului, juratul *Herthel,* iar din Baia-Sprie, judecătorul *Toma Paner.*

Comisia ajunsă în faţa regelui Sigismund, caută să aducă cele mai grave acuze *voivozilor.* Voivodul Drag este cel mai acuzat. Despre el se raportează regelui că intenţionat şi cu forţa opreşte nu numai pe minieri să ducă lemne — căutând în forma aceasta să împiedice exploatările miniere — ci opreşte şi pe „urburaşi" cari lucrează minele regelui. (Asupra acestor mine voivozii reclamau dreptul de prorpietate, după cum se vede din procesul din anul 1429.) In continuare comisia caută să dovediască că pădurile în litigiu sunt proprietatea celor două oraşe; primite ca privilegiu regal în anul 1347.

Plângeera este primită şi înregistrată.

Regele Sigismund, trimite o scrisoare lui Drag în care arată durerea cetăţenilor din cele două oraşe şi anume: *„primarii, urburaşii, cetăţenii şi păzitorii de păduri ai oraşelor Baia-Mare şi Baia-Sprie, cari sunt în folosinţa unor păduri despre cari cu puterea unor scrisori susţin că aparţin de ei, pentru aceasta să nu fie impiedicaţi în folosinţa acestora, până în anul următor pe ziua fixată în jurul sărbătorii Sf. Marii, când din ambele părţi pe baza scrisorilor prezente se va hotărî asupra dreptului de folosire a pădurii".*

Voivodul Drag, în răspunsul dat îşi susţine dreptul de proprietate. El răspunde regelui *„că are tot dreptul la aceste păduri pe baza scrisorilor de privilegiu".*

In urma acestora, regele fixează un nou termen *pentru prezentarea scrisorilor pe ziua a opta a zilei cu Lumină şi până atunci atât Baia-Mare cât şi Baia-Sprie să rămână în folosinţa paşnică a pădurilor* îndrumându-l pe voivodul Drag ca *„în posesiunile mai sus amintite pe urburaşii şi cetăţenii regelui şi pe nimeni până la ziua fixată să nu-i impiedice în folosinţa pădurii".**

Prin aceasta pacea între Drag şi rege s'a sdruncinat aşa de mult, încât regele în anul următor — 30 Aprilie 1392 — pentru a repara greşala face o nouă întărire asupra cetăţii Chioarului: *„Regele Sigismund voivozilor Balc şi Drag, prefecţi de Maramureş şi Ugocia şi lui Vasile fiul fratelui lor, pentru serviciile lor fidele, primesc ca recompensă cu titlul de donaţiune nouă, Cetatea Chioarului, aşa cum au avut-o pe timpul lui Ludovic I".* Se vede că regele cu toate că a fixat ziua de desbaterea procesului — care desbatere după datele de până astăzi n'a avut loc — întăreşte privilegiul de pe timpul lui Ludovic I, adecă ceeace susţinea Balc şi Drag. In 21 Sept. acelaş an, conv. de Seles, raportează regelui, că a înregistrat pe Balc şi Drag în posesiunea Chioarului, sub titlul de nouă donaţiune de faţă fiind Ladislau fiul lui Gheorghe, omul regelui şi Gallus secretarul conventului.

Oraşul văzând că regele a dat câştig de cauză celor doi voivozi se hotăreşte să prezinte o nouă jalbă.

In anul 1393 aproape aceleaşi persoane cari s'au prezentat şi în anul 1391, judecătorii *Herthel* şi *Junkker* se prezintă în faţa regelui Sigismund. Regele pentru a scăpa de încurcătura în care se afla întăreşte atât pentru Baia-Mare cât şi pentru Baia-Sprie vechile scrisori de privilegii din anul 1376 prin care regele Ludovic I le dădea dreptul să taie lemne în Pădurea Neagră. Prin aceasta regele în loc să aplaneze . conflictul mai tare îl agravează. Atât cei doi voivozi, cât şi oraşul se văd trimişi din nou acolo unde erau înainte cu aproape 50 de ani. O nehotărâre care duce la căutarea dreptului pe calea justiţiei.

In ziua de 25 Mai 1405 toată averea aparţinătoare de Chioar este transcrisă de conventul de Seles, pe fiul lui Balc, Sandrin şi Dumitru şi pe fiii lui Drag, Şandrin şi Gheorghe. In acelaş an (1405) *„în Dominica Riminescere"* Sigismund îi întăreşte în posesiunile Chioarului. Din actul de întărire rezultă că de Chioar aparţineau 57 comune, dintre cari 52 erau curat româneşti. După această întărire reclamaţiunile se sistează. La aceasta cu siguranţă a contribuit legea din 1405 care permitea iobagilor să se mute de pe o moşie pe alta; pericolul turcesc şi procesul de separare dintre urmaşii voivozilor. In a. 1424 averea vechilor voivozi se desface în două: *Arand şi Chioar.*

In acest timp duşmănia dintre urmaşi şi oraşe continua, mai mult sub formă de un război de guerilă mai ales că despoţii sârbi cari erau acum stăpânii oraşelor, nu ţineau seama de privilegiile regale. In pădure se produceau încăerări între iobagii voevozilor şi-a oraşelor, la fel şi la drumul mare de câte ori se întâlneau unii cu alţii. Pentru a evidenţia mai bine această stare de lucruri, amintesc în rezumat o reclamaţie făcută concomitent de Baia-Mare, Baia-Sprie şi Satu-Mare către regele Sigismund:

1. Şandrin, în comuna Hideaga a luat dela un comerciant din Sătmar, doi cai.
2. Din oraşul Baia-Mare a dus 40 de boi.
3. Mai venind odată a dus 90 de boi.
4. Incă odată a mai luat 20 de boi.
5. A luat 6 care cu vin şi pe căruţaşi i-a arestat.
6. Dela un cetăţean al oraşului a luat doi cai.

---

* Această scrisoare, Baia-Mare o prezintă în faţa Ministrului de justiţie în a. 1492. Pe urmă s'a pierdut aşa că copia de mai sus s'a făcut pe baza unei reconstituiri în anul 1552 de către Feigel Jon, fost arhivarul regelui.

7. Se amestecă în folosinţa pădurii oraşului cauzând pierderi regelui.

8. A cuprins cu forţa 5 comune aparţinătoare oraşului.

9. A ocupat minele coroanei.

10. A închis drumurile cari duc în Baia-Mare.

11. A luat un soiu de vânat crescut pentru regină.

12. A distrus două comune aparţinătoare Sătmarului.

13. A împrăştiat coşniţele cu albine.

14. A luat mai multe tonuri de vin din Sătmar etc. etc.

Pe baza acestor acuze, Şandrin este citat în faţa regelui, pentru a răspunde de fapte.

Din răspunsurile date rezultă că boii erau dela un om din Moldova, unde un servitor de a lui a fugit cu multă avere; *vinul* l'a primit dela iobagi, cari l'au luat ce este drept dela cetăţenii oraşului pentrucă au omorît mai multe rude de ale lor; *pădurea* este a lui, cele *cinci comune* sunt pe pământurile lui şi deci aparţin lui; *minele* sunt pe teritoriul lui şi el n'a primit urbură nici odată, *şoimul* a fost al lui, *satele* de lângă Sătmar sunt pe teritoriul lui.

Răspunsurile împreună cu plângerea oraşelor au fost trimise capitlului din Oradea, pentru a ţinea o desbatere la faţa locului.

Desbaterea a avut loc în Satu-Mare unde *Şandrin* n'a fost prezent aşa că oraşele şi-au câştigat drepturile, a doua desbatere a avut loc la 2 Ianuarie 1430, când *s'a făcut pacea.*

Pacea a fost departe de a da câştig de cauză voivozilor din Chioar. Regele fiind ameninţat dinspre Sud de pericolul turcesc, a trebuit să concesioneze minele de aur despoţilor sârbi, în schimbul unor cetăţi de apărare. Introducerea acestor despoţi în posesiune din cauza litigiilor de hotar, s'a făcut în mai multe rânduri, ultima întroducere când s'au fixat hotarele definitiv a fost în a. 1424, adecă după 13 ani de neînţelegeri cu localnicii. Insuşi Sigismund a scris conventului, în mod confidenţial ca să se facă o nouă întroducere întrucât despotul nu este mulţumit, apoi să se fixeze comunele aparţinătoare lui, cu numele.

Acuzele aduse urmaşilor lui Drag atât de Baia-Mare, Baia-Sprie, cât şi de Sătmar, alături de persoanele delegate să judece procesul, precum şi responsabilitatea lui Şandrin faţă de pagubele cauzate în exploatarea minelor, sunt argumente plausibile că stăpânii Chioarului erau departe de a găsi câştig de cauză pe baza moştenirilor şi diplomelor din suta trecută.

Organizaţia lui voivodală era un spin, în calea expansiunii maghiare spre răsărit.

Rolul jucat de Balc şi Drag în luptele contra lui Bogdan, încă sunt departe de a primi recunoştinţa coroanei care i-a învrăjbit şi acum subjugat.

Pierderea acestui proces strânge cercul de foc în jurul voivodatului şi alte procese cu alţi vecini, au aceiaşi soarte. In ziua de 19 Iulie 1438 se judecă tot în faţa capit. din Oradea, un alt proces cu *Albensi Zolom,* tot în cauza unei păduri aparţinătoare Chioarului. Şi acest proces este pierdut. In anul 1452 *Ioan Huniade* deşi Român de origină, ordonă lui *Nicolae Drag* să restituie parte din hotarul comunei *Tătăreşti,* oraşului Sătmar. In anul 1470 ramura lui Drag din Beltiug ajunge în conflict cu coroana, fiind declarată de *„infidel"* iar averea confiscată. In anul 1492 vechiul proces cu oraşul ajunge din nou la ordinea zilei şi este din nou pierdut. In ziua de 4 Dec. 1501 şi 1503 aceeaş soarte. In anul 1505 procesul este pierdut definitiv şi oraşului i se fixează hotare pe baza diplomei din 1347.

După lovitura dela *Mohaci,* în care *Dragfi Gh.* ca stegar al ţării, se prăpădeşte alături de tânărul rege Ladislau, rămâne *văd. Somlyay Ana,* care pierzându-şi şi pe fiul ei, ultimul purtător al numelui din falanga voivozilor Drag, se mărită cu *Bathory Gheorghe,* iar regina *Isabella* în ziua de 10 Iunie 1556 întăreşte în averea fostului voivodat pe Bathory. In chipul acesta vechiul voivodat care a stat ca strajă a românismului de pe frontiera de vest, ajunge în mâna Bathoreştilor, cari se ridică până la demnitatea de principe al Ardealului.

VULTANII

de ION ŢOLESCU VÂLENI

Vultanii răului şi binelui în mine-i cresc
din hrana slovelor ce mi-o întinde-un zodiar...
Cui să împart mai mult nu ştiu să cumpănesc
când mâna plină mi-o afund în porumbar.

Şi înfierările le simt cum se'nfiripă
în duşmănia lor adâncă şi haină...
Le creşte vrajba'n ochi şi în aripă...
se frâng în luptă de'ntuneric şi lumină.

Şi când pe cerul sufletului se învoaltă
şi le văd sboru'n slăvi pe-albastre ape,
nu ştiu a cărui biruinţă-i mai înaltă
şi care e de mine mai aproape...

Grave tulburări — Schiță —

de Gh. BULGĂR

— Asta-i pentru dumneata: uite aici o cameră pentru timpul cât vrei să stai pela noi. Aici o masă veche dar bună, un scaun, toate trebuincioase unui om cu cap.

Moș Neculaie — om sfătos și bun ca pâinea caldă — zăbovi în vorbe, arătând tânărului și un dulap vechi, ce-și avea și o istorie veche a moștenirii din tată'n fiu, apoi un pat fără un trecut prea bogat și niște icoane cu ciudate figuri bizantine negrite de fumul vremurilor, roase de carii nesătui ai timpului . . .

Domnul George Marcu student în Filosofie, pătruns de gândul unor cercetări sociologice pe teren, negăsind în sat un loc mai bun și mai curat fu mulțumit cu tocmeala. Fața plină de bunăvoință a bătrânului, dovedea multă înțelegere, o inimă caldă și primitoare, deschisă tinereții cu priviri de flăcări, cu mult freamăt de vieață. Și feciorul său — popa Andrei din Betreni — a fost odată așa plin de vieață. Când moș Neculaie întâlnește câteodată tinerețea, nu se poate stăpâni să n'o învălue în priviri de adevărată dragoste părintească, gândindu-se fie la tinerețea sa, fie la copii — azi oameni în vrâstă — rupți din vieața și făptura sa . . . De aceea tocmeala cu acest tânăr, cu înfățișare atât de serioasă și gravă, cu multă lumină în ochii adăpostiți sub o frunte largă și solemnă, se făcu pe loc . . .

Incă în acea seară, George Marcu își aranjă cărțile, câteva caete, își propuse pentru a doua zi să înceapă cercetările pe care avea să le coordoneze apoi într'o sistematică lucrare de monografie a satului.

Pentru a proceda cu folos și mai ales pentru a lucra conform teoriilor cuprinse cu tratatele de sociologie, revăzu câteva pagini mai importante, luă câteva notițe la lumina anemică a unei lămpi. Cuprinse cu luare aminte, în priviri iscoditoare, încăperea simplă și modest aranjată, se simți destul de mulțumit de noua situație în care se afla. Răsfoi apoi câteva pagini din studii monografice, pe care le luase pentru o mai bună orientare, până când constată că timpul trecu pe neobservate și noaptea verii fiind foarte scurtă, George Marcu încet își desfăcu patul și se culcă liniștit dar impresurat de felurite gânduri. Unul care a studiat știința ideilor, filosofia, și-a putut însuși multe idei.

Când stinse lampa întunericul și nemișcarea se înstăpâniră peste tot. Gândurile — multe banale și fără importanță — mai vagabondau prin acest adânc de liniște rustică, care-i hăuia în urechi . . .

„Nici liniștea prea peste măsură, nu-i totdeauna bună pentru cel neobișnuit cu vârtejul ei amețitor. Te face doar să-ți repezi atenția în orice mișcare neînsemnată, în orice sgomot închipuit, pentru a ajunge la o evaziune din adâncul lipsit de vieață. Liniște înăuntrul meu, liniște împrejurul meu și-amândouă nu vor să se împace, nu vor să-și dea mâna într'o înfrățire! Se vede că nu se cunosc prea bine: tinerețea noastră tare rar ajunge în astfel de situații, când se mai potolesc furtunile din suflet și din jur.“ Și George Marcu prin înlănțuire de astfel de idei, ajunse la considerații, care s'opresc în câmpul vast al filosofiei. Acum prin asociație de idei se isbi de teorii ale speculației budhiste asupra repaosului absolut, ale liniștei nemărginite din Nirvana . . .

Fiecare cu preocupările lui. Așa că unul inițiat în unele taine ale speculației filosofice, adesea liber în gând, se oprește mereu în câmpul ideilor, căutând puncte de reper pentru chestiuni care-l preocupă momentan.

Și dela Socrate la Bergson în domneiul filosofiei, George Marcu putea găsi atâte părți interesante, la care se putea gândi acum, când aștepta cu răbdare ca somnul să-i bată lin și pe nesimțite la ușa conștiinței . . . Studentului însă nu-i venia să doarmă. Se vede că Morfeu în seara aceea se rătăcise pe alte căi și-acum nu se-arăta, deși George Marcu se gândea și voia să-l primească

PLIMBARE IN GRĂDINĂ

de MIRCEA PAPADOPOL

Eu am știut că'n gând porți o minciună
Pe care când mă vezi vii și mi-o spui
Și-am înțeles că'n gândul nimănui
Nu-i nici un mugur de sămânță bună.

La ce să semăn idei și vise
Când nici pământul bun nu-l găsim,
Puținul foc din piept ni-l irosim
Pe flori fără parfum ce mor închise.

Să ascultăm cum buze sărutate
De buze reci și bolnave de lună
Vrăjesc miresme calde prin minciună
Și tăinuesc sub flori, dulci păcate.

Să trecem printre flori înșelătoare
Și să sorbim veninul dulce tot.
Vom lua uitarea, cel mai tare antidot
Și nu vom ști cum dragostea ne moare.

pentru a fi trecut între hotarele odihnei. Simţea însă, că liniştea adâncă îl ţintuia. Deodată i s'a părut studentului că ideile şi preocupările meditative îi alungă somnul. De aceea se gândia să rupă orice legătură cu ele. Pentru asta însă n'a fost nevoie de niciun act de încordare, fiindcă o cauză externă, a efectuat această rupere dorită de Marcu. Un zumzet de mişcare şi sgomot nelămurit i-a atras toată luare-aminte a tânărului student. Mişcarea destul de neînsemnată, care însă contrasta puternic cu liniştea desăvârşită dinainte, impresionă „forte" pe George Marcu.

S'au scurs câteva secunde într'o încordare a atenţiei şi sgomotul se repetă ca un sgâriat de scândură. Se distingeau alunecări de unghii ascuţite pe scândură.

„Oare ce pui de vietate poate umbla pe-aici?" se gândi cât în glumă, cât în serios, studentul.

Acesta îşi uită îndată de somn şi de venerabilele figuri ale filosofiei. Sgomotul mai mult iritant, se continuă mai departe cu nepăsare din partea făptaşului, care se războia plin de îndrăsneală, cu un om paşnic, dornic de a se odihni. Constrâns de împrejurări George Marcu îşi repezi prin minte un tablou zoologic de vietăţi, capabile de aşa fapte, în stare să determine tulburări destul de serioase, în adăposturi unde omului îi place să se ştie în siguranţă. Putea conchide după scurte cercetări, că desigur vreun şoarece împins de arzătoarea şi foarte la ordinea zilei, trebuinţă a „spaţiului vital", se lupta din greu să acumuleze siguranţă de existenţă comodă.

Să pretinzi încetarea activităţii sale, bietul de el fiind preocupat de înalte idealului de vieaţă, ar fi cam neuman. Unde ţi-e dom'le student generozitatea şi judecata logică, infailibilă!? De altă parte să declari războiu unui şoarece pentru a obţine liniştea dinainte, e tot ce poate fi ridicol pentru un om. Unde ţi-e atitudinea de gânditor grav, de filosof cu largă înţelegere şi nemăsurată îngăduire?! Deci? . . .

Oricum punea problema, George Marcu ajungea să fie nehotărît. Asta mai mult decât orice îl enerva fiindcă nimic nu-i mai jenant, mai tulburător pentru un gânditor decât acea stare de dezorientare ori nehotărîre. Enervarea în aceste momente transformă pe gânditor în om de vie acţiune, pe filosof în om de rând ce-şi frânge mâinile neputincios în a se ajuta cu nici un sistem filosofic . . .

In vremea asta, şoarecele-şi vedea de treabă — iar George Marcu era nevoit să-i urmărească activitatea multiplă, semn că vietatea făcea parte din grupa celor dotate cu mai multă pricepere: odată sgâria, apoi ronţăia, iar sgâria cu îndrăsneală aşa că studentul când s'obişnuia cu una, şoarecele schimba îndată tactica . . .

George Marcu reflectă cu ironie dureroasă: „Iată din pricina unui nimic întreg, am ajuns într'o situaţie destul de neplăcută. El — şoarecele — are chef să se delecteze, în vreme ce, mie-mi ies peri albi de necaz. Mă pomenesc că se crapă de ziuă şi încă n'am închis ochii"!

Ce-i rămânea de făcut? Studentul se gândi, ascultă şi-şi făcu planuri de reacţiune. Totuşi avu tărie să admită şi ideea care-l ţinea pasiv: dela o vreme se va sătura şi nemernicul de şoarece şi când se va fi asigurat pentru existenţa se va linişti.

Deci aşteptare şi răbdare! Filosofii lucrează cu raţiune, îşi stăpânesc pornirile şi acţionează după un plan bine chibzuit. Acum aşa făcea şi George Marcu.

Răbdarea l-a împins să sufere o grea încercare, care a durat un timp destul de lung. Incercarea a fost grea, fiindcă în toată vremea pasivităţii sale, şoarecele s'a arătat deosebit de activ şi variaţia în activitate a luat proporţii: mai sgâria iritant, mai ronţăia şi în plus manifesta şi sentimente de bucurie: ţiuia un glas de-a-dreptul sfidător.

George Marcu se tulbură acum peste măsură... Atâta îndrăsneală şi stăruinţă pentru a scoate pe om din fire n'a găsit la vietăţi mai de Doamne ajută, şi iată la o gâzganie nesuferită, cum e şoarecele, câtă nebunie şi nesimţire! Dar unde s'o fi ascuns nemernicul dozat cu această enervantă nebunie! . . .

Studentul se'ntinse prin întuneric spre locul unde ştia că s'află dulapul, îl ciocni de câteva ori, sperând să-l intimideze pe duşmanul odihnei sale. Nu reuşi însă, cât făcu el sgomot, şoarecele ascultă atent şi după scurt timp începu el crezând

Amiază de vară

de EM. PAPAZISSU

Se odihnesc trudite: seceri, coase...
Pe câmp, în umbră-alături de stăpâni;
Ciobani trândavi adorm vegheaţi de câni
Cu limbile de-o palmă scoase.

La poarta muncii, s'a tras greu zăvor...
Şi-atât de-aprins e aerul văratec,
Că însuşi soarele într'un izvor
Îşi răcoreşte faţa de jăratec.

că i-a venit rândul s'activeze mai intens, mai îndrăsneţ.

Incercările lui George Marcu de-a ajunge pe cale paşnică la aplanarea conflictului grav nu dădură rezultat bun. Ce-i rămânea de făcut? Să intreprindă un atac de exterminare! Să răstoarne camera aşezată pentru acest nimic neastâmpărat? Cam ridicol ce-i drept! In situaţii grele, în tulburări grave, ca să se salveze omul de câte ori n'acceptă şi ridicolul şi riscantul?

Mai bine va aprinde lampa, să lucreze ceva şi să nu se consume în starea aceasta de înaltă tensiune sufletească. Pentru asta însă să bată dincolo la uşa lui moş Neculaie, să-l scoale ca să-i aprindă lampa. Lucru cam jenant fiindcă, cine ştie ce poate gândi bătrânul. Ba că-i un fricos, ba că şi-a închipuit ceva şi s'a speriat ba poate zice că cine ştie de ce sufere. Te pomeneşti că la urmă ţi-l ia 'n balon şi umple satul de veşti fanteziste. Bătrânii sunt sfătoşi şi sătenii totdeauna urmăresc cu interes, orice gest, orice relatare despre un nou venit în satul lor. Şi mâine George Marcu poate fi privit suspect de către sătenii, ce-l vor evita, înconjurându-l. Iar dacă vrei să faci cercetări monografice domnule student ai nevoie de oameni, de încrederea lor, de sinceritatea şi toată onestitatea lor. „Iată — se gândi ca pentru viitor George Marcu — că pot fi compromis înaintea unui sat, de cine? De un *şoa-re-ce* dom-le"! (Aici apasă, în gând, pe silabe voind mai bine să-şi dea seama de situaţia tristă).

„Asta-i de-a-dreptul caraghios şi de necrezut! Eu nu vreau să mai rămân înconjurat de-atâta ridicol! De aceea — (aici să gândi solemn ca în momente când ia hotărîri mari şi decisive) — singur voiu aranja lucrurile, răsplătind acest abuz de „lèse-patience"!

Aţăţat de svârcolirea nervilor, studentul reacţionă brusc şi cu multă energie împotriva duşmanului.

George Marcu se ridică repede din pat şi printr'un întuneric destul de dens, se hotărî să recurgă la un atac. Pentru asta însă se opri lângă pat. Să prindă direcţia dincotro venia sgomotul iritant. In colţul din dreapta, unde străjuia dulapul cu o istorie veche i se părea că s'aude sgâriatul supărător. In această încordare, studentul simţia căldura sângelui care-i fierbea în vine. Această căldură i-a dat putere să se repeadă cu atâta avânt, spre locul ce-adăpostea şoarecele cu pricina. Dar în drum găsi şi nişte obstacole: un scaun, o lădiţă lângă măsă, de care George Marcu nu ţinu seama şi le trecu cu destulă greutate.

Aşa scaunul fu răsturnat cu mult sgomot, dar lădiţa moşului se opuse cu mai multă dârzenie şi cel ce porni să atace neobişnuit cu priviri în pământ, avu nevoie de o sforţare, spre a-şi menţinea echilibrul corpului. Noroc că masa îi era aproape şi se sprijini puternic de ea pentru a evita căderea. Dar se vede că echilibrul lui George Marcu fu serios sdruncinat căci în această căutare de sprijin masa veche neputând să-şi-l menţină pe al ei, se răsturnă, fapt la care George Marcu nu s'aştepta...

Toată larma acestor nefaste întâmplări în camera apropiată alungară somnul lui moş Neculaie, care se gândia, oare ce poate să se întâmple în camera tânărului. In vreme ce moş Neculaie nu-şi putea explica cele ce auzia. George Marcu nu înceta prin multe formule printre care şi de nuanţă filosofică, să „binecuvinteze" pe afurisitul de şoarece, ce l-a adus în situaţia asta jalnică . . .

Mai enervat era desigur pentrucă, încă dela începutul ostilităţilor, când declarase răsboiu „de iure et facto" şoarecelui, el înregistrase un grav eşec, care era să-l lungiască la pământ. Cine era învingător? Şi când George Marcu stătu gânditor, fixând cu atenţia faptele ce s'au desfăşurat, putu limpede auzi ronţăitul sinistru care începea să-l obsedeze. „Trebuie să încheiu odată acest epizod atât de caraghios" gândi George Marcu. Dulapul era doar la un pas de el şi nu-i fu greu să-l scuture cu multă pornire, convins că cel adăpostit îşi va lua tălpăşiţa. Sub clătinarea bruscă însă, dulapul cu o veche istorie, atras de nestăpânita forţă de gravitaţie, urmă exemplul scaunului şi se răsturnă cu mai mult sgomot . . .

„Se vede că azi toate s'au pus împotriva mea, împotriva unui om destul de năcăjit, îşi zise studentul privind catastrofa şi neştiind ce să facă . . .

Moş Neculaie, însă nu întârzie să se arate cu un opaiţ la mână, spărgând stăpânirea întunerecului, în camera lui George Marcu. Obiecte răsturnate, prăpad ca după un cutremur şi în plus privirea dezolată şi plină de durere a studentului.

Invitaţie la călătorie

de DIMITRIE SCHEIANU

Hai, gândule, spre cetatea de marmoră să
pornim drumeţi
cu toamnele toate pe umeri, poveri,
Găsi-vom poate acolo hodină — tăceri
Să presărăm peste cântecele arse, peste
tristeţi

Lângă umbrele serilor durute ne vom opri
din mers,
Din urme de lut să sorbim lacomi îndemn
Cu slove de sânge, în lespedea vremii să
'nsemn
Cântecul anilor tineri rătăcitor şi şters!...

Un moment moş Neculaie îl privi neştiind ce să creadă, despre acest tânăr sculat cu noaptea în cap, cu părul vâloiu, galben, care tace şi priveşte dezorientat la victimele răsturnate.

Oare Doamne ce-o fi la mijloc?

Indrăsni totuşi s-ăl întrebe cu vădită teamă:

— Ce s'a 'ntâmplat?!

— ? ! ? !

— De bună seama nu ţi-a fost bine astă noapte, de te văd aşa galben şi posomorât. Ii fi avut atari tulburări rele, ori ceva dureri mari te-o năcăjit.

— Aşa-i! Nişte tulburări grave, cum să le zic, n'au împiedecat să dorm.

— Şi te-a durut ceva: măsele, capul, pieptul? Pă mine tot aşa mă iau câteodată măselele de să urlu nu altceva. Mă mir că şi tinereţea ştie deastea. Uite aprind lampa şi lucrează ceva până la ziuă când te-om lecui cum om putea . . .

Liniştea căzu . . . fără obsedantul sgomot al ronţăitului. Marcu se gândi, apoi ridică ochii şi întrebă grav:

— Aveţi o pisică pe-aici?

— O mâţă?! Cum nu! Casă fără pisici — cum îi zici — e adăpost de şoareci şi gâze . . . întări moş Neculaie.

„Ca şi cum cu pisici nu tot adăpost de şoareci e, care rod cu îndărătnicie somnul şi linişţea oamenilor" se gândi zâmbind dureros şi amar George Marcu.

— Fii bun, moşule, adă-o încoace!

„Doamne ăsta nu-i în toate minţile cugetă moş Neculaie.

— Da' ce vrei dumneata cu ea? întrebă curios.

— Ii vedea atunci — răspunse scurt studentul.

Bătrânul mirat peste măsură îi indeplini dorinţa.

— Ia dă-i drumul pe-aici, să prindă un şoarece, care toată noaptea mi-a tulburat odihna, ronţăind şi ţiuind ca un turbat . . .

In capul lui moş Neculaie se făcu lumină . . .

— Ei bată-l păcatele mele! Cum de s'o sălăşluit tocmai aici! Eu încă am avut de lucru mult odată c'un şoarece aşa neogoit. Da' să vezi domnişorule: am întors în miezul nopţii casa pe dos, până l-am prins cu greu şi i-am sucit grumazu' fără milă.

L-asta acum vezi nu mă gândeam nici eu.

Amândoi urmăriră încercările pisicii de a prinde şoarecele. Numai când i-au dat drumul în dulapul vechi, cu o istorie şi mai veche, strigătul desperat al secăturii îmbucură faţa studentului, care aruncă o privire de admiraţie pisicii şi un zâmbet de dispreţ învinsului . . .

Domnul George Marcu student în Filosofie pătruns de gândul unor cercetări sociologice, făcute în satul lui moş Neculaie, răsuflă acum uşurat, ca unul scăpat de o grea povară . . .

DIN SCRISORI CĂTRE LELIA

de TRAIAN MIHAILESCU

S'a mai aprins, undeva, pe pământ, o scîntee
ca să ardă omenirea în mari vîlvătăi. —
vino mai aproape de mine, iubito,
să vorbim de cei buni şi cei răi.

Nu ştiu cît timp vom mai putea surîde
şi plimba albele mîini prin lumini, —
dacă şi purul liliac înfloreşte
fără de bucurii, prin grădini.

Drumul ce-l vrurăm luminos şi înalt
pare că luptă cu stavila muntelui-iar apele
numai cu muzici triste întîmpină
sufletul, cînd simţul le caută clapele....

Va creşte, poate, vîlvătaia, cu fiece zi,
şi odată cu ea, uscase-vor cele livezi; —
tu, ascultă, cum, dincolo de tot ce e lume,
începe să cadă, liniştitoare zăpezi.

DUPĂ UN AN...

Lui ŞTEFAN BACIU

de GEORGE ŞOIMU

Coboară cârduri stranii pe-amurgul unei pleoape.
E iarna vieţii 'n mine sau râsul tău de ghiaţă?
Pământul mă tot cheamă. Il simt aici, aproape,
Cum desfrunzeşte anii şi mi-i aruncă 'n ceaţă.

N'am strâns din focul sacru, lumină pentru seara
Când albă, mi-ai fost drumul isvoarelor din noi.
Vânduseră strigoii, Satanei, primăvara —
Pentru un pumn de aur, pentru doi umeri goi...

Şi-acum când nu-i nici veghe, nici ceas de 'mpărtăşanii,
Când mâna ta mă cată sub crinii din album,
Eu trec prin iadul lumii, cu zurgălăi, cu sanii,
Arzând minciuna vieţii, dansând pe al ei scrum...

LUCIAN BLAGA: DIFERENŢIALELE DIVINE

de **VICTOR V. MOIŞ**

Suflul larg şi profund al gândirii lui Lucian Blaga, îmbrăţişează într'o armonică şi fericit realizată îmbinaţie întregul domeniu al metafizicei. Gânditor de autentică originalitate, tânărul profesor şi academician dela Cluj, este poate primul român care reuşeşte să clădească un întreg sistem, în care nu numai stilul construcţiei este inedit, ci însăşi elementele sunt de o fermecătoare şi revoluţionară noutate.

Blaga este numele care se va înscrie în istoria filosofiei universale, ca singurul român de până acum, purtător de contribuţii absolut originale, de valori care-şi cer o scară a lor, pe măsura şi orizontul specific al sistemului. Fără să ştirbim ceva din autoritatea şi renumele pe deplin meritat al filosofilor noştri, dacă am încerca o raportare a lor la creaţiile lui Blaga, am vedea că singurul care are puterea de a se ridica pe propriile construcţii, şi dela înălţimea lor să îmbrăţişeze, îndrăsneţ şi inovator, întreaga perspectivă a gândirii omeneşti, este ei, Lucian Blaga. Dela Conta până la D. Drăghicescu, aportul lui Blaga e cel mai important eveniment cultural românesc.

Şi alţii au mai încercat să-şi înscrie numele pe firmamentul filosofilor universali recunoscuţi, dar, — unul fie că rămânând prea fidel elev al unui voluntarism wundtian, altul prea pozitivist pentru a avea îndrăsneala construirei unui solid şi a toate cuprinzător edificiu de idei, sau un al treilea încercând realizarea unui sistem propriu, întrebuinţează prea mult, sintetizându-le, elementele altora şi ridică la rangul de metodă universală un simplu instrument de cercetare parţială cunoscut şi de alţii, dar adeseori ineficace din cauza prea exageratului realism pe care-l recere — n'au reuşit să impregneze operelor lor rezonanţele atât de promiţătoare în roade, perspective şi influenţe în viitor, de cari se bucură opera lui Blaga, operă care este în întregime numai şi numai a lui **Blaga.**

Iată de ce tinereţea românească care îmbrăţişează cu atâta căldură şi entuziasm concepţia lui Blaga, e astfel justificată în bucuria ei de a vedea răsărind o construcţie de splendoarea acesteia. Nu exaltare în judecata acelora care-l iubesc pe filosoful Blaga: e doar intuiţia precisă şi ades verificată, a unui viitor care prin el se oferă spiritualităţii româneşti. E în admiraţia şi adoraţia tineretului nostru, ceva din actul de recunoaştere de către contemporani — rar întâmplat în istorie — a geniului, care înzestrează cu nepreţuite daruri patrimoniul de gândire al neamului şi al omenirii.

„Diferenţialele divine" ne arată un Lucian Blaga nou, şi totuşi perfect încadrat în propriu-i sistem. Atitudinea critică se dovedeşte încăodată a fi perfect valabilă şi mereu rodnică, iar Blaga — aşa cum l-am întrevăzut în câteva capitole din „Orizont şi Stil" — e intransigentul judecător al sistemelor materialiste şi energetiste, consacrate de savantul ca şi de omul de toate zilele al secolului nostru, depăşindu-le definitiv într'un spiritualism de înaltă tensiune.

Punând cu curaj problema cosmolgică, Lucian Blaga întreprinde prin deslegarea ei încoronarea propriului său sistem şi în acelaşi timp, readuce în discuţie o problemă care, din pricina greutăţii ei, a fost în ultimele decenii, aproape complect părăsită.

„Diferenţialele divine" e primul volum al „Trilogiei cosmologice", reluând pe plan metafizic şi valorificând perspective deschise încă în „Trilogia cunoaşterii", dar neîmplinite atunci. — Luând în cercetare problema genezei lumii, Lucian Blaga trece mai întâi în revistă o serie de viziuni cosmologice mai vechi şi mai noui (gnostică, platonică, medievală, indiană, islamică, egipteană şi aceea a idealismului lui Berkeley (imputându-le originea empirică fragmentară şi parţialitatea.

„Geneza lumii" trebue să fie un proces care nu are niciun echivalent simetric în lumea empirică, spune L. Blaga exprimând necesitatea unei explicaţii **singulare** ce i se cuvine acestui proces **singular** şi de divină origină. Inlăturând superlativele, atributele incerte şi definiţiile prea ţepene, L. Blaga începe prin a contura ideia unui Mare Anonim, Dumnezeu generator al lumii, concepându-l ca pe un „tot unitar" de o maximă complexitate substanţială şi structurală, o existenţă pe deplin autarhică, adică suficientă sie-şi. Având întru totul conştiinţa că propune un mit metafizic, autorul atribue

Marelui Anonim posibilitatea de a se „reproduce“ ad indefinitum, aceasta fără de a se istovi şi fără de a-şi asimila substanţe din afară. (p. 27)

Evadând din terminologia clasică şi depăşind orice teologie, Blaga vede în Marele Anonim nu un creator de lumi, ci un generator de Dumnezei echivalenţi (p. 28). Dar deşi obiectivul actului generator al Marelui Anonim are amploarea complexă a totului divin, totuşi acest obiectiv este totdeauna **voit** restrâns la un segment absolut simplu sub unghiu structural şi minimalizat la extrem sub unghiul substanţial. Un astfel de rezultat e numit de L. Blaga: o „diferinţială divină“ (p. 35) iar lumea nu-i decât sedimentul unor procese teogonice astfel, radical şi inadins zădărnicite (p. 40).

Continuând desvoltările speculative ale acestei teorii cosmologice, Lucian Blaga precizează — în raport cu sistemele metafizice anterioare ale lui Aristot şi Leibnitz — caracterele creaţiilor Marelui Anonim prin prisma concepţiei diferenţialelor divine. Astfel vedem lămurit că energia fizică are ca substrat diferenţiale variate, dar specifice, materia de asemenea alte diferenţiale variate, dar specifice, viaţa aşişderea; şi psihicul şi spiritualul nu mai puţin; fiecare regiune cu diferenţialele sale de bază eterogene, dar specifice. Niciodată diferenţialele divine, care în chip activ colaborează, de pildă la constituirea „materiei“ nu vor putea să dea ca rezultat şi „viaţa“ sau „spiritul“, pentru constituirea acestora se cere colaborarea unor diferenţiale de natură specifică.

Reese foarte clar de aici că diferenţialele divine eterogene reprezentând sub raportul structurilor lor virtuale un tot infinitezimal-fragmentat, sunt datorite acestei origine a lor, de natură complementară. In aceasta împrejurare caută L. Blaga şi explicaţia posibilităţii unor procese de integrare între ele, procedând în mod empiric la cercetarea indivizilor, a tipurilor şi a izvoadelor, aducând — după argumentele pur speculative, care sprijinesc ipoteza unei geneze indirecte pe temeiu de diferenţiale divine — unele aspecte empirice generale, cari pledează parcă şi mai mult în favoarea acestei ipoteze, cum ar fi diferitele moduri ontologice, (motiv întâlnit la Blaga şi în lucrările „Geneza metaforei şi sensul culturei“ şi „Artă şi Valoare“). Deosebim de astă dată două feluri de diferenţiale divine: diferenţiale ontologice şi diferenţiale morfologice (p. 83).

Combătând astfel pe baze experimentale teoriile mecaniciste şi materialiste, L. Blaga reuşeşte în acelaşi timp să dea o fundare ştiinţifică a speculaţiilor sale teoretice, emiţând o teorie a unităţilor formative şi dând o explicaţie metafizică a evoluţiei. In „teoria unităţilor formative“ Lucian Blaga critică şi înlocuieşte teoriile entelehiale şi mecaniciste ale lui Aristot, Leibniz şi Driesch transpunând pe teren **biologic ultimele** rezultate ştiinţifice dobândite în domeniul cristalografiei, părăsind astfel concepţia tradiţională cu privire la individualităţi şi totalismul factorului organizator al făpturilor şi fiinţelor complexe.

Reese din demonstraţiile şi schemele ingenioase, cu care acest capitol e înzestrat, că în vederea genezei indivizilor unităţile formative, existenţele secrete, cari stau la temeiul orcărei creaturi, fiind realităţi complexe, nu pot să fie sub unghiul cosmologic-metafizic rezultatele unei geneze directe a Marelui Anonim. Ele sunt produsele unei geneze indirecte, adică ale unor procese de **integrare** a „diferenţialelor divine“.

Dând apoi o explicaţie metafizică a evoluţiei, Blaga critică teoriile lui Darwin, Cuvier şi Bergson încercând a pune toată problema în cadrul viziunei cosmice, conchizând că creaţia speciilor se face prin diferenţialele divine, cari sunt fragmentele mutilate, infinitezimale, eterogene, complementare, ale unui tot divin înadins pulverizat. Prin această teorie evoluţia biologică ni se prezintă ca un proces mai restrâns în cadrul genezei cosmice în general, şi ca un capitol al „genezei **indirecte**“ în special. Urmează clar de aici că speciile trebue socotite sub raport pur biologic, ca fiind imuabile, îngăduind doar variaţiuni fluctuante în anumite limite, dar nu dincolo de ele; producerea de noui specii este un proces trans-biologic, un proces în care se manifestă, indirect, prin diferenţialele divine, prezenţa generatoare a Fondului Anonim (p. 140).

Studiind pluralismul individuaţiunilor Blaga dovedeşte aceeaşi atitudine critică faţă de teoriile lui Platon, Fichte, Hegel, Leibniz şi Herbart, iar în capitolele despre **istorie** şi despre **singularitatea omului** aduce contribuţii extrem de noui metafizicei.

Omul şi existenţa lui singulară culminează cercetările lui Lucian Blaga, omul fiind singura fiinţă care trăieşte istoric, iar „istoria este în ordinea metafizică şi a finalismelor existenţei în general, acest fel de a trăi şi de a crea al omului ca fiinţă primejdioasă pentru marele Anonim, şi permanenta respin-

gere a lui din partea Marelui Anonim prin dispoziţiile preventive, pe cari odată pentru totdeauna acesta le-a luat. Istoria, ca un şir nesfârşit de magnifice plăsmuiri şi mari fapte omeneşti, se iscă neîncetat printr'un fel de ofensivă a omului în zone rezervate Marelui Anonim şi prin veşnica înfrânare abisală a acestei ofensive, înfrânare hotărîtă din totdeauna. De câte ori omului i se pare să fi găsit un nou vad de depăşire, ofensiva lui e prinsă în punga unui nou cordon izolator (categoriile stilistice). Destinul omului este de a trăi statornic în această ofensivă zădărnicită totdeauna prin chiar mijloacele ei (stilistice). Istoria este prin fiecare clipă a ei această existenţă de mari intenţii, care se frânge în ea însăşi, căci singurele mijloace de realizare, ce-i stau la dispoziţie, se întorc necurmat împotriva ei. Istoria nu are un scop un terminus, spre care ar năzui şi care ar fi la capătul ei undeva în viitor. Istoria se înfiripă ca o mutaţiune ontologică în Univers, şi nu se va sfârşit decât odată cu omul, fiind şi rămânând „istorie" deplină, în fiecare moment al ei. Zicem deplină, fiindcă fiecare moment al ei, conţine toate elementele, cari o definesc şi cari îi împrumută profilul specific printre celelalte fenome ale Universului" (p. 188).

Relevând singur paradoxele concepţiei sale L. Blaga nu pretinde deloc să fi găsit singura şi ultima teorie metafizică posibilă, dar în situaţia teoretică de azi, şi ţinând seama faptelor cunoscute, nu se vede o altă teorie explicativă mai simplă şi mai sintetică, decât aceea pe care s'a hotărît el să o propue. De unde nu urmează că mâine se vor rosti gânduri capabile de prestaţii teoretice mult mai impozante, — cum însuşi autorul o recunoaşte cu modestia şi rezerva firească a marilor gânditori. Opera lui Lucian Blaga e însă cu atât mai preţioasă celor cari o citim, cu cât deschizând orizonturi mai largi filosofiei, ne face să ne dăm seama că metafizica e expresia şi afirmarea veşnic reînoită a unui mod existenţial, care ţine constitutiv de fiinţa omenească.

ICOANA

de MIHAIL LUNGIANU

Când sună stingerea, în închisoarea dela Pângăraţi şi se aştern somnului condamnaţii, unul singur din ei nu doarme. Stă pe marginea patului vechi de lemn, acoperit cu pae ude. Işi ţine tâmplele prinse 'n mâini. Gândeşte şi suspină adânc.

Il urmăresc aduceri aminte chinuitoare. Se sbuciumă şi se frământă noapte de noapte, luni întregi, căinindu-şi amarnic păcatele. La ziuă, luminat, ca d'o rază cerească, prinde creionul şi scrie, p'un teanc de foi, mult-mult, până ce cade obosit şi aţipeşte puţin. Când se trezeşte, se trage 'ntr'un colţ al curţii, subt umbra unui arţar şi citeşte oftând:

— Fecior de om bogat, cu moşie, cu vite, cu slugi. Am dus viaţă făr' de griji, fără necazuri. Ba încă, după moartea părinţilor, numai în plăceri. Am părăsit chinul cărţii şi am urmat în toate îmboldul sufletului tânăr, dornic de bucurii.

Intr'o zi m'am văzut făr' de ban în buzunar, făr' de nici un sprijin şi fără rost pe lume. Părăsit de toţi cei cari se'ndesau în juru'-mi altădată, ocolit de oamenii de treabă, nu ştiam ce să fac, de ce să m'apuc. Am luat lumea'n cap, umblând de colo-colo, fără nici un rost. Ajunsesem rău. M'apucasem de cerşit şi de furat. Patima beţiei, care pusese stăpânire pe mine, mă urmărea la tot pasul, îndemnându-mă să-mi vânz şi sdrenţele de pe trup, ca să fac rost de supt.

Eram tânăr. Om de 24 de ani, să fi frânt munţii 'n mâni. Rămăsesem însă o umbră. Mă legăna cel mai mic vânt, lătrau câinii la mine, ca la urs. Fugisem şi din armată. Eram dat dezertor. Umblam în bobote, tot beat, or flămând, treaz şi sătul nici odată, că, dacă, nu eram ameţit, făceam rost de bani şi'nfundam cea d'întâi cârciumă, ce-mi ieşea'n cale. Adecă de bani nu putea să fie vorba, ci de câte o găină, gâscă, de câte un miel, de vre-o oae, de or ce, pe cari le dam pe scocul satanei.

Dormeam prin şanţuri, vara, prin şurile oamenilor iarna. Asta-mi era viaţa, din care nu puteam să ies. Mie-mi părea însă dulce, îmi plăcea, că era a mea. Nu era chip s'am alta şi mă mulţumeam cu ea. Dar într'o zi a venit o schimbare. Am săvârşit o faptă, ce m'a turburat. Or ce-aş face, nu-mi sboară din gând. O văz mereu înaintea ochilor. Mă chinueşte 'nfăţişarea-i certăreaţă. Nu pot s'o uit. Mă doare grozav nenorocirea, iscată

'n urma ei, din pricina ei.

Furasem dintr'o biserică o icoană, cu chipul blajin al Maicii Prea Curate, cu Pruncul Dumnezeesc în braţe, zâmbind dulce, printre frunze de argint curat.

M'am dus la un schit de maici cu ea. Şi ca să le capăt încrederea, le-am dăruit-o lor. 'Am spus, c'o am dela părinţi: odor de mult preţ. Au crezut şi, mirându-se de o aşa evlavie la un tânăr, m'au găzduit cât am vrut, mi-au deschis toate uşile. Şi într'o noapte am plecat, dând o lovitură mai mare. Am pus mâna pe toată strânsura mitocului, vre-o 40 de mii de lei, luând şi icoana 'nnapoi. Bani mulţi pentru o mânăstire săracă, mulţi pentru un nevrednic ca mine, care nu ştiam ce să fac cu ei. A fost însă ca o părere. Intr'o bună zi m'am pomenit fără o cheoară de para. Ii cheltuisem pe toţi. Se duce uşor de tot, pe apa Sâmbetei, avutul nemuncit!

Umblam cârnic de colo-colo. Imi rămăsese, din tot ce am avut, doar icoana de două ori furată. Am poposit într'o seară de iarnă la un biet podar, muncitor, pacinic, într'un sat de munte. Nevasta-i era vrednică, copiii cuminţi, vitele sănătoase. Erau mulţumiţi cu ce aveau şi aduceau slavă A Tot Puternicului, seara şi dimineaţa, închinându-se la iconiţa de lemn din perete, ce întruchipa jalnica răstignire a dreptăţii şi a bunătăţii. Ca să le arăt recunoştinţa, le-am dat pe cea, pe care o aveam, luând-o p'a lor cu mine. Li-am zis să facem schimb, adăugând, că pentru mine, ca om fără casă, are mai multă valoare zugrăveala veche pe lemnul afumat, decât tot argintul strâns între ramele aurite.

Ce bucurie pe ei şi mai ales pe bieţii copii. Au îngenunchiat toţi cu faţa spre ea. Plângeau şi se'nchinau, mulţumind Născătoarei pentru norocul, ce li-a trimis.

Când am văzut-o aşezată 'n cui spre Soare răsare, mi-a crescut inima 'n piept:

„Slavă ţie, Doamne, pentru gândul bun!" am zis. „Prin rugăciunile calde ale atâtor inimi curate, nevinovate, s'o milostivi Cerul şi mi-'o ierta păcatul greu, ce am săvârşit cu furtul ei!"

Am născocit o 'ntreagă poveste, ca să le arăt, de ce ajunsesem în starea 'n care mă aflam:

„Ne-au călcat hoţii, omorîndu-mi părinţii şi fraţii, dând foc casei apoi. Am scăpat doar eu, luând icoana cu mine şi pribegind în lume, de groaza suferită. Mi se sdruncinase mintea. Din pricina nenorocirii, prin care am trecut, nu m'am dus la recrutare şi am fost dat nesupus. De aceea am ajuns în halul ăsta. Acu m'am hotărît să merg la cazarmă, or ce s'o 'ntâmpla cu mine.

Şi ce-aş mai face cu icoana mare, care ar ispiti pe unii şi p'alţii, să mi-o fure. Ţiu mult la ea, e drept, că e moştenire dela moşi şi strămoşi; dar decât s'ajungă cine ştie 'n ce mâini, mai bine s'o ştiu aci, în căsuţa voastră. In schimbul ei 'oiu purta la piept p'asta mică de lemn, rugându-mă mereu pentru păcatele a lor mei".

Nu ştiau ce să-mi facă, jeliţii de ei, cum să mă culce, ce să-mi dea de mâncare. Se uitau la mine ca la icoana, ce le dasem. Am trăit la ei, cum nu trăisem de mult, de când părăsisem casa părintească. Se 'nseninase şi sufletul meu întunecat, c'am putut să semăn o fărâmă de mulţumire, într'o gospodărie liniştită de rumâni harnici şi plini de cuviosia creştinească.

Când am plecat, m'au petrecut până la marginea satului. La despărţire băteau mătănii şi sărutau pământul, dorindu-mi cale sprâncenată şi noroc.

Trecuse câtă-va vreme d'atunci. Citind într'o zi un ziar, mi-au rămas ochii p'o 'ntâmplare. Se vorbea, că un sătean arestat, — pentrucă era 'nvinuit, c'ar şti de furtul unor bani dela schimnicia cu pricina, că se găsise la el icoana, subt care se strecurase nelegiuitul în inimile cuvioaselor, — şi-ar fi pus capăt zilelor în închisoare.

Scria, că n'a răbdat Dumnezeu nemerni-

SBUCIUM DIN CER

de D. HINOVEANU

Sbucium din cer ca de gând
Coborît ca un dor în idee,
Tinereţea ca un vânt în amurg
Anină prin ramuri trofee...

Sbucium din cer mai culegem,
Când fruntea mi-e cumpănă clară,
Depărtarea melodie uitată
Şi mâinele bolnave de sară...

Sbucium din cer, potolire
De adâncuri în zâmbet de humă
Când noaptea se tremură'ncet
Ca o rugă prin duminici cu brumă...

Sbucium din cer tinereţea
Ne-o 'ngenunche în jertfă gândire,
Somnul vieţii ne petrece
Pe câmpul cu stele subţire...

cia, să se fure banii sfintei mânăstiri şi încă cum? Inşelându-se buna credinţă a maicilor cu dărnicia unei icoane de preţ. Şi, pentru ca pedeapsa cerului să fie şi mai simţită, femeea mortului, înnebunită de durere, s'a dat pe gârlă.

Atâta nenorocire pe capul unor bieţi oameni, pe urma faptei mele! Aş vrea să'ndrept lucrurile, dar cum? Ce să dau crépiţei de copii în locul tatălui şi'n al mamei lor, prăpădiţi în chip aşa de năprasnic în puterea vârstei? Să merg să mă bag slugă la ei, să muncesc, trudnic, fără ostoi, să-i ajut? M'ar primi oare? Şi nu m'ar cunoaşte, îngrozindu-se de mine? Să le spui că eu îs vinovatul, să-i rog să mă ierte? Ce-aş folosi, odată ce părinţii li-s morţi? Să rămân la ei, să mă aibă de sprijin şi de ajutor în nevoi, să le fiu rob viaţa toată? Cu ce ochi s'ar uita la mine? Şi ar avea oare 'ncredere 'n sdrumicarea mea şi'n doru' neclintit de pocăinţă? Nu. 'Or fugi de mine, ca de necuratu', m'or da de gât şi n'oiu alege nimic!

Aici îşi ia pălmile de la obraji, se scoală, se plimbă, trecându-şi mâna prin păr, a 'ntrebare şi a nedumerire. D'odată se opreşte, ca luminat d'un gând, şi se repede iarăş la scris:

— A, ştiu ce am să fac! Când m'oiu vedea scăpat de aci, mă repez şi le duc la un sfântu' Nicolae, sau în ajunul Crăciunului, în bătătura casei, or ce 'oiu putea.

He! Dar aş face ca şi cu icoana. 'Or găsi lucruri streine la ei şi i-or închide. „Casă de hoţi!" 'or zice toţi.

Sărmani copii! Ce v'a fost scris vouă să pătimiţi? Şi, când mă gândesc ce frumos vă'nchinaţi voi, seara şi dimineaţa, la icoana voastră de lemn din perete? Acum nu v'a mai rămas nici atât: mângâerea visului. V'am răpit-o eu, nelegiuitul de mine, dându-vă alta, care a adus năpastea peste casa voastră. „De, icoană furată! Nu putea să rabde Prea Bunu' Dumnezău!" şopteau sătenii toţi, făcându-şi cruci şi blestemând pe nenorociţii nevinovaţi.

Cu asta să vă răsplătesc eu, că m'aţi omenit, în toi de iarnă şi 'n miez de noapte?... Cumplită lighioană mai e şi omul, Doamne!"

A 'nceput să-şi muşte mâinile, s'a strâns de gât, şi-a dat pumni în cap, până s'a simţit cuprins de un cutremur, ca de altă boală, şi a căzut jos, spumând. A stat aşa mult-mult, zăcând în neştire.

Intr'un târziu a deschis ochii, a 'nceput să şoptească: „Icoana, icoana!"

O vedea aevea, întindea braţele s'o cuprinză. Şi-a adus aminte însă, c'a vândut-o p'o litră de ţuică şi p'un sfert de pâine, la câteva zile, după ce a luat-o. Se ridică 'n genunchi şi, cu pălmile lipite 'n dreptul pieptului, prinde 'ntâi a ofta şi apoi a se ruga adânc, cucernic:

— Nu te mai am. Te-am pierdut pe totd'auna. Dar te-'oiu dăltui 'n suflet icoană sfântă, icoană luminoasă, din peretele hodăii mici dela ţară. Te'oiu purta cu mine la toţi paşii, în toate mişcările-mi. Te-'oiu simţi 'n străfundurile fiinţei mele, în toate clipele zilelor ce-'oiu mai avea. După tine-am să mă iau, pe tine am să te ascult. Şi, când m'oiu vedea scăpat, dintre zidurile ispăşirii, d'o fi să mai trăesc dup'asta, la tine 'o să-mi fie gândurile. Am să-mi duc viaţa 'n trudă, sbătându-mă 'n arşiţa soarelui şi 'n viforniţele iernelor. Innotând prin pulbere şi prin sloată, am să-mi port ochii tot spre tine, icoană a chinurilor făr' de nume, dar şi 'ntăritoare 'n greutăţi şi 'n necazuri.

Şi n'am să mai fiu un rătăcit pe valurile furtunoase ale lumii, ci un robotaş osârdnic cu trupul şi 'mpăcat, mulţumit în suflet!"

Ii roeau ca albinele gândurile, îi ţâşneau ca izvorul vorbele, clocotea ca un ceaun pe pirostrii inima şi i se pleca smerit fruntea, ca o făcile 'ncălzită şi mueată dela mijloc.

Pusese stăpânire pe el credinţa cutremurătoare, îi alinta viforurile sufleteşti mângâerea caldă. Părerea de rău îl renăscuse.

CÂNTEC TRIST

de C. PÂRLEA

Cîntecul a pornit trist şi încet,
Lacrămile fetei se-opresc lîngă drum.
Părul doarme liniştit cum un buchet
Peste tîmpla îngălbenită de fum.

Nimeni cortegiul nu-l însoţeşte,
Destinul poetului rătăceşte departe;
In seara aceasta moartea pîndeşte
Şi se opreşte bizară pe undeva, prin carte..

Se scutură frunza fir după fir
Pe aleile ruginite cu flori de castani.
Ploaia s'a oprit în vechiul cimitir
Şi cîntă ciudată ca în trecuţii ani.

Fruntea liniştită e astăzi mai tristă
Cînd apune cîntecul ca un vis de poet
Şi se cern lacrămi în neagră batistă...
Cîntecul a pornit trist şi încet...

ÎNCREDERI

Probleme

CUVÂNTUL SCRIITORILOR ROMÂNI

La răpirea din nou a Basarabiei şi a Bucovinei

In această zi de doliu naţional, scriitori români trimet cuvântul lor lumii şi ţării.

Sfâşierea Patriei noastre, prin ocuparea de către străin a Basarabiei şi Bucovinei de Nord, ne-a umplut de durere şi de revoltă.

Pământurile ocupate astăzi au fost de totdeauna locuite de Români. De şase sute de ani încoace, documentele arată stăpânirea voevozilor noştri asupra lor. In al 15-lea secol, voevodul român Ştefan cel Mare, stăpânitor al întregii Moldove, luptă pe Nistru şi pe Dunăre împotriva Tătarilor şi a Turcilor. El era socotit, de lumea apuseană pe care o apăra cu oştile lui, „sabia creştinătăţii" şi „Atletul lui Christos", aşa cum l-a denumit Papa Pius al II-lea. Pe atunci, poporul rus, aflat sub dominaţia tătărască, nu văzuse niciodată Nistrul. Acest popor a trăit, până în veacul al 17-lea, despărţit de al nostru prin populaţii şi state străine.

Ţinuturile rupte românismului au făcut întotdeauna un singur trup cu Moldova; chiar numele de Basarabia şi Bucovina au fost puse în circulaţie mai cu osebire de oportunismul politic al răpitorilor dela 1775 şi 1812: băştinaşii n'au încetat până astăzi de a-şi spune Moldoveni. Invăţaţi străini, statistici ruseşti şi austriace afirmă covârşitoare şi permanenta majoritate a Românilor în Basarabia şi Bucovina.

In vremea cât teritorile răpite au stat sub stăpânire străină, s'au încercat asupra lor, fără nici o izbândă, toate metodele de desnaţionalizare. După marele război din 1914—1918,, atât Basarabia cât şi Bucovina s'au întors prin libera lor voinţă la statul românesc, pe temeiul principiilor de autodeterminare, care a fost şi lozinca Uniunii Sovietice.

Prin urmare, nici drepturile etnice nici cele istorice nu îndreptăţesc repetarea samavolniciei.

Intemeiata noastră durere şi revoltă o însoţim de un protest pe care îl îndreptăm către întreaga lume civilizată, către toate conştiinţele ce mai preţuiesc justiţia pe pământ, chiar către conducătorii vecinului care întrebuinţează forţa împotriva noastră, a mii de avioane şi de tancuri. Poporul nostru, greu încercat, nu a meritat această crudă lovitură.

Noi ştim prea bine că poporul român este ireductibil ca suflet şi ca naţionalitate. Dar tocmai deaceia ridicăm protestul nostru: fiindcă abia ajuns la întregirea sa etnică şi abia pornit către desăvârşirea civilizaţiei sale, neamul nostru este din nou lovit cu brutalitate şi întors dela o desvoltare firească. Nimeni, nici chiar duşmanii noştri cei mai crânceni, nu ne pot tăgădui dreptul la viaţă liberă, unitară, naţională. Morminteie vechilor luptători, ctitoriile cucernice ale voevozilor, ca şi silinţele creatoare ale generaţiei de azi, mărturisesc credinţa în idealul românesc al şirurilor de oameni vrednici cari au trăit pe aceste pământuri. Aşadar, mutilarea de azi este o nedreptate atât de strigătoare, încât nu se poate crede că va rămâne definitivă.

Iubiţilor fraţi din vechea Moldovă de Nord şi de peste Prut, noi scriitorii, care ne simţim glas şi inimă a neamului, vă îndemnăm să fiţi tari în durerea ca şi în nădejdea voastră. La încercări asemănătoare părinţii noştri şi-au pus credinţa în Dumnezeul Isus şi nu s'au îndoit că după noaptea răstignirii vine lumina învierii.

In această zi de mâhnire şi de înfrângere, să nădăjduim şi noi cum au nădăjduit ei.

Acest cuvânt, alcătuit de comitetul de conducere al Societăţii Scriitorilor Români ajutat de sfatul şi colaborarea d-lor:

Mihail Sadoveanu şi Liviu Rebreanu, foşti preşedinţi ai Societăţii;

Ion Minulescu şi Ludovic Dauş, membri fondatori ca reprezentanţi ai întemeetorilor ei,

Ionel Teodoreanu şi Radu Gyr, ca reprezentanţi şi generaţiei tinere, este trimis fraţilor din Moldova de Nord şi de peste Prut, ca şi conştiinţelor luminate din lumea întreagă, în numele tuturor scriitorilor români.

Preşedintele Societăţii Scriitorilor Români, N. I. Herescu.

Vice preşedinte, Ion Marin Sadoveanu.

Membrii comitetului: Corneliu Moldoveanu, I. Gr. Perieţeanu, V. Voiculescu, George Gregorian, Ion Pillat, Victor Ion Popa, Al. O. Teodoreanu, Tudor Vianu, Mircea Eliade, Ion Valerian.

3 Iulie 1940.

Asociaţia Sriitorilor Români din Ardeal

Gândul de care au fost călăuziţi scriitorii din Ardeal spre a se constitui într'o Asociaţie, sortită să contribue în largă măsură la afirmarea, stimularea şi canalizarea talentelor tinere ale Ardealului de azi, n'a putut decât să stârnească admiraţie în rândurile celor ce priveau cu simpatie eflorescenţa creatoare pe acest pământ. Pentrucă — la drept vorbind — Ardealul, este regiunea în care s'a putut constata cea mai intensă activitate atât în domeniul literaturii cât şi al plasticei. Şi aceasta — mai ales — dela 1930 încoace, când au apărut câteva talente de seamă, ridicându-i în mod vădit prestigiul.

Dacă aici s'a lucrat cu râvnă făcându-se din scris un adevărat cult, atunci, tot aici s'a simţit în primul rând nevoia de a se grupa scriitorii. Astfel că, în anul 1936, s'au pus bazele „Asociaţiei Scriitorilor Români din Ardeal".

După cea dintâi întâlnire pe care au avut-o scriitorii la Sibiu, în consfătuirile dela Cluj, s'a ales comitetul de conducere şi din rândurile lui preşedintele, în persoana d. Victor Papilian prof. univ, şi scriitor cu vază ale cărui volume cu subiecte din viaţa ardeleană, au fost bine primite de publicul cititor.

Asociaţia constituită, după scurt timp, a obţinut şi personalitatea juridică, atribuindu-i-se în acest fel dreptul de a apăra şi susţine interesele membrilor ei.

Terminându-şi formalităţile de acest ordin, sigur, a trebuit să pornească la lucru. Intr'adevăr a desfăşurat o activitate preţioasă. Ne mulţumim a arăta şezătorile literare care au avut loc în centrele ardelene; Cluj, Oradea, Arad, Sibiu, Braşov, Mediaş; Dei, Satu-Mare, etc. unde scriitorii s'au intâlnit într'o caldă înfrăţire cu publicul amator de literatură.

In colecţia Asociaţiei s'au tipărit două cărţi de versuri: Către ţara ochilor mei a lui Emil Zegreanu şi Grădina cu flori de toamnă a lui Iustin Ilieşiu. Apoi s'a luat iniţiativa alcătuirii unei Antologii a Scriitorilor din Ardeal care să cuprindă atât poeţii cât şi prozatorii şi eseiştii. Pentru realizarea ei şi pentru a rezolva oarecum problema cărţii literare în Ardeal, Asociaţia a întreprins o acţiune pentru înfiinţarea unei cooperative menită să pună bazele unei edituri proprii, din contribuţia bănească a membrilor prin semnare de acţiuni. Dar iniţiativa aceasta e dusă mai departe de un comitet alcătuit în acest scop, care va solicita şi contribuţia altor personalităţi înţelegătoare din viaţa clujeană.

Ţinând seama de starea dificilă în care ne aflăm astăzi, misiunea Asociaţiei în această direcţie nu este prea uşoară. Incă lucrând cu abnegaţie şi cu încredere în izbânda scrisului nostru, se va putea ajunge la un rezultat fericit, aşa încât una din cele mai valoroase opere ce ar constitui o mândrie pentru organizaţia scriitorilor ardeleni, să poată fi înfăptuită, dat fiind că editura dela Sighişoara a lui Miron Neagu, s'a abătut din drumul iniţial.

Un act care se cuvine a fi subliniat este sprijinul de 500 lei lunar, acordat de Asociaţie unei rude de-a lui Eminescu, dovedind prin aceasta că se interesează de scriitori şi se străduieşte — după putinţă — să le vină în ajutor. Ceeace împiedică astfel de realizări pe o scară mai întinsă este lipsa de fonduri, ştiind că din cotizaţiile anuale ale membrilor în sumă de 100 lei, nu se poate ajunge în posesia unor sume suficiente pentru scopul urmărit. Totuşi este evident spiritul de înţelegere ce se arată a-l avea Asociaţia faţă de membrii ei.

Cu asemenea activitate şi-a încheiat cei 4 ani de existenţă când a expirat şi mandatul comitetului de conducere. Şi la adunarea generală din acest an care a avut loc la Cluj în luna Iunie, s'a ales un nou comitet (care în fond e acelaş, cu unele schimbări) format astfel: Preşedinte: Victor Papilian; vice-preşedinţi: Septimiu Popa şi M. G. Samarineanu; membri: Paul Constant, V. Beneş, Al. Dima, George A. Petre, Al. Negură, Teodor Murăşan, Iustin Ilieşiu; casier: Olimpiu Boitoş, secretar: Grigore Popa şi secretar de şedinţe George Todoran; cenzori: Ilie Dăianu, Teofil Bugnariu, C. S. Anderco.

Un fapt îmbucurător, care trebue reţinut, este alegerea lui Grigore Popa ca secretar al Asociaţiei. Avem convingerea că acest activ scriitor ardelean, îşi va da tot interesul pentru bunul mers al Asociaţiei.

Dacă vremurile vor îngădui, anul în care a intrat Asociaţia Scriitorilor din Ardeal, sperăm să se încheie cu o activitate mai rodnică, justificându-şi pe deplin existenţa şi rostul în această regiune de înaintată cultură românească.

Tribuna **Dimitrie Danciu**

Rânduri pentru acei ce nesocotesc necesităţile spirituale ale Sătmarului

Prin aşezarea lui periferică, Sătmarul a fost scos din socotelile şi preocupările acelora cari n'ar trebui să-l uite nici un moment. Astfel fiind, Sătmarul nu s'a bucurat dacă nu de loc, aproape de loc, de binefacerile propagandei spirituale româneşti la care are dreptul şi prioritate.

N'au fost stimulate nici preocupările singulare şi nici măcar încurajate n'au fost acele iniţiative însufleţitoare care ar fi putut face cu ceva mai mult decât nimic.

Oricine a putut observa că, în afară de trupa „Muncă şi Voie Bună", turneele teatrele subvenţionate de stat îşi justifică propaganda, încheindu-şi activitatea, la Oradea.

Nimeni nu poate nega că şezătorile scriitoriceşti-în afară de acele organizate de **Afirmarea** — începute de S. S. R., cu sprijinul înţelegător şi prea bine venit al Ministerului Propagandei, n'au avut înscris în programul lor, de propagarea slovei frumoase şi-a duhului curat românesc, poposirea şi la Sătmar. Tot la Oradea s'au limitat a prilejui acele atât de necesare reuniuni româneşti şi tot acolo şi-au justificat propovăduirea când a fost vorba de făcut ceva pe graniţă.

Conferinţele organizate de unii şi alţii, cu acoperire materială, din plin, tot din buzunarul public, n'au găsit îndemnul nicăieri-în afară de acelea iniţiate sau cerute de **Astra** — a se extinde dincolo de Oradea şi tot acolo s'au împotmolit.

Echipele acele de teatru înjghebate de directorul Teatrului Naţional din Bucureşti şi împânzite în ţară spre a înviora puţin inima acelor ce se ostenesc veghiind pe zonă, n'au cunoscut Sătmarul, deşi mai zonă ca Sătmarul, vorba ceea, să mai cauţi. In privinţa „teatrului pe zonă" semnalăm şi noi aci, în credinţa trezirii interesului acelora cărora li stă în putinţă acest lucru, rândurile dlui Gh. Soare apărute în „Universul Literar din 18 Mai c. sub titlul: Proiecte şi oameni de iniţiativă.

Mijloacele mai rapide şi mai potrivite cu inima ţării tot la Oradea le prinzi, fiindcă de, prea suntem la spatele lui Dumnezeu.

Intr'un cuvânt, orice gând, orice pornire de propagandă, de înălţare spirituală şi de apropiere românească, din iniţiativa Statului, n'a trecut de Oradea. Şi Doamne, cât de arzătoare nevoie ar fi de această frământare sufletească aci. Aci în Sătmarul acesta, pe nedrept uitat, de acei ce-ar putea să facă ceva pentru el. Aci în Sătmarul acesta înconjorat de gândurile hrăpăreţe ale unor muşterei cari caută cu orice preţ orice prilej de batjocorire, de bârfire şi de slăbire românească. Ne mângâiem, ca să zicem aşa, în nădejdea unor altfel de bucurii şi-a altor gânduri mai bune şi pentru Sătmar, în viitor. Până atunci increstăm aci, aşa ca să rămâie urmă, unele constatări, unele dureroase constatări.

Nu s'a dat nici o atenţie şi nici un sprijin, absolut nici un sprijin, iniţiativelor locale, realizărilor locale, posibilităţilor acelora ce s'au dovedit entuziaşti, cinstiţi şi vrednici a menţine o atmosferă spirituală românească. In acelaşi timp, nu tot aşa au stat lucrurile cu alte soiuri de treburi.

Iniţiativele locale, în privinţa desmorţi-

rii şi menţinerii acelei atmosfere de spiritualitate de care este atâta nevoie, când n'au fost boicotate au fost privite cu indiferenţă; realizările dacă nu au fost sprijinite nu au fost nici încurajate, ir posibilităţile şi entuziastul acelora cari au făcut, dintr'o pornire pur idealistă şi pur românească, câte ceva, au fost fie nesocotite, fie stânjenite tocmai de-acei ce-ar fi putut, cari-ar fi avut o elementară datorie de a le ajuta cumva.

Publicaţiile locale cari apar cu greutăţi ce nu şi le pot închipui coconaşii aceia gogomani cari se pierd în flecăreli, cari nu se pot apleca asupra nici unei probleme ce nu interesează stomacul, dar care rumegă mereu ceeace, prin relaţii, capătă, pentru talentul lor de a linguşi, aceste publicaţii cari menţin un spirit şi o spiritualitate românească şi întreţin un duh românesc, atâta cât îl întreţin, lâncezesc roase de cea mai cruntă nepăsare.

Afirmarea, revista aceasta care Dumnezeu ştie cât s'a sbuciumat pentru a se menţine şi pentru a ajunge, aşa cum e ştiută, la mijlocul celui de-al 5 lea an de apariţie, revistă care, pe lângă ştiutele şezători literare şi înfrăţiri româneşti tot odată, a scormonit tot ascunzişul românesc spre a pune în valoare şi în circulaţie, spre o mai mare mândrie românească, un trecut uitat dar merituos, cu ce a fost ajutată ce sprijin moral măcar, nu mai vorbim de vreunul material, i s'a dat de acei în sarcina cărora cade Propaganda Naţională? Şi **Afirmarea** a făcut în Sătmar, lăsând la o parte orice modestie, ceeace n'a făcut nici odată nici o altă publicaţie de când e Sătmarul.

Conştiinţa Română, cotidianul local, după diverse metamorfoze şi sbuciumări, în al treilea an de apariţie, cu ce a fost oare ajutat de acei ce susţin oficial propaganda românească pentru salahoria şi mucenicia căreia s'a dedicat în acest cuib de duşmănie românească?

VIAŢA ROMÂNILOR

Istoria noastră nu este un lanţ de orgolii; dealungul ei, nimeni nu va găsi fanfaronada devenită monopolul altora cari nu aveau de unde să aducă, în faţa lumii şi a soarelui, virtuţile ce dau obraz curat şi suflet cinstit. Niciodată, noi Românii nu am râvnit ceeace nu ne-a aparţinut. Am luptat pentru a ne apăra pe noi înşine, numai pe noi înşine cari am fost, neîncetat, râvniţi de toţi căci virtuţile sunt pizmuite şi invidiate mai tare decât aurul. Căci aşa a vrut destinul nostru: să fim singuri. Puterea noastră a stat şi stă încă în această capacitate de a creşte nu din motive vremelnice, ci ţâşnită către cer din adâncurile seculare ale vieţii noastre, asemenea unei trâmbe de lumină în mijlocul unui ocean de beznă. Această însingurare de insulă etnică şi spirituală a purtat steaua noastră fără rugină, care, oridecâteori talazurile ne-au împrejmuit mai crâncen, desvelindu-şi mai înfiorător adâncurile, ne-a vestit Betleemul unui viitor salvator.

Din această însingurare s'a născut istoria noastră fără orgolii şi fără pretenţii de carnaval deschis în vitrinele veacurilor. Nici chiar atunci când Voevozii noştri au înţeles că sunt singurii chemaţi să apere tradiţia civilizatoare a Bizanţului, istoria noastră nu şi-a împodobit coiful sufletului cu laude. Toţi Voevozii noştri sunt, mucenici ai culturii, căci dacă nu erau ei care să oprească uraganul semilunii, nu se ştie ce-ar fi devenit Europa veacurilor următoare. Şi cu toate acestea, noi n'am îndrăznit, din smerenie, să ne beatificăm Domnii. Voevozii noştri sunt numai nişte apărători ai Bisericii şi ai omeniei. Evident, puteam şi noi să ne lăudăm cu victoriile noastre cari sunt mai numeroase decât ale altora cari au avut specialitatea de a pierde toate războaiele. N'am făcut-o, deoarece eroismul nu se învaţă în şcoli, iar virtuţile nu se nasc după ce ai semănat în suflet numai pizmă, ură şi poftă de pradă.

Suntem singuri în faţa lumii şi smeriţi faţă de orice durere. In singurătatea şi'n smerenia noastră ne stă toată puterea de a îndura fără a plânge şi de-a trăi fără să ne lăudăm. Pilde de smerenie, deci de cuviinţă în faţa lui Dumnezeu şi a lumii, avem dealungul istoriei şi ele sunt mai frumoase în tăcerea lor, decât întreaga retorică a acelora cari simt nevoia să se împodobească asemenea unor păuni pentru a acoperi un trecut ruşinos. Trecutul nostru nu are pete născute din sufletului neamului românesc, ci numai întunecări datorită urgiilor cari s'au năpustit peste noi...

Suntem în 26 Iulie 1476. Sultanul Mahomet, pornit cu cea mai mare armată a timpului, ajunge la Dunăre, trece, ia cu sine şi oastea lui Laiotă şi se îndreaptă spre Moldova. Şi aici, Ştefan cel Mare, nepotul lui Alexandru cel Bun, îi iese în cale numai cu zece mii de ostaşi. Lupta se dă la Războieni, în mijlocul unui Iulie de foc. Oastea moldovenească îndură setea, foamea. Cetatea de bârne, făcută în mijlocul pădurii, rezistă atacurilor, iar boierii şi căpitanii mor pentru a opri puhoiul. Apoi, într'o noapte, calazurile asiatice au trecut

peste metereze. Copitele cailor au ucis copiii, femeile, răriţii. Măcelul a durat în beznă până în zorii cari l-au găsit pe Ştefan departe în munţi. Infrângerea a fost cumlită şi atât mai dureroasă cu cât venea după victoria dela Podul Inalt. Insă în marea lui înţelepciune, Voevodul a ştiut să primească şi înfrângerea cu acelaş suflet cu care primise şi biruinţa. Şi ca o dovadă, ne stă pisania ce se află la Războieni, poruncită de Domn: „In zilele cuviosului şi iubitorului de Hristos Domnului Ioan Ştefan-Voievod, cu mila lui Dumnezeu stăpân Ţării Moldovii, fiul lui Bogdan-Voevod, la anul 1476, iar al Domniei mele al douzecilea curgător, sculatu-sa Mahomet împăratul turcesc cu toate ale sale răsăritene puteri: încă şi Basarab Voevod cel numit Laiotă venit-a cu toată ţara lui cea basaravească, au venit ca să jefuiască şi să prade Moldova şi au ajuns până aici la Pârâul-Alb, şi noi Ştefan-Voevod cu fiul nostru Alexandru am ieşit înaintea lor, şi am bătutu cu dânşii mare război în luna Iulie în 26 zile, şi, cu îngăduirea lui Dumnezeu, au fost biruiţi creştinii de către păgâni, şi au căzut acolo mare mulţime de ostaşi moldoveni. Pentru aceasta, bine a voit Ştefan-Voevod să zidească această biserică a arhanghelului Mihail, întru ruga sa şi a Doamnei sale Maria şi fiilor săi Alexandru şi Bogdan, şi întru pomenirea tuturor drept credincioşilor creştini cari au pierit aici".

Act de smerenie şi de însingurare mai mare, istoria nu cunoaşte, căci nici un om, afară doar de sfinţi, nu a primit şi nu va primi o înfrângere împăcat, îngenunchiat şi supus că ea s'a făcut „cu îngăduirea lui Dumnezeu". Dăinueşte, în această pisanie încrâncenata dar smerita înţelepciune şi singurătate a lui Iov, căci „cu îngăduirea lui Dumnezeu au fost biruiţi creştinii de către păgâni."

Acesta este geniul neamului nostru, păzit de îngerul smereniei şi acela al însingurării. Deaceea durerile noastre sunt binecuvântate, căci numai din învăţătura lor ne vine mântuirea care nu a întârziat niciodată prea mult.

— Timpul. — *PETRU MANOLIU.*

Cum vrei ca altul să tăinuiască secretul tău, când nici tu insuşi n'o poţi face?

LICHEAUA

O specie umană care abundă. E întotdeauna în serviciul cuiva şi-al foarte multora chiar, în acelaş timp.

Pentru a-şi ajunge un propriu interes, pentru a parveni ori pentru a se pricopsi, se pretează la orice şi se angajează oricui.

Inofensivă la aparenţă, linguşeşte tot ceeace simte ea că trebuie şi bârfeşte tot ceeace crede că face plăcere. Pentru aceste însuşiri e'ntotdeauna şi adesea gras răsplătită. Şi lumea, lumea care arareori ţine seama de mijloacele ridicărilor uneori se miră şi regulat se resemnează: „A făcut ce-a făcut dar, vorba ei, i-a reuşit".

Mulţi o confundă cu tipul bine crescut, naivii o iau drept om de încredere iar „şefii" tolerează din simplul fapt că le flatează vanităţile. Vorba unuia, din alte timpuri şi din altă parte: „Detest linguşitorii, dar linguşiţi-mă cât de mult că-mi place".

Datorită calităţilor ei e cultivată cu multă atenţie şi cu multă înţelegere. Uneori se sacrifică oameni întregi pentru a se aburca şi promova o lichea ordinară.

Cu mină adaptată împrejurărilor, sclavă părerilor celui mai „mare", o înteâlneşti regulat, pretutindeni :cât de sus şi cât de jos. Pare să aibe acces, să fie mai ocrotită şi să forfotească mai nestingherită cu cât e mai supusă.

Are şi mania relaţiilor. Mâinile ce i se întind sunt o armă care inspiră încredere, care ameninţă şi care molcomesc pe unii îndrăsneţi.

E detestată numai când îi slăbeşte şeful ori n'o mai ţin puterile.

Patronii şi-i uită şi şi-i schimbă cum simte că are alte perspective mai bune.

Uneori muşcă. Muşcă pe oricine. Chiar şi pe stăpân şi mai cu seamă atunci când îl ştie, sigur, întors cu spatele. Treaba asta o mai face, atunci când e ghiftuită sau când nu i s'a dat pe „merit".

De mârâit, mârâie încotro e asmuţată dar mai ales într'acolo unde ştie că interesele patronului se canalizează.

Cu ideia de lichea de orice sex, oricât de nobilă şi oricât de etichetată, oricât de mare şi oricât de mică, deşi degradează şi scârbeşte, cetăţenii s'au obişnuit într'atâta că nu mai au curajul reacţiunii. Şi nu e bine. Sub lespedea pe care-şi reazimă piciorul, licheaua, stau pitite multe lucruri bune de care suntem privaţi datorită toleranţei regretabile cu care privim şi ascundem anumite constatări.

De tine, cititorule, depinde stârpirea acestor hâde şi desgustătoare fiinţe cari, în detrimentul bunelor noastre intenţii, abundă, cum crezi că-i mai bine, dar fă ceva şi'n această privinţă.

N. Vâj.

DĂRI DE SEAMĂ

CĂRŢI

Panait Istrati

LA STĂPÂN

roman editura Cartea Românească lei 50.

Panait Istrati, nemuritorul Panait Istrati, răsvrătitul acela îndrăgostit de viaţă, de buche şi de semenii săi oropsiţi de soartă, hoinarul nestingherit de nici o greutate în surprinderea ascunzişurilor lumii, talentatul neîntinat şi neegalat care n'a trecut pragul nici măcar a unei şcoale secundare pentru a se „mobila" cu vreo etichetă care să placă fanfaronilor şi îmfumuraţilor sau de suflet şi de idei, omul care n'a putut să-şi împrumute vreun titlu cât de neînsemnat, titlu din care — cum atât de desgustat o spunea Delavrancea — atâţia măgari şi-au făcut traiste cu merinde pentru a rumega pe o catedră sau în vreun fotoliu suspus, a ajuns totuşi, aşa fără de „studii", pe pragul Academiei Franceze de unde a refuzat locul ce i se îmbia pentru a se reîntoarce în ţara lui iubită ca să moară sărac şi ros de viermele tuberculozei ce se cuibărise în trupul lui firav pe urma sbuciumului acestei vieţi.

Acest uriaş meşteşugar al construirei gândului tipărit care ni-a zugrăvit atât de evocator şi de neuitat într'o operă, aproape în întregime autobiografică, subtilităţile unei lumi ignorate de-atâţia pretenţioşi înaintaşi, ne apare astăzi, după cinci ani dela trecerea lui în afara acestei vieţi, mai viu şi mai preţuit.

Deslegându-ne atâtea nebănuite taine şi-atâtea neîmplinite doruri, autorul **Haiducilor,** a lui **Codin,** al **Taţei Minca** şi-atâtor alte răscolitoare şi revelatoare volume în care ni se arată calea spre adevăr cu exemple din propria lui viaţă, ne pune prin volumul acesta în faţa unei impresionante descrieri. Viaţa copilului chiruit; copilăria propriei lui viaţă. Şi dacă în **Mihail** se înalţă „cel mai entuziast şi cald imn Prieteniei" în **La Stăpân** se aduce, mai cu seamă în primul şi al doilea capitol, cel mai siner şi mai neîntâlnit omagiu copilăriei.

Copilul — citez pag. 25 — „fiinţă neimbâcsită de prejudecăţi şi care se conduce numai prin instincte e, ca orice copil, un revoluţionar. Prin el, legile firii calcă în picioare tot ce omul matur a ridicat împotriva lor: morală, prejudecăţi, calcule, interese meschine. Copilul e începutul şi sfârşitul lumii. El, singur, înţelege viaţa, fiindcă se conformă ei. Ieşit din copilărie, omul devine cel mai desgustător dintre animale: animal calculat. Făptură plăpândă, vibrândă de emotivitate, dornică de viaţă copilul e dat şi azi pe mâna acelorași brute, îndopate cu mulţumiri trupeşti, care îi frâng jungherea de îndată ce le intră pe mâni. Habar n'are stăpânul animal al acestei lumi, că copilul e setos de lumina zilei, de vântul care bate, de frunza care foşneşte, de ciripitul păsărilor, de libertate câinilor şi a pisicilor cari umplu străzile, de mirosul ţarinei umede şi de tot ce firea ne-a pus la îndemână nouă, oamenilor, ca să ne facă traiul fericit. Habar n'are bruta stăpână a inocenţei că, copilăria e cel mai dulce dintre anotimpurile vieţii şi că numai în vremea copilăriei se pot pune temeliile bunătăţii, fondaţiune menită să suporte lungii ani de luptă, o întreagă uzină de frământări şi de chinuri, cari dau omenirea de râpă, dacă baza nu e făcută din bunătate. Şi cum s'ar putea ca baza vieţii să fie bunătatea, când marea majoritate a omenirei îşi petrece copilăria în bătăi şi privaţiuni, în mortificări şi ucigătoare puşcării îngăduite de legi? Cum să nu fie lumea asta plină de oameni răi, de hoţi, de tembeli şi de răsturnători de „ordine", când „ordinea" voastră, o! stăpâni, nu e întemeiată decât pe cruzimi neîngăduite de legile naturii.

Şi voi sunteţi legislatori,-o căpcăuni ai copilăriei!, o, crâşmari, bacani, stâmbari, cârnăţari, mari proprietari de glod, negru ca inima voastră, — şi voi aveţi academii, pline cu vite încălţate! Şi voi aveţi catedre de morală, şi biserici cu clopote asurzitoare, şi parlament care face legi, cum ai face o plăcintă, şi voi habar n'aveţi ce e viaţa, cât ar putea să fie de frumoasă şi cât de groaznic o schingiuiţi"..

Am reprodus aceste rânduri înadins, spre a se vedea dragostea nemărginită pentru copilul care e stingherit a-şi trăi copilăria şi pentru adânca înţelegere şi cunoastere a autorului. Mamele mai ales, mamele acelea „care nu-şi dau seama de agonia sufletească a copilului" au de luat aminte.

La Stăpân impresionează până la tulburare. Stârneşte în sufletul lectorului înţelegerea şi îndemnul necesar pentru copil, şi-i dă mângâierea şi satisfacţia timpului pe-trecut în tovărăşia cărţii.

*

Romain Rolland

J. J. ROUSSEAU

editura Socec lei 60.

Scrierea face parte din Colecţia marilor gânditori, e tradusă de Dragoş Vrânceanu şi are un cuvânt introductiv semnat de dl Ştefan Soimescu. Numele înşirate pe copertă: Romain Rolland, încurajatorul şi îndrumătorul marelui nostru Panait Istrati, biografiind, alegând şi explicând pagini din J. J. Rousseau, ca şi a celor ce-au îmbrăţişat scrierea prezentnd-o marelui public românesc: St. Soimescu şi Dragoş Vrânceanu, sunt tot atâtea indicaţii şi garanţii, pe cât de preţioase pe

atât de convingătoare, că lucrarea n'ar mai avea nevoie de nici un comentar decât doar de acela de a invita cititorii să-i caute cât mai neîntârziat prietenia.

Ne vom opri totuşi puţin asupra genialului gânditor şi a poetului muzicant, **J. J. Rousseau,** al cărui duh a molipsit atâtea înalte spirite, tulburând concepţii şi reformând aşezări omeneşti, şi-al cărui chip, Tolstoi, îl purta la gât drept icoană sfântă.

J. J. Rousseau, fiinţa aceasta care a stârnit subiectul atâtor discuţii, atâtor uneltiri şi atâtor prigoane dar şi tot pe atâtor ameninţări şi adorări, fusese până pe la 37 ani, când geniul l-a încercat fără ca el să-l fi căutat un vagabond şi un visător fără chiag în nimic.

Micul burghez din Geneva „timid, fără voinţă, fără caracter, căzut repede în prada riscurilor unei vieţi aventuroase, visând, hoinărind, bine înzestrat, dar indolent, nestatornic, leneş, uituc, lipsit de grija zilei de mâine şi dorind numai liniştea unei existenţe mediocre şi neocupate fără nevoi prea mari, afară de un gust sensual pentru reverîa romanţioasă şi voluptoasă", lâncezeşte până într'o zi când deodată, prin surprindere „geniul se abate asupra lui şi printr'o lovitură de trăsnet îl doboară ca pe Sf. Paul, îl luminează, îi pune în mână arma cea mai arzătoare, pana. Se vede aruncat în arenă, unde cei mai vestiţi campioni ai spiritului omenesc îşi desfăşoară lupta sub ochii lumii adunate. Şi din prima lovitură, îi întrece pe toţi. In zădar se inspăimântă de ceea ce face şi jură că nu va mai scrie. Este dus de torentul pe care il deslănţuise".

Acei ce, toropiţi ori seduşi de valul vremurilor îngrijorătoare, nu găsesc altceva de făcut decât flecăreala continuă, flecăreală care uneori îi alarmează alte ori îi epuizează şi'n tot timpul îi ţine inutil încordaţi, aceia zicem dacă s'ar apropia de aceste pagini nemuritoare anume pare că alese din Confesiuni, din Emil, din Noua Heloisă, din Contractul Social, de un Romain Rolland, se vor lecui, se vor descotorosi fără să vrea de inutilitatea comentariilor şi a îngrijorărilor ce cu bună ştiinţă şi le procură, şi vor trăi momente de adevărată uitare de sine. Nu mai vorbim de hrana spirituală, de bucuria simţită pe urma unei astfel de lecturi.

*

Emilia St. Milicescu

DELAVRANCEA

om-literat-patriot-avocat, editura Cugetarea lei 100.

Nu pot presupune prin câte mâini şi cam câţi ochi se vor fi oprit cu atenţie asupra preţioaselor pagini din această instructivă şi folositoare lucrare; recunosc însă că nu se putea un dar mai potrivit, în aceste confuze ai încercătoare timpuri, decât acesta în care autoarea ne descoperă cu abilitate, aşa cum au văzut-o şi au ştiut-o acei ce i-au cunoscut, copilăria modestă, sufletul clocotitor şi molipsitor, viaţa tumultoasă şi iubitore, personalitatea uriaşă şi impunătoare, opera cinstitoare şi pilduitoare a aceluia ce a fost **Barbu Ştefănescu Delavrancea,** ale cărui urme, sub diferitele lor aspecte, vor rămâne neşterse în istoria acestui neam.

Pătrunzând temeinic ascunzişurile şi rosturile vieţii feciorului mazin al orzarului Ştefan Tudorică, care „a adunat încă de mic pentru a nu le părăsi nici un moment în trecerea lui prin viaţă, icoanele cele mai vii ale vieţii de mahala din marginea Bucureştilor", autoarea analizează cu îndemânare şi cu multă sensibilitate cutele avelui spirit revoluţionar, înclinat spre poezie muzică şi desen, pentru a ne înfăţişa cu limpezime şi cu stăruinţă în şire admirabil rânduite, pe apărătorul fanatic al ţăranului român asuprit şi nedreptăţit, pe luptătorul încăpăţinat, neobosit şi de neînvins al drepturilor şi-al aspiraţiunilor nobile româneşti.

Lectorul va întâlni în **Barbu Delavrancea,** această pe deplin reuşită scriere, pe călăuzitorul şi însufleţitorul tineretului vremurilor sale, pe răsfăţatul atâtor onoruri publice, pe avocatul înflăcărat şi conştiincos, pe oratorul iresistibil care te tulbură până la exaltare, pe literatul care te înduioşează până la lacrimi, pe netulburatul răscolitor de adevăruri ce te ambiţionează şi te întremează în virtuţile lâncezânde. Toate aceste emoţii ce se succed obsedant în cursul lecturii vieţii aceluia ce-a dus-o într'o continuă luptă cu mentalitatea a două clase sociale, şi care a trăit atâte cât i-a fost lărăzit, duşman neîmpăcat al superficialităţii şi neschimbării, ne îndreptăţesc să îmbiem pe oricine, cu toată sinceritatea şi înţelegerea cuvenită, să se împrietenească cu lucrarea dnei Emilia St. Milicescu, **Delavrancea.**

*

Ury Benador

PRELUDIU LA BEETHOVEN

ed. Naţionala Ciornei lei 80.

După chipul şi titlul de pe copertă, titlu deosebit colorat şi suficient de sugestv, lectorul se aşteaptă şi e îndreptăţit să se aştepte, în întreaga lucrare, la o cunaştele — atât cât se poate cunoaşte dintr'o romanţare — a vieţii şi a sbuciumului acelui genial realizator şi revoluţionar al muzicii, atât de risipitor în imagini, atât de darnic în suflet şi atât de sublim în evocatoarele i creaţii care a fost şi a rămas, **Ludwig von Beethoven,** fiu al muzelor şi părinte pentru toţi ai lui dela vârsta de 11 ani.

In **Preludiu la Beethoven,** şi numai în acest capitol, împrumutat dealtfel şi titlului lucrării fiindcă scrierea mai înglobează încă două părţi: **Final** — 65—123 — şi **Final Grotesc,** 125—316, cu totul străine de subiectul întrevăzut, se întâlneşte se justifică şi ni se zugrăveşte cu real şi vădit talent, viaţa, truda şi uimitoarea personalitate a căutătorului neînduplecat şi-a făuritorului neîntrecut a atâtor comori nepieritoare care singur a ajuns — cit. pag. 61 — „cu răbdare şu cu muncă, să meargă sigur pe drumul compoziţiei care doar nu este, cum cred proştii", inspiraţie, ci e gramatică, matematică şi geometrie a semnelor muzicale a tot aşa cum a învăţat

şi va învăţa încă, muzică, dincolo de carcera titlurilor academice, tot aşa prin munca de giuvaergiu migălos şi încăpăţinat îşi va şlefui mintea şi inima.

Şi, după muncă şi iar muncă, hoinarul din Bonn cu „numai patru clase primare, Dumnezeu ştie cum sfârşite şi în ce sărăcie şi cu câte greutăţi va ajunge, el, băiatul servitoarei şi a beţivului“, să stea alături de toţi domnii aceia împopoţonaţi şi gravi, „de unde să vorbească tuturor oamenilor într'o limbă pentru care nu vor fi şcoale destule ca s'o înţeleagă“.

In **Final** şi **Final Grotesc**, autorul filosofează pe o temă streină, fără înrudire cu subiectul, fără vrea ţintă definită şi fără a reuşi să se facă interesant ori măcar înţeles.

Lucrarea merită însă apreciere pentru capitolul prin, **Preludiu la Beethoven**; nu-şi merită însă preţul care, numai pentru atât e... puţin cam foarte ridicat.

*

Margaret Mitchel

PE ARIPILE VANTULUI

editura Naţionala Ciornei, două volume, lei 240..—

Am început lectura acestei voluminoase scrieri cu sentimentul de îndoială pe care ţi-l dă un nume neauzit şi neîntilnît în preocupările tale spirituale. Dela primele pagini însă, de cum am întîlnît pe acea **Scarlet** O'Hara care întruchipează personagiul principal al lucrării, atenţia şi mai ales curiozitatea au început să-mi stârnească un interes tot mai crescând, tot mai viu şi mai antrenant. Originalitatea, vioiciunea şi vederile acelei neastâmpărate Scarlet, în contrast cu acele ale tuturor celorlalţi ce roiesc în jurul ei şi care foiesc în cuprinsul scrierii, personagii deosebite şi distincte dar care-şi păstrează fiecare rolul şi rostul său fără a face câtuşi de puţin obositoare lectura, fac din **Pe aripile vântului** o scriere foarte interesantă.

Acţiunea se petrece în Georgia pe vremea când Lincoln încă nu intervenise pentru scoaterea negrilor din sclavie dar ale cărui intenţii, în acest scop, începuse să încolţească, ici şi colo, stârnind reacţiunea aceia cunoscută oricărei acţiuni de a o rupe cu o tradiţie.

Familia O'Hara, familie bogată de colonişti din nord, îşi risipeşte viaţa într'un mediu patriarhal pe o moşie la ţară în mijlocul prietenilor din vecinătatea moşiilor, în anturajul rudelor lor. Rostul şi sensul acelei vieţi cu tot farmecul ei, cu toate scăderile şi cu toate aspiraţiunile ei, e redată cu atâta originalitate, cu atâta supleţă şi cu atâta simplitate încât nici mulţimea personagiilor, şi deci şi a intrigilor, nici diversitatea acţiunilor-evenimentele se desfăşoară în preajma şi în timpul războiului dintre nord şi sud, — nu sunt de natură să îngreuneze sau să displacă lecturii sucierii.

Cititorul va găsi în paginile din **Pe aripile vântului** un prilej deosebit de reconfortant pentru cunoaşterea unui ţinut, a unor oameni şi-a unor mentalităţi ce i-au fost străine până la apariţia volumelor de faţă.

*

Paul Constant

IANCU JIANU

editura Cugetarea lei 80.—

Legendarul **Iancu Jianu** a cărui amintire stăruie încă destul de vie în imaginaţia oamenilor din popor, e prezintat publicului românesc în lumina limpede a realităţii, a originii neamului său şi-a faptelor pe cari li-a săvârşit şi a căror consecinţe a trebuit să le suporte.

Feciorul boierului Costache Jianu, **Iancu**, fire uşuratică şi nechibzuită, îşi duce viaţa numai în petreceri „fără socoteală, pe la hanuri aşezate prin sate sau răscruci de drumuri, cu oameni de toată mâna şi fără alegere“.

Neavând din ce-şi acoperi cheltuiala acestor zaiafeturi care creştea din cauza nestăpânitei lui firi şi negăsind nici un izvor spre a-şi îndestula nevoile, vîrî, într'un moment de nesocotinţă, mână în tainiţii cuveniţi stăpânirii cu care fusese încredinţat. Când „sta să fie prins şi pus în fiare, Iancu făcu judecată scurtă şi la timp venită: o răzni în pădure, pe poteci numai de ei ştiute, unde potera l-ar fi dibuit cu greu“. Acestă hotărâre o luă din disperare mare ştiind ce-l aşteaptă în cazul când Caragea, „care era în stare să taie capul omului pentru sminteala unui singur taler ce i s'ar fi cuvenit“, l-ar fi aflat.

Astfel, „împlinind cine ştie ce blestem“, **Iancu** strică ocinile cinstei, ale omeniei şi urmele evlaviei „unei boierimi a pământului din care neamul Jienilor îşi trase bună pilduire“.

Urmând povestirea zbuciumului vieţii Iancului, dela plecarea în haiducie şi până la „odihna Jianului“, autorul reuşeşte să ne zugrăvească clar, interesant şi antrenant, toate peripeţiile a celuia în jurul căruia poporulu a ţesut şi a creiat atâtea basme.

*

Al. Gavard şi A. Perier

LIVINGSTON

editura Cugetarea lei 60.—

Tălmăcirea dlui Dan Smântânescu ne înfăţişează, sub forma unei plăcute, îmbietoare şi foarte instructive povestiri, „viaţa eroică, plină de avânturi şi de umanitate creştină, pe care marele explorator, doctorul David Livingston, a irosit-o ani de-a rândul în necunoscutul ţărâmurilor africane“ la umbra pădurilor cărora şi-a înmormântat soţia, martiră ca şi el, întru ridicarea fiinţei umane la cea mai înaltă concepţie a idealului“.

Intâlnim în cursul acestei scrieri atâta frământare, atâta devotament, atâta abnegaţie şi atâta curaj, încât lectorul se pasionează devenind pe rând, când entuziasmat până la exaltare, când înduioşat până la sacrificare.

Acei ce se vor întovărăşi cu lectura acestei întrematoare scrieri, nu-şi vor putea imputa vreodată c'au pierdut un timp care nu li-a spus ceeace sufletul a aşteptat.

Tineretului, mai ales tineretului, „îi va fi o vrednică pildă de devotament şi încredere, de acţiune şi stoicism, de patriotism şi de generoasă înţelegere umanitară“.

Recomandăm cu toată insistenţa şi sinceritatea noastră această preţioasă lucrare.

CONST. GH . POPESCU

RĂBOJ

In toiul atâtor grele frământări, ne-am strecurat, cu multă atenţie dar cu chinuitoare strângeri de inimă, printre şuvoaiele falselor răstălmăciri, a crudelor realităţi şi a nesfârşitelor flecăreli, pentru a face un pic de loc sufletului care tânjeşte sub teroarea atâtor colportări şi ameninţări şi care e necesar să fie întremat.

Nu ştim cum va fi socotită o astfel de preocupare-în plus-în astfel de timpuri, însă noi am crezut că, mlădiţa pe care am sădit-o acum cinci ani în acest loc românesc, în ogorul slovei româneşti, nu-i bine să fie lăsată să se înăbuşe sub urzeala intrigilor, a ameninţărilor, a nestăpânirii nervilor. Deaceea, indiferent dacă în acelaşi timp satisfacem, cu tot entuziasmul nostru românesc, unor cerinţi impuse de interesele superioare ale ţării, vom cultiva mereu această mlădiţă cu toată înţelegerea şi puterea noastră românească, în convingerea că în pământ de totdeauna românesc am sădit-o.

Astfel vom avea conştiinţa împăcată că ni-am făcut datoria şi că nu ni-am irosit, în mod inutil ori vulgar, fărâma de viaţă ce ni-a fost hărăzită.

*

T. C. Stan s'a despărţit de noi şi de viaţă prea de timpuriu şi prea pe neaşteptate, lăsându-ne nedumiriţi şi consternaţi. El care a ştiut, care a dat şi care ar fi putut să dea un şi mai nobil rod şi sens vieţii, el a fost răpus în toiul creaţiilor spiritului său întreprinzător, incontinu viu şi neasemuit de sensibil.

Simt parcă un gol în suflet. O amărăciune mă stăpâneşte şi mă revoltă când mă gândesc la nedreptăţile soartei şi când mă înfaţişez cititorilor noştri, cu inima cernită şi strânsă, pentru a-l împinge amintirii celor ce l-au ştiut, l-au cunoscut şi l-au preţuit.

L-am cunoscut pe *T. C. Stan*. Am şcolărit şi-am copilărit, un timp, împreună. Atâta cât mi-a fost suficient a mi-l apropia şi lega de suflet. Era prin 1922—923, în Piatra-Neamţ. Elev sârguincios şi sclipitor de inteligent, al liceului Petru Rareş. *T. C. Stan* o făcea pe meditatorul la Şcoala Normală de băieţi din localitate. Dormeam în acelaş dormtior, mâncam împreună la aceeaşi masă, în acelaş internat. De-atunci nu l-am mai întâlnit. Dar, parcă-l văd şi-acum: grăsuţ, necontenit vesel, molipsitor de hazliu, regulat cu o poftă de mâncare de invidiat şi împrietenit cu toată elevăraia. Tuturor le zicea pe nume, cu fiecare se'ncurca în vreo şotie şi de toţi era iubit pentru sufletul lui bun, pentru sprinteneala şi subtilitatea minţii lui şi glumelor lui.

Cine ar fi crezut, şi cine se gândia oare, peacele vremuri, la moarte, la moartea scriitorului de mai târziu, de nu mult prea târziu. Cui i-ar fi venit, pe-atunci, în minte că scriitorul, *T. C. Stan*, cu atâta sensibilitate, cu atâta talent şi cu atâtea alte resurse, se va poticni şi va fi îngenunchiat, atât de tânăr, de viaţă. Cine s'o fi gândit oare că, *T. C. Stan,* ar fi putut muri vreodată şi încă atât de nebănuitor şi desnădăjduitor de tânăr.

Şi totuşi . . .

Are, el, scriitorul român, o ursită a lui şi-şi poartă peste tot un blestem de care nu se poate descotorosi căci altfel, cum oare s'ar putea explica şirul atâtor umbre rămase şi plecate atât de fragede?

T. C. Stan a murit. I-a rămas însă sufletul lui cald şi însufleţitor, ţesut cu atâta dărnicie şi măiestrie într'un stil vioiu şi specific lui, împărtăşit nouă, tuturora, prin: *Cei şapte fraţi siamezi; Eu, Tina şi Adam* şi'n *Femeea dela miezul nopţii.*

Slova românească arborează din nou doliul. Il arborează de data aceasta pentru un copil ce i-a fost răsfăţat şi drag şi de care rămâne legată prin cele mai frumoase amintiri.

* * *

Dl. Liviu Rebreanu a trecut pragul Academiei Române de mână cu Ţăranul Român, prietenul şi răsfăţatul său, pentru a-l prezinta, acelei înalte şi strălucitoare spiritualităţi româneşti, aşa cum este el, ţăranul: modest dar vioiu, simţit dar nedreptăţit, regenerator de neam, de viaţă şi de moravuri. Şi-a trecut acel prag, fără a fi înlocuit pe cineva, ocupând un fotoliu pe care nu se aşe-

zase încă nimeni înaintea sa.

L-au chemat, l-au împins şi l-au aşezat în acel loc darurile-i rare cu care natura l-a binecuvântat şi munca-i binefăcătoare de ani din care-şi făcuse un adevărat cult.

* * *

Dl. Ioan Petrovici a fost laureat al Premiului Naţional pentru proză literară. S'a cârtit, de unii, împotriva acestei alegeri; s'a cârtit însă de-aceia cari, negând în profesorul *I. Petrovici* pe literatul de rasă şi pe filosoful de înaltă şi autentică concepţie, au aşteptat ca şi de astă dată să se repete povestea sistem Al. Cazaban.

Modeşti în puterile noastre, dar sinceri în părerile şi gusturile noastre, rămânem mulţumiţi de premierea făcută susţinând întregul merit acordat şi cuvenit acelui ce, cu atâta demnitate şi cu tot atâta autoritate a ridicat gândirea şi slova românească pe o treaptă de pe care nu o va zdruncina, aşa de uşor, acei porniţi s'o facă.

* * *

Romancierul *Ionel Teodoreanu* a cărui apropiere şi-a cărui vervă îndrăcită a simţit-o şi-a cunoscut-o şi publicul nostru sătmărean, a fost premiat pentru ultimul dsale roman, Prăvale Baba, cu un premiu practic, în valoare de lei una sută mii. E o răsplătire bine meritată acordată acestui talentat şi harnic tălmăcitor de frumuseţi.

* * *

Gândiristul de aleasă şi robustă structură care este dl *Nichifor Crainic,* a fost răsplătit, pentru opera sa de răscolitoare şi înaltă îndrumare creştină, specific naţionalistă şi curat românească, oferindu-i-se locul răsvrătitului O. Goga.

Slujitorii acestui monitor neînţeles dar perseverent aplaudă din suflet fericita şi inspirata alegere făcută.

* * *

Dl. Perpesicius, nobilul, popularul şi abilul poet şi critic, — îndrumător, însufleţitor şi îndreptător de slovă românească — a fost cinstit, pentru munca sa necontentiă de mai bine de douăzeci de ani, cu premiul pentru literatură „Carol II".

Intelectualul român cunoscându-i rodnica şi valoroasa dsale activitate se aştepta la această preţuire şi se bucură sincer că a sosit.

* * *

Rousseau, în una din nemuritoarele lui opere, îndrăsnia să afirme: „Aranjăm viitorul după ceeace ne convine astăzi, fără a şti dacă ne va conveni mâine. Ne judecăm pe noi ca şi cum am fi veşnic aceeaşi, în timp ce ne schimbăm în fiecare zi. Cine ştie dacă vom mai iubi ceeace iubim, dacă vom mai voi ceeace voim, dacă vom fi ceeace suntem, dacă lucrurile streine şi alterările trupului nu ne vor fi modificat sufletele şi dacă nu ne vom găsi mizeria în ceeace vom fi aranjat ca să fie fericirea noastră? Cine ştie . . .?

* * *

A trăi înseamnă a acţiona. Omul care a trăit mai mult deci, „nu-i acela care e mai bătrân, ca *ani,* ci acela care a simţit mai mult viaţa".

* * *

Dimitrie Danciu — *SOLITUDINI* — editura „Lanuri" Mediaş.

Intr'un timp când apropierea slovei, duioase şi împrietinitoare, e stingherită de nesfârşite „conversaţii" inutile şi searbăde, poetul *Dimitrie Danciu* se furişează, sfios dar încrezător în harul cu care a fost binecuvântat, în sufletul nostru pentru a ne încuraja la prietenia dumnezeească a stihurilor sale revelatoare. In adevăr „Solitudini" au acea prospeţiune primăvăratecă şi acea originalitate continuă în care apar, ca'ntru'n cadru romantic, icoanele cele mai variate, mai subtile şi mai sublime.

Frumuseţea, muzicalitate şi duioşia strofelor din *Solitudini,* ne face să împărtăşim autorului lor cele mai scumpe gânduri iar cititorilor cele mai sincere îndemnuri.

* * *

MEŞTERUL MANOLE — anul II Nr. 1--3. Ian.—Martie 940. înglobează cele mai variate probleme şi e scrisă de cele mai autentice şi mai talentate condeie tinere româneşti. Redacţia: Bucureşti, Librăria Pavel Suru.

In numărul viitor vom publica, alături de mulţumirile şi recunoştinţa noastră, *numele tuturor acelor cari ni-au sprijinit achitându-ne abonamentul.*

CONST. GH. POPESCU.

Mici creionări

Autorul, *Viorilor de lut,* Teodor Al. Munteanu, oferă înţelegătorilor şi amatorilor de poezie, iubitorilor de suavitate şi armonie, un nou volum de sensibile versuri întitulat: *MERI DOMNEŞTI.*

Editat în colecţia „Convorbirilor Literare" noile poeme ale poetului *Theodor Al. Munteanu, Meri Domneşti,* sunt o expresie vioaie a unui lirism plin de imagini.

* * *

Oraşul cu fete sărace, de Radu Tudoran, cuprinde cinci nuvele în care pulsează viaţa unui oraş basarabean cu toate bucuriile şi tristeţele lui.

* * *

Impărtăşim lectorilor noştri, cu obligaţia de a reveni asupra lor în numărul cel mai apropiat, următoarele scrieri:

Mia Frollo — Un scriitor original MARIN THEODORIAN CARADA. — Tipografia Dorneanu str. Izvor 26. Bucureşti.

* * *

N. Cristescu — POEZIA ANOTIMPURILOR — versuri apreciate elogios de Al. T. Stamatiad si M. Dragomirescu.

* * *

Vasile I. Negreanu — CARTEA CU VRĂJI ŞI POEME. — Tipografia „Lazăr" Cluj, Calea Moţilor 59.

* * *

Virgil Treboniu — CEREMONIALE — poeme. Colecţie Adonis Bucureşti.

* * *

Maria Botiş-Ciobanu — POVEŞTI — regia cooperativă Imprimeria jud. Arad. 1940.

* * *

Elena Dobroşinchi — Malai — MURMUR DE ISVOARE — poezii apărute în Colecţia „Societăţii Scriitorilor din Basarabia" — Chişinău 1940.

* * *

Reviste — Ziare

LITORAL — proprietar şi redactor *Dtru Olaru:* Constanţa str. Scarlat Vîrnav 26. Interesantă, mai mult curioasă, cu gravuri de Basarab şi Grosu.

* * *

TINEREŢEA — revista tineretului român de pretutindeni — apare lunar sub direcţia dlui N. P. Sterescu — redactor: Coriolan N. Chisanu. — Primenită şi preţioasă.

* * *

IUNOIREA anul III. Iunie 1940. Dir. Tiberiu Vuia. Arad str. Brătianu 4. Mereu vie şi de actualitate e în continua atenţie a publicului.

* * *

LUCEAFĂRUL LITERAR — anul XIII — nr. 9—10, bilunar dir. N. Graur. Redacţia Bucureşti suburbia Militari str. David 63. Străduinţele directorului şi colaboratorilor săi merită toată atenţia şi încurajarea.

* * *

PREPOEM — revistă de afirmarea tinerei poezii româneşti anul I — nr. 11, proprietar şi redactor *Tr. Mihăilescu* — Bucureşti IV, str. Squar Leova 4.

Talentat şi plin de nerv redactorul acestui monitor al poeziei tinere se bucură de toată stima şi apreciere noastră.

CONST. GH. POPESCU.

Natura, care nu ne-a dat decât un singur organ pentru grai, ne-a dat două pentru auz, ca să ne înveţe că trebue mai mult să ascultăm, decât să vorbim.

BIBLIOTECA UNIVERSITĂŢII IAŞI

1986

Afirmarea

Literară—Socială

SPRIJINITĂ DE „ASTRA", DESPĂRȚĂMÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ŞI OCTAVIAN RULEANU ANUL V. — No. 6—8 IUNIE—AUGUST 194[illegible]

Redacţia şi administraţia: Satu-Mare, Str. Moldova Nr. 53